法鼓文理學院佛教學系碩士論文

卓隆巴《教法次第論》略本之譯注與研究

An Annotated Translation and Study of Gro Lung Pa's *Abridged Version of Great Treatise on the Stages of the Teachings*

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

指導教授：廖本聖 副教授

莊國彬 副教授

學　　生：黃志偉（釋如遊）

中華民國 111 年 12 月 26 日

DILA 法鼓文理學院
Dharma Drum Institute of Liberal Arts

法鼓文理學院碩博士論文授權書

中華民國 110 年 10 月 13 日 110 學年度第 2 次教研會議修正通過

- 立書人（即論文作者）：黃志偉（釋如遊）（下稱本人） 學號：M106110
- 授權標的：本人於 法鼓文理學院 （下稱學校） 佛教學系 （學系、碩士學位學程）111 學年度第 1 學期之 ☑碩士 □博士 學位論文。

論文題目：卓隆巴《教法次第論》略本之譯注與研究

指導教授：廖本聖副教授、莊國彬副教授

（下稱本著作，本著作並包含論文全部、摘要、目錄、圖檔、影音以及相關書面報告、技術報告或專業實務報告等，以下同）

緣依據學位授予法等相關法令，對於本著作及其電子檔，學校圖書館得依法進行保存等利用，而國家圖書館則得依法進行保存、以紙本或讀取設備於館內提供公眾閱覽等利用。此外，為促進學術研究及傳播，本人在此並進一步同意授權學校、國家圖書館、資料庫廠商等對本著作進行以下各點所定之利用：

一、對於學校之授權部分：

本人 ☑**同意** □**不同意**(請勾選其一)授權學校，無償、不限期間與次數重製本著作並得為教育、科學及研究等非營利用途之利用，其包括得將本著作之電子檔收錄於數位資料庫，並透過自有或委託代管之伺服器、網路系統或網際網路向☑**學校校園內**☑**校外位於全球使用之使用者**(本點如前求勾選同意者，請勾選，並得複選)公開傳輸，以供該使用者為非營利目的之檢索、閱覽、下載及/或列印。

二、對於國家圖書館之授權部分：

本人 ☑**同意**/□**不同意**(請勾選其一) 授權國家圖書館，無償、不限期間與次數重製本著作並得為教育、科學及研究等非營利用途之利用，其包括得將本著作之電子檔收錄於數位資料庫，並透過自有或委託代管之伺服器、網路系統或網際網路向館內及館外位於全球之使用者公開傳輸，以供使用者為非營利目的之檢索、閱覽、下載及/或列印。

三、對於資料庫廠商之授權部分：

本人 ☑**同意**/□**不同意**(請勾選其一) 由學校將本著作有(無)償授權資料庫廠商（下稱該資料庫廠商或該廠商）進行以下範圍之利用：

(一)該資料庫廠商得將本著作重製收錄於其所建置營運之特定數位資料庫（下稱該資料庫），並透過網際網路向全球訂購該資料庫之使用者公開傳輸， 以供該使用者為非營利目的之檢索、閱覽、下載及/或列印。

(二)該資料庫廠商不得再轉授權第三人將本著作重製收錄於其他資料庫或進行其他營利或非營利利用。但於台灣以外之海外地區，該廠商得委託當地之代理商或經銷商代為處理當地使用者訂購該資料庫事宜。

(三)若該合作以有償方式進行，則資料庫廠商因本點授權利用本著作所取得之收益，應依該廠商與學校授權契約支付本人合理權利金，支付標準由學校為本人利益而全權與該廠商議定。本人同意，上開權利金(以下請勾選其一)：

☑由資料廠商批次轉與學校，作為校務發展基金。

☐應給付本人，並由該廠商直接通知本人領取，且聯絡資料倘有不全、錯誤或異動而未書面通知，導致權利金無法給付，或收到廠商通知未回覆者，於次年3月31日後，自動將此筆款項由資料廠商批次轉與學校，作為校務發展基金。

(四)本人保有隨時終止本點授權之權利，並於本人向學校辦理完成終止授權相關程序後，由學校通知該廠商將本著作自該廠商資料庫中刪除且不得再為其他形式之利用。但終止前已完成訂購之使用者，則視該使用者之訂購條件，由學校與廠商協商其提供及刪除時間。

四、本授權書第一點至第三點所定授權，均為非專屬且非獨家授權之約定，本人仍得自行或授權任何第三人利用本著作。

五、本授權書第一點至第三點所定授權對象，依各該點授權利用本著作時，均應尊重本人著作人格權及權利管理電子資訊等相關權利，不得以任何方式省略、增修或變更本人署名、本著作名稱、本著作內容及相關資料（包括本人原記載取得學位論文之學校全銜、書目等詮釋資料等）。第三點所定資料庫廠商亦應要求其代理商或經銷商遵守。

六、依本授權書第一點至第三點將本著作透過網際網路對外公開之時間(請勾選)：

☑於本授權書簽署日，均立即對外公開。

☐本人要求本著作應自民國__年__月__日起始得對外公開，故因本授權書第一點至第三點所定授權而發生得透過網際網路對校外、館外或對資料庫使用者之公開傳輸部分，亦應自該日起始生效力。

七、本授權書第一點至第三點分別所定各該授權對象，均應各自遵守其授權範圍及相關約定。如有違反，由該違反之行為人自行承擔一切法律責任。

八、本人擔保本著作為本人創作而無侵害他人著作權或其他權利。如有違反，本人願意自行承擔一切法律責任。

九、個資利用同意條款：本人同意，學校及國家圖書館為本授權書所定各授權事項目的範圍內（但勾選「不同意」者除外）得蒐集、處理及利用本人所提供之個人資料，學校並可將該等個人資料提供給包括國家圖書館及資料庫廠商在內之相關第三人在同一目的範圍內處理及利用。

研究生簽名：黃志偉(釋如游)　　　　民國：112 年 2 月 17 日

※ 本授權書2面，需雙面列印並親筆簽屬3份。請於送繳紙本論文時一同繳至圖書資訊館辦理離校手續。

法鼓文理學院佛教學系碩士班

研究生學位論文口試委員會審定書

111 學年度第 1 學期

研究生：黃志偉（釋如遊）

題　目：卓隆巴《教法次第論》略本之譯注與研究

An Annotated Translation and Study of Gro Lung Pa's *Abridged Version of Great Treatise on the Stages of the Teachings*

業經本委員會審議通過

學位論文口試委員　蘇南望傑

劉國威

指導教授　莊國彬

廖本聖

系主任　[illegible]

中華民國　111　年　12　月　26　日

卓隆巴《教法次第論》略本之譯注與研究

摘要

本文將針對卓隆巴（གྲོ་ལུང་པ་，約 11 世紀中-12 世紀中）的《教法次第論》（བསྟན་རིམ་）略本為文本，藉由此文本的譯注及研究了解其內容，再與《菩提道燈論》、《菩提道次第論》進行比對而進一步探討《教略》的特色。

卓隆巴的廣、略二部《教法次第論》能為人所知，重要關鍵原因是作為宗喀巴著作《菩提道次第論》（ལམ་རིམ་）的底本。而宗喀巴是西藏佛教格魯派的開創者，其顯密著作豐富而卓越，一致公稱其顯密的代表作就是顯、密二部道次第論，尤其是《菩提道次第論》廣、中、略三部，對於格魯派與其他教派都具有極大的影響性，此外近現代對於西藏以外學習與研究西藏佛教者的影響也是明顯可見的，可從諸多文獻及弘法情況得知。

普遍的觀點是《菩提道次第論》依阿底峽之《菩提道燈論》而著作，然二者之間仍有明顯差距，因而需再深入探討介於《菩提道燈論》與《菩提道次第論》之間，作為《菩提道次第論》之重要底本之一的略本《教法次第論》。

透過中文的譯注，清楚其總體及各品內容後，再以文本比對的方式而深入，首先和與廣本《教法次第論》比對，其次是《菩提道燈論》，最後是《菩提道次第論》就架構及主要內容進行考察與探討。

期能獲得：1、認識《教法次第論》略本的內容，2、能知此論與廣本《教法次第論》、《菩提道燈論》及《菩提道次第論》的同異等特色，3、作為《菩提道次第論》底本的情況。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

關鍵字：卓隆巴、阿底峽、宗喀巴、《菩提道燈論》、《教法次第論》、《菩提道次第論》

An Annotated Translation and Study of Gro Lung Pa's *Abridged Version of Great Treatise on the Stages of the Teaching*

ABSTRACT

This paper focuses on the text of the *Abridged Version of Great Treatise on the Stages of the Teachings* of Gro Lung Pa (circa mid-11th century-mid-12th century), understand its content through translation and study of this text, and then further explore the characteristics of the *Abridged Version of Great Treatise on the Stages of the Teachings* by comparing it with the *Lamp for the Path to Enlightenment*（byang chub lam sgron） and the *The Great Treatise on the Stages of the Path to Enlightenment* （byang chub lam rim chen mo）.

Gro Lung Pa's extensive and abbreviated versions of the *Great Treatise on the Stages of the Teachings*（*bstan rim*） are so popular because they serve as the foundation for Tsongkhapa's work, *The Stages of the Path (lam rim)*. Tsongkhapa was the founder of the Gelugpa school of Tibetan Buddhism, and his writings on Hinayana and Tantra are abundant and remarkable. Tsongkhapa's Hinayana and Tantra treatises on the stages of the path , particularly the extensive, medium-length, and short versions of *The Stages of the Path*, are universally recognized as Hinayana and Tantra masterpieces and have had a significant effect on the Gelugpa and other schools. Outside of Tibet, the influence on Tibetan Buddhist study and research is also visible, as evidenced by the numerous documents and teachings disseminated.

The Great Treatise on the Stages of the Path to Enlightenment , according to popular belief, is based on Atisha's *The Lamp for the Path to Enlightenment*. However, there is still a significant gap between the two; therefore, a closer examination of *the Abridged Version of the Great Treatise on the Stages of the Teachings*, which is one of the key foundational texts of *The Great Treatise on the Stages of the Path to Enlightenment* is required.

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

In this study, the Chinese translation is first completed to clarify the full text and the content of each chapter of *the Abridged of Great Treatise on the Stages of the Teachings*. After that, the textual comparison is used to examine and discuss the structure and main content of the texts. The text is first compared to the extensive version of the *Great Treatise on the Stages of the Teachings*, then to the *Lamp for the Path to Enlightenment*, and finally to *The Great Treatise on the Stages of the Path to Enlightenment*.

It is expected to obtain: 1) knowledge of the contents of the *Abridged Version of Great Treatise on the Stages of the Teachings*, 2) insight of the similarities and differences between this treatise and the extensive version of *the Great Treatise on the Stages of the Teachings, the Lamp for the Path to Enlightenment* and *The Great Treatise on the Stages of the Path to Enlightenment* , and 3) understanding of the use of this treatise as a base text for *The Great Treatise on the Stages of the Path to Enlightenment* .

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

Keywords: Gro Lung Pa, Atisha,Tsongkhapa, Lamp for the Path to Enlightenment (lam sgron), Great Treatise on the Stages of the Teachings（bstan rim）, Great Treatise on the Stages of Path to Enlightenment (lam rim)

目次

卓隆巴《教法次第論》略本之譯注與研究

摘要 i

ABSTRACT ii

目次 iv

略語說明 x

第一章　緒論 1

第一節　動機與目的 1

第二節　問題意識 3

第三節　研究範圍與方法 4

第四節　文獻回顧 5

一、1990 年《阿底峽與菩提道燈釋》 5

二、1996 年 “The *bsTan rim* (‘Stages of the Doctrine‘) and Similar Graded Expositions of the Bodhisattva’s Path” 5

三、2003 年〈bsTan rim 文献について〉 7

四、2005 年《菩提道次第大論の研究》 7

五、2005 年〈道次第蠡測〉 7

六、2012 年《覺燈日光》 8

七、2016 年《菩提道次第廣論四家合註白話校註集》 8

八、2018 年〈གྲོ་ལུང་པའི་《བསྟན་རིམ་》དང་ཙོང་ཁ་པའི་《བྱང་ཆུབ་ལམ་རིམ་ཆེན་མོ》འི་སྐྱེས་བུ་ཆུང་འབྲིང་གཉིས་ཀྱི་བསྡུར་བ་དང་དེ་འབྲེལ་གྱི་གནད་དོན་འགའ་ལ་དཔྱད་པ།〉 9

第五節　論文架構 10

第二章　《教法次第論》與《廣論》相關背景 12

第一節　噶當派與桑普寺傳承 12

第二節　卓隆巴的傳記 13

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

第三節　《教略》的作者問題 15
第四節　宗大師獲得《教法次第論》的傳記記載 17
一、《起信津梁》 17
二、《至尊宗喀巴大師傳》 19
第五節 結語 20
第三章 《教略》之研究 21
第一節 對文獻回顧的回應 21
一、關於教次第與道次第 21
二、關於《廣論》總依《現觀》 22
三、關於《廣論》別依《道燈論》 23
四、《廣論》如何以《教法次第論》為本 24
第二節 《教廣》與《教略》之內容架構 29
一、《教廣》之內容架構 29
二、《教略》之內容架構 30
三、《教廣》與《教略》總體相同處 31
四、《教廣》《教略》依循《道燈》《難處釋》而開展 32
第三節、《教略》的特色 32
一、《教略》不像是《教廣》的略本 33
二、《教略》有別於《道燈》與《難處釋》處 36
三、被《廣論》採用的內容 36
四、不被《廣論》採用的內容 38
第四節 結語 41
第四章 結論 43
譯注與研究成果 43
未來展望 43

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

《教法次第略論》譯注 46
體例說明： 46
大格西卓隆巴之《教次廣論之攝義》或《道次第論》 48
歸敬頌與根本頌 49
〈第一、補特迦羅與信品〉 51
1. 宿業覺醒之補特迦羅 51
2. 具信心 52
3. 信心之勝利 52
4. 無信心之過患 54
結頌 55
〈第二、說明上師性相品〉 56
1. 須依止上師 57
2. 依止如何具相之上師 58
3. 以何意樂請法及教授 60
4. 應如何承事及侍奉上師 62
5. 恭敬上師之勝利 68
6. 不如法依止及不敬上師的過患 71
結頌 72
〈第三、暇滿難得品〉 73
1. 暇滿體性 75
2. 暇滿難得 78
3. 暇滿利大 83
4.勸善把握而勿虛度 84
結頌 85
〈第四、隨念死亡品〉 85

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

1. 思決定死 86
2. 思死無定期 88
3. 思死時任亦無益 90
4. 結合其餘方式而念死 93
5. 念死之勝利與及未生起之過患 93
結頌 94
〈第五、觀修輪回過患品〉 95
1. 說明三惡趣之苦 96
2. 說明三善趣苦 106
結頌 110
〈第六、歸依品〉 111
1. 體性 112
2. 詞源 114
3. 分類 115
4. 差別 115
5. 勝利 119
6. 儀軌 121
7. 學處 122
8. 論得捨歸依之時 125
結頌 126
〈第七、說明業因果與別解脫律儀品〉 126
1. 說明業與果的分類及各個的自性 127
2. 說明彼之能立 134
3. 說明依於彼（業果）之別解脫律儀 140
結頌 146

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

1. 敦勸不應入二乘道 147
2. 成就無上菩提之因緣 150
3. 慈悲心是菩提心之因 151
4. 希求佛菩提 167
結頌 171
〈第九、發心品〉 171
1. 發心之體性 172
2. 發心之分類 173
3. 發心之差別 174
4. 發心之功德（勝利） 175
5. 所依之補特迦羅 182
6. 所受之境 183
7. 儀軌 184
8. 不具〔發心〕之過患 185
9. 學處 187
10. 捨棄與獲得之時 234
11. 若違犯如何還淨之方便 236
結頌 241
〈第十、說明果位三身品〉 242
1. 修持空悲二無別 242
2. 清淨二障 250
3. 佛三身 252
4. 佛事業 260
5. 佛智慧 263
結頌 270

DILA 法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

論末回向......270
參考文獻......272
一、 原典文獻......272
二、研究文獻......272
（一）專書......272
（二）、期刊與學位論文......273
三、網路資源......274

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

略語說明

《道燈論》即釋如石譯《菩提道燈論》、釋法尊譯《菩提道炬論》

《難處釋》即《菩提道燈難處釋》

《教廣》即《教法次第論》廣本

《教略》即《教法次第論》略本

《廣論》即《菩提道次第論》廣本

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

第一章　緒論

本論文旨在譯注與探討卓隆巴所著作的《教法次第略論》(以下簡稱《教略》)內容與特色，並以俯瞰方式與《教法次第廣論》(以下簡稱《教廣》)、阿底峽尊者的《菩提道燈論》(以下簡稱《道燈論》)及其註釋《菩提道燈難處釋》(以下簡稱《難處釋》)，以及宗喀巴的《菩提道次第廣論》(以下簡稱《廣論》)對比和考察。

共分為五節，第一節研究的動機與目的，第二節問題意識，第三節研究範圍與方法，第四節文獻回顧，第五節論文架構。

第一節　動機與目的

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

「道次第」(ལམ་རིམ་) 著作是西藏佛教中極具特色的作品類型之一。從後弘期初，二位古格國王[1] 為了復興佛教進行種種努力，最終如願將阿底峽(ཇོ་བོ་ཨ་ཏི་ཤ་，982－1054)尊者迎請至藏地，尊者應古格國王菩提光請法而著作《道燈論》，繼而開始弘法授徒，再由種敦巴(འབྲོམ་སྟོན་པ་，1005－1064)大師建立熱振寺(ར་སྒྲེང་དགོན་པ་)傳承阿底峽尊者的教授，被尊稱為「噶當派」的開始。[2] 此後傳法的延續及影響至其他教派，皆有各自教派祖師的「道次第」著作，如噶舉派岡波巴(སྒམ་་པོ་པ་，1079－1153)的《解脫莊嚴寶論》、薩迦派薩迦班智達(ས་སྐྱ་པཎྜི་ཏ་，1182-1251)的《能仁密意顯明論》、格魯派宗喀巴(ཙོང་ཁ་པ་，1357-1419)的《菩提道次第論》都是現在各派中根本並具不同特色的道次第著作。[3]

1　智光王(ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་，？-1036)與菩提光王(ལྷ་བཙུན་བྱང་ཆུབ་འོད་，生卒年不詳)。

2　阿底峽尊者傳，https://cbetaonline.dila.edu.tw/zh/B11n0072 2021/02/07。

3　Jackson David, “The *bsTan rim* (‘Stages of the Doctrine‘) and Similar Graded Expositions of the Bodhisattva’s Path” in *Tibetan Literature: Studies in Genre*, edited by Jose Ignacio Cabezon.Snow Lion Publication,1996,pp.229-243.

其中，宗喀巴大師（以下簡稱宗大師）的《菩提道次第廣論》與《密宗道次第廣論》二部道次第論是其顯、密二方面的代表作。尤其當格魯派在五世達賴喇嘛（རྒྱལ་བ་ལྔ་པ་ཆེན་པོ་ངག་དབང་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚོ，1617-1682）政教合一後，對自身教派的穩定及擴展有極大的幫助，進而令宗大師之道次第學修體系的弘傳與影響，從前後藏、安多等區，乃至蒙古、喜馬拉雅山區、青海、甘肅、陝西、新疆、四川、雲南等地。[4]

1959 年後，因西藏發生巨變，故諸多教派的傳承者離開雪域而往赴世界各地，其中格魯派傳法者配合著弘法傳講，翻譯與教授，引導實修等方式再令此論廣為世界所知，從過去以西藏為中心及其周圍區域的影響，擴散至歐洲各國、北美洲、亞洲的韓國、日本、台灣、中國大陸、越南、馬來西亞、新加坡，乃至澳洲等地。以至於十四世達賴喇嘛（རྒྱལ་དབང་བསྟན་འཛིན་རྒྱ་མཚོ，1935-）於 2012 年至 2015 年連續 4 年在近年底的期間，於南印度格魯派大寺院中，以現場與同步網路直播的方式傳授「十八部道次第論典」[5]，成為宗大師圓寂近六百年後，極為難得又廣大的世界級「道次第」弘傳大法會。此十八部論典除阿底峽尊者的《道燈論》外，最主要即是依宗大師的《菩提道次第論》廣本（以下簡稱《廣論》）為中心，或宗大師自己或其弟子所著具不同特色的道次第論典。

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

關於宗大師的《廣論》是如何著作的？在其《廣論》中自述：「總此教授，即是至尊慈氏所造《現觀莊嚴》所有教授。別則此之教典，即是《菩提道炬》。」[6] 而於書跋中云：「以大譯師（具慧般若）及卓壠巴[7] 父子所著道次為本，並攝眾多道次要義……。」[8] 前者之總、別依據已有相關的研究或資料，而後者如何以

4 牛婷婷，〈簡析藏傳佛教格魯派寺廟的分布發展〉，《西安建築科技大學學報（社會科學版）》第 35 卷第 6 期，2016 年，頁 62-65。
5 尊者達賴喇嘛說法漢譯下載，https://www.e-dalai.com/blank 2021/02/07。
6 宗喀巴大師著、法尊法師譯，《菩提道次第廣論》，台北：福智之聲出版社，1999 年，頁 2。
7 法尊法師在《廣論》中有數個卓壠巴的不同中文譯詞，本文一律以卓隆巴稱呼。
8 如前註《廣論》，頁 560。

大譯師（具慧般若）[9] （རྔོག་བློ་ལྡན་ཤེས་རབ་，1059-1109）及卓隆巴（གྲོ་ལུང་པ་བློ་གྲོས་འབྱུང་གནས་，約 11 世紀中-12 世紀中）父子所著道次為本的情況則較少人關注與研究，故是本文想進行探討的，希望藉此了解文本間的內容與關係。

第二節　問題意識

前述中《廣論》依《道燈論》而著作，對此已有呂澂、釋如石（以下稱如石法師）二位學者比對二者內容後提出了幾點看法，儘管如此可以了知二者的差異，卻無法得知為何有如此的差異？我認為若想進一步探討差異的緣由，應該注意《廣論》中是否有所述及，在《廣論》跋文中明確自敘另有所依為本而著作，因此理應就此考察影響《廣論》的著作情況，所以須要了解俄大譯師及卓隆巴二位師徒的道次著作內容為何？又是如何在《道燈論》與《廣論》之間作為橋樑或造成差異的可能原因？

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

如此了解俄大譯師的道次第著作與卓隆巴的《教法次第論》[10] 廣、略二本內容為何，也得以獲知其中著作方式與特色等。再考察與《道燈論》、《廣論》之間的同異等情況，進一步深入探究。

不過對於《廣論》跋文中所提到俄大譯師及卓隆巴二位師徒的道次著作，目前得見的文獻與相關敘述都是只有談到卓隆巴的《聖教次第論》或《道次第論》等[11] 對宗大師的影響，關於跋文中俄大譯師的道次文本究竟為何無從得知，因此我目前僅能進行處理的唯有卓隆巴的部份。

此外，從克主傑尊者（མཁས་གྲུབ་དགེ་ལེགས་དཔལ་བཟང་，1385-1438，宗大師的心子）所著的《起信津梁》中，記載卓隆巴的《教法次第論》更是啟發宗大師對道次第的強烈信解，影響此後一生的修行與弘法的決定。綜合上述二點（《廣論》底本

9　即後弘期中與仁欽桑波（寶賢譯師）同為重要大譯師——著名的桑普寺俄大譯師。
10　即前述的《聖教次第論》，以下皆稱《教法次第論》。
11　諸多文本敘述用語不同，如《教次第論》、《道次第論》、廣略《教法次第》等。

與啟發影響）足見卓隆巴的《教法次第論》具有特殊價值，值得深入探討。

我所能獲得的卓隆巴道次著作，幾個版本（木刻與現代印刷出版皆有）中所見的藏本書名並非直接如一般文獻中看到的《教法次第論》的名稱，文獻中以《教法次第廣論》或廣、略二部《教法次第論》等這樣的簡稱來取代原書名，也許是受宗大師的《廣論》、《略論》（《菩提道次第論》略本）稱名方式所影響[12]。本文也依循簡稱為《教廣》與《教略》。《教廣》篇幅約是《教略》的十倍，目前僅就能力所及與碩論考慮，選擇處理《教略》的譯注與研究。期望先以此為基礎，也為未來探討《教廣》做準備。

第三節　研究範圍與方法

本文採取主要以文獻為主的研究方法。所參考的藏文本原典為：

1、BDRC[13] （TBRC）掃描的木刻本[14] [15]（以下簡稱 W 版）

2、中國藏學出版社的現代印刷本[16] （以下簡稱 CT 版）

3、Norbu Graphics 的現代印刷本[17] （以下簡稱 ZY 版）

此三版皆署名為卓隆巴所著，書名皆是《教次廣論之攝義》或《道次第論》，在本文一律以《教法次第略論》、《教略》或《教法次第論》略論稱名。

4、帕摩竹巴的《教法次第論》仿貝葉的現代印刷本[18] [19]（以下簡稱 PM 版）

12　如《菩提道次第師師相承傳》與《土觀宗派源流》等書中介紹卓隆巴著作的書名。

13　Buddhist Digital Resource Center, https://www.bdrc.io/ 2019/10/25。

14　བློ་གྲོས་འབྱུང་གནས, "དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ཆེན་པོ་གྲོ་ལུང་པའི་བསྟན་རིམ་ཆེན་མོའི་དོན་བསྡུའམ་ལམ་རིམ་བཞུགས་སོ།།" inབཀའ་གདམས་གསུང་འབུམ་ཕྱོགས་བསྒྲིགས་ཐེངས་དང་པོ།, 2006, BDRC（TBRC）W1PD89051.

15　本論口委老師劉國威教授指出此版本應不是木刻本，而是寫本。

16　བློ་གྲོས་འབྱུང་གནས，〈དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ཆེན་པོ་གྲོ་ལུང་པའི་བསྟན་རིམ་ཆེན་མོའི་དོན་བསྡུའམ་ལམ་རིམ་བཞུགས་སོ།།〉，《卓龍巴・洛追迥乃卷（下）》，《噶當藏文孤本叢刊》（5），北京：中國藏學出版社，2009 年。

17　བློ་གྲོས་འབྱུང་གནས, "དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ཆེན་པོ་གྲོ་ལུང་པའི་བསྟན་རིམ་ཆེན་མོའི་དོན་བསྡུའམ་ལམ་རིམ་བཞུགས་སོ།།" in བསྟན་རིམ་ཆེན་མོ།།, edited by Tibethaus Deutschland,New Delhi:Norbu Graphics, 2014.BDRC（TBRC）W1KG24221.

18　ཕག་མོ་གྲུབ་པ་རྡོ་རྗེ་རྒྱལ་པོ, "སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལ་རིམ་གྱིས་འཇུག་པའི་ཚུལ།།" in གསུང་འབུམ། རྡོ་རྗེ་རྒྱལ་པོ།།, Kathmandu: Khenpo Shedrub Tenzin and Lama Thinley Namgyal, Shri Gautam Buddha Vihara,Gampoba Library, 2003. BDRC（TBRC）W23891.

19　劉國威指出此版因為是重新整理出版，故與較早期的版本可能在字詞上已有訂正的差異。

先將藏本《教略》進行中文之譯注，其次就總體架構等角度比對《教廣》與《教略》二者之內容，繼而以《教略》為主，審視考察與比較《道燈論》、《難處釋》及《廣論》之間的文本內容。

第四節　文獻回顧

本文雖然涉及《道燈論》、廣略本《教法次第論》以及《廣論》，相關的文獻範圍會比較大，但是著眼於文本之間的關係，故主要以配合本文主題《教略》與《教廣》的相關文獻回顧為主。

共有八部二手文獻，依時間排序如下：

一、1990 年《阿底峽與菩提道燈釋》

陳玉蛟（釋如石）譯注與研究的《阿底峽與菩提道燈釋》或《〈菩提道燈〉抉微》[20]，《道燈論》的注釋是《難處釋》，得以清楚《道燈論》具體的細節內容。本論參照如石法師的二個版本，而依修訂版為重。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

書中在「導論」之「叄、《道燈》與《難處釋》探微」裡除了論述《道燈論》與《難處釋》的內容對宗大師的影響外，更舉出六點《難處釋》與《廣論》的差異處，前四點大致相同呂澂於《西藏佛學原論》所言，最後二點是作者所特別提出。關於這六點差異將在第三章之第三節中列舉及討論。

二、1996 年 **“The *bsTan rim* (‘Stages of the Doctrine‘) and Similar Graded Expositions of the Bodhisattva’s Path”**

David Jackson 在 20 多年前發表一篇〈《教法次第論》與相近的菩薩道次第闡

20　陳玉蛟，《阿底峽與菩提道燈釋》，臺北：東初出版社，1990 年。作者出家後又修訂與增補內容再出版爲釋如石，《〈菩提道燈〉抉微》，臺北：法鼓文化，1997。

述〉[21]（中譯之篇名）探討關於「道次第論」與「教法次第論」的關係，文中提出「道次第」的概念下有二類的著作：一是「教法次第論」類型，主要是大乘佛教教義，也就是如何引導菩薩道從最初開始終至佛果位之一系列次第的主題內容；另一是「道次第論」類型，主要是三種士夫的道次第（三士道），在到達最高層次上士夫之前要先經過較低的二種士夫（希求增上生與獨自解脫）的〔共通〕階段。作者說明後者（「道次第論」類型著作）是隨行阿底峽尊者所著《菩提道燈論》之噶當派的諸多著作，最著名的就是宗大師的《道次第論》(《菩提道次第廣論》)；而針對前者（「教法次第論」類型著作），最著名的是俄・洛丹喜饒與卓隆巴師徒所著作的「教法次第論」，再明確舉出四部文本為例，分別是格西卓隆巴所著藏本《教法次第廣論》、岡波巴（1079-1153）大師的《解脫莊嚴寶論》、岡波巴的弟子帕摩竹巴（1110-1170）[22] 的《噶丹教法次第論》、薩迦班智達（1182-1251）的《能仁密意顯明論》，逐一稍作介紹並摘出論中品目或綱要主題進行翻譯（英譯），以供大致了解四部論中對菩薩道次第的次第架構的內容。此外，也將一些是具有「教法次第論」名稱的相關文獻稍作整理與探討，尤其是涉及著名桑普寺系統，對薩迦派的影響，乃至格魯派的影響。最後談到也有一些人爭論「道次第論」是具有最後闡述密續要點的內容，可以作為與「教法次第論」的界別區分。文末總結，對於自己所提出的看法，因為僅就四部文本還是不夠，尚需更多相關文本，以及應仔細針對這些文本各方面進行仔細的研究，乃至印度論典等，才能做出較為確實的結論，而他所提出的類型與分類只是暫時的，是基於幾個實例的初步比較，不能排除也有一些被稱為「教次第論」的著作是解釋三士道的可能性，或者存在專門闡述大乘道而稱爲「道次第論」的著作。

DILA 法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

21 Jackson David, “The *bsTan rim* (‘Stages of the Doctrine‘) and Similar Graded Expositions of the Bodhisattva’s Path” in *Tibetan Literature: Studies in Genre*, edited by Jose Ignacio Cabezon.Snow Lion Publication,1996,pp.229-243。（感謝高明道老師提供）

22 帕摩竹巴・多杰嘉布 ཕག་མོ་གྲུ་པ་རྡོ་རྗེ་རྒྱལ་པོ། 帕竹噶舉派創始人，另有一說生卒年 1110-1193。

三、2003 年〈bsTan rim 文献について〉

日本學者伏見英俊也寫了一篇小文回應 David Jackson，[23]〈bsTan rim 文献について〉（關於 bsTan rim 文獻）[24] 結論簡言之，從噶當派相關諸多文獻中難以獲得支持 David Jackson 的這種假說。

四、2005 年《菩提道次第大論の研究》

日文的《菩提道次第大論の研究》[25] 主要是將藏文《廣論》的共中士道前之內容譯注為日文，並運用大量的註腳說明相關出處等資料。

五、2005 年〈道次第蠡測〉

高澤禎在其博論〈道次第蠡測〉[26] 中將諸多古今中外的相關的研究文獻作了整理，包含對於《廣論》進行溯源，其中也述及以俄譯師師徒所傳道次第爲本的情況：

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

> 宗大師之道次第以俄譯師師徒所傳道次第爲本，突出表現在以不棄善知識爲導引這一點上。噶當先賢們所傳道次第，原是有種種不同導引的，其中俄譯師師徒主張以不棄善知識爲導引，這被宗喀巴的道次第學完全吸收。[27]

---

23 伏見英俊，〈bsTan rim 文献について〉，《印度學佛教研究》第 52 卷第 1 号，平成 15 年（2003 年），頁 72-76。
24 感謝法鼓文理學院的脩化法師介紹此文本作品。
25 感謝法鼓文理學院的黃裕隆同學介紹分享此文本作品。
26 高澤禎，〈道次第蠡測〉，四川大學博士學位論文，2005 年，頁 4-12。
27 高澤禎，〈道次第蠡測〉，四川大學博士學位論文，2005 年，頁 85。

六、2012 年《覺燈日光》

關於如何總依《現觀莊嚴論》[28]（以下簡稱《現觀》）之關係，十四世達賴所講述出版的《覺燈日光》中，說明二點：、道次第教一授是依據《現觀》的三智，二、道次第教授主要是依據《現觀》中的「緣佛等淨信，精進行施等，意樂圓滿念，無分別等持，知一切諸法，智慧共為五。」如文：

> 《現觀莊嚴論》的禮讚文：「求寂聲聞由遍智，引導令趣最寂滅，諸樂饒益眾生者，道智令成世間利，諸佛由具種相智，宣此種種眾相法。」在此說到了三智，即基智、道智及遍智。也就是說，聲聞和獨覺由基智而獲得果位、菩薩由道智而獲得大乘的成就、佛陀則由種相智而圓滿利眾事業。《廣論》共下士道和共中士道詮釋基智的內涵，是屬於上士道的共同基礎；在講上士道時，是配合道智及遍智的內涵，說大乘道次第的功德和修行之理。此外，道次第教授主要是依據《現觀莊嚴論》這句偈頌文來解說，即「緣佛等淨信，精進行施等，意樂圓滿念，無分別等持，知一切諸法，智慧共為五。」[29]

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

七、2016 年《菩提道次第廣論四家合註白話校註集》

近幾年積極漢譯《四家合注》的福智翻譯小組也注意到《廣論》溯源的情況，文中提到《廣論》雖然是依《道燈論》，但是二者不僅在細部的內容，在架構上也有很大的廣略之別，《道燈論》雖有三士的教授，然全論中只以四偈說明三士之別，主要內容都在闡述趣入上士及上士應修之法，未見對其他法類，尤其是中

28 完整書名是《般若波羅蜜多要訣現觀莊嚴論》，常簡稱為《現觀》。
29 第十四世達賴喇嘛著、蔣揚仁欽譯，《覺燈日光》（三冊），台北，商周出版社，2012 年，頁 82-83。

下士夫法類有細緻的解說，而是後來的噶當諸師在這方面作出許多開展，[30] 宗大師著作《廣論》時，將噶當派不同的道次論著中之特點集於一，故而成為集大成之作。在文中說明四點：第一、抉擇道之初始為依師軌理；第二、詳敘三士引導教授的道理；第三、引入十二因緣的道理；第四、並收噶當諸師所傳下的發心教授，[31] 在釋如法所撰〈綜述〉一文中簡述：

> 大師在著作《廣論》之時，於章節次第方面，依卓隆巴大師的《教法次第論》；對於修道之起始，取鐸巴《藍色手冊》之說；循《霞惹瓦道次第》詳明三士引導次第之義；依口訣派諸師遺風，受取十二因緣的修法；合《道炬釋難》、博朵瓦《喻法》、伽喀巴《修心七義》之教授，而闡述菩提心的修法。因此大師所著的《廣論》，是全面地傳承了各家之長處，非單一的承襲一家之言。[32]

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

八、2018 年〈གྲོ་ལུང་པའི་《བསྟན་རིམ་》དང་ཙོང་ཁ་པའི་《བྱང་ཆུབ་ལམ་རིམ་ཆེན་མོ》འི་སྐྱེས་བུ་ཆུང་འབྲིང་གཉིས་ཀྱི་བསྡུར་བ་དང་དེ་འབྲེལ་གྱི་གནད་དོན་འགའ་ལ་དཔྱད་པ།〉

扎西旺久以藏文書寫的西藏大學碩士學位論文〈གྲོ་ལུང་པའི་《བསྟན་རིམ་》དང་ཙོང་ཁ་པའི་《བྱང་ཆུབ་ལམ་རིམ་ཆེན་མོ》འི་སྐྱེས་བུ་ཆུང་འབྲིང་གཉིས་ཀྱི་བསྡུར་བ་དང་དེ་འབྲེལ་གྱི་གནད་དོན་འགའ་ལ་དཔྱད་པ།〉(〈卓攏巴《正教次第論》與宗喀巴《菩提道次第廣論》之中下士

30 宗喀巴造論、巴梭等合註、釋法尊譯論、釋如法、 釋如密等譯註，《菩提道次第廣論四家合註白話校註集》1，台北：福智文化，2016 年，頁 549。
31 宗喀巴造論、巴梭等合註、釋法尊譯論、釋如法、 釋如密等譯註，《菩提道次第廣論四家合註白話校註集》1，台北：福智文化，2016 年，頁 550-552。
32 宗喀巴造論、巴梭等合註、釋法尊譯論、釋如法、釋如密等譯註，《菩提道次第廣論四家合註白話校註集》1，台北：福智文化，2016 年，頁 552。

道對比及相關問題研究〉〉[33]，其論文摘要如下：

> 本學位論文主要從五個方面來論述卓擁巴《正教次等論》與宗喀巴《菩提道次第廣論》中下士及相關問題。具體內容爲：第一章概括性的講述了道次第理論的內涵及在藏區產生的歷史背景，特別是阿底峽《菩提道燈論》在藏傳佛教中的地位及其在各大教派的傳承、發展所產生的重要影響。第二章以文獻資料爲依據結合實地考察調研，較爲詳細地講述了卓擁巴的生平事迹以及《正教次等論》產生的歷史文化背景，最後概括性的闡述了《正教次等論》的主要內容。第三章講述宗喀巴的生平事迹，並且在本章節中重點探討了宗喀巴的「宗教改革」，而後論述了《菩提道次第廣論》產生的歷史文化背景及主要內容。第四章主要以比較研究的方法，對卓擁巴的《正教次等論》與宗喀巴的《菩提道次第廣論》進行較詳細的對比。其內容主要分爲三大部分：第一部分主要對比兩部佛學著作的章節設置及主題內容；第二部分對比兩部著作的中下士道的具體內容；第三部分主要對比兩部著作的傳承發展態勢及經過比較得出的一些結論。最後一章銜接了第一章的內容，主要論述道次第理論對藏區所產生的社會影響，並在比較研究的基礎上提出了自己的一些見解。[34]

對於以上八部文獻的回應，我將於第三章的第一節中進行整理與說明。

第五節　論文架構

本文將分為四章：

33　碩論中的中譯名稱

34　扎西旺久，〈གྲོ་ལུང་པའི་《བསྟན་རིམ་》དང་ཙོང་ཁ་པའི་《བྱང་ཆུབ་ལམ་རིམ་ཆེན་མོ》འི་སྐྱེས་བུ་ཆུང་འབྲིང་གཉིས་ཀྱི་བསྡུར་བ་དང་དེ་འབྲེལ་གྱི་གནད་དོན་འགའ་ལ་དཔྱད་པ།〉，西藏大學碩士學位論文，2018 年，頁 3。

DILA 法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

第一章緒論，共分五節，第一節動機與目的，第二節問題意識，第三節研究範圍與方法，第四節文獻回顧，第五節論文架構。

第二章《教法次第論》與《廣論》相關背景，共分五節，第一節噶當派與桑普寺傳承，第二節卓隆巴的傳記，第三節《教略》的作者問題，第四節宗大師獲得《教法次第論》的傳記記載，第五節結語。

第三章《教略》之研究，共分四節，第一節對文獻回顧的回應，第二節《教廣》與《教略》之內容架構，第三節《教略》的特色，第四節結語。

第四章結論。

末後是《教略》之全文譯注。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

第二章　《教法次第論》與《廣論》相關背景

本章著重說明關於卓隆巴與《教法次第論》以及宗大師如何獲得此論而著作《廣論》的相關背景。

共分五節，第一節將重點介紹卓隆巴主要師承的噶當派與桑普寺傳承，第二節是卓隆巴的傳記，第三節《教略》的作者問題，第四節宗大師獲得《教法次第論》的傳記記載，第五節結語。

第一節　噶當派與桑普寺傳承

此節主要依據〈噶當派傳承及其思想特點〉[35] 整理，文中指出噶當派是公元11世紀藏傳佛教後弘期時，最早出現的藏傳佛教派別，由阿底峽尊者傳授，弟子仲敦巴[36] 開創，那措譯師（ནག་ཚོ་ཚུལ་ཁྲིམས་རྒྱལ་བ་，1011-1064）和俄・勒貝喜饒（རྔོག་ལེགས་པའི་ཤེས་རབ་，11世紀）擴展，再由他們的弟子和再傳弟子弘揚擴展。可以區分為上噶當傳承、下噶當傳承、桑普寺傳承三大支脈。我認為「噶當三大支脈」的說法，也可以是另外一種能夠完整囊括噶當派眾多弟子的方式。

文中解釋「噶當派」（བཀའ་གདམས་པ་）的名稱含義，藏語中「噶」（བཀའ་） 是佛語，「當」（གདམས་）是教授或教誡，所以「噶當」即是將一切佛語（顯密經典）都作爲修行的教授。

其次文中提出的三大支脈：1、仲敦巴與熱振寺的上噶當傳承；2、那措譯師與絨巴教法的下噶當傳承；3、俄・勒貝喜饒與桑普寺傳承。考量本文的關係，以下僅針對最後的一支內容稍作整理。

俄・勒貝喜饒為阿底峽尊者在衛藏的著名三弟子之一。阿底峽尊者來到聶塘

法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

35 董莉英，〈噶當派傳承及其思想特點〉，《中國藏學》，第3期，2002年，頁18-24。
36 法尊譯為種敦巴。

後，他前往依止學法。1073 年他依尊者的授記建立內鄔托寺(གསང་ཕུ་ནེའུ་ཐོག་དགོན་)，後改名桑普寺[37] 。他崇信尊者之教授，在桑普寺講授《要訣四法》、《道次六頌》等，尤其重視因明辯論。藏文文獻中有這樣的說法，西藏佛教的一切大論之講說，都是從尊者傳授而來，俄譯師爲西藏佛教中因明、中觀、慈氏諸論的教主，後由桑普世系的弟子們發揚光大。

俄譯師死後，由他的侄子俄．洛丹喜饒（རྔོག་བློ་ལྡན་ཤེས་རབ་，1059-1109）繼任桑普寺的住持。俄．洛丹喜饒被其伯父（俄．勒貝喜饒）送往尼泊爾、中印度、克什米爾等地留學 17 年，刻苦學習五明、顯密經論注疏等。35 歲時返回西藏，從事譯經工作，翻譯了《量莊嚴論》等，並訂正許多舊譯，成爲名噪一時的譯師。他多次講授《量論》、《慈氏五論》、《中觀論》等論書，還寫過一些經論注疏，有名的如《聖教次第論》等。在佛教方面的成就遠遠超過了他的伯父。其心傳弟子有四人，以卓隆巴．洛追迥乃(གྲོ་ལུང་པ་བློ་གྲོས་འབྱུང་གནས་，約 11 世紀中-12 世紀中）最爲著名。

DILA 法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

卓隆巴．洛追迥乃為許多顯密經論作過注疏，還根據阿底峽尊者的《菩提道燈論》著作《道次第廣論》與《教次第廣論》[38] 等。

第二節　卓隆巴的傳記

關於卓隆巴（གྲོ་ལུང་པ་བློ་གྲོས་འབྱུང་གནས།）的生卒年不詳，約 11 世紀中-12 世紀前期，傳記與相關資料非常稀少，記載的方式多是在桑普寺啟建者、第一任住持也是他的老師俄．勒貝喜協以及其侄子俄．洛丹喜饒之下的主要弟子，並且最常被介紹的角度是他的道次第代表作——廣、略二部《教法次第論》——深受宗大師所讚歎，並成為名著《菩提道次第廣論》的重要參考文本。

37 1073 年創建的，最初稱內鄔托寺，後改稱桑浦寺或桑普寺。
38 此二書應該就是指《教法次第論》廣略二本

以下簡述主要的的記載：

據《菩提道次第師師相承傳》（以下簡稱《師師相承傳》）所敘，卓隆巴在少年時曾在阿底峽尊者與種敦巴師徒座前受教，並且也在慬哦大師、康壟巴及博多瓦座前都聽受過教法。不過，關於阿底峽尊者所傳的教法及其他顯密經論，大半都在峨（峨・勒比協饒）、庫（庫敦・準珠雍仲）兩師座前聽受而修。他是一位對顯密教義都很精通的善知識。世壽 80 歲。著作有「八千頌釋」及「彌勒五論釋」等許多論著，特別是著作了「教法次第」廣、略二論，及關於阿底峽尊者的略法的《百種略法論義略疏》。宗大師獲見卓隆巴所著的這部《教法次第廣論》時，虔誠設供迎請。宗大師曾於著作中讚美說：「這部論著開示三士道各各的道體，及數目的決定、次序、對各各的緣念法門修法；從修中生起如何的修悟次第等菩提道次第的教義，是無與比倫的。」[39]

上述《師師相承傳》所載的重點內容雖然不多，不過相較其他文獻而言，已經是最為豐富完整的。藉此概略了解其學習歷程主要依止噶當派的師長，深入通達顯密教法後也有相關的著作，並於實修上也有殊勝體驗。其道次第著作能被宗大師如此讚歎、肯定與參考，應該表示在眾多噶當派道次第著作中具有極為凸出的特色。

《土觀宗派源流》中則以卓隆巴是俄・勒比協饒與其侄子俄・羅丹協饒的重要弟子以及著作「教法次第」廣、略二論而稍作介紹。[40]

《西藏佛教史》中以桑普寺傳承的文脈下先詳細說明俄・勒貝喜饒與其侄子俄・洛丹喜饒後簡介卓壠巴[41]，並述及之後著名開創藏傳因明辯經學習的桑普寺住持恰巴・曲吉僧格（1109-1169）在卸任後去卓壠巴跟前學法，斷除戲論。[42] [43]

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

39 雲增・耶喜降稱著、郭和卿譯，《菩提道次第師師相承傳》，台北：福智之聲出版社，2004年，頁 239-240。

40 土觀著、劉立千譯，《土觀宗派源流》，拉薩：西藏人民出版社，1984 年，頁 51-52。

41 上述的俄・勒貝喜協、峨・勒比協饒、俄・勒比協饒與此俄・勒貝喜饒皆為同一人，只是音譯的不同。俄・羅丹協饒與俄・洛丹喜饒也是如此。卓隆巴、卓龍巴、卓壠巴也是如此。

42 克珠群佩主編，《西藏佛教史》，北京：宗教文化出版社，2009 年，頁 115-117。

43 我對此說有所保留，因為二人的年代時間與年紀等，似乎難以解釋此事。

此外，儘管可知卓隆巴是極為卓越的有學有修有著作者，可惜相關記載中再未多見卓隆巴或其寺院、弟子等明顯對後世的影響，因此最具體著名的仍是《教法次第論》對宗大師的影響。

第三節　《教略》的作者問題

我早先收集資料時，主要是朝噶當派與格魯派的藏書中查找卓隆巴的著作，因此所獲得的《教略》確實是噶當派與格魯派所保存的文本，直至後來意外發現相同的文句也出現在噶舉派的帕摩竹巴的著作中，比對查看發現內容幾乎完全一致，而帕摩竹巴的書名也是《教法次第論》，二者最大不同處在

1、最後的署名，卓隆巴著於桑普[44] 與帕摩竹巴著[45] 。

2、用字方面，PM（帕摩竹巴）版、CT（中國藏學）版、W（木刻）版、ZY（Norbu Graphics）版等四個版本[46] 中，PM 版的錯字最少（符合現在的用字），W 版與 ZY 版用字是比較相近的，所以誤植處也相近，不過，ZY 版的誤植錯字是四版中最多的。CT 版則與 PM 版較靠近，只是後者可能經過重新排版後誤植相對最少。

3、其他三個版本中所見的箋注內容，在 PM 版中許多是沒有的，也有少許是已經成為內容的正文。

對於同一著作內容卻在不同教派的文獻保存中有不同的作者，現在還未見任何祖師或學者提出這個問題，可能是本論文的發現之一，但是礙於時間，無法對此進行更深入的考察為何有此情況。

其次，就以下幾點的內容比較，認為著作者傾向是帕摩竹巴的可能性較高。

44 སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལ་རིམ་གྱིས་འཇུག་པའི་ཚུལ་ལམ་བློ་སྦྱོང་ངམ་ལམ་རིམ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་གྲོ་ལུང་པ་བློ་གྲོས་འབྱུང་གནས་ཀྱི་གསང་ཕུར་སྦྱར་བའོ།།

45 སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལ་རིམ་གྱིས་འཇུག་པའི་ཚུལ་དཔལ་ལྡན་ཕག་མོ་གྲུ་པས་མཛད་པ་རྫོགས་སོ།།

46 參第一章之第三節研究範圍與方法所提出之四版本內容

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

1、《教略》主軸是依四遮轉心而貫穿，這與《教廣》大不同，反倒與《遠離四種執著》極為相近，而帕摩竹巴曾經受學與薩迦派的初祖・薩千 貢噶娘布（1092-1158）[47]，據傳薩千在十一歲修持文殊法門時，文殊菩薩現身教導四句偈的《遠離四種執著》教授[48]。因此不排除是帕摩竹巴吸收此教授後之改寫。

2、《教略》中只有三處是引用西藏祖師之語，其中有二處是引用噶舉派岡波巴之語，並於稱名之前加上「至尊」敬稱，顯然非一般關係。卓隆巴相關傳記中無與岡波巴之交集記載，而帕摩竹巴最主要的上師即是岡波巴大師。此外，第三處是引用噶當派格西堆隆巴之語，而堆隆巴也是帕摩竹巴的上師之一。

3、《教略》內容與岡波巴的《解脫莊嚴寶論》有多處相同或非常相近的內容或引文，因此也可能是帕摩竹巴參考引用《解脫莊嚴寶論》內容。[49]

4、《教略》的最後一品說明如何修持空悲無別時，強調必須修持殊勝上師的耳傳教授而引用印度祖師薩拉哈的《道歌》偈頌。關於薩拉哈的《道歌》，相傳阿底峽尊者本欲弘傳，但其弟子種敦巴觀察因緣而遮擋尊者弘講，因此在噶當派中可能是秘傳的，縱使有極少數人（假設卓隆巴也在內）獲得此《道歌》教授應該也會保密而不顯揚。而且，這與《教廣》於第八章中廣述智慧度的修學方式（強調中觀論師傳承，並依中觀正理進行抉擇），明顯有大差異！但是帕摩竹巴是岡波巴的弟子，也是二流匯一（噶當派之道次第與噶舉派之大手印）者，因此就非常可能會直接結合薩拉哈的《道歌》教授而修持。

因此依上四點，我比較傾向作者是帕摩竹巴，而非卓隆巴。

不過，若從另一角度而論，岡波巴的《解脫莊嚴寶論》是以如來藏為出發點，並強調是結合其上師米拉日巴的教授而著作，若《教略》確實是帕摩竹巴所著，

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

47 克珠群佩主編，《西藏佛教史》，北京：宗教文化出版社，2009 年，頁 311。
48 http://buddha-brain.com/news.php?cid=1&nid=43，2022/11/5。
49 細節可參見 2021/11/10 我在法鼓文理學院的佛學論文會議上所發表的〈《教次略論》與《解脫莊嚴寶論》互文性初探〉（未出版）。

似乎在這二點完全未被帕摩竹巴著作此論時所重視。並且，尤其是在佛果位中的佛智內容，《教略》是四種佛智，也明顯有別於《解脫莊嚴寶論》的二種佛智。

總體而言，《教略》屬於卓隆巴的著作是難以回應一些問題的，若屬於帕摩竹巴則相對是較為合理的。

倘若如此，宗大師所參考的《教略》，實際可能是參考了帕摩竹巴的著作。即便如此，我認為從噶當道次第的傳承而言，帕摩竹巴也是傳承者之一，對宗大師繼承噶當道次第的諸系傳承是無不妥的。

至於為何同一著作會是卓隆巴，也是帕摩竹巴的著作，迄今還難以釐清，應該需要更多的文獻與資料梳理，不過因為非本文研究的關注點，就先擱置。

儘管作者是誰可能有所影響，但是就本文所著重探討的角度而言，是影響不大的，因為藉由下文的《教廣》、《教略》主要內容比較，以及《教略》的譯注，可以肯定宗大師當初應該是獲見《教廣》與《教略》，因此在《廣論》中皆能夠見到與《教廣》或《教略》諸多的明顯相同處。

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts 法鼓文理學院

第四節　宗大師獲得《教法次第論》的傳記記載

關於宗大師聽聞學習道次第乃至值遇卓隆巴《教法次第論》的相關記載，〈道次第蠡測〉作了整理，主要列出九部著作內容為依據，[50] 當中多數為傳記。考量本文需要，故採取以下文本：

一、《起信津梁》與二、《至尊宗喀巴大師傳》。

一、《起信津梁》

《起信津梁》的可靠性來自於完全領受與繼承宗大師顯密教授，成為大師的心子——克主傑尊者——將其聽聞所知的大師傳記記載下來，因此也成為日後其

50 高澤禎，〈道次第蠡測〉，四川大學博士學位論文，2005 年，頁 82-87。

他關於宗大師傳記的主要且重要參考依據。其中，講述宗大師深因《教法次第論》影響，獲得對道次第的定解。

文中記載：

> 在雪域中，大師見到大菩薩具德燃燈智的教授具備這樣的道理，無誤地抉了菩提道次第中的顯、密道次第，如此的大車軌是極其稀有的……生起了很大的定解。而在具德阿底峽的教授導軌中，大師對大善知識博朵瓦等人的教授，雖然也有著稀有的定解，但特別看到大譯師覺慧上師所著《教法次第論》，及其上首弟子具德卓隆巴所著《教法次第廣論》等與自己所了悟的道次第極其相順，將之視為超勝的導軌。[51]

對此，《師師相承傳》中也述及宗大師對卓隆巴所著《教法次第廣論》的讚歎

DILA 法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

> 這位大德所著的《教法次第廣論》，是一部解釋《菩提道炬論》無與比倫的著述。法王宗喀巴大師獲見卓隆巴大師所著的這部《教法次第廣論》時，也虔誠地陳設諸供來作迎請。宗喀巴大師在自己所著的論著中讚美說：「這部論著開示三士道各各的道體，及數目的決定；次序；對各各的緣念法門修法；從修中生起如何的修悟次第等菩提道次第的教義，是無與比倫的。」[52]

由此可以了知宗大師對卓隆巴《教法次第論》極為認同與欣賞的原因及情況。

51 克主傑、文殊海、妙音著、釋性景等譯註，《起信津梁》——宗喀巴大師傳記合刊，台北：福智文化，2019 年，頁 132。

52 雲增・耶喜降稱著、郭和卿譯，《菩提道次第師師相承傳》，台北：福智之聲出版社，2004 年，頁 240。

二、《至尊宗喀巴大師傳》

那麼，宗大師是如何值遇卓隆巴的《教法次第論》呢？

在通達十明的格魯派的大格西周加巷（རྒྱ་དབང་ཆོས་རྗེ་བློ་བཟང་འཕྲིན་ལས་）所作的《至尊宗喀巴大師傳》，相關內容有二種說法：1、是先見洛扎大成就師（即虛空幢大師），在啟問赴印事後，打消赴印計劃，轉往「涅」區和「諾若」靜修時，恰逢、恭迎及閱讀善知識「鄭勒巴」所著《教法次第》並講說《教法次第》。而後，大師在「涅」區「扎噶」首次見到堪欽・卻交桑波。[53] 2、是先見堪欽・卻交桑波，並獲得為大師講授了卓隆巴的《教法次第》等，於請問其弟子洛扎洽多哇的偉大功德後，再往禮見並啟問赴印事後，打消赴印計劃，轉往「涅」區和「諾若」靜修時，恰逢、恭迎及閱讀善知識「鄭勒巴」所著《教法次第》並講說《教法次第》。[54] [55]

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

我以為若如 1 所述，堪欽・卻交桑波與大師學習《教法次第論》就毫無關係，純粹是大師自己幸運遇到。若如 2 所述，則先從堪欽・卻交桑波獲得講授卓隆巴的《教法次第論》後，於「諾若」靜修時，更進一步獲得文本供養恭閱。

儘管這段過程有不同的說法，但是可以確定若非因為宗大師未去印度，留下在諾東閉關期間請來《教法次第論》供養及認真研讀，確立以道次第為自利利人之主軸，恐怕對大師與西藏歷史都會大有不同。因此，這段過程有極為重要的二點影響，一是宗大師改變去印度而最終留在了藏地，這是對他個人也是對藏地乃至現在都有很大影響的關鍵決定，這點在《菩提道師師相承傳》上，作者也是如此強調。其次，是恭迎、獲得並研閱《教法次第論》，最終影響一生的弘法主軸，以道次第攝持一切顯密經論教法與修持，自從開始講說《教法次第論》後，不斷地繼續弘講，以至於因應請法者而著作了《廣論》，也為後來著作《密道次第廣

53 法王周加巷作、郭和卿譯，《至尊宗喀巴大師傳》，台北：福智之聲，1993 年，頁 195-196。
54 法王周加巷作、郭和卿譯，《至尊宗喀巴大師傳》，台北：福智之聲，1993 年，頁 197-198。
55 虛空幢大師（噶當教授派）與堪欽・卻交桑波（噶當教典派）二位是宗喀巴大師的噶當派傳承上師，參《菩提道次第師師相承傳》。

論》奠下基礎，儘管大師的著作等身，但是最為重要且根本仍是二部顯密道次第大作。這樣的開端誠如克主傑尊者所述正是深受卓隆巴的《教法次第論》內容所啟發，且於《廣論》的跋文中具體說明是以此為本而著作的。

值得注意的是，雖然上述傳記中並未明確說明宗大師是參考卓隆巴的廣、略二部《教次第論》，而僅僅是《教法次第廣論》或《教法次第》，不過，我個人以為如此並非證明無參考《教法次第略論》的可能性，以下從文本比對的角度（第三章《教略》之研究）仍然可以肯定也是參考了《教略》。

第五節 結語

透過本章可以清楚得知關於卓隆巴的記載，主要是屬於噶當派下桑普寺系的優秀祖師，但是其後並未再有更豐富的介紹，也許與其弟子的傳續以及時代的變化等多方面原因致使漸漸沒落。所幸宗大師身處的時代，卓隆巴的《教法次第論》還有流傳，因此當大師決定不赴印而留住藏地靜修時，恭逢而迎請此論，並於閱讀後深見特色深受啟發，開始第一次宣講道次第法，乃至影響未來以此為本而著作《廣論》。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

第三章　《教略》之研究

本章共分四節，第一節對文獻回顧的回應，第二節《教廣》與《教略》之內容架構，第三節《教略》的特色，第四節結語。

第一節　對文獻回顧的回應

本節主要是就第一章之第四節中所列舉的八部二手文獻，進行整理與回應。首先是關於「教法次第論」與「道次第論」著作類型的討論；其次是討論《廣論》於最初的「為顯其法根源淨故開示造者殊勝」中，「總此教授，即是至尊慈氏所造《現觀莊嚴》。別則此之教典，即是《菩提道炬》。」[56] 之總、別依據的內容；最後是《廣論》跋文中以《教法次第論》為本的相關文獻內容。

DILA 法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

一、關於教次第與道次第

主要文獻是上述文獻回顧中 David Jackson 的"The *bsTan rim* ('Stages of the Doctrine') and Similar Graded Expositions of the Bodhisattva's Path"與伏見英俊對前文的回應著作〈bsTan rim 文献について〉。

除了伏見英俊無法同意 David Jackson 的看法外，我也認為 David Jackson 儘管試圖提出有「教法次第論」與「道次第論」類型的著作差異，但是作者本身也無法舉出能分類歸屬的可靠依據，再者其論文中只能看見將這幾部文本的品名或將綱要進行翻譯與介紹，未見其他更多的明確論證內容，實在難以就此判別。誠如伏見英俊說的，西藏祖師們對此（「教法次第論」與「道次第論」的異同）看法也是意見分歧，加上現在僅存的噶當派道次第著作文獻有限的情況，實在很難探討這個主題。[57]

---

56 宗喀巴大師著、法尊法師譯，《菩提道次第廣論》，台北：福智之聲出版社，1999 年，頁 2。
57 伏見英俊，〈bsTan rim 文献について〉，《印度學佛教研究》第 52 卷第 1 号，平成 15 年（2003 年），頁 72-76。

二、關於《廣論》總依《現觀》

《覺燈日光》中所提出的二點是《廣論》道次第教授如何依據《現觀》較為清楚明確的說法，第一點中說明《廣論》的共下士道與共中士道與《現觀》之基智關係，而上士道與《現觀》道智及遍智配合，故藉由三士道而闡釋《現觀》中三智的大乘道次第功德與修行內容。第二點所提出的頌文「緣佛等淨信，精進行施等，意樂圓滿念，無分別等持，知一切諸法，智慧共為五。」出自《現觀》＜第四品 正等現觀＞[58] 的第三十三偈及三十四偈前半，主要內容即是標明信、進、念、定、慧，除了提出偈文外，《覺燈日光》未再作說明，我以為格魯派對《現觀》的解釋主要是依據宗大師的《般若波羅蜜多要訣現觀莊嚴論心要莊嚴疏》（以下簡稱《心要莊嚴疏》），因此考察《心要莊嚴疏》（合集）[59] [60] ，從書中所見的獅子賢《明義釋》中此段落主要是闡述「大乘順解脫分」相關內容中，所化機以信、進、念、定、慧而善巧五種對境，[61] 難以明顯看出與道次第教授的明顯關係。但在宗大師的《心要莊嚴疏》中此處的科判「善於道總綱之程度」是調整順序為信、念、進、定、慧，也就是內容闡釋先「意樂圓滿念」，後「精進行施等」，而依次配合大乘不共歸依、大乘發心、布施等六波羅蜜的菩薩行、修奢摩他與修毘婆舍那五項。[62] 我認為或許極有可能依據此義而說為是道次第教授的主要依據，若觀察從大乘不共歸依、大乘發心、布施等六波羅蜜的菩薩行、修奢摩他與修毘婆舍那這五項順序確實是與阿底峽尊者的《道燈論》之道次第順序極相符合，不過為了配合大乘道次第而調整為信、念、進、定、慧順序，應該也是宗大師的特

58 不同的《現觀》中譯本有不同的品名翻譯，此處採滇津顙摩所譯品名，如後注。
59 彌勒怙主造論、獅子賢尊者作釋、賈曹杰尊者作疏、滇津顙摩譯，《般若波羅蜜多要訣現觀莊嚴論心要莊嚴疏》（合集），新北：大千出版社，2008 年。
60 此書作者雖是賈曹杰，但是格魯派的普遍說法是賈曹杰記載宗喀巴對《現觀》的講述內容，因此可以視為宗喀巴對《現觀》
61 彌勒怙主造論、獅子賢尊者作釋、賈曹杰尊者作疏、滇津顙摩譯，《般若波羅蜜多要訣現觀莊嚴論心要莊嚴疏》（合集），新北：大千出版社，2008 年，頁 469。
62 彌勒怙主造論、獅子賢尊者作釋、賈曹杰尊者作疏、滇津顙摩譯，《般若波羅蜜多要訣現觀莊嚴論心要莊嚴疏》（合集），新北：大千出版社，2008 年，頁 464-467。

殊創見。

三、關於《廣論》別依《道燈論》

在如石法師的《〈菩提道燈〉抉微》第一篇導論中「七、《道燈》與《難處釋》對西藏佛教之影響」說明宗大師的《廣論》也被認為是《道燈論》的詳細注釋。其中內容，除了止觀方面有顯著的差異外，整個三士道的理論架構也大致取自《道燈論》看法。[63] 這是就「整體道次第的架構」而論《道燈論》對《廣論》的影響。此外，在「八、《難處釋》與《廣論》異同之辨」指出宗大師之《廣論》是依據《道燈論》與《難處釋》撰寫而成，並舉出六點分析二書之異同，除了與呂澂的看法大致相同的四點外，二點是作者如石法師所發明的觀點。我簡單摘錄如下：1、《難處釋》只詳論大乘，《廣論》則兼明凡小共道（共下與共中士道）；2、《難處釋》在歸依、發心後，依三學分章，《廣論》則以六度四攝；3、《難處釋》依菩提賢的《定資糧品》論止，《廣論》總依《解深密經》與《聲聞地》立說；4、《難處釋》第九章專論密咒乘，《廣論》略說數語即止，另闢專著《密咒道次第廣論》詳論。5、《難處釋》並舉月稱及清辨之論，不以為異，《廣論》獨尊月稱應成之見；6、《難處釋》論發心時，分願、行二心，……「增上意樂」肯定是行菩提心，《廣論》善巧加入「增上意樂」成為七重因果是宗喀巴創新之說。[64]

我以為這六點主要是強調《廣論》雖然依據《道燈論》與《難處釋》而著作，但是確實存在的明顯差異處。不過針對第 6 點的七重因果是否宗大師創新之說，我想提出另一文本的不同看法，在著名的覺囊派祖師多羅那他（ཏཱ་ར་ནཱ་ཐ་，1575-1635）大師的《學佛流程・醍醐引導文》中寫道：

依循的是格西夏惹瓦善知識高弟、度頓巴善知識慧稱所傳的口訣—因果五次第。另，源自賈域瓦善知識高弟臧巴仁波切、並由穆勉巴善知識所寫的《大乘修

---

63 釋如石，《〈菩提道燈〉抉微》，臺北：法鼓文化，1997，頁 52。
64 釋如石，《〈菩提道燈〉抉微》，台北：法鼓文化，1997，頁 54-57。

心次第》的引導文中則提到:「行者應依循阿底峽獨傳的大乘七支因果修心次第。」

七支因果者：一、菩提非無因無緣而生、實為菩提心所生。二、菩提心為增上意樂所生。三、增上意樂為大悲所生。四、大悲為大慈所生。五、大慈為喜悅所生。六、喜悅為知母恩並報母恩之念想所生。七、知母恩並報母恩之念想為禪修視萬靈為母之念想所生。

該引導文中即將如此的順序稱為七支因果、可見「七支因果」一詞並非後人所新造。[65]

多羅那他大師也許注意到會有人懷疑或認為七因果教授並非噶當派的傳承之法，因此明確舉出記載七因果教授的著作依據，以及清楚的七支內容，最後還強調非後人所新造。

我深覺如石法師能夠完整漢譯與探討《難處釋》是極大的貢獻，使得讀者較能了解《道燈論》頌文的闡釋內容，豐富對整體道次第修學的認識的內涵，此外也可以藉此比較《廣論》等其他道次第著作的異同研究提供參考性，乃至更多方面的探討。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

四、《廣論》如何以《教法次第論》為本

（一）〈道次第蠡測〉的說法

〈道次第蠡測〉博論在許多方面都進行探討，是廣度極佳的學術著作，可惜對《廣論》的溯源中俄譯師師徒所傳道次第爲本的說法，仍是摘錄一般噶當派文獻之說法，未能見更深入之相關內容，是否僅以突出表現在「不棄善知識爲導引」為本的說法，的確可以深入考察。

65 多羅那他著、羅卓仁謙譯，《學佛流程・醍醐引導文》，台北：解脫協會，2021，頁 121。

（二）《菩提道次第廣論四家合註白話校註集》的說法

其次，從《菩提道次第廣論四家合註白話校註集》的〈綜述〉中，釋如法所提出《廣論》如何集大成的四點內容，可以看出他們是在對照《廣論》與眾多噶當派祖師的道次第著作後的觀察結論。其中《廣論》與《教法次第論》的關係，有別於僅強調「不棄善知識」為本，而是提出在「章節次第」方面也是依卓隆巴大師的《教法次第論》。

並且在此四點內容稍前的段落中表述較為清楚的理由，說明從現在能見到的噶當派道次論典之中，看出《廣論》與《教法次第論》之「次第結構」及「經論引據」，確實有諸多相符之處，在「次第結構」方面，列出《教法次第廣論》與《教法次第略論》的品目，對比《廣論》之三士道的次第法類，認為《廣論》確為糅合廣、略《教法次第》架構形成，其次是「經論引據」方面，列舉出如《廣論》中〈善知識德相〉引《經莊嚴論》，〈修習德本信心〉章中引《寶炬陀羅尼經》、《十法經》，〈暇滿〉章中引《入行論》，〈念死〉章中引《廣大遊戲經》、《集法句經》，明確指出都是依循《教法次第論》。[66]

因此釋如法總結出：「從現今所見到的噶當派道次論著來看，卓隆巴大師所著的《教法次第廣略論》，在內容方面特為廣博，而在章節脈絡方面也尤為詳明清晰，大師在眾多噶當派道次論著中以《教法次第廣略論》為其所本，必然有其深刻的原因。」[67]

關於福智翻譯小組關注溯源而考察《廣論》與諸多噶當派道次第著作彼此關係是很踏實的研究態度，由此所獲得的觀察成果也是具體清楚。明白提出從「次第結構」及「經論引據」這二項角度，看出《廣論》是如何吸收與採用《教廣》、《教略》內容，不過除了這二項角度外，我以為可能還有其他角度也是可以看出

66 宗喀巴造論、巴梭等合註、釋法尊譯論、釋如法、釋如密等譯註，《菩提道次第廣論四家合註白話校註集》1，台北：福智文化，2016 年，頁 550。
67 宗喀巴造論、巴梭等合註、釋法尊譯論、釋如法、釋如密等譯註，《菩提道次第廣論四家合註白話校註集》1，台北：福智文化，2016 年，頁 550。

DILA 法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

《廣論》吸收與參酌《教廣》、《教略》內容，再者，正如所說的宗大師在眾多噶當派道次論著中選擇以《教廣》、《教略》為其本，必然是有其深刻的理由及觀察角度，這也突顯何以研究《教廣》、《教略》應有其必要和價值。

（三）《菩提道次第大論の研究》的說法

此外，《菩提道次第大論の研究》在總體介紹的〈序論〉之「第二點（ཁ）、《廣論》中說明所依據的原典」（原文是『道次第大論』の説明されるべき原典）中，首先也是舉《廣論》跋文中依俄譯師父子的教法次第為本而著作，接著帶出《教廣》[68] 的十品主題，再說明《廣論》在中士道所引的經論，多數也在《教廣》被引用的，[69] 這些都是二部著作中一致的內容。但是《廣論》的最後僅有稍許密法內容，而於《密廣》廣說，《教廣》卻完全沒有密法內容。再者，《廣論》的下士道次第是念死、惡趣苦、歸依、業果，《教廣》的第三品是〈念死〉，第四品是〈業果〉，其中稍說惡趣苦，不過幾乎未見歸依法類。《廣論》的毘婆舍那是依月稱的應成見，而《教廣》是依自續見。最後說明，《廣論》除了參引《教廣》外，也引用《青色手冊》的博多瓦語錄，但是《教廣》是完全未見噶當祖師語錄，這也是二部著作很大不同。[70]

我以為此書的序論在介紹《廣論》以《教廣》為依據的原典，概略只就比較二部著作相同的經論引文，是明顯可見的一致處。主要重心是在二部著作的不同處，《教廣》明顯未見歸依法類、密法內容、見地也是有別，以及是否引用噶當祖師的語錄。

書中法類各節的註腳中標示與《教廣》相同的引文經論、偈頌等內容，這恰

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

68 原書用詞是『教次第大論』

69 文中雖是指中士道，但是以書中各法類的註腳而判斷，我認為應該是指共中、下士道範圍中二部著作有許多相同引文。

70 ツルティム・ケサン（1984 歸化之日本名-白館戒雲）、藤仲孝司譯，《菩提道次第大論の研究》，京都：中村印刷株式會社，2005 年，頁 21-27。

好補充前述中「經論引據」更清楚的相關內容。雖然此書並未提出《教廣》對《廣論》的整體影響或如何為本的情況，仍是可供參考具有眾多文獻資料的優質譯本。

（四）〈卓攏巴《正教次第論》與宗喀巴《菩提道次第廣論》之中下士道對比及相關問題研究）〉

扎西旺久以藏文書寫的碩士論文，於前三章各別介紹了阿底峽尊者著作《道燈論》、卓隆巴作《教廣》與宗大師著作《廣論》的歷史文化等背景後，主要是第四章中就《教廣》與《廣論》的中下士道內容進行比對，以三點開展：1、全論總體的章節設置及主題內容進行比對，2、針對中下士道的具體內容進行比對，3、著作的傳承發展態勢進行比對，論文內容層次架構完整地從總而別逐層討論，相當可觀。

因為內容豐富，故我簡單整理出一些重點如下：

1、總體比較而言，有三點差別，見地、密續引導、與噶當祖師教言。見地之差異，《教廣》是隨俄譯師之中觀自續見，而《廣論》是中觀應成見。密續引導的差異，《教廣》無，而《廣論》有稍作引導。噶當祖師教言的差異，《教廣》無，《廣論》有。

2、著作方式的比較，有二點差異，科判層次與主要引導修持的結構。科判層次的差異，《教廣》不像《廣論》有明顯的層次分明的科判，非常有助於學習。主要引導修持之結構的差異，《教廣》是以共同道，而《廣論》以共下中士道，都是依三士道而修持，而引導向一切遍智之佛果。雖然仍有不同處，但並非很大差異。

3、《教廣》與《廣論》現今的遍布情況與引導傳承等的延續。扎西旺久查訪了當初卓隆巴所建的寺院，但仍不清楚為何卓隆巴的《教廣》與法教事業未廣大弘揚，也許涉及見地的原因。而當初卓隆巴所建立的寺院現在已經成為噶舉派的傳承，且無學習《教廣》等卓隆巴的法教。此外，大寺（古寺）桑普寺也無學習

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

《教廣》等卓隆巴的法教。反之，《廣論》的弘揚至今不綴，於衛區六古寺中與諸多上師的傳法中也都還有。儘管如此，《教廣》也可以說是被《廣論》延續下來了。

我認為對於 1 的總體比較是與《菩提道次第大論の研究》所說的相符合。

對於 2 的比較，雖然《教廣》與《廣論》二部著作的各法類內容有相類似處，前者都以下標題方式處理，後者以科判架構層次的標題處理確實是極大差異，好像是平面與立體的相比性，不過這應該算是運用科判的優勢。至於主要引導修持之結構，《教廣》直接以暇滿、念死、業果與輪回過患引導至希求出離輪回，以此為重心，向上可轉向修大慈悲心的大乘，向下也帶出希求出離惡趣苦，可能是師長的教授或所化機的程度等因素，也突顯希求出離為樞紐的重要性。《廣論》以三士道引導成辦增上生與決定勝，的確既利於修心次第，又完全顯明三種士夫如何成辦各自希求目標之理。

對於 3 的比較，二部著作的遍布與弘傳情況，若就宗教的角度通常會依是否獲得諸佛菩薩或本尊加持，故令著作的弘揚及利生等的佛法事業極大開展，這點可以觀察阿底峽尊者及宗大師的傳記中各自獲得其本尊度母與文殊的加持，直至今天《道燈論》及《廣論》仍然被重視與弘學。當然，能得本尊加持關鍵在於他們二位如法殊勝的教證功德及廣弘佛教的宏願，這也可以從他們的傳記中清楚看到。若就一般可觀察的史料記載而言，也有多種可能性，如：首先就本身的教證功德的圓滿，從卓隆巴與宗大師的傳記中也可以看出宗大師在各方面的卓越情況。以至於各自以講、論、著、事業、攝受弟子、建立寺院乃至對社會大眾的推廣與利益也都有明顯的差異。尤其是創建門派與建寺，並以系統性教育培育僧才為佛教傳續樹立棟樑，以及祈願法會等宗教活動令廣大的各階層的僧俗皆能積極斷惡行善、淨除罪障、集聚資糧、廣發大願，不僅利益現世的社會人心與風氣文化，也是為來世種下增上生的殊勝正因。這樣深廣的佈局與內修外弘的功德及事業的確是極為超勝的。當然，更大的關鍵可能是自五世達賴法王開始的格魯派政教合

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

一後，對宗大師的格魯派的傳續確是順水推舟，遍布雪域。因此是否具有教派，以及教派如何的弘傳延續是極大差異。

遺憾此篇碩論尚缺《教廣》的大乘道內容與《廣論》的上士道內容進行比對。

第二節　《教廣》與《教略》之內容架構

本節將先就橫向角度以廣、略二部《教法次第論》進行介紹，而後比對相同處，再進一步向前比對說明依循《道燈論》與《難處釋》的情況。所以分為四點：一、《教廣》之內容結構；二、《教略》的內容結構；三、《教廣》與《教略》總體相同處；四、《教廣》《教略》依循《道燈》與《難處釋》而開展。

一、《教廣》之內容架構

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

由於《教廣》篇幅大，以及本人的藏文能力有限，還難以全論完整判讀內容，以下僅就迄今的觀察作說明。1、整體結構先以論著所詮、目的、究竟目的與連貫相屬這四點作總體說明後，向下展開內容。2、內容以「論身」(བསྟན་བཅོས་ཀྱི་ལུས་）的介紹開展為十品的頌文，但是後面各品的詳細內容中並不是依據論身的各品頌文而進行，而是先標明段落的「主題」後先書寫攝義的偈頌，再依偈頌進行內容闡釋。3、十品依序是〈第 1 品、趣入善知識〉、〈第 2 品、趣入修暇滿〉、〈第 3 品、趣入無常〉、〈第 4 品、趣入修業與果〉、〈第 5 品、趣入修輪回過患〉、〈第 6 品、趣入修菩提心〉、〈第 7 品、趣入修菩薩行〉、〈第 8 品、趣入修實相〉、〈第 9 品、趣入修諸菩薩地〉、〈第 10 品、趣入果位佛地〉。4、各品內容中僅是標明一個又一個的段落主題，未具科判，雖然各段落主題間仍有順序而書寫，但是比較不易判讀各主題間彼此的上下與次第關係。5、在各段落主題中的闡釋並非都是作者的說明，不少內容是只有以經論引文作為說明或佐證。6、所引的經論內容有時是很大篇幅，就此而言，可能是現存噶當派文獻中最大部引經據典的道次第

大作。依此特色而言，像是噶當「教典派」會廣大結合經論的風格作品。7、內容都是引用藏譯的經論內容，似乎未見引用藏地祖師之著作或語錄。8、十品中從初品依止善知識起，至第十品圓滿佛果位，引導學習者從依師學法開始，經下士夫至上士夫，五道十地而圓滿佛果位，完整的修學次第及成果清楚說明。9、全論中篇幅最多的三品依序是〈第 7 品、修菩薩行〉、〈第 8 品、修學實相智慧〉、〈第 4 品、業果〉，各品的佔比都是超過全論的七分之一，遠勝其他品。若將〈修菩薩行〉與〈修學實相智慧〉相加後，約是全論的七分之三，〈修菩薩行〉又約是〈修學實相智慧〉的一點二四倍。10、〈第八品、修學實相智慧〉中，未見提及月稱論師的著作。

二、《教略》之內容架構

1、整體結構是先書寫「根本頌」後，再依頌文開展為十品內容。2、根本頌文中，強調了「四種遮轉心」——從現世、從輪回、從自利、從能所二取——遮轉，以及「三項行持」——歸依律儀、別解脫律儀、菩薩律儀——三種律儀。3、十品依序是〈第一品、補特迦羅與信心〉、〈第二品、說明上師性相〉、〈第三品、暇滿難得〉、〈第四品、隨念死亡〉、〈第五品、觀修輪回過患〉、〈第六品、歸依〉、〈第七品、說明業因果與別解脫律儀〉、〈第八品、觀修慈心與悲心品〉、〈第九品、發心〉、〈第十品、說明果位三身〉。4、藉由學習〈第三品、暇滿難得〉與〈第四品、隨念死亡〉內容而遮擋貪著現世之心；藉由學習〈第五品、觀修輪回過患〉內容而遮擋貪著輪回安樂之心；藉由學習〈第六品、歸依〉、〈第七品、說明業因果與別解脫律儀〉而行持歸依律儀、別解脫律儀；透過學習〈第八品、觀修慈心與悲心品〉而遮擋耽著自利之心；學習〈第九品、發心〉而行持菩薩律儀；最後是學習〈第十品、說明果位三身〉中的空悲無別之法而遮擋能所二取之心。5、各品內容中多會先列出大的分科科判，再於各科下再分科，故各科主題間容易判讀彼此間的上下與次第關係。6、在各小科內容中有經論引文也有作者的扼要說

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

明或闡釋。7、全論只見引用二位的噶當派祖師（堆隆巴與岡波巴）之語錄。8、十品中從初品至第十品佛果三身，引導學習者（具信者）自依師開始，從下士夫至上士夫以至成佛為止，完整的修學次第與果位清楚說明。9、全論中篇幅最多的三品依序是〈第九品、發心〉、〈第八品、慈心與悲心品〉、〈第十品、果位三身〉這三品，三品佔比約是全論的二分之一，〈發心〉又各是〈慈心與悲心品〉、〈果位三身〉的二點五倍，特別龐大。9、〈第十品、果位三身〉中如何修學「空悲無別」法，除依教與理外，提出應依師長的口訣，舉出印度婆羅門薩拉哈之《道歌》內容。

三、《教廣》與《教略》總體相同處

1、皆是從初依止善知識起，暇滿、念死無常、業果（含別解脫律儀）、輪回過患、發願心與行心、修學六度四攝至圓滿佛果位之三士夫次第完整引導。2、著作特色皆是偏向是噶當「教典派」廣大結合經論的風格作品。3、皆是以慈悲為根本的發心法中，闡明以先修慈心，再修悲心而引向發菩提心，未見如《廣論》的七因果與自他換教授。4、皆是僅有少許密續典籍的引文內容，總體而言全是導向顯教大乘的著作。5、皆未見文中有共下士道、共中士道、上士道的用詞。6、最後都是署名為卓隆巴著於桑普寺。

總體而言，《教廣》與《教略》確實有諸多「面貌」相似之處，可能因為這樣的相似性以及皆署名卓隆巴著於桑普寺，所以即使《教略》內容有些很不同《教廣》之處，無人懷疑是否確實是卓隆巴的著作。[71]

至於《教略》內容與《教廣》相似的情況，我以為不排除一種可能性，就是帕摩竹巴曾經就學於桑普寺住持恰巴．曲吉僧格，極有可能在那時期也聽聞學習了卓隆巴的《教廣》。因此也在深感認同的情況下，參考與吸收其中的主題內容

71 上面第二章的第三節已經討論《教略》的作者問題，下面第三章的第三節中會再討論《教略》不像是《教廣》攝義的內容。

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

等而著作《教法次第論》。

四、《教廣》《教略》依循《道燈》《難處釋》而開展

首先要澄清《難處釋》的可靠性，如石法師在《〈菩提道燈〉抉微》之第一篇導論中「三、《難處釋》真偽之辨」進行討論，雖然宗大師對此論部分內容提出一些看法，不過這仍容有討論的空間。[72] 因此我以為不失可信度與參考之價值，且目前除此釋本外，也無其他的釋本。《道燈論》本身文短義豐，還是得依靠《難處釋》才得以了解其中豐富的內涵，所以下面進行方式，主要採取《難處釋》的內容與《教略》、《廣論》進行比較。此外，關於《難處釋》的特色，請參考《〈菩提道燈〉抉微》之第一篇導論中「六、《道燈》與《難處釋》之特色」[73] 內容。

《道燈論》、《難處釋》依主題分為〈第一章、緒論〉〈第二章、大乘歸依〉〈第三章、發菩提心〉〈第四章、別解脫戒〉〈第五章、菩薩律儀〉〈第六章、禪定與神通〉〈第七章、智慧與方便〉〈第八章、道位次第〉〈第九章、密咒乘〉。[74]

《教廣》、《教略》承繼《道燈論》與《難處釋》，除了以暇滿、念死、業果、輪回過患補充《道燈論》與《難處釋》未詳明的內容，以及全無闡述密乘外，在上士夫或上士道的內容均為一致，先大乘歸依、發心（含學處）、行心、菩薩律儀，《教廣》別說止觀，特別單獨專章廣說實相智慧；《教略》則說修止觀即修空悲無別，又一切道與地之要點即是修空悲，因此強調修空悲無別。最後也是地道圓滿的佛果位。

第三節、《教略》的特色

本節將在第二節的基礎上，再透過不同的比對方式以凸顯《教略》的特色。首先是橫向與《教廣》比較總、別的差異而主張《教略》不像是《教廣》的攝義

72 釋如石，《〈菩提道燈〉抉微》，臺北：法鼓文化，1997，頁 36-37。
73 釋如石，《〈菩提道燈〉抉微》，臺北：法鼓文化，1997，頁 41-52。
74 舊版《阿底峽與菩提道燈釋》分為十章，在緒論與大乘歸依之間，分出「總說上士道」。

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

略本，雖有相似處卻更像是獨立作品。再就向前與《道燈論》、《難處釋》比較差異處，雖然《教略》依循《道燈論》、《難處釋》而開展，卻具有自身特色的發揮。接著是向後比較，從被《廣論》如何採用《教略》的總、別內容的視角。最後是從如何不被《廣論》採用的視角。

因此，分為四點：一、《教略》不像是《教廣》的略本，又分二，（一）總體內容的差異處與（二）各品內容的差異處；二、《教略》有別於《道燈論》與《難處釋》處；三、被《廣論》採用的內容，又分二，（一）總體架構次第的採用與（二）各品內容的採用；四、不被《廣論》採用的內容。

一、《教略》不像是《教廣》的略本

雖然上述（本章的第二節）說明從總體內容而言，《教廣》、《教略》有諸多「面貌」相近之處，不過再仔細觀察就會發現《教略》與《教廣》並不像《菩提道次第論》略本與廣本的情況，後者明顯可以看出略本是廣本的濃縮或攝義，因此略本與廣本的架構與主要內容是完全一致的(除了止觀二部分另外以更簡捷的內容書寫外)，只是廣略或繁簡的差異，或者也可以說廣本包含更多的完整闡述或引文，而略本的相同內容則較扼要。但是我個人認為《教略》在許多方面完全不像是《教廣》的濃縮或攝義，下面將以總別內容的比對作說明。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

（一）總體內容差異處

1《教略》以四遮轉心及三行持為主軸，貫穿十品內容；《教廣》僅是單純的十品依序引導。2、《教略》先〈輪回苦品〉後〈歸依品〉與〈業果品〉；《教廣》先〈業果品〉後〈輪回苦品〉。3、《教略》有，而《教廣》無闡釋「歸依法類」的完整內容。4、《教廣》有，而《教略》無獨立廣述的「修持實相智慧度」，亦無「菩薩地道」的內容。5、《教廣》每品的最後內容多有攝義的要點說明，與《廣論》相似。而《教略》每品的最後內容會以一攝頌進行總結，對比世間尚且如何，

況此法應當如何以行策勵。

（二）各品內容差異處

1、《教廣》、《教略》雖然皆於〈依師品〉中介紹多種應依止的師長德相，但是《教廣》非以《經莊嚴論》十德相為主，《教略》以《經莊嚴論》十德相為主。《教廣》、《教略》皆略說具器的學習者條件，前者以五德[75] 說明，後者即是〈補特迦羅與具信〉中具三信——欲信、淨信與勝解信。《教廣》還具觀功德與念恩德等內容，《教略》全無。

此外，二論皆有如何請法之聽聞軌理，《教廣》增加說法軌理及講法、聞法勝利等。二論強調當觀師為佛，《教略》還以勝義、世俗等方面的理由成立上師是佛。

2、〈暇滿品〉中都具暇滿體性、難得、利大、莫虛度而勸應善加把握。《教廣》還額外討論種性的內容[76] ，《教略》無。

3、〈無常品〉中《教廣》具不念死過患與念死勝利，無完整三根本九因，而是另以不同的內容闡釋念死。《教略》主要論述完整三主題九項理由（相似《廣論》的三根本九因相）等，且引用岡波巴之語說明念死對修行初、中、後的重要性。

4、《教廣》的〈業果品〉中具有諸多與《廣論》同品之相似的主要內容，不過《教廣》還有別解脫律儀相關的守護與還淨等論述。《教略》以有漏與無漏業果開展說明，未見具力業門、四力悔罪、八種異熟功德等，無漏業果中舉出三乘菩提各自的主修內容（偏似自續派見地），後面也有別解脫律儀的相關說明，較為特別是以教以理成立業果是可信的論述。

5、〈輪回過患品〉中，《教廣》包含三惡趣苦、三善趣苦、苦之因——業與

75 具足信心、悲心、尊敬上師、無懷疑、以及尋思何是善法。
76 這部分在《難處釋》的〈別解脫戒〉中也有論述。

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

煩惱、煩惱的過患與如何對治煩惱。《教略》主要說明三惡趣苦、三善趣苦（人趣苦有十一種），未見說明煩惱與煩惱過患等。

6、《教略》〈歸依品〉之內容有不少亦見於《廣論》中。較為特別是結合「共與不共歸依」以及「因歸依與果歸依」而闡述，並依《寶性論》特論唯有「佛寶」才是究竟歸依處等。

7、〈慈悲與發心品〉中，《教廣》主要依修慈無量及悲無量心為根本、讚菩提心勝利、凡夫也可發心、大乘不共歸依、正說願心、依儀軌發心、願心學處等順序進行。《教略》也是先修持慈心後修悲心的次第（也是慈無量與悲無量心），較特殊的是頓修與漸修二種修法。此外，還以五項角度成立為了利益一切有情應希求佛果位。

8、《教廣》〈修菩薩行品〉以「六度四攝」而開展，菩提分法、止觀二者性相與差別等。《教略》〈發心品〉中合併願心與行心一起進行說明，體性、勝利、儀軌以及學處等內容，尤其是願心學處完全見於《廣論》中，行心律儀是以「三聚淨戒」而展開，將諸「根本墮罪」列為攝律儀戒中討論，「六度」列為攝善法戒而討論，「四攝」列為饒益有情戒中。

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

9、《教廣》〈實相智慧品〉中，先明智慧度之重要是一切白（善）法之首要、抉擇下部（有部、經部與唯識宗）宗見之不足後說明自宗宗見、修人無我之方便、修法無我之方便、……離一異因抉擇、緣起因抉擇、金剛屑因抉擇、破有無生因抉擇、破四句生因抉擇等。《教略》則是於〈果位三身品〉開始時申明菩薩律儀之三學處或六度當中為主的靜慮及智慧即是修空悲無別，故須依教、依理與依上師的教授，強調應當聞思修「諸法空性」的內涵，且須方便與智慧雙運而修，先修方便後修智慧。

10、《教廣》的〈諸菩薩地品〉主要是闡述有學位四道——資糧道與順解脫分、加行道、見道與修道，總說十地後，自初地至第十地逐一說明。

綜合上述總體與各品內容比對的分析，因此本人認為《教略》不像是《教廣》的略本或攝義，儘管在總體面貌上有相似處，但是《教略》更像是獨立的著作。儘管如此，若對讀《教略》及《教廣》，在相同主題下，各自開展與論述的方式也會有不同的視角和認識的價值。

二、《教略》有別於《道燈》與《難處釋》處

《教略》雖然依循《道燈論》與《難處釋》，但是就相同主題的內容也作了不少的調整：

1、依師主題內容在《難處釋》是於〈第三章、發菩提心〉中屬於「願心學處」的內涵。而在《教略》中，重新設置為修行的第一步，並且更有條理的完整闡釋依師內容。

2、大乘歸依主題內容在《難處釋》之〈第二章、大乘歸依〉。而在《教略》之〈第六品、歸依〉中，與共同歸依相結合而進行扼要論述。

3、別解脫戒主題內容在《難處釋》之〈第四章、別解脫戒〉。而於《教略》中與業果法類相結合而成為〈第七品、說明業因果與別解脫律儀〉，論述別解脫戒的方式與《難處釋》有所不同，內容相對扼要。

4、《教略》的〈發心〉綜合了《難處釋》之〈第三章、發菩提心〉與〈第五章、菩薩律儀〉，將願心與行心、願心學處與菩薩律儀相結合而系統性一併闡述。

因此雖然《教略》承繼《道燈論》與《難處釋》，但是若就如何自實修佛法的第一步，步步增上，終至無上菩提的三身佛果位的始終完整性，那麼《教略》非常具有自身獨特的著作優勢。

三、被《廣論》採用的內容

首先說明，因為《廣論》是宗大師集大成之作品，故除了宗大師明確自書出

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

處外，實難斷定《廣論》那些內容必然是僅出自某著作而非其他的著作之可能，比如也許同樣內容在《教略》及《教廣》皆有。所以下面以我所觀察的，盡量就《教略》與《廣論》相同主題的內容，表示被《廣論》所採用的情況。

（一）總體架構次第的採用

《教略》分十品，〈第一品、補特迦羅與信心〉、〈第二品、說明上師性相〉、〈第三品、暇滿難得〉、〈第四品、隨念死亡〉、〈第五品、觀修輪回過患〉、〈第六品、歸依〉、〈第七品、說明業因果與別解脫律儀〉、〈第八品、觀修慈心與悲心品〉、〈第九品、發心〉、〈第十品、說明果位三身〉。

《廣論》分為造者殊勝、法殊勝、說聞軌理、道前基礎（主要內容依序是依師、修習軌理、暇滿、道總建立）、共下士道（主要內容依序是念死無常、三惡趣苦、歸依、業果）、共中士道（主要內容依序是明求解脫之心、苦集二諦、十二緣起、抉擇能趣解脫道性）、上士道（內容依序是入大乘門唯是發心、七因果教授、自他換教授、願心儀軌受法、受學行心之六度四攝、廣說止觀之法、略述金剛乘之理）。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

因此雖然《廣論》主要架構是三士道，但是以主題而言，以依師法類為第一，而將學法者條件置入其中為能依學者之相，第二暇滿，第三念死無常，第四三惡趣苦（符順《教略》輪回過患的前半部——三惡趣苦），第五歸依，第六業果，第七輪回過患（主要是《教略》輪回過患的三善趣苦）與別解脫律儀，第八慈悲心，第九願心與學處，第十行心與菩薩律儀。可以看出《廣論》除了未明菩薩地道與佛果位外，在總體架構的次第上，幾乎是與《教略》一致。

（二）各品內容的採用

1、依師主題為首，且以《經莊嚴論》之十種德相為主作為所依善知識的條件。《教略》的依止勝利與未依止之過患中諸多內容及引文也見於《廣論》中。

2、念死無常主題，《教略》及《廣論》皆以三主題九理由的順序而論述。

3、《教略》的〈輪回過患〉在《廣論》分開為共下士道之三惡趣苦與共中士道的輪回苦的六趣別苦中。《教略》的〈輪回過患〉諸多內容及引文也見於《廣論》中。

4、《教略》的〈歸依〉在《廣論》分開為共下士道之歸依與上士道的大乘歸依。《教略》的〈歸依〉諸多內容及引文也見於《廣論》中。

5、《教略》的〈業果與別解脫律儀〉在《廣論》分開為共下士道之業果，與共中士道的別解脫戒。

6、《教略》的〈發心〉中諸多發心勝利及願心學處也見於《廣論》中。

綜合上述總體架構次第與各品內容的採用的分析，因此可見《廣論》如何參考、審酌及吸收而作為著作《廣論》之基礎或底本情況。

儘管一般在傳記中述及宗大師是迎請與閱讀《教廣》，不過藉由內容的比對，可以肯定的是宗大師著作《廣論》時不僅只有參酌《教廣》，必然也是糅合《教略》的架構與內容的。如今也難以清楚為何當初如《起信津梁》等傳記，只有記載《教廣》，也難以確認宗大師所參考的《教略》（或《教法次第論》）是署名誰的著作。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

四、不被《廣論》採用的內容

關於不被《廣論》採用的內容，有以下三種角度：一是完全未見於《廣論》中；二是雖見於《廣論》中，但呈現方式有別於《教略》（也就是《教略》呈現的方式或角度不被《廣論》所採用）；三是雖不見於《廣論》中，但是得見於宗大師的其他著作有相關的主題或內容。

因此以下所列數點，會以這三種

1、《教略》以四遮轉心及三行持為主軸。《廣論》以三士道中之各意樂與獲得的方便為主軸。

2、《教略》於〈上師性相〉中「以何意樂請法及教授」說明聞法軌理，也就是請法與聞法是屬於如理依師的內容之一，我認為這樣的架構確實是很合理也是符合多數學法者的實際情況（也就是主要會在所依止的師長前請法及聞法），同時這也是承繼《難處釋》的一致內容。但是，《廣論》是將聞法、講法與完結軌理作為一完整法類，而另外設置於造者殊勝與法殊勝後，如此就是講聞二種相應正法的理解角度。[77]

3、《教略》於〈補特迦羅與信心〉中關於信心的所引用的經文，在《廣論》中是被置放於對善知識的修信內容，且與視師為佛相結合。若單純從經文出處而言，確實是看不出是只針對善知識修信。我以為關於依師內容中，視師為佛與修信確實是二個不同的概念，宗大師如此結合二者也許是源於阿底峽尊者的「信心信信」教授[78] 與虛空幢大師等的教言。

4、《教略》於〈補特迦羅與信心〉以宿業覺醒而具三種信心為學法者之條件。而在《廣論》是能依學者之相，依據聖天論師《四百論》所提出的聞法之器。我認為其中涉及法器、聞器、弟子相三者的關係，也涉及依信或依慧等不同條件為主的差異，是值得深究的。

5、《教略》對於勝利常見有二種分類，「可計數」與「不可計數」。《廣論》未見使用這樣的分類方式，不過可以見到引用相同的經論文句與勝利內容。

6、《教略》的〈隨念死亡〉中，關於三主題的各三理由下有些經論引文，在《廣論》中被重新放置於不同理由下，可能表示宗大師認為如此較吻合主題內容。此外，《教略》的念死的重要性未被《廣論》所吸收，而是取《教廣》的念死勝利與不念死過患內容，也許是要避開岡波巴大師或有其他原因。

7、《教略》的〈輪回過患〉中，關於六趣苦中所引用龍樹著作的偈頌，在《廣論》中被列為總苦中的六苦內容。

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts 法鼓文理學院

77 補充：《教廣》是講、聞法軌理俱全。
78 儘管尊者有此教授，但是是否專指對上師修信，可以再確認。

8、歸依法類在《廣論》是被安置於共下士道中，但在《教略》是安置於〈輪回過患〉後。我認為《教略》如此更符合唯有佛法僧三寶是出離輪回、真實無欺的救護處而應歸依。不過，歸依與業果法類無論是安置於共下或共中士道都是可以的，各有適合的闡釋方式，並不妨害三士道的建立，共下士道之必要法類是念死無常，共中士道的必要法類是觀修輪回過患，上士道之必要法類是慈悲為根本的願心與行心，其餘的法類或主題確實是可以有不同次第順序。

此外，《教略》將共不共歸依一起結合闡述，有助於對於「歸依法類」的整體認識。《廣論》中將共同歸依安立於共下士道中，大乘不共歸依安立於上士道中，且作為願心儀軌的前行部分。而大乘歸依與受願心也是可分也可合。

9、《教略》的〈業果與別解脫律儀品〉，業果總論有漏與無漏業果，廣論只論有漏業果。此外可以發現《教略》的「說明彼之能立」內容近似於《廣論》的思總業果之下的「正明思總之理」所提出四條業果總則。

《教略》的「別解脫律儀」具系統的闡述，宗大師於《廣論》中則以「犯戒四因」而展開闡述，關於別解脫律儀內容則是另著詳論。確實，將業果與別解脫律儀二主題分述或合論都是各有好處的。

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

10、《教略》的〈修慈悲心〉中，最明顯的差異就是修慈心與悲心的方式（頓修與漸修），以及論述為何希求佛菩提的理由。《廣論》則是著名的七因果與自他換教授。我認為《教略》中的先修慈心後修悲心可能是早期噶當修心文獻中以及其他教派中更常見的發心方式，因此肯定也有許多祖師們是依如此而發心的。《廣論》七因果教授中先配合平等捨、知「母」、念「母」恩、報「母」恩修出如同「獨一愛子」（而不是唯一的慈母）般的「悅意慈」，除了語句上的轉折外，我認為極有可能是結合蓮花戒的《修次中篇》、博多瓦尊者的教授與強調大悲為根本而出的。

11、《教略》的「菩薩律儀」，宗大師於《廣論》中未論，而是另著詳論（《菩薩戒論》）。我認為《教略》的〈發心〉將眾多相關願心及行心的內容完整又系統

的一併書寫，確實是一大特色。

12、《教略》的「圓滿佛果」，宗大師於《廣論》中未論，也是其他著作中論述（如《心要莊嚴疏》等）。

上述以三種角度說明不被《廣論》採用的內容，一方面是凸顯《教略》與《廣論》的差異，一方面也以不同的視角說明《教略》的特色內容，再者也得以凸顯僅止於宗大師的《廣論》不足以了解大師對顯教大乘的完整看法，仍需要再藉由其他應該配合的大師著作才比較能夠全面認識，這也顯示出《教略》的確是一部非常扼要又兼顧相當多層面，系統整理的集大成作品。最後想補充的是，我認為《教略》不被《廣論》採用的內容之另外一大原因，是《廣論》也參酌與吸收《教廣》為基礎（底本），所以也造成採用或不採用《教略》內容的抉擇。

第四節 結語

本章的研究內容，除了第一節中回應相關的文獻回顧外，主要是了解迄今為止《廣論》依何著作的考察，因此針對總依《現觀》、別依《道燈論》與依《教法次第論》為本的研究資料。第二節中，再針對《教廣》與《教略》進行各自內容架構的介紹，以及二者之間的相同處，最後是說明《教廣》、《教略》在依循《道燈論》與《難處釋》下，總體內容架構上又有那些增補與刪減的改變。最後第三節中，為凸顯《教略》的特色，因此首先以比對《教略》、《教廣》的總、別內容差異為理由而提出《教略》不像是《教廣》的攝義或略本，具有獨立著作的特色。再者是《教略》如何在承繼《道燈論》與《難處釋》下，又發揮出自身獨特又完整的特色。最後是《教略》被與不被《廣論》所採用的不同視角，如此可知成為宗大師著作《廣論》之基礎或底本的情況，也可以了解《廣論》參酌取捨《教略》的內容下有何調整，更重要是愈加清楚《教略》不共於《廣論》的特色或特點。

再者，也藉此而回應上述對福智翻譯小組所提出的《廣論》與《教法次第論》

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

在「次第結構」及「經論引據」有諸多相符之處，我認為除了這二項外，明顯可見的還有更多的《教略》具體內容，如各品的分科、主題與內容，如上述中《教略》各品被《廣論》所採用的內容所示。

DILA 法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

第四章 結論

譯注與研究成果

本文之成果如下：

1、藉由《教略》的譯注與研究，了解《教略》內容與特色。

2、第二章之第三節中，對《教略》作者的探討，傾向是帕摩竹巴，而被誤以為是卓隆巴。

3、第三章的第二節之第三與第三節之第一中，透過與《教廣》的比對，呈現總別的相同與差異內容。並認為《教略》並非《教廣》的攝義或略論，更可能是獨立作品。

4、第三章的第二節之第四與第三節之第二中，透過與《道燈論》、《難處釋》的比對，雖依循《道燈論》、《難處釋》，然有新的開展，可見其獨特的完整性與風格特色。

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

5、第三章的第三節之第三與第四中，藉由與《廣論》的比對，更能夠清楚《廣論》跋文中以《教法次第論》為本，具體可能是指哪些內容，尤其參酌與吸收《教略》自總體架構次第、各品的分科、主題與內容，乃至於所引用的經論文句。

6、本論文率先將卓隆巴的《教略》中譯與研究，這是目前華文研究領域的第一部，也可能是世界目前唯一一部。並非自讚本論文優越，而僅僅是處理的文本的確非常少人關注。

未來展望

我個人覺得很幸運能夠學習譯注及研究《教略》（以及部分《教廣》），未來希望能在此基礎上，再針對更大篇幅與更有挑戰性的《教廣》邁進。

此外，在過程中思考關於道次第的一些不同層面的問題。諸如前面曾分析過（對扎西旺久碩論內容的回應），有無教派以及教派的弘傳延續是非常重要的。以卓隆巴的著作為例，其《教廣》、《教略》若無宗大師參考及讚歎，至今應該近乎遺忘，或僅剩其名於某些文獻中，事實上卓隆巴還有其他著作，但是盛名就遠不如《教廣》與《教略》。不僅如此，還有許多噶當派祖師的道次第著作也是面臨這樣的情況。這些噶當派祖師的道次第著作具有不同的引導方式與著作特色，儘管難如《廣論》的方方面面圓滿，但是從文本價值而言，可以說是獨一無二的，再從契機而論，也能夠提供更多趣入大乘道次第的不同觀點與善巧方便，的確是能適應不同根器的應病與藥的道次第教授。

若依〈道次第蠡測〉提出的資料，格魯派的道次第著作約有 300 多部，我個人認為這 300 多部可能多是依宗大師的《廣論》為準的架構，主要差別是講說引導或實修引導為主的著作風格，或者是大乘顯教為主與顯密合論的差異，這樣的著作趨勢確實也不同於噶當派道次第的發展差異，可能關鍵就是出現集大成的《廣論》及教派的巨大影響。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

不過，儘管噶當派與格魯派（新噶當派）的道次第著作那麼多，時至今日最著名的即是道次第八大教授，可能是因為五世達賴政教合一後格魯派的主要弘傳方式產生的影響。

上述類似大面向的道次第著作的發展，或觀注某一部道次第著作的主題研究，都是很值得深入。

另外，就現今修學道次第者或弘法者多以自派的開派祖師的道次第著作或自派的著名大師的道次第著作為主進行講聞與修習，而對於共同的早期噶當派的傳承祖師的道次第著作少有人弘傳與保存延續，非常欣見近幾年有些不同的變化，如大寶法王噶瑪巴在網路直播弘講《道燈論》等。

對於《教略》的譯注及研究，雖然深知自己的藏文程度與中文寫書都力有未逮，幸遇指導教授慈悲安忍與不斷協助，終於完成此論，希望為有興趣者提供參

考的價值，也希望拋磚引玉讓更多人注意道次第相關領域，從延續與保存道次第著作，聞思學習與研究，為自利利他更有次第的向上圓滿。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

《教法次第略論》譯注

體例說明：

一、原典與略語

1、BDRC[79]（TBRC）出的木刻本[80]（略語 W 版）

2、中國藏學出版社的現代印刷本[81]（略語 CT 版）

3、Norbu Graphics 的現代印刷本[82]（略語 ZY 版）

此三版皆署名為卓隆巴所著，書名皆是《教次廣論之攝義》或《道次第論》（即本論文之《教法次第略論》、《教略》或《教法次第論》略本）。

4、帕摩竹巴的《教法次第論》仿貝葉的現代印刷本[83]（略語 PM 版）

本譯文將以 CT 版為主，因為 W 版與 ZY 版中的錯字相對較多，而輔以 PM 版為參考。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

關於各版中的箋注文，W 版中雖有箋注，但是與 CT 版、ZY 版的又有插入處等差異，而 PM 版的又有的未見、有的成為正文的內容，因此若箋注也標示差異，恐將影響整體觀感，故於本文排版中略去箋注文。

二、字體、科判與符號

藏本中每一品的品名是在最後才出現，為方便閱讀，故補充藏中品名於各品

79 Buddhist Digital Resource Center, https://www.bdrc.io/ 2019/10/25。

80 བློ་གྲོས་འབྱུང་གནས, "དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ཆེན་པོ་གྲོ་ལུང་པའི་བསྟན་རིམ་ཆེན་མོའི་དོན་བསྡུའམ་ལམ་རིམ་བཞུགས་སོ།།" in བཀའ་གདམས་གསུང་འབུམ་ཕྱོགས་བསྒྲིགས་ཐེངས་དང་པོ།, 2006,BDRC（TBRC）W1PD89051.

81 བློ་གྲོས་འབྱུང་གནས，〈དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ཆེན་པོ་གྲོ་ལུང་པའི་བསྟན་རིམ་ཆེན་མོའི་དོན་བསྡུའམ་ལམ་རིམ་བཞུགས་སོ།།〉，《卓龍巴・洛追迴乃卷（下）》，《噶當藏文孤本叢刊》（5），北京：中國藏學出版社，2009 年。

82 བློ་གྲོས་འབྱུང་གནས, "དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ཆེན་པོ་གྲོ་ལུང་པའི་བསྟན་རིམ་ཆེན་མོའི་དོན་བསྡུའམ་ལམ་རིམ་བཞུགས་སོ།།" in བསྟན་རིམ་ཆེན་མོ།།, edited by Tibethaus Deutschland,New Delhi:Norbu Graphics,2014. BDRC（TBRC）W1KG24221.

83 ཕག་མོ་གྲུབ་པ་རྡོ་རྗེ་རྒྱལ་པོ, "སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལ་རིམ་གྱིས་འཇུག་པའི་ཚུལ།།" in གསུང་འབུམ། རྡོ་རྗེ་རྒྱལ་པོ།།, Kathmandu: Khenpo Shedrub Tenzin and Lama Thinley Namgyal, Shri Gautam Buddha Vihara, Gampoba Library, 2003. BDRC（TBRC）W23891.

之初。

原文中之根本頌文為易於辨識，加黑粗體，故中譯文的根本頌也以標楷體加黑粗體。又根本頌文後面加增數字等，表第幾頌，以及頌文的 abcd 中哪一句，以及是屬於第幾品的根本頌，如：

ལས་འཕྲོ་སད་པའི་གང་ཟག་དད་ཅན་གྱིས།། ཞེས་པ་ལ།

所謂「**宿業覺醒具信之眾生**」（1a）。

論中的經論等引文，則統一以標楷體顯示。

中譯文中的科判非原文中有，是我以配合原文中各品的分科與標題為主，若原文中未分科的，則以段落主題而下標並參考《廣論》的科判而建制。

相關符號：( ) 中刮弧是補充內容；〔 〕方刮弧是為文句順暢或內容清楚而加字或科判數字等；①等數字是為方便清楚數目。

法鼓文理學院 DDILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

三、依據

關於原文中的經論引文，皆依 ADASHA[84] 的德格版（D）的《甘珠爾》、《丹珠爾》為準而查找出處作為參考。

84 https://adarsha.dharma-treasure.org/，20200101。

དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ཆེན་པོ་གྲོ་ལུང་པའི་བསྟན་རིམ་ཆེན་མོའི་དོན་བསྡུའམ་ལམ་རིམ་བཞུགས་སོ།།[85]

大格西卓隆巴之《教次廣論之攝義》或《道次第論》

༄༅། །ཨོཾ་སྭ་སྟི། གང་ཞིག་ལྷག་བསམ་རྣམ་པར་དག་པ་ཡིས། །གཞན་གྱི་དོན་དུ་ཡུན་རིང་ཚོགས་བསགས་པས། །ཉེས་པའི་སྐྱོན་དག་ཡོན་ཏན་ཕུན་ཚོགས་པའི། །བླ་མ་ཡི་དམ་སྐྱབས་ཆེན་དཀོན་མཆོག་གསུམ། །དེ་ལ་སྒོ་གསུམ་དང་བས་གུས་བཏུད་དེ། །སངས་རྒྱས་བསྟན་ལ་རིམ་གྱིས་འཇུག་པའི་ཚུལ། །ལུང་དང་བླ་མའི་གསུང་བཞིན་བྲི་བ་བྱ།།

ལས་འཕྲོ་སད་པའི་གང་ཟག་དད་ཅན་གྱིས། །མཚན་ཉིད་ལྡན་པའི་བླ་མ་སྤྱི་བོས[86] བཀུར། །དལ་འབྱོར་རྙེད་པར་དཀའ་དང་འཆི་བ་སྒོམས[87] ། །དེས་ནི་འཇིག་རྟེན་འདི་ལ་བློ་ལྡོག་འགྱུར། །ཁམས་གསུམ་འཁོར་བའི་ཉེས་དམིགས་བསམ་པར་བྱ། །དེས་ནི་འཁོར་བ་ལ་ནི་བློ་ལྡོག་ཅིང་། །ཐར་པ་བསྒྲུབ་པའི་འདུན་པ་སྐྱེ་བར་འགྱུར། །འཁོར་བ་དེ་ལས་གང་གིས་སྐྱོབ་ནུས་བསམ། །འཁོར་ལོ་བསྒྱུར་དང་བརྒྱ་བྱིན་ཚངས་སོགས་ཀྱིས། །སྐྱོབ་པར་མི་ནུས་དཀོན་མཆོག་གསུམ་གྱིས་སྐྱོབ། །ནུས་སོ་སྙམ་པའི་ཡིད་ཆེས་བསྐྱེད་ནུས་ལ། །དེ་ཡི་ལག་ལེན་སྐྱབས་འགྲོའི་སྡོམ་པ་བླང་། །འཁོར་འདས་རྒྱུ་མེད་ མ་ཡིན་མི་མཐུན་པའི། །རྒྱུ་ལས་མ་བྱུང་དེ་ཕྱིར་རྒྱུ་འབྲས་བསྒོམ། །ལས་དང་འབྲས་བུ་ལ་ནི་ཡིད་ཆེས་ན། །ལས་ངན་སྤང་བྱས་པ་ཡི་སྒྲིབ་པ་སྦྱང་། །ཕྱིན་ཆད་མི་བྱེད་པ་ཡི་སྡོམ་པ་བཟུང་། །ལག་ལེན་སོ་སོ་ཐར་པའི་སྡོམ་པ་བླང་། །སོ་སོ་ཐར་པའི་སྡོམ་པ་བསྲུང་བྱ་སྟེ། །རང་དོན་གཅིག་པུ་འབད་པས་བསྒྲུབས[88] ན་ཡང་། །བླ་མེད་བྱང་ཆུབ་ཐོབ་པར་མི་འགྱུར་ཏེ། །ཉན་ཐོས་

85 每一品末的書名是 སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལ་རིམ་གྱིས་འཇུག་པའི་ཚུལ།།，中譯《入佛陀教法次第軌理》。

86 PM：བོར་

87 W、ZY、PM：བསྒོམ་

88 PM：བསྒྲུབ་

རང་རྒྱལ་སྐྱང་འདས་དཔལ་བསོའི་[89] ས[90]། །དྲང་བའི་དོན་དུ་ཟབ་པའི་མདོ་ལས་གསུངས། །དེ་བས་གཞན་དོན་བླ་མེད་བྱང་ཆུབ་བསྒྲུབ། །དོན་གཉིས་ཕུན་ཚོགས་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་ནི། །བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་རྒྱུ་བྱམས་འབྱུང་འགྱུར་ཞིང་། །སྙིང་རྗེའི་རྩ་བ་ཐབས་ཀྱིས་མཐར་ཕྱིན་བྱས། །དེ་ཕྱིར་བྱམས་དང་སྙིང་རྗེ་བསྒོམ་པར་བྱ། །བྱམས་དང་སྙིང་རྗེ་ལས་སུ་རུང་ཙམ་ན། །རང་དོན་བྱེད་པའི་བློ་ནི་ལྡོག་གྱུར་ཞིང་། །གཞན་དོན་བྱང་ཆུབ་བསྒྲུབ་པའི་སེམས་སྐྱེ་འགྱུར། །དེ་ཡི་ལག་ལེན་བྱང་སེམས་སྡོམ་པ་བླང་། །བསླབ་བྱ་བསླབ་པ་གསུམ་ལ་གུས་པར་བསླབ། །ཏིང་ངེ་འཛིན་དང་ཤེས་རབ་བསླབ་པ་ནི། །སྟོང་ཉིད་སྙིང་རྗེ་དབྱེར་མེད་བསྒོམ་པ་ཡིན། །དེས་ན་གཟུང་འཛིན་གཉིས་ལས་བློ་ལྡོག་འགྱུར། །སྟོང་ཉིད་སྙིང་རྗེ་བསྒོམ་པ་མཐར་ཕྱིན་པས། །ཉེས་པའི་སྐྱོན་དག་སྐུ་གསུམ་ཐོབ་པར་འགྱུར།། བླ་ཡི་དམ་དཀོན་མཆོག་ལ། །སྒོ་གསུམ་གུས་པས་ཕྱག་འཚལ་ལོ། །

歸敬頌與根本頌

嗡梭諦

執以極度清淨增上心，為利他故長時而集資，
罪過清淨功德皆圓滿，上師本尊大護三寶尊，
三門於彼以信恭敬禮，次第入於佛陀教法軌，
依經教及師語而著作。

宿業覺醒具信之眾生，　而於具相上師敬頂戴。（1a〈第一品〉、1b〈第二品〉）
暇滿難得以及修念死，　以此能於今世回轉心。1（1c〈第三品〉、〈第四品〉）
三界輪回過患應深思，　以此能於輪回回轉心，
將生成辦解脫之欲求。　思輪回中依誰能救護？　2（2abc〈第五品〉）
心想輪王帝釋梵天等，　無能救護能救唯三寶，
如是思惟令自生信心，　受持歸依律儀即行持。　3（2d～3〈第六品〉）
輪回涅槃非從無因生，　及不順因生故修業果，
若於業及果報獲深信，　淨除往昔所作惡業障，　4（4～5b〈第七品〉）
受持後不再犯之律儀，　行持即受別解脫律儀。
別別解脫律儀謹守護，　並以勵力成辦一己利，　5
無上菩提終將無能獲，　聲聞獨覺涅槃休憩處，
甚深經典說為不了義，　故為利他當修勝菩提，　6

89 W：སོའི་ ；ZY、PM：གསོའི་

90 ZY：གནས

二利圓滿一切遍智者， 從菩提心為因而生起，
悲心為本方便至究竟， 是故當修慈心與悲心， 7（5c～8c〈第八品〉）
當慈與悲已成堪能時， 將能遮止唯求自利心，
將生利他成就菩提心。 受學菩薩律儀即彼行， 8（8d～9a〈第九品〉）
學處即應恭敬學三學。 三摩地及智慧之學處，
即是修持空悲二無別， 能所二取由此[91]心遮遣。 9（9b~10b〈第十品〉）
空性悲心修至究竟故， 罪過清淨將獲佛三身。
上師本尊三寶尊，三門恭敬誠禮敬。 10

DILA 法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

91 「由此」是指藉由修持空悲無別。

གང་ཟག་དང་དད་པའི་ལེའུ་སྟེ་དང་པོ། །

〈第一、補特迦羅與信品〉

ལས་འཕྲོ་སད་པའི་གང་ཟག་དད་ཅན་གྱིས།། ཞེས་པ་ལ། ལས་འཕྲོ་སད་པ་ནི་གང་ཟག་སྐྱེ་བ་སྔ་མ་ཕན་ཆད་དུ་ཚོགས་བསགས་ཤིང་སྨོན་ལམ་རྣམ་པར་དག་པ་བཏབ་པ་ནི། འདིར་དལ་འབྱོར་གྱི་ལུས་ཐོབ་ཅིང་། རྐྱེན་བཟང་པོ་དང་ཤུགས་ཀྱིས་ཕྲད་ལ། རྐྱེན་གང་ཟག་བཟང་པོར་ཤུགས་ཀྱིས་སོང་བས་དཀོན་མཆོག་གསུམ་གྱི་རྟེན་མཐོང་བའམ། ཆོས་ཐོས་[92] པ་ལ་སོགས་ཀྱིས་[93] རྐྱེན་གྱིས་སྦར་གྱིས་[94] ལས་འཕྲོ་སད་པའོ། །

1. 宿業覺醒之補特迦羅

所謂「**宿業覺醒具信之眾生**」(1a)[95] 中，「**宿業覺醒**」是指於宿生中〔已經〕積集資糧且清淨發願的補特迦羅，於今〔世〕獲得暇滿之身，〔有〕容易值遇善法〔的因〕緣，而且〔有〕自然前往賢善補特迦羅之處〔的因〕緣，故〔能〕見到三寶所依（佛像、經典、僧團）或聞法等，以此〔因〕緣而宿業覺醒。

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

དད་ཅན་ནི། ལས་འཕྲོ་སད་པས་དད་པ་གསུམ་སྐྱེ་སྟེ་འཁོར་བ་སྡུག་བསྔལ་གྱི་རང་བཞིན་དུ་གོ་ནས། སྡུག་བསྔལ་རྒྱུ་དང་བཅས་པ་སྤོང་བར་འདོད་ཅིང་། འཁོར་བ་ལས་ཐར་ནས་ཐར་པ་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ཐོབ་པར་འདོད་པ། འདོད་པའི་དད་པ[96]། དཀོན་མཆོག་གསུམ་ལ་ཡོན་ཏན་ཅན་དུ་འཛིན་ཅིང་། དེའི་ཡོན་ཏན་ལ་དགའ་ཞིང་སྤྲོ་བ་དྭང་བའི་དད་པ་དང་། ལས་རྒྱུ་འབྲས་ལ་ཡིད་ཆེས་ནས། ཆགས་པ་དང་། སྡང་བ་དང་། རྨོངས་པ་དང་། འཇིགས་

---

92 ZY：ཐོབ་པ་
93 PM：གྱི་
94 PM：གྱི་
95 此處「眾生」原文是補特迦羅，為配合偈頌音節故權譯為眾生。
96 PM：多 དང་

པས་ཆོས་དང་འགལ་བར་མི་བྱེད་པའི་ཡིད་ཆེས་པའི་དད་པ་སྐྱེ་བར་འགྱུར་རོ། །དེ་ཡང་འདུན་དང་ཞེ་སྡང་འཇིགས་པ་དང་། །རྨོངས་པས་གང་ཞིག་ཆོས་མི་འདའ། །དེ་ནི་དད་པ་ཅན་ཞེས་བྱ། ཞེས་གསུངས་སོ།།

2. 具信心

「**具信**」是因宿業覺醒而生起三種信心，即：①將生起希求信（欲信）——了知輪回本質為苦，希欲斷除苦及其因，脫離輪回而獲得解脫涅槃；②將生起清淨信（淨信）——了知三寶具有功德，於彼功德歡喜好樂；③將生起勝解信——信解業因果，而不因貪、瞋、癡及恐懼而做與〔佛〕法相違事。又如云，「凡是不因貪與瞋、恐懼及癡越法者，彼即名為『具信者』」。[97]

དད་པའི་ཕན་ཡོན་ནི། དཀོན་མཆོག་སྤྲིན་མེའི་མདོ་ལས། རྒྱལ་དང་རྒྱལ་བའི་ཆོས་ལ་དད་གྱུར་ཅིང་། །སངས་རྒྱས་སྲས་ཀྱི་སྤྱོད་ལ་དད་བྱེད་ལ[98] ། ། བྱང་ཆུབ་བླ་ན་མེད་ལ་དད་གྱུར་ན། །སྐྱེས་བུ་ཆེན་པོ་རྣམས་ཀྱི་སེམས་སྐྱེའོ། ། དད་པ་སྔོན་འགྲོ་མ་ལྟར་སྐྱེད་པ་སྟེ། །ཡོན་ཏན[99] ཐམས་ཅད་བསྲུང[100] ཞིང་འཕེལ་བར་བྱེད། །དོགས་པ་སེལ་ཞིང་ཆུ་བོ་རྣམས་ལས་སྒྲོལ། །དད་པ་བདེ་ལེགས་གྲོང་ཁྱེར་མཚོན་བྱེད་ཡིན། ཞེས་པ་དང་།

3. 信心之勝利

信之勝利，《寶燈經》云：「於佛佛法生起敬信心，及於佛子之行能成信，且

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

97 འདུན་དང་ཞེ་སྡང་འཇིགས་པ་དང་། །རྨོངས་པས་གང་ཞིག་ཆོས་མི་འདའ། །དེ་ནི་དད་པ་ཅན་ཞེས་བྱ། །ངེས་པར་ལེགས་པའི་སྣོད་མཆོག་ཡིན། ། 經號 D4158；頁碼〔གེ〕172-1-107a；藏文經名 རྒྱལ་པོ་ལ་གཏམ་བྱ་བ་རིན་པོ་ཆེའི་ཕྲེང་བ། 《寶行王正論》:「由痴貪瞋恐怖，而能不壞法，當知是有信，吉祥樂名器。」(CBETA 2020.Q3, T32, no. 1656, p. 493b17-18)

98 PM：པ་

99 CT：多 སྐྱེ་བ་

100 PM：འབྱུང་

於無上菩提若具信，諸上士夫之心將生起。」[101]

「淨信作為前行如母生，守護且令增長一切德，能除猶疑度脫諸暴流，淨信方能表徵妙樂城。」[102]

དད་པ་གཏེར་དང་ནོར་དང་རྐང་པའི་མཆོག །ལག་པ་བཞིན་དུ་དགེ་སྡུད་རྩ་བ་ཡིན། །ཞེས་པ་དང་།

以及「敬信是為最勝財藏足，猶如手般是為攝善本。」[103]

གང་དག་རྟག་ཏུ་སངས་རྒྱས་དད་གུས་བཅས། དེ་དག་ཚུལ་ཁྲིམས་བསླབ་པ་ཡོངས་མི་འདོར། །གང་དག་ཚུལ་ཁྲིམས་བསླབ་པ་མི་འདོར་བ། །ཡོན་ཏན་ལྡན་དེ་ཡོན་ཏན་ལྡན་པས་བསྔོད། །གང་དག་རྟག་ཏུ་ཆོས་ལ་དད་གུས་བཅས། །དེ་དག་རྒྱལ་བའི་ཆོས་ཉན་ངོམས་པ་མེད། །དེ་དག་ཆོས་ལ་མོས་པ་བསམ་མི་ཁྱབ། །གང་དག་རྟག་ཏུ་དགེ་འདུན་དད་གུས་བཅས། །དེ་དག་མི་ལྡོག་དགེ་འདུན་དད་པ་ཡིན། །གང་དག་མི་ལྡོག་དགེ་འདུན་རབ་དད་པ། །དེ་དག་དད་པའི་སྟོབས་ཀྱིས་མི་ལྡོག་འགྱུར། །ཞེས་པ་ལ་སོགས་པ་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་སོ།།

「諸凡恆常於佛具淨信，彼等於戒學處永不捨，諸凡於戒學處不捨者，具德而為具德者所讚。[104] 諸凡恆常於法具淨信，彼等聽聞勝法無饜足，彼等於法信

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

101 རྒྱལ་དང་རྒྱལ་བའི་ཆོས་ལ་དད་གྱུར་ཅིང་། །སངས་རྒྱས་སྲས་ཀྱི་སྤྱོད་ལ་དད་བྱེད་ལ། །བྱང་ཆུབ་བླ་ན་མེད་ལ་དད་གྱུར་ནས། །སྐྱེས་བུ་ཆེན་པོ་རྣམས་ཀྱི་སེམས་སྐྱེའོ། |經號 D145；頁碼 (པ)57-1-63b；藏文經名 འཕགས་པ་དཀོན་མཆོག་ཏ་ལ་ལའི་གཟུངས་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།《大方廣總持寶光明經》卷 3：「發心歸向於佛法，佛子興心行此行，無邊菩提發是時，生大丈夫猛利意。」（CBETA 2020.Q3，T10，No.299，p.896b11-12）

102 དད་པ་སྔོན་འདྲེན་མ་ལྟར་སྐྱེད་པ་སྟེ། །ཡོན་ཏན་ཐམས་ཅད་སྲུང་ཞིང་འཕེལ་བར་བྱེད། །དོགས་པ་སེལ་ཅིང་ཆུ་བོ་རྣམས་ལས་སྒྲོལ། །དད་པ་བདེ་བའི་གྲོང་ཁྱེར་མཚོན་པ་ཡིན། |經號 D145；頁碼 (པ) 57-1-63b~64a；藏文經名 འཕགས་པ་དཀོན་མཆོག་ཏ་ལ་ལའི་གཟུངས་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།《菩提道次第廣論》卷 1：「《寶炬陀羅尼》云：「信為前行如母生，守護增長一切德，除疑度脫諸暴流，信能表喻妙樂城。」」(CBETA 2022.Q3, B10, no. 67, p. 631a10-12)

103 དད་པ་གཏེར་དང་ནོར་དང་རྐང་པའི་མཆོག །ལག་པ་བཞིན་དུ་དགེ་སྡུད་རྩ་བ་ཡིན། |經號 D145；頁碼 (པ) 57-1-64a；藏文經名 འཕགས་པ་དཀོན་མཆོག་ཏ་ལ་ལའི་གཟུངས་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།《菩提道次第廣論》卷 1：「信是最勝財藏足，攝善之本猶如手。」」(CBETA 2022.Q3, B10, no. 67, p. 631a11-12)（藏文與《廣論》的稍有不同）《大方廣佛華嚴經》卷 6：「信是寶藏第一法，為清淨手受眾行」(CBETA 2020.Q3, T09, no. 278, p. 433a29)《大方廣佛華嚴經》卷 14：「亦為法藏第一財，為清淨手觀眾行」(CBETA 2020.Q3, T10, no. 279, p. 72b21)

104 གང་དག་རྟག་ཏུ་སངས་རྒྱས་དད་གུས་པ། །དེ་དག་ཚུལ་ཁྲིམས་བསླབ་པ་ཡོངས་མི་འདོར། །གང་དག་ཚུལ་ཁྲིམས་བསླབ་པ་མི་འདོར་བ། །ཡོན་ཏན་ལྡན་དེ་ཡོན་ཏན་ལྡན་པས་བསྔོད། |經號 D145；頁碼 (པ) 57-1-64a；藏文經名 འཕགས་པ་དཀོན་མཆོག་ཏ་ལ་ལའི་གཟུངས་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།

解難思議。[105] 諸凡恆常於僧具淨信，彼等淨信僧伽不退轉，諸凡淨信僧伽不退者，彼等由於信力成不退。[106]」等廣說。

ཆོས་བཅུ་པའི་མདོ་ལས་ཀྱང་། གང་གིས་[107] འདྲེན་པ་ངེས་འབྱུང་བ། །དད་པ་ཐེག་པའི་མཆོག་ཡིན་ཏེ། །དེ་ཕྱིར་བློ་དང་ལྡན་པའི་མིས། །དད་པའི་རྗེས་སུ་འབྲངས་པ་བསྟེན། །

《十法經》亦云：「由何能出生導師，淨信是為最勝乘，以是之故具慧人，應當隨行依於信。」[108]

དཀོན་བརྩེགས་[109] ལས། །མ་དད་པ་ཡི་མི་དག་ལ། །དཀར་པོའི་ཆོས་རྣམས་མི་སྐྱེ་སྟེ། །ས་བོན་མེ་ཡིས་ཚིག་པ་ལ། །མྱུ་གུ་སྔོན་པོ་ཇི་བཞིན་ནོ། །ཞེས་གསུངས་སོ། ། རྒྱུད་བླ་མ་ནས། རང་བྱུང་རྣམས་ཀྱི་དོན་དམ་སྟེ། །དད་པ་ཉིད་ཀྱིས་རྟོག་[110] བྱ་ཉིད། །ཉི་མའི་དཀྱིལ་འཁོར་འོད་འབར་བ། །མིག་མེད་པས་ནི་མཐོང་བ་མེད། །ཞེས་གསུངས་སོ། །

4. 無信心之過患

《寶積經》：「於諸不具敬信者，不生諸多白善法，猶如種子為火焦，豈能出

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

105 གང་དག་རྟག་ཏུ་ཆོས་ལ་དད་གུས་པ། །དེ་དག་རྒྱལ་བར་ཆོས་ཉན་ངོམས་པ་མེད། །གང་དག་རྒྱལ་བའི་ཆོས་ཉན་མི་ངོམས་པ། །དེ་དག་ཆོས་ལ་མོས་པ་བསམ་མི་ཁྱབ། ། 經號 D145；頁碼〔པ〕57-1-64a；藏文經名 འཕགས་པ་དཀོན་མཆོག་ཏ་ལ་ལའི་གཟུངས་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ། 本文藏文少了第三句。

106 གང་དག་རྟག་ཏུ་དགེ་འདུན་དད་གུས་པ། །དེ་དག་མི་ལྡོག་དགེ་འདུན་དད་པ་ཡིན། །གང་དག་མི་ལྡོག་དགེ་འདུན་རབ་དད་པ། །དེ་དག་དད་པའི་སྟོབས་ཀྱིས་མི་ལྡོག་འགྱུར། ། 經號 D145；頁碼〔པ〕57-1-64a ~64b；藏文經名 འཕགས་པ་དཀོན་མཆོག་ཏ་ལ་ལའི་གཟུངས་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།

107 PM：གི་

108 དད་པ་ཐེག་པ་མཆོག་ཡིན་ཏེ། །ངེས་ནི་འདྲེན་རྣམས་ངེས་པར་བྱུང་། །དེ་ཕྱིར་བློ་གྲོས་ལྡན་པའི་མིས། །དད་པས་རྗེས་འབྲང་ཉིད་ལ་བསྟེན། ། 經號 D53；頁碼〔ཁ〕40-1-166a；藏文經名 འཕགས་པ་ཆོས་བཅུ་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།《菩提道次第廣論》卷 1：「《十法》亦云：「由何出導師？信為最勝乘，是故具慧人，應隨依於信。」」(CBETA 2022.Q3, B10, no. 67, p. 631a12-13)

109 W、ZY：རྩེགས་

110 PM：རྟོགས་

生青苗芽。」[111] 《寶性論》:「諸自覺者 [112] 之勝義，唯由敬信所能了，猶如日輪現光明，無眼目者不可見。」[113]

དོན་ཆུང་འཇིག་རྟེན་འདི་ཡི་བྱ་བ་ཡང་། །དོན་མི་གཉེར་ཞིང་འཇུག་པར་མི་བྱེད་པས། །དེ་ཡི་འབྲས་བུ་ཐོབ་པར་མི་འགྱུར་བས[114] ། །དོན་ཆེན་མཐོ་རིས་ཐར་པ་བསྒྲུབ་པ་ལ། །དད་པ་མེད་ན་འཇུག་པར་མི་འགྱུར་ཞིང་། །དེ་ཡི་འབྲས་བུ་ཐོབ་པར་མི་འགྱུར་བས། །བདེ་ལེགས་རྩ་བ་དད་པ་བསྐྱེད་པར་རིགས། །ཞེས་པ་ནི་འཐད་པ་[115] དོན་བསྡུས་ཏེ་གདམས་པའོ། །

སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལ་རིམ་གྱིས་འཇུག་པའི་ཚུལ་ལས། གང་ཟག་དང་དད་པའི་ལེའུ་སྟེ་དང་པོའོ། །

結頌[116]

「縱於此世小利所當行，倘不心生希求並趣入，彼之成果無以獲得故，況成大利增上生解脫，若無敬信亦將難趣入，彼之成果無以獲得故，善樂根本敬信理應生。」攝證成義而教授訖。

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

《入佛陀教法次第軌理》[117] 之〈第一、補特迦羅與信品〉

111 དད་པ་མེད་པའི་མི་ལ་ནི། །དཀར་པོའི་ཆོས་རྣམས་མི་སྐྱེ་སྟེ། །མེ་ཡིས་ས་བོན་ཚིག་རྣམས་ལ། །མྱུ་གུ་སྔོན་པོ་ཇི་བཞིན་ནོ། |經號 D53；頁碼(ཁ)40-1-166a；藏文經名 འཕགས་པ་ཆོས་བཅུ་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།《菩提道次第廣論》卷 1：「《十法》亦云：「諸不信心人，不生眾白法，如種為火焦，豈生青苗芽？」」(CBETA 2022.Q3, B10, no. 67, p. 631a12-13)

112《梵和辭典》p.1537b；自然智，自然而悟，自覺者。

113 རང་བྱུང་རྣམས་ཀྱི་དོན་དམ་དེ། །དད་པ་ཉིད་ཀྱིས་རྟོགས་བྱ་ཡིན། །ཉི་མའི་དཀྱིལ་འཁོར་འོད་འབར་བ། །མིག་མེད་པས་ནི་མཐོང་བ་མེད། |經號 D4024；頁碼(ཕི)123-1-61b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་རྒྱུད་བླ་མའི་བསྟན་བཅོས་བཞུགས་སོ།《究竟一乘寶性論》卷 4〈6 無量煩惱所纏品〉:「唯依如來信，信於第一義，如無眼目者，不能見日輪。」(CBETA 2021.Q4, T31, no. 1611, p. 839b16-17)

114 PM：ན་

115 PM：པས་

116 偈前無散文（長行），而直接以韻文記錄之教說，稱為孤起偈，即伽陀；偈前有散文，而尚以韻文重復其義者，稱為重頌偈。因此此處不用重頌之名，而是結頌，指攝義總結教誡之偈頌。

117 即本論文稱名之《教次略論》。

བླ་མའི་མཚན་ཉིད་བསྟན་པའི་ལེའུ་སྟེ་གཉིས་པ། །

〈第二、說明上師性相品〉

མཚན་ཉིད་ལྡན་པའི་བླ་མ་སྤྱི་བོས་[118] **བཀུར།** །ཞེས་པ་ལ་དྲུག་སྟེ། བླ་མ་བསྟེན་དགོས་པ་དང་། ཇི་ལྟ་བུ་གཅིག་[119] ལ་བརྟེན་པ་དང་། ཆོས་དང་གདམས་ངག་ཞུ་བའི་དུས་[120] སུ་བསམ་པ་གང་གིས་ཞུ་བ་དང་། བསྟེན་བཀུར་དང་རིམ་གྲོ་[121] ཚུལ་ཇི་ལྟར་བྱ་བ་དང་བསྟེན་ཅིང་གུས་པའི་ཕན་ཡོན་དང་། མ་བསྟེན་ཅིང་མ་གུས་པའི་ཉེས་དམིགས་སོ། །

དང་པོ་བསྟེན་དགོས་པར་གསུངས་ཏེ། ཡུལ་འཁོར་སྐྱོང་གིས་ཞུས་པ་ལས། བཤེས་གཉེན་བཟང་ལ་ཡོངས་སུ་བརྟེན་བྱ་ཞིང་། །སྡིག་པའི་བཤེས་གཉེན་ཡོངས་སུ་སྤང་བར་གྱིས། །དེ་དག་རྟག་ཏུ་བཟང་ལམ་ཁྲིད་[122] པར་བྱེད། །ལམ་གོལ་ལས་ཀྱང་རྟག་ཏུ་ལྡོག་པར་བྱེད། །ཞེས་པ་དང་། སྡུད་པ་ལས། ནད་པའི་ཚོགས་ཀྱིས་གསོ་ཕྱིར་སྨན་པ་བསྟེན་པ་ལྟར། །གཡེལ་བ་མེད་པར་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་བསྟེན་པར་བྱ། །ཞེས་གསུངས་སོ། །རིགས་པས་བརྟགས་ཀྱང་། ཡོན་ཏན་ཐམས་ཅད་གོང་ནས་གོང་དུ་སྤེལ། དགོས་པས་བླ་མ་ལ་བརྟེན་དགོས་སོ། །ཉོན་མོངས་པ་དང་ཉེས་པ་ཐམས་ཅད་སྤོང་དགོས་པས་བླ་མ་བསྟེན་དགོས། ཚེ་འདི་ལ་སངས་མི་རྒྱ་ཕྱི་མ་ལ་བག་ཆགས་འཇོག་དགོས་པས་བླ་མ་ལ་བརྟེན་དགོས་སོ། །

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

所謂「**而於具相上師敬頂戴**」（1b），分六，〔1〕須依止上師，〔2〕依止一如何〔條件之上師〕，〔3〕請法及教授時以何意樂而請求，〔4〕應如何恭敬與承事之方法，〔5〕恭敬依止之勝利 ，〔6〕未依止與不恭敬之過患。

118 PM：བོར་
119 PM：ཞིག་
120 PM：སྐབས་
121 PM：གྲོའི་
122 PM：འཁྲིད་

1. 須依止上師

首先，說明須依止上師，《護國所問經》云：「賢善知識恆徧應依止，罪惡知識恆徧應遠離，彼等常恆引導趣善道，亦常恆從邪道令轉向。」[123] 以及《攝》（《般若攝頌》）云：「猶如病者為療病故依醫者，如是心應無散依止善知識。」[124]。

以正理觀察，為一切功德漸次增上之需要，故須依止上師。需斷一切煩惱與罪障，故須依止上師；〔即使〕今世尚未醒覺（成佛），〔仍〕需為後世種下習氣，因此必須依止上師。

བླ་མ་ཇི་[125] ལྟ་བུ་གཅིག་[126] ལ་བརྟེན་དགོས་སྙམ་ན། ཇོ་བོ་བྱམས་པས་མདོ་སྡེ་རྒྱན་ལས། བཤེས་གཉེན་དུལ་བ་ཞི་ཞིང་ཉེར་ཞི་བ། །ཡོན་ཏན་ལྷག་པ་བརྩོན་བཅས་ལུང་གིས་ཕྱུག །དེ་ཉིད་རབ་ཏུ་རྟོག་[127] པས་སྨྲ་མཁས་ལྡན། །བརྩེ་བའི་[128] བདག་ཉིད་སྐྱོ་ངལ་[129] སྤངས་ལ་བརྟེན། །ཞེས་གསུངས་ཏེ། དུལ་བ་ནི། ཚུལ་ཁྲིམས་དང་ལྡན་པའི་ཕྱིར། དབང་པོ་དུལ་བས་སོ། །ཞི་བ་ནི། ཏིང་ངེ་འཛིན་དང་ལྡན་པའི་ཕྱིར། སེམས་ནང་དུ་ཞི་བར་གནས་པས་སོ། །ཉེ་བར་ཞི་བ་ནི། ཤེས་རབ་དང་ལྡན་པའི་ཕྱིར་ཉོན་མོངས་པ་ཉེ་བར་གནས་པ་ཉེ་བར་ཞི་བས་སོ། །ཡོན་ཏན་ལྷག་པ་ནི། སློབ་མ་དང་མཉམ་པའམ་ཆུང་བ་མ་ཡིན་པའོ། །བརྩོན་པ་དང་བཅས་པ་ནི། གཞན་གྱི་དོན་ལ་

法鼓文理學院
DDILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

---

123 བཤེས་གཉེན་བཟང་ལ་རྟག་ཏུ་ཡོངས་བསྟེན་ཅིག །སྡིག་པའི་བཤེས་གཉེན་ཡོངས་སུ་སྤང་བར་གྱིས། །དེ་དག་རྟག་ཏུ་བཟང་ལམ་ཁྲིད་པར་བྱེད། །ལམ་ལོག་ལས་ཀྱང་རྟག་ཏུ་ཟློག་པར་བྱེད། ། 經號 D62；頁碼〔ང〕42-1-244b；藏文經名 འཕགས་པ་ཡུལ་འཁོར་སྐྱོང་གིས་ཞུས་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།

124 ནད་པའི་ཚོགས་ཀྱིས་གསོ་ཕྱིར་སྨན་པ་སྟེན་པ་ལྟར། །གཡེལ་བ་མེད་པར་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་བསྟེན་པར་བྱ། ། 經號 D13；頁碼〔ཀ〕34-1-13b；藏文經名 འཕགས་པ་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་སྡུད་པ་ཚིགས་སུ་བཅད་པ།

125 W、ZY：ཅི་

126 PM：ཞིག་

127 PM：རྟོགས་

128 ZY：བས་

129 W、ZY：ངས་

གཡེལ་བ་[130] མ་ཡིན་པའོ། །ལུང་གིས་ཕྱུག་པ་ནི། ཐོས་པ་ཉུང་བ་མ་ཡིན་པའོ། །དེ་ཁོ་ན་ཉིད་རབ་ཏུ་རྟོགས་པ་ནི། དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཁོང་དུ་ཆུད་པའི་ཕྱིར་རོ། །སྨྲ་མཁས་པ་དང་ལྡན་པ་ནི། རྨོངས་པ་སྤངས་ནས་ཕྱིན་ཅི་མ་[131] ལོག་པར་ཆོས་བཤད་པས་ཆོས་སྨྲ་བ་དང་ལྡན་པའོ། །བརྩེ་བའི་བདག་ཉིད་ནི། ཟང་ཟིང་གི་སེམས་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ། །སྐྱོ་བ་སྤངས་པ་ནི། རྟག་ཏུ་ཆོས་སྟོན་པའི་ཕྱིར་རོ། །

2. 依止如何具相之上師

〔心中〕若想須依止一位如何〔條件〕的上師呢？怙主慈氏之《經莊嚴論》：「善知識即調伏靜近靜，功德增上具勤教富饒，善達實性具足善巧說，悲心為體離厭應依止。」[132] 「調伏」，具戒律故，〔及〕根調伏故。「寂靜」，具三摩地故，〔及〕心於內寂靜安住故。「近寂靜」，具慧故，〔及〕止息煩惱近住故。「德增上」，非〔較〕弟子平等或劣者。「具勤」，於利他事不散亂。「教富饒」，非寡聞。「善達實性」，通達實相故。「具足善巧說」，斷除〔弟子們〕愚昧而無顛倒說法故具說法。「悲性」，無〔愛〕財物之心故。「斷疲厭」，恆常教導法義故。[133]

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

---

130 PM：多 མེད་པ་

131 W、ZY：མི་

132 བཤེས་གཉེན་དུལ་ བ་ཞི་ཞིང་ཉེར་ཞི་བ། །ཡོན་ཏན་ལྷག་པ་བརྩོན་བཅས་ལུང་གིས་ཕྱུག །དེ་ཉིད་རབ་ཏུ་རྟོགས་པ་སྨྲ་མཁས་ལྡན། །བརྩེ་བའི་བདག་ཉིད་སྐྱོ་བ་སྤངས་ལ་བསྟེན། ། 經號 D4020；頁碼 (ཕི)123-1-25b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《大乘莊嚴經論》卷 9〈19 親近品〉:「調靜除德增，有勇阿含富，覺真善說法，悲深離退減。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 635a13-14)

133 བསྟེན་པའི་རྟེན་ནི་ཡོན་ཏན་དེ་ལྟ་བུ་དང་ལྡན་པའི་བཤེས་གཉེན་ཡིན་ཏེ། དུལ་བ་ནི་ཚུལ་ཁྲིམས་དང་ལྡན་པའི་ཕྱིར་དབང་པོ་དུལ་བས་སོ། །ཞི་བ་ནི་ཏིང་ངེ་འཛིན་དང་ལྡན་པའི་ཕྱིར་སེམས་ ནང་དུ་ཞི་བར་གནས་པས་སོ། །ཉེ་བར་ཞི་བ་ནི་ཤེས་རབ་དང་ལྡན་པའི་ཕྱིར་ཉོན་མོངས་པ་ཉེ་བར་གནས་པ་ཉེ་བར་ཞི་བས་སོ། །ཡོན་ཏན་ལྷག་པ་ནི་མཉམ་པའམ་ཆུང་བ་མ་ཡིན་པའོ། །བརྩོན་པ་དང་བཅས་པ་ནི། གཞན་གྱི་དོན་ལ་གཡེང་བ་མ་ཡིན་པའོ། །ལུང་གིས་ཕྱུག་པ་ནི་ཐོས་པ་ ཉུང་ངུ་མ་ཡིན་པའོ། །དེ་ཁོ་ན་ཉིད་རབ་ཏུ་རྟོགས་པ་ནི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཁོང་དུ་ཆུད་པའི་ཕྱིར་རོ། །སྨྲ་མཁས་པ་དང་ལྡན་པ་ནི་སྨྲ་མཁས་པ་དང་ལྡན་པའོ། །བརྩེ་བའི་བདག་ཉིད་ནི་ཟང་ཟིང་གི་སེམས་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ། །སྐྱོ་བ་སྤངས་པ་ནི་རྟག་ཏུ་ཆོས་སྟོན་པའི་ཕྱིར་རོ། ། 經號 D4026；頁碼 (ཕི)123-1-212a；藏文經名 མདོ་སྡེའི་རྒྱན་གྱི་བཤད་པ།《大乘莊嚴經論》卷 9〈19 親近品〉:「若善知識具足十種功德者，應堪親近。何謂為十？一者調伏、二者寂靜、三者惑除、四者德增、五者有勇、六者經富、七者覺真、八者善說、九者悲深、十者離退。調伏者，與戒相應，由根調故。寂靜者，與定相應，由內攝故。惑除者，信念與慧相應，煩惱斷故。德增者，戒定慧具，不缺減故。有勇者，利益他時不疲惓故。經富者，得多聞故。覺真者，了實義故。善說者，不顛倒故。悲深者，絕希望故。離退者，於一切時恭敬說故。」(CBETA 2020.Q3, T31, no. 1604, p. 635a15-24)

སློབ་དཔོན་ཀླུ་སྒྲུབ་ཀྱིས། མང་དུ་ཐོས་ཤིང་ཤེས་རབ་ཆེ། །ཟང་ཟིང་རྙེད་པ་དོན་མི་གཉེར། །བྱང་ཆུབ་སེམས་ལྡན་སྙིང་རྗེ་ཆེ། །དཀའ་བ་བཟོད་ཅིང་སྐྱོ་ངལ[134] ཆུང་། །མན་ངག་ཆེ་ཞིང་ལམ་ལས་གྲོལ། །རིགས་ལ་མཁས་ཤིང་དྲོད་ཚད་ཤེས། །བཅུ་གཉིས་ལྡན་ལ་བརྟེན་པར་བྱ། །ཞེས་གསུངས་སོ། །

龍樹阿闍黎[135] 云：「廣博多聞智慧勝，財富利養不希求，具菩提心悲心勝，能忍難行疲厭少，口訣殊勝由道脫，善巧種姓知煖量[136] ，具十二者應依止。」[137]

སློབ་དཔོན་ཞི་བ་ལྷས། རྟག་པར་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ནི། །ཐེག་ཆེན་དོན་ལ་མཁས་པ་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་བརྟུལ་ཞུགས་མཆོག །སྲོག་གི་ཕྱིར་ཡང་མི་བཏང་ངོ་། ། ཞེས་གསུངས་སོ། །

寂天阿闍黎[138] 云：「恆常所依善師者，於大乘義甚善巧，及住菩薩勝禁戒，縱捨命故亦不離。」[139]

ཇོ་བོས། ཆོས་བཞི་དང་ལྡན་པ་ལ་བརྟེན་དགོས་པར་གསུངས་ཏེ། མཁས་པས་ལྟ་བ་ཁྱད་དུ་མི་གསོད་པ། །བཙུན་པས་ཚུལ་ཁྲིམས་ཁྱད་དུ་མི་གསོད་པ། །ཚེ་འདི་དོན་དུ་མི་གཉེར་བ། །བྱང་ཆུབ་དོན་གཉེར་བའོ། །

覺窩（阿底峽）[140] 說須依具備四法者——善巧故不輕毀見解，清淨故不輕毀戒律，不希求現世而欣求菩提。[141]

ཇོ་བཙུན་སྣམ་པོ་པའི་ཞལ་ནས། ཆོས་གསུམ་དང་ལྡན་པར་གསུངས་ཏེ། ཤེས་རབ་ཆེན་པོས་གཞན་གྱིས[142] ལམ་སྣ་འཁྲིད་པ། །སྙིང་རྗེ་ཆེན་པོས་འགྲོ་བའི་སྡུག་བསྔལ་མི་བཟོད་པ། །ཚེ་འདི་ལ་ལྟོས་པ་མ་མཆིས་པའོ། །

---

134 W、ZY：ངས་

135 生卒年不詳，150～250 左右。

136 可能指上師了知弟子的修學到何等程度，如加行道之暖、頂、忍等。

137 迄今我還找不到出處。

138 生卒年不詳，八世纪左右。

139 རྟག་པར་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ནི། །ཐེག་ཆེན་དོན་ལ་མཁས་པ་དང་། །བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་བརྟུལ་ཞུགས་མཆོག །སྲོག་གི་ཕྱིར་ཡང་མི་བཏང་ངོ་། ། 經號 D3871；頁碼〔ལ〕105-1-14a；藏文經名 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པ།

140 生卒年 982～1054。

141 迄今我還找不到出處。

142 PM：གྱི་

至尊岡波巴[143] 說〔依止〕具三法者——由於大智慧故能作為他人的嚮導，由於大悲憫故難忍眾生苦，對於今生不顧戀。[144]

བླ་མ་རིན་པོ་ཆེ་ཡིས། གསོལ་བ་འདེབས་པའི་བླ་མའི་མཚན་ཉིད་ནི། གང་གི་དྲིན་གྱིས་[145] བདེ་ཆེན་ཉིད། །སྐད་ཅིག་ཉིད་ལ་འཆར་བ་གང་། །བླ་མ་རིན་ཆེན་ལྟ་བུའི་སྐུ། །རྡོ་རྗེ་ཅན་ཞབས་པད་ལ་འདུད། །ཅེས་པ་དེ་ཡིན་གསུང་ངོ་། །

上師仁波切[146] 說明所應祈請上師之德相為「由誰之恩獲大樂，於剎那際而現起，猶如大寶上師身，金剛足蓮誠禮敬。」[147]

ཆོས་དང་གདམས་ངག་ཞུ་བའི་དུས་སུ་བསམ་པ་གང་གིས་ཞུ་བ་ལ་གསུམ་གྱི་དང་པོ། སྦྱོར་བའི་དུས་སུ་བསམ་པ་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་དང་ལྡན་པས་ཏེ། ཚེ་འདིའི་བསམ་པ་དང་། འཁོར་བའི་བསམ་པ་དང་། ཐེག་པ་དམན་པའི་བསམ་པ་སྤངས་ནས། ཆོས་འདི་ཉན་ལ་སངས་རྒྱས་ཐོབ་པར་བྱས་ཏེ། སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་འཁོར་བ་ལས་འདོན་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་ཆོས་ཉན་སྙམ་དུ་བསམ་པའོ། །

3. 以何意樂請法及教授

請法及教授時，以何意樂而請，分三：初，加行（前行）時，意樂具菩提心故，斷今世之意樂、輪回之意樂及劣乘之意樂後，心中思惟：聽聞此法，是為了令自己證得佛果，並將一切有情從輪回中救拔，故當聞法。

143 1079～1155，噶舉派祖師。著名的噶舉派密勒日巴（མི་ལ་རས་པ་ཐོས་པ་དགའ། 1040－1123）的弟子。

144 ཡང་ན་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ནི།……ཡང་ན་གསུམ་ཡིན་ཏེ། ཤེས་རབ་ཆེན་པོས་གཞན་གྱི་ལམ་སྣ་འཁྲིད་ནུས་པ། སྙིང་རྗེ་ཆེན་པོས་སེམས་ཅན་ཡལ་བར་མི་འདོར་བ། ཚེ་འདིའི་མངོན་པར་ཞེན་པ་སྐྲའི་རྩེ་མོ་བརྒྱར་བཤགས་པའི་ཚད་ཙམ་ཡང་མེད་པ་ཅིག་དགོས།། 經號 GM8；頁碼〔ཉ〕1-8-10b～11a；藏文經名 རྗེ་དགས་པོ་རིན་པོ་ཆེའི་ཚོགས་ཆོས་ཆེན་མོ་བཞུགས།

145 PM：གྱི་

146 無法確定是指的哪一位師長。

147 གང་གི་དྲིན་གྱིས་བདེ་ཆེན་གནས། །སྐད་ཅིག་གིས་ནི་འཐོབ་འགྱུར་བ། །བླ་མ་རིན་ཆེན་ལྟ་བུ་ཡི། །རྡོ་རྗེ་ཅན་ཞབས་པད་ལ་འདུད། ། 經號 D375；頁碼〔ག〕79-1-34a；藏文經名 རྣལ་འབྱོར་མའི་ཀུན་དུ་སྤྱོད་པ།

བར་དུ་འདུ་ཤེས་ལྔ་དང་ལྡན་པ་ནི། སྡོང་པོ་བཀོད་པའི་མདོ་ལས། ཁྱེའུ་དཔལ་འབྱུང་གིས་ནོར་བཟང་ལ། རིགས་ཀྱི་བུ་ཁྱོད་ཀྱིས་རང་ལ་ནི་ནད་པའི་འདུ་ཤེས་བསྐྱེད་པར་བྱའོ། །དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་ནི་སྨན་པའི་འདུ་ཤེས་དང་། རྗེས་སུ་བསྟན་པ་ལ་ནི་སྨན་གྱི་འདུ་ཤེས་དང་། ནན་ཏན་ཉམས་སུ་ལེན་པ་ལ་ནི་ནད་འཚོ་བའི་འདུ་ཤེས་བསྐྱེད་པར་བྱའོ། །ཞེས་གསུངས་པ་དང་། གྲོགས་ཚངས་པར་མཚུངས་པར་སྤྱོད་པ་ལ་ནི་ནད་གཡོག་གི་འདུ་ཤེས་བསྐྱེད་པར་བྱའོ། །

中（聽聞中），具五想，《華嚴經》中吉祥生（德生童子）對善財云：「善男子，汝當於自生病者想。於善知識〔作〕醫師想、於教授〔作〕醫藥想及於殷重修作療病想。」[148] 以及於相同梵行之友，應作護士想。

ཐ་མ་ཤེས་རབ་རྣམ་པ་གསུམ་གྱིས་སྣོད་ཀྱི་སྐྱོན་གསུམ་སྤང་བ་ནི། ཐོས་པའི་ཤེས་རབ་ཀྱིས་[149] དུས་སུ་སྣོད་ཁ་སྦུབ་པ་ལྟ་བུའི་སྐྱོན་སྤངས་ཏེ། མ་ཡེངས་པར་གཟུང་། བསམ་པའི་ཤེས་རབ་ཀྱིས་[150] དུས་སུ་སྣོད་ཞབས་རྡོལ་བ་ལྟ་བུའི་སྐྱོན་སྤང་བ་[151] སྟེ། མ་བརྗེད་པར་བསྲུང་། སྒོམ་[152] པའི་ཤེས་རབ་ཀྱི་དུས་སུ་སྣོད་དུག་ཅན་ལྟ་བུའི་སྐྱོན་སྤངས་ཏེ་ཉོན་མོངས་པའི་གཉེན་པོར་བཏང་བའོ།།

後（聽聞後），以三種慧斷三種器過者，在聞慧階段斷除如覆器之過失，保持不分心（專注）。在思慧階段斷除如底部穿漏之器的過失，保任不忘失。在修慧階段斷除如有毒之器的過失，而對治煩惱。

148 དེ་ནས་ཚོང་དཔོན་གྱི་བུ་ནོར་བཟངས་མཐར་གྱིས་གྲོང་ཁྱེར་ཡིད་བཟང་པོའི་སྔོར་སོང་སྟེ། ཁྱེའུ་དཔལ་འབྱུང་བ་དང་། བུ་མོ་དཔལ་གྱི་བློ་གྲོས་མ་གང་ན་བ་དེར་ཕྱིན་ནས་དེ་གཉིས་ཀྱི་རྐང་པ་གཉིས་ལ་སྤྱི་བོས་ཕྱག་འཚལ་ཏེ། ……རིགས་ཀྱི་བུ་ཁྱོད་ཀྱིས་བདག་ལ་ནི་ནད་པར་འདུ་ཤེས་བསྐྱེད་དོ། །དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་ནི་སྨན་པའི་འདུ་ཤེས་དང་། གདམས་ངག་ལ་ནི་སྨན་གྱི་འདུ་ཤེས་དང་། ནན་ཏན་ཉམས་སུ་བླང་བ་ལ་ནི་ནད་འཚོ་བའི་འདུ་ཤེས་བསྐྱེད་པར་བྱའོ། །經號 D44d；頁碼༼ཨ༽38-1-279a；藏文經名 སངས་རྒྱས་ཕལ་པོ་ཆེ་ཞེས་བྱ་བ་ཤིན་ཏུ་རྒྱས་པ་ཆེན་པོའི་མདོ། སྐབས་བཞི་པ་མདོ་སྡེ་ས་བཅུ་པའི་མདོ།

149 PM：ཀྱི་

150 W、ZY、PM：ཀྱི་

151 W、ZY：པ་；PM：སྤངས་

152 W、ZY：བསྒོམ་

བསྙེན་བཀུར་དང་རིམ་གྲོ་ཚུལ་ཇི་ལྟར་བྱ་བ་ལ་གཉིས་ཏེ། སྒོ་གསུམ་གུས་པའི་བསྙེན་བཀུར་དང་། སྒྲུབ་[153] པའི་བསྙེན་བཀུར་རོ། །ལུས་གུས་པས་ཏེ། མཆོང་རྒྱུག་ལ་སོགས་པ་འཇིག་རྟེན་པའི་སྤྱོད་ལམ་མ་དག་པ་ཐམས་ཅད་སྤངས་ལ། ཞབས་ཏོག་ལ་སོགས་པ་ལུས་ཀྱི་སྒོ་ནས་བླ་མ་ཅི་ལྟར་མཉེས་པར་བྱེད་པའོ། །ངག་གུས་པ་ནི། ཚིག་རྩུབ་ལ་སོགས་པའི་འཇིག་རྟེན་པའི་སྨྲ་བ་ངན་པ་ཐམས་ཅད་སྤངས་ལ། ཞེ[154] ས་དང་བསྟོད་པ་ལ་སོགས་པ་ངག་གི་སྒོ་ནས་བླ་མ་ཇི་ལྟར་མཉེས་པ་བྱེད་པའོ། །ཡིད་གུས་པ་ནི། ང་རྒྱལ་དང་མི་དད་ཅིང་སྐྱོན་ལ་རྟོག་པ་ལ་སོགས་པ་ཡིད་ཀྱི་མ་གུས་པ་ངན་པ་ཐམས་ཅད་སྤངས་ལ། སངས་རྒྱས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་བསྐྱེད་པའོ། །

4. 應如何承事及侍奉上師

應如何行承事及侍奉，分二：（1）三門恭敬之承事及（2）修行之承事。

以身恭敬〔承事〕，即斷除跑、跳等一切不端莊的世俗行為，藉由身而行服侍等而令上師歡喜。以語恭敬〔承事〕，即斷除一切粗惡語等世俗話語，藉由語而行敬語與讚美等而令上師歡喜。以意恭敬〔承事〕，即斷除慢心、不信及尋過等一切不敬之低劣意，而生起〔上師是〕佛想。

དེ[155] ཡང་སངས་རྒྱས་ཡིན་ནས་འདུ་ཤེས་བསྐྱེད་དམ་མ་ཡིན་ནས་འདུ་ཤེས་བསྐྱེད་སྙམ་ན་ཡིན་ནས་བསྐྱེད་པ་ཡིན་པས[156] ཏེ། དེ་ཡང་ཚུལ་གཉིས་ཀྱི་སྒོ་ནས་ཡིན་ཏེ། དོན་དམ་པའི་སྒོ་ནས་སངས་རྒྱས་ཡིན་པ་ནི། སངས་རྒྱས་ནི་ཆོས་ཀྱི་སྐུའི་རང་བཞིན་ཡིན་ལ། བླ་མའི་ཆོས་ཉིད་དང་ཆོས་སྐུ་ཐ་དད་མེད་པས་ན་བླ་མ་དེ་སངས་རྒྱས་ཡིན་ནོ། །ཀུན་རྫོབ་ཀྱི་ཚུལ་ནས་ཀྱང་བླ་མ་དེ་སངས་རྒྱས་ཡིན་ལ། སངས་རྒྱས་ཉིད་བླ་མར་སྤྲུལ་ནས་སེམས་ཅན་གྱི་དོན་བྱེད་པས་སོ། །

若有人想：「〔上師〕是佛才作佛想或〔上師〕不是佛而作此想呢？」〔答：〕

153 W、ZY、PM：བསྒྲུབ་
154 W、ZY：ཞེས་
155 ZY：無
156 PM：無

DILA 法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

因為〔上師〕是〔佛〕才作〔佛想〕。而這又可以從二種道理的觀點〔成立上師〕是〔佛〕，從勝義〔道理〕的觀點〔成立上師〕是佛者，佛是以法身為自性，上師的法性與法身無別異，故上師是佛。亦可從世俗道理的〔觀點成立上師〕是佛，佛本身化現為上師而行利益有情故。

དེ་ལྟར་ཡིན་པར་ཡང་[157] སངས་རྒྱས་འཁོར་དང་བཅས་པ་ལྷོ་ཕྱོགས་ཀྱི་རི་མཐོ་བ་ལ་གཤེགས་པ་དང་། འཁོར་དེའི་ནང་ནས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་མཐོང་བ་དོན་ཡོད་ཀྱིས་བསམས་པ། ཀྱེ་མ་བདག་ད་ལྟ་ན་སངས་རྒྱས་ལ་ཆོས་ཉན་དུ་ཡོད་ན་སངས་རྒྱས་འདས་ནས་ཇི་ལྟར་བྱ་སྙམ་པ་དང་། སངས་རྒྱས་ཀྱིས་ཞལ་ནས། ཀྱཻ་མཐོང་བ་དོན་ཡོད་ཁྱོད། །ཕྱི་མའི་དུས་སུ་གྱུར་པ་ན། །ང་ནི་སློབ་དཔོན་གཟུགས་ཀྱིས་སྟོན། །ཞེས་གསུངས་སོ། །ཡང་དེས་བསམས་པ། སངས་རྒྱས་ནི་སྐྱེ་རྒ་ན་འཆི་ལས་གྲོལ་བ་ཡིན་ལ། སློབ་དཔོན་རྣམས་ནི་དེ་ལྟ་མ་ཡིན་ནོ་སྙམ་པ་ལ། ཡང་གསུངས་པ། ཀྱཻ་མཐོང་བ་དོན་ཡོད་ཁྱོད། །ང་ནི་སྐྱེ་འཆི་ན་བ་དང་། །རྒས་པའི་སྡུག་བསྔལ་མེད་གྱུར་ཀྱང་། །སེམས་ཅན་རྣམས་ཀྱི་དོན་དུ་ནི། །སྐྱེ་དང་རྒ་དང་ན་དང་ནི། །འཆི་བའི་སྡུག་བསྔལ་དག་ཏུ་སྟོན། ཞེས་གསུངས་སོ། །

關於這點也就是〔如經中所說的〕，佛與弟子們去往南方的高山，弟子中的見有益菩薩思惟：「唉！我現在能從佛聞法，但是佛示寂後要怎麼辦(聞法)呢？」佛答：「嗯！見有益，汝！未來之時，我現為阿闍黎〔身〕相。」彼（見有益菩薩）又心想：「佛陀是從生老病死中解脫者，然諸阿闍黎卻不是如此啊！」〔佛〕又云：「嗯！見有益，汝！我於生死病與老，種種痛苦皆已無，然為利益諸有情，示現出生與衰老，患病死亡諸痛苦。」[158]

གཞན་ཡང་སངས་རྒྱས་ནི་གདུལ་བྱའི་བྱེ་བྲག་གིས། སྣང་བ་དག་པ་ལ་ཆོས་སྐུར་སྣང་ལ། ས་ཐོབ་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ལ་ལོངས་སྐུ་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ས་མ་ཐོབ་པའི་ཚོགས་ལམ་ཆེན་པོ་ཡན་ཆད་དང་། ཉན་

157 PM：無

158 迄今我還找不到出處。

ཐོས་རང་རྒྱལ་ལ་སྤྲུལ་སྐུ་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ཆ་བྱད་དུ་བྱུང་ནས་དོན་བྱེད་ལ། དེ་ལྟ་བུ་མཐོང་བའི་སྐལ་བ་མེད་པའི་ལས་དང་པོ་ལ། བླ་མའི་ཆ་བྱད་དུ་བྱུང་ནས་དོན་བྱེད་པའོ། །

此外，佛就所化〔機〕的差別，為清淨光明[159] 者現法身；為已登地的菩薩〔現〕報身；為尚未登地之上品資糧道以上之菩薩及聲聞、獨覺者〔現〕化身，以及現為菩薩裝束而作利益；為無如此得見〔法報化身及菩薩裝束〕之福份的初業者現上師裝束而作利益。

གཞན་ཡང་སངས་རྒྱས་ནི། གདུལ་བྱ་ལ་སྤོབས་པ་བཞི་བསྐྱེད་པ་ཡིན་ལ། བླ་མས་ཀྱང་དེ་དག་ཉིད། སྐྱེད་པས་ན་སངས་རྒྱས་ཡིན་ནོ། །སྤོབས་པ་བཞི་ནི། སྤོབས་པ་དོན་དང་ལྡན་པ་ཡིན་གྱི། དོན་མེད་པ་མ་ཡིན་པ་དང་། ཆོས་དང་ལྡན་པ་ཡིན་གྱི་ཆོས་དང་མི་ལྡན་པ་མ་ཡིན་པ་དང་། ཉོན་མོངས་པ་དབྲི་བར་བྱེད་པ་ཡིན་གྱི་འཕེལ་བར་བྱེད་པ་མ་ཡིན་པ་དང་། མྱ་ངན་ལས་འདས་པའི་རྒྱུ་དང་ཕན་ཡོན་བསྟན་པ་ཡིན་གྱི། འཁོར་བའི་རྒྱུ་དང་ཕན་ཡོན་སྟོན་པ་མ་ཡིན་ནོ། །

此外，「佛」是為所化生起四辯才者，上師也是如此，因為上師生起〔四辯才〕故是佛。四種辯才者，〔1〕具義而非無義之辯才；〔2〕具法而非不具法〔之辯才〕；〔3〕能減少煩惱而非增長〔煩惱之辯才〕；〔4〕教示涅槃之因與勝利而非教示輪回之因與勝利〔之辯才〕。[160]

---

159 སྣང་བ་དག་པ། 不清楚此處所指對象，可能是指其他佛。

160 བྱམས་པ་གཞན་ཡང་རྒྱུ་བཞིས་ན་སྤོབས་པ་ཐམས་ཅད་ནི་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་གསུངས་པར་རིག་པར་བྱའོ། །བཞི་གང་ཞེ་ན། བྱམས་པ་འདི་ལ་སྤོབས་པ་དོན་དང་ལྡན་པ་ཡིན་གྱི་དོན་དང་མི་ལྡན་པ་མ་ཡིན་པ་དང་། ཆོས་དང་ལྡན་པ་ཡིན་གྱི་ཆོས་དང་མི་ལྡན་པ་མ་ཡིན་པ་དང་། ཉོན་མོངས་པ་ཟད་པར་བྱེད་པ་ཡིན་གྱི་ཉོན་མོངས་པ་འཕེལ་བར་བྱེད་པ་མ་ཡིན་པ་དང་། མྱ་ངན་ལས་འདས་པའི་ཡོན་ཏན་དང་ཕན་ཡོན་སྟོན་པ་ཡིན་གྱི་འཁོར་བའི་ཉེས་པ་འཕེལ་བར་བྱེད་པ་མ་ཡིན་པ་སྟེ། བྱམས་པ་རྒྱུ་བཞི་པོ་འདི་དག་དང་ལྡན་ན་སྤོབས་པ་ཐམས་ཅད་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་གསུངས་པར་རིག་པར་བྱའོ། །བྱམས་པ་དགེ་སློང་ངམ། དགེ་སློང་མ་འམ། དགེ་བསྙེན་ནམ། དགེ་བསྙེན་མ་གང་སུ་ཡང་རུང་སྟེ། རྒྱུ་བཞི་པོ་འདི་དག་གི་སྤོབས་པས་སྤོབས་པ་འམ། སྤོབས་པར་འགྱུར་ཡང་རུང་སྟེ། དེ་ལ་རིགས་ཀྱི་བུ་འམ། རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་དད་པ་ཅན་དག་གིས་དེ་དག་ལ་སངས་རྒྱས་སུ་འདུ་ཤེས་བསྐྱེད་པར་བྱ་ཞིང་སྟོན་པར་འདུ་ཤེས་བསྐྱེད་པར་བྱས་ནས་དམ་པའི་ཆོས་མཉན་པར་བྱའོ། ། 經號 D69；頁碼〔ཅ〕43-1-139a；藏文經名 འཕགས་པ་ལྷག་པའི་བསམ་པ་བསྐུལ་བ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།《發覺淨心經》卷 1：「彌勒！何者四辯因緣？當知諸佛所說。彌勒！其辯者，義具足非不義具足，法具足非不法具足，當盡煩惱不增煩惱，說涅槃功德示生死過惡。彌勒！是為四辯，當知諸佛所說。「彌勒！若有比丘、比丘尼、優婆塞、優婆夷，與此四辯和合相應能辯說者，若善男子、若善女人於彼人邊，當如佛想、作

ཇོ་བོའི་ཞལ་ནས། སངས་རྒྱས་དངོས་བཞུགས་ཙམ་ན་བླ་མ་དཀོན་མཆོག་བཞི་པ་ཡིན། སངས་རྒྱས་འདས་ནས་འཁོར་དག་ཡོད་ཙམ་ན་བླ་མ་དེ་སངས་རྒྱས་དང་མཉམ་པ་ཡིན། ད་ལྟ་སངས་རྒྱས་ལས་ལྷག་པ་ཡིན་གསུང་སྟེ། དེ་ལ་རྒྱུ་མཚན་གསུམ་སངས་རྒྱས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་འཕྲིན་ལས་བསྡུས་པ་ཡིན་པས་ན་བླ་མ་དེ་སངས་རྒྱས་ལས་ལྷག །སྙིགས་མ་ལྔའི་དུས་སུ་སྐྱོབ་པས་བླ་མ་སངས་རྒྱས་ལས་ལྷག །བྱང་ཆུབ་ཀྱི་ལམ་དངོས་སུ་སྟོན་པས་བླ་མ་སངས་རྒྱས་ལས་ལྷག་གོ །དེ་ལྟར་ཡིན་པ་ཡང་། ཚོགས་ཆེན་པོ་ཡིས་ལུང་སྟོན་དཔལ་[161] ལ་ཕྱག་འཚལ་ལོ། །སེམས་ཅན་ཉམ་ཐག་གནས་ནས་འདྲེན་ལ[162] །དངོས་སུ་སྟོན་ཅིང་དྲི་མ་བྲལ་ལ་[163] བསོད་ནམས་ཡེ་ཤེས་ཚོགས་ཀྱི་དཔལ་ལ་ཕྱག་འཚལ་ལོ། །ཞེས་གསུངས་སོ། །

覺窩云：「若佛尚住世，上師則為第四寶；若佛過世後，眷屬[164] 尚在之時，上師與佛相等；現在〔末法〕，上師則是勝過佛。」[165] 其中[166] 有三個理由——①上師是一切佛的事業總集，故勝過佛；②於五濁[167] 時，就救護而言〔上師〕勝過佛；③就直接教導菩提道而言〔上師〕勝過佛。〔關於這點如經中〕所說的：「禮敬以大資糧〔成為〕吉祥授記者！禮敬從困境中救拔有情者！禮敬直接開示且已離垢染者！禮敬福智資糧之吉祥者！」[168]

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

教師想而聽法義。何以故？彌勒！彼所有說者，當知皆是如來所說，應如是見。」(CBETA 2020.Q3, T12, no. 327, p. 46c7-15)

161 PM：པ་

162 PM：多 ཕྱག་འཚལ་ལོ

163 PM：多 ཕྱག་འཚལ་ལོ།

164 可能是指佛的聲聞弟子

165 迄今我還找不到出處。

166 針對現在，上師則是勝過佛。

167 五濁：壽濁、煩惱濁、眾生濁、劫濁和見濁。

168 སེམས་ཅན་ཉམ་ཐག་གནས་ནས་འདྲེན་ལ་ཕྱག་འཚལ་ལོ། །དངོས་སུ་སྟོན་ཅིང་དྲི་མ་བྲལ་ལ་ཕྱག་འཚལ་ལོ། །མ་ལུས་ཚིག་མེད་ཡི་གེ་བྲལ་ལ་ཕྱག་འཚལ་ལོ། །བསོད་ནམས་ཡེ་ཤེས་ཚོགས་ཀྱི་དཔལ་ལ་ཕྱག་འཚལ་ལོ། །ཚོགས་ཆེན་པོ་ཡིས་ལུང་སྟོན་པ་ལ་ཕྱག་འཚལ་ལོ། །經號 D1827；頁碼〔ཅེ〕36-1-100a；藏文經名 སྒྲུབ་པའི་སྒྲོད་པ་ལ་འཇུག་པ།

དེ་ལྟར་མ་ཡིན་པས་[169] བླ་མ་དེ་སོ་སོ་སྐྱེ་བོ་ཡིན་དུ་ཟིན་ཀྱང་[170] གང་ཟག་ཆོས་ཀྱི་སྤྱན་དང་ལྡན་པ་བླ་མ་དེའི་ལུས་ངག་ཡིད་གསུམ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་སྐུ་གསུང་ཐུགས་ཀྱི་[171] བྱིན་གྱིས་རླབས་པ【藏學 བརླབས་པ】་ཡིན་པས་སངས་རྒྱས་དང་བྱིན་རླབས་[172] མཉམ་པ་ཡིན། དེ་ལྟ་མ་ཡིན་ན་གང་ཟག་མཉམ་པོ་གཅིག་གིས་གཅིག་གི་དོན་བྱ་མི་ནུས་པ་ཡིན་གསུང་ངོ་། ། དེ་ལྟར་ཡིན་པས་ན་བླ་མ་དེ་ལ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་བསྐྱེད་པའོ། །

據說：「因為不是如此（像佛那樣圓滿）故，雖然上師是凡夫，但具法眼的補特迦羅——上師的身語意三是被佛之身語意所加持的，因此佛與加持〔的上師〕是平等的。若非如此，則〔與凡夫〕相等的補特迦羅是不能夠成辦另一〔有情的〕義利。」[173] 因為如此，於上師能生起佛想。

དེ་ཡང་དགེ་བཤེས་སྟོད་ལུང་པའི་ཞལ་ནས། ང་ལ་སྟོན་པའི་འདུ་ཤེས་སྐྱེད་[174] ཅིག་བྱས་ན[175]། ཁྱེད་ཀྱིས་ཀུས་སུ་ཁྱོད་[176] ལ་སྟོན་པའི་འདུ་ཤེས་བསྐྱེད་ན་དང་ཁྱོད་དགའ་སྟེ། བསྐྱེད་ལ་བཞག་གི་སེམས་པ་སྲིད་དེ་མ་སྐྱེད་[177] ན་ཡང་མ་སྐྱེས་[178] སུ་ལ་གནོད་ལྟ་[179] བ་ཡིན་གསུང་[180] སྐད་དེ་དེ་མད་པ་ཡིན་གསུང་། དེ་བས་ན་བླ་མ་ལ་སངས་རྒྱས་དངོས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་གཤའ་མ་གཅིག་[181] སྐྱེས་ན་གནས་སྐབས་དང་མཐར་ཐུག་གིས་[182] ཡོན་ཏན་གོང་མ་ཀུན་འབྱུང་བའོ། །

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

---

169 PM：པར་
170 PM：ཡང་
171 PM：ཀྱིས་
172 W、ZY：རླབ་
173 若依前文看，可能也是阿底峽尊者說的。
174 PM：བསྐྱེད་
175 PM：ནས
176 PM：ཀུད་པོ་ཁྱེད་
177 PM：བསྐྱེད་
178 PM：བསྐྱེད་
179 PM：བལྟ་
180 PM：གསུངས་
181 PM：ཞིག་
182 PM：གི་

再者，格西堆隆巴[183] 云：「若能於我生起導師（佛）想，則當你們年老時，若〔弟子也〕對你們生起導師想，你們會〔因為弟子如理作意而〕感到歡喜，而且〔弟子〕也會生起並確立〔導師想〕的思惟；而若不生起導師想的話，則此不生起〔導師想〕又會傷害誰？這是要去觀察的。」此說誠然！因此若生起上師即是佛的真實之想，就暫時及究竟而言，都能產生一切增上功德。

དེ་ལ་སྒྲུབ་པའི་བསྙེན་བཀུར་ནི། ཉོན་མོངས་པ་དང་ཉེས་སྤྱོད་སྤོང་བ་དང་། དགེ་བ་ལ་བརྩོན་པ་གཉིས་ཡིན་ཏེ། དེ་ལྟར་མ་བྱས་ན་བླ་མའི་བཀའ་བཅག་པ་ཡིན་གསུང་ངོ་། །དེ་ལྟར་ཡང་མགོན་པོ་བྱམས་པའི་ཞལ་ནས། བཀུར་སྟི་རྙེད་པ་དག་དང་རིམ་གྲོ་དང་། །སྒྲུབ[184] པའི་སྒོ་ནས་བཤེས་གཉེན་བསྟེན་པར་བྱ། །ཞེས་གསུངས་སོ། །

修行之承事，指斷除煩惱與罪行，以及精進於善二者。若不如此而行，說為違背上師語教。又如怙主慈氏云（《經莊嚴論》）：「由諸承事、財物及侍奉， 及由修行依止善知識。」[185]

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

དེ་ལྟར་བླ་མ་ལ་གུས་པའི་ཕན་ཡོན་ལ་གཉིས་ཏེ། གྲངས་སུ་ཆད་པ་དང་། མ་ཆད་པའོ། །

གྲངས་སུ་ཆད་པ་ལ་བདུན། བླ་མ་ལ་བསྟེན[186] ཅིང་གུས་ན་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁ་ན་མ་ཐོ་བ་གཞན་གྱི་སྐུར་བ[187]

འདེབས་པ་མི་འབྱུང་བ་དང་། སྤར་བྱས་པའི་སྡིག་པ་རྣམས་དང་སྡོམ་པ་གསུམ་དང་འགལ་བའི་ཉེས་པ་འདག་

པ་དང་། སྡོག་དང་མཐོ་རིས་ཐར་པའི་བར་དུ་གཅོད་པའི་བར་ཆད་མི་འབྱུང་བ་དང་། བསླབ་པ་གསུམ་ལ་

183 堆隆巴（སྟོད་ལུང་པ་），又名朵壟巴，1092-1177，慬哦瓦（སྤྱན་སྔ་བ་ཚུལ་ཁྲིམས་འབར། 1038-1103）的大弟子之一。參見《菩提道次第師師相承傳》。

184 W、ZY、PM：བསྒྲུབ་

185 བཀུར་སྟི་རྙེད་པ་དག་དང་རིམ་གྲོ་དང་། །སྒྲུབ་པའི་སྒོ་ནས་བཤེས་གཉེན་བསྟེན་པར་བྱ། །經號 D4020；頁碼〔ཕི〕123-1-25b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ། 漢譯的《大乘莊嚴經論》無此偈頌。最接近的是卷 9〈19 親近品〉：「偈曰：為離於貪著，為求隨順行，隨順如所教，以此令彼喜。釋曰：此偈上半顯示迴向親近，下半顯示因親近。迴向親近者，不為貪著利養故，但為隨順修行故。因親近者，菩薩如所教授隨順修行，為親近善知識因。何以故？菩薩以此隨順令彼善知識心生歡喜故。」(CBETA 2020.Q3, T31, no. 1604, p. 635b2-9)

186 W、ZY：བརྟེན་

187 W、ZY：པ་

སོགས་པའི་ཡོན་ཏན་དང་། འཇིག་རྟེན་དང་འཇིག་རྟེན་ལས་འདས་པའི་བདེ་སྐྱིད་ཐམས་ཅད་གོང་ནས་གོང་དུ་འཕེལ་བ་དང་། འཇིག་རྟེན་ཕྱི་མ་ལ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ལ་སོགས་པའི་བླ་མ་རྣམས་དང་མཇལ་བ་དང་། བླ་མས་ཟིན་པ་ནི་ཕྱིན་ཆད་ངན་སོང་གསུམ་དུ་ནམ་ཡང་མི་སྐྱེ་བ་དང་། དཔལ་ནཱ་རོ་པས་ཏེ་ལ[188] ལོ་པའི་ཕྱག་ཕྱིར་ལོ་བཅུ་གཉིས་འབྲངས་ནས། དཀའ་བ་བཅུ་གཉིས་སྤྱད་པས་དངོས་གྲུབ་ཐོབ་པ་བཞིན་དུ། མཆོག་དང་ཐུན་མོང་གི་དངོས་གྲུབ་རྣམས་མ་བསྒྲུབས་ཀྱང་ཐོབ་པོ། །

5. 恭敬上師之勝利

如是恭敬上師之勝利，分二，〔5.1〕可計數與〔5.2〕不可計數。

5.1 可計數之勝利

可計數之勝利，分七： ①若依止並恭敬上師者（弟子），他人對此人誹謗的世間罪行就不會生起；②能淨除先前已造諸罪及違犯三律儀之罪；③中斷命根、善趣及解脫的障礙不會產生；④三學等功德及一切世出世間安樂、幸福會愈來愈增長；⑤於後世值遇菩薩等上師們；⑥上師所攝受者（弟子），即此後何時也不會投生於三惡趣；⑦猶如吉祥那若巴[189] 追隨帝若巴[190] 十二年，透過十二難行而獲得悉地（成就）般，即使不修也能獲得最勝及共同悉地。

གྲངས་སུ་མ་ཆད་པ་ནི། སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་མཐའ་མེད་པ་བླ་མ་ལ་བརྟེན་ཏེ་འབྱུང་བས་བགྲང་བར་མི་ལང་བའོ། །སྡོང་པོ་བཀོད་པའི་མདོ་ཞེ་ཙ་དཔལ་འབྱུང་གིས་ནོར་བཟང་ལ། རིགས་ཀྱི་བུ་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱིས་ཡང་དག་པར་ཟིན་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ནི་ངན་འགྲོར་མི་ལྟུང[191] ངོ་། །དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱིས་བསམས་པས་ཟིན་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ནི། སྡིག་གི་ཕྱིར་ཡང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་

188 W、ZY、PM：ཏེ་

189 噶舉派著名祖師，生卒年不詳，約十一世紀。

190 噶舉派著名祖師，生卒年不詳，約十世紀。

191 ZY、PM：將箋注認為是正文，故多 བར་བདེ་འགྲོར་སྐྱེའོ། །དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན།

བསླབ་པ་དང་འགལ་བར་མི་བྱེད་དོ། །དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱིས་བསྐྱངས་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ནི། ལུས་དང་ལོངས་སྤྱོད་དང་དགེ་བ་ཁྱད་པར་ཅན་ཐོབ་པས་འཇིག་རྟེན་ལས་མངོན་པར་འཕགས་པ་ཡིན་ནོ། །དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བསྙེན་བཀུར་བའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ནི། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་བསྙེན་པའི་སྤྱོད་པ་ཐམས་ཅད་ལ་ཡིད་ཆེས་པས་མི་བརྗེད་པར་སྤྱོད་པ་ཡིན་ནོ། །དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱིས་ཡོངས་སུ་བཟུང་བའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ནི་ལས་དང་ཉོན་མོངས་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་ཐུབ་པར་དཀའ་བ་ཡིན་ཏེ། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱི་བྱ་བ་དང་བྱ་བ་མ་ཡིན་པ་རྣམས་ཀྱང་ཁོང་དུ་ཆུད་པར་བྱེད་དོ། །བག་མེད་པའི་གནས་ལས་ཡང་དག་པར་ལྡོག[192] པའོ། ། འཁོར་བའི་གྲོང་ཁྱེར་ནས་འདོན་པའོ།[193] །ཞེས་པ་དང་།

5.2 不可計數之勝利

不可計數之勝利，即佛的無邊功德皆是依止上師而出現，所以是難以計算的。

《華嚴經》中吉祥生童子對善財云：「善男子！若諸菩薩為善知識正所攝受，則不墮惡趣。[194] 若諸菩薩為善知識所思念攝受，則縱遇命難也不違越菩薩學處。[195] 若諸菩薩為善知識所守護，則所獲之特殊身、受用與善根，超勝世間。[196] 若諸菩薩承事善知識，則因信解一切依止善知識之行，故不忘而行。[197] 若諸菩薩為善知識所攝持，則一切業及煩惱難以取勝，[198] 亦能了知善知識之諸應行與不

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

192 W、ZY、PM：བཟློག་

193 ZY：將箋注認為是正文，故於句首多 དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱིས་

194 རིགས་ཀྱི་བུ་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱིས་ཡང་དག་པར་ཟིན་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ནི་ངན་སོང་དུ་མི་ལྟུང་ངོ། | | 經號 D44d；頁碼〔ཨ〕38-1-285a；藏文經名 སངས་རྒྱས་ཕལ་པོ་ཆེ་ཞེས་བྱ་བ་ཤིན་ཏུ་རྒྱས་པ་ཆེན་པོའི་མདོ། སྐབས་བཞི་པ་མདོ་སྡེ་ས་བཅུ་པའི་མདོ།

195 དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱིས་ཡོངས་སུ་བསམ་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ནི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་བསླབ་པ་དང་འགལ་བར་མི་བྱེད་དོ། | 出處同上註。

196 དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱིས་བསྐྱངས་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ནི་འཇིག་རྟེན་ལས་མངོན་པར་འཕགས་པ་ཡིན་ནོ། | 出處同上註。

197 དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་བསྙེན་བཀུར་བའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ནི་སྤྱོད་པ་ཐམས་ཅད་ལ་མི་འཁྲུལ་བར་སྤྱོད་པ་ཡིན་ནོ། | 出處同上註。

198 དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱིས་ཡོངས་སུ་བཟུང་བའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ནི་ལས་དང་ཉོན་མོངས་པས་ཐུབ་པར་དཀའ་བ་ཡིན་ནོ། | 經號 D44d；頁碼〔ཨ〕38-1-285b；藏文經名 སངས་རྒྱས་ཕལ་པོ་ཆེ་ཞེས་བྱ་བ་ཤིན་ཏུ་རྒྱས་པ་ཆེན་པོའི་མདོ། སྐབས་བཞི་པ་མདོ་སྡེ་ས་བཅུ་པའི་མདོ།

應行。[199] 完全遠離放逸之處。[200]」、「被善知識從輪回城救拔出來。[201] 」

ཡང་དེ་ཉིད་ལས་རིགས་ཀྱི་བུ་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱིས་རྗེས་སུ་བསྟན་པ་ཞུགས་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ལ་སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་རྣམས་ཐུགས་མཉེས་པར་འགྱུར་རོ། ། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱི་ཚིག་དང་མི་འགལ་བར་གནས་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ལ་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་ཉེ་བར་འགྱུར་རོ། །དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱི་ཚིག་ལ་[202] ཐེ་ཚོམ་མེད་པ་ལ་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་རྣམས་ཉེ་བར་འགྱུར་རོ། །དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་དང་མ་བྲལ་བ་ལ་[203] དོན་ཐམས་ཅད་མངོན་དུ་འགྱུར་རོ། །ཞེས་གསུངས་སོ། །གཞན་ཡང་། དམ་པ་རྣམས་ནི་སུས་ཀྱང་མི་[204] བསྲིང་ངོ་། །དེ་དང་ཉེ་ན་དེ་ཡི་ཡོན་ཏན་རྟུལ། །ཆེད་དུ་མ་བསྒོས་[205] པར་ཡང་གོས་པར་འགྱུར་རོ[206] ། ། ནུ་རོ་པས།[207] རི་རབ་གསེར་གྱི་ངོས་ལ་བྱ་གནས་པ། །རང་གི་རང་བཞིན་དོར་ནས་གསེར་དུ་སྣང་། །ཞེས་སོ། །

前經（《華嚴經》）又云：「善男子！若諸菩薩隨善知識所有教誡而行，則諸佛世尊將心生歡喜。若諸菩薩於善知識之言教安住無違，則近一切智。[208] 若於善知識之言教無所猶疑，將近諸善知識。於善知識作意不離，現前成就一切義利。

199 迄今我還找不到出處。

200 དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱི་རྗེན་ལ་གནས་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ནི་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་ཡན་ལག་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་རྣམ་པར་འཕེལ་ལོ། །བག་མེད་པའི་གནས་ལས་ཡང་དག་པར་བཟློག་པའོ། ། 經號 D44d；頁碼 (ཨ) 38-1-285b；藏文經名 སངས་རྒྱས་ཕལ་པོ་ཆེ་ཞེས་བྱ་བ་ཤིན་ཏུ་རྒྱས་པ་ཆེན་པོའི་མདོ། སྐབས་བཞི་པ་མདོ་སྡེ་ས་བཅུ་པའི་མདོ།

201 འཁོར་བའི་གྲོང་ཁྱེར་ནས་འདོན་པའོ། ། 經號 D44d；頁碼 (ཨ) 38-1-285b；藏文經名 སངས་རྒྱས་ཕལ་པོ་ཆེ་ཞེས་བྱ་བ་ཤིན་ཏུ་རྒྱས་པ་ཆེན་པོའི་མདོ། སྐབས་བཞི་པ་མདོ་སྡེ་ས་བཅུ་པའི་མདོ།

202 PM：將箋注認為是正文，故此處多 རྗེས་སུ་འཛིན་པའི་

203 PM：將箋注認為是正文，故此處多 འདོད་པའི་

204 ZY：將箋注認為是正文，故此處多 ངོར་

205 PM：བགོས་

206 PM：無此 རོ

207 PM：無此 ནུ་རོ་པས།

208 རིགས་ཀྱི་བུ་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱི་གདམས་ངག་ལ་ཞུགས་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ནི་སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་རྣམས་ཀྱང་ཐུགས་ཤིན་ཏུ་དགྱེས་པར་འགྱུར་བ་ཡིན། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱི་ཚིག་དང་། མི་འགལ་བར་གནས་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་ནི་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་ཉིད་དུའང་ཤིན་ཏུ་བསྙེན་པ་ཡིན། 經號 D44d；頁碼 (ཨ) 38-1-36b；藏文經名 སངས་རྒྱས་ཕལ་པོ་ཆེ་ཞེས་བྱ་བ་ཤིན་ཏུ་རྒྱས་པ་ཆེན་པོའི་མདོ། སྐབས་བཞི་པ་མདོ་སྡེ་ས་བཅུ་པའི་མདོ།

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

[209] 」此外，「悉不應遠諸善士，〔以調伏理修善行，〕由近彼故其德塵，雖不故染自然薰。」[210] 那若巴云：「須彌金色之面[211] 鳥所住，捨自自性〔之色〕而現為金色。」[212]

མ་བསྟེན་ཅིང་མ་གུས་པའི་ཉེས་དམིགས་ནི། །ཕན་ཡོན་རྣམས་ལས་ལྡོག་[213] པ་སྟེ། །གྲོགས་[214] ངན་བསྟེན་[215] པའི་སྐྱོན་ནི། །བསྟེན་བྱ་མ་ཡིན་བསྟེན་པས་ན། །དེ་ཡི་སྐྱོན་གྱིས་སྐྱོན་ཆགས་འགྱུར། །དང་པོར[216] ་དུག་བསྐུས་མདའ་བཙུག་ལ། །དུག་མ་བསྐུས་་[217] པའང་དེ་བཞིན་འགྱུར། །ཞེས་པ་དང་། མི་ཡིས་འདི་ན་ཉ་རུལ་ལ། །ཀུ་ཤ་གཙང་བྱེད་བཅིངས་གྱུར་ན[218] ། །དེ་ནི་རིང་པོར་མི་ཐོགས་པར། །ཀུ་ཤ་ཉིད་ཀྱང་དེ་བཞིན་འགྱུར། །ཞེས་སོ། །

6. 不如法依止及不敬上師的過患

不依止及不敬的過患，是指與前述諸勝利相反，即依止惡友之過失：「因依

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

209 དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ཡིད་ལ་བྱ་བ་དང་མི་འབྲལ་བའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ལ་ནི་དོན་ཐམས་ཅད་ཀྱང་མངོན་དུ་འགྱུར་བ་ཡིན་གྱིས། 經號 D44d；頁碼〔ཨ〕38-1-37a；藏文經名 སངས་རྒྱས་ཕལ་པོ་ཆེ་ཞེས་བྱ་བ་ཤིན་ཏུ་རྒྱས་པ་ཆེན་པོའི་མདོ། སྐབས་བཞི་པ་མདོ་སྡེ་ས་བཅུ་པའི་མདོ།

210 དམ་པ་རྣམས་ནི་སྲུས་ཀྱང་མི་བསྲིང་ངོ་། །དུལ་བའི་ཚུལ་གྱིས་དགེ་བ་བསྟེན་པར་བྱ། །དེ་དང་ཉེ་ན་དེ་ཡི་ཡོན་ཏན་རྡུལ། །ཆེད་དུ་མ་བསྒོས་པར་ཡང་གོས་པར་འགྱུར། ། 經號 D4150；頁碼〔ཧུ〕168-1-125a；藏文經名 སྐྱེས་པའི་རབས་ཀྱི་རྒྱུད།

211《阿毘達磨俱舍論》卷 11：「妙高山王四寶為體，謂如次四面北、東、南、西，金、銀、吠琉璃、頗胝迦寶。」(CBETA 2022.Q3, T29, no. 1558, p. 57b14-15)

212 སློབ་དཔོན་ཏི་ལོ་པའི་ཞལ་ནས། རི་རབ་གསེར་གྱི་ངོས་ལ་བྱ་གནས་པ། །བྱ་ཡི་རང་བཞིན་བོར་ནས་གསེར་དུ་སྣང་། །མཁས་པ་གང་གིས་སྐྱེ་བ་མེད་རྟོགས་ན། །དངོས་པོའི་རང་བཞིན་བོར་ནས་བདེ་བ་ཆེ། །གསུང་ངོ་།། 經號 D2449；頁碼〔ཞི〕53-1-83b；藏文經名 དཔལ་ཨུ་རྒྱན་དུ་ཚོགས་འཁོར་བྱས་པའི་དུས་སུ་རྣལ་འབྱོར་པ་གྲུབ་པ་ཐོབ་པ་བཞི་བཅུས་རྡོ་རྗེའི་མགུར་བཞེངས་པ་ཉམས་ཀྱི་མན་ངག་ཐིག་ལེ་གསེར་གྱི་ཕྲེང་བ་ཞེས་བྱ་བ།

213 PM：བཟློག་

214 W、ZY：གྲོང་

215 PM：無此 བསྟེན་

216 W、ZY：དང་པོ་པར་；PM：དོང་པར་

217 ZY：བསྐུལ་

218 PM：ནས་

止非應依者，以彼過失將成過，初始將毒塗抹於箭上，無毒之處亦漸轉為毒。[219] 」[220] 以及「〔如〕人處於腐爛魚中，後若坐於吉祥草，彼於短暫之時後，吉祥草亦如彼〔腐爛魚味〕般。[221] 」

ཙུང་ཟད་ཀྱང་[222] ནོར་ཕྱིར་ཉིན་གཅིག་མགྲོན་པོ་ཡང་། །ལམ་མཁན་སྐྱེལ་མ་བཟང་པོ་ཚོལ་ལགས་ན། །འཕགས་པའི་ནོར་ལྡན་ཐར་པའི་ལམ་ཞུགས་པ། །ལམ་མཁན་བཤེས་གཉེན་བཟང་པོ་བསྟེན་པར་རིགས། །ཞེས་པ་ནི་འཐད་པ་[223] དོན་བསྡུས་ཏེ་གདམས་པའོ། །

སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལ་རིམ་གྱིས་འཇུག་པའི་ཚུལ་ལས། །བླ་མའི་མཚན་ཉིད་བསྟན་པའི་ལེའུ་སྟེ་གཉིས་པའོ། །

結頌

「旅客縱攜少財一日遊，亦善尋求良好之嚮導，況具聖財而趣解脫道，賢善嚮導知識理應依！」攝證成義而教授訖。

《入佛陀教法次第軌理》之〈第二、說明上師性相品〉

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

219 བསྟེན་བྱ་མ་ཡིན་བསྟེན་པའི་མི། །དེ་ཡི་སྐྱོན་གྱིས་སྐྱོན་ཅན་འགྱུར། །དོང་པར་དུག་བསྐུས་མདའ་བཙུག་པས། །དུག་མ་བསྐུས་པའང་གོས་པ་བཞིན། ། 經號 D326；頁碼 ༼ས༽72-1-231b；藏文經名 ཆེད་དུ་བརྗོད་པའི་ཚོམས།

220 《菩提道次第廣論》卷 2：「《親友集》云：「人近非應親，由彼過成過，如毒箭置囊，亦染無毒者。」」(CBETA 2022.Q3, B10, no. 67, p. 633b2-3)

221 མི་ཡིས་འདི་ན་ཉ་རུལ་ལ། །ཀུ་ཤའི་གཙང་བྱེད་བཅིངས་པ་གང་། །ཀུ་ཤ་ཉིད་ཀྱང་རུལ་འགྱུར་བ། །སྡིག་པ་བསྟེན་པའང་དེ་བཞིན་འགྱུར། ། 經號 D326；頁碼 ༼ས༽72-1-231b；藏文經名 ཆེད་དུ་བརྗོད་པའི་ཚོམས།

222 W、ZY、PM：無此 ཀྱང་

223 PM：པའི་

དལ་འབྱོར་རྙེད་དཀའ་བའི་ལེའུ་སྟེ་གསུམ་པ། །

〈第三、暇滿難得品〉

གང་ཟག་ཚོགས་བསགས་པ་བླ་མ་བཟང་པོ་དང་ཕྲད་པ། ཚེགས་མེད་དུ་སྟོང་ཉིད་སྙིང་རྗེ་དབྱེར་མེད་དུ་གོ་ཡང་སྲིད་ལ་དེ་བྱུང་ན་བློ་ལྡོག་བཞི་ཡང་རང་ཤུགས་ཀྱིས་འབྱུང་བར་འགྱུར་རོ། །དེ་མ་ཡིན་པ་བསྟན་པ་ལ་རིམ་གྱིས་འཇུག་པའི་ཚུལ་ནི། བླ་མ་དེས་ཀྱང་མ་[224] འཛངས་མས་བུ་ཆུང་གསོ་བ་ལྟར་རིམ་གྱིས་འཁྲིད་པ་ནི། **དལ་འབྱོར་རྙེད་པར་དཀའ་དང་འཆི་བ་སྒོམས**[225] ། ཞེས་པས་ཏེ། དང་པོ་བྱང་ཆུབ་སྒྲུབ་པའི་ལུས་ཀྱི་རྟེན་ནི་དལ་འབྱོར་ཡིན་ནོ། །

已經積集資糧並值遇賢善上師的補特迦羅，也有可能毫無困難地生起空悲無別的理解，此若生起，亦將能依自力而生起四種遮轉心。[226] 非如此者（未積集資糧並值遇賢善上師的補特迦羅）依次第趣入於教法的方式：由上師如同巧慧的母親養育小孩般漸次引導，謂「**暇滿難得以及修念死**」（1cd），首先，成就菩提的所依身即是暇滿〔人身〕。

དེ་ཡང་གསང་བ་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་པ་ལས། སངས་རྒྱས་འབྱུང་བ་བརྒྱ་ལམ་རྙེད་པར་འགྱུར། །མིར་སྐྱེ་བ་ཡང་ཤིན་ཏུ་དཀའ་བས་རྙེད། །གྲོགས་པོ་གང་དག་དད་དང་ཆོས་ལྡན་པ། །འདི་འདྲ་བསྐལ་བ་[227] བརྒྱར་ཡང་རྙེད་པར་དཀའ། །ཞེས་པ་དང་། སྤྱོད་འཇུག་ལས། དལ་འབྱོར་འདི་ནི་རྙེད་པར་ཤིན་ཏུ་དཀའ། །སྐྱེས་བུས་དོན་གྲུབ་ཐོབ་པར་གྱུར་པ་ལ། །གལ་ཏེ་འདི་ལ་ཕན་པར་མ་བསྒྲུབས་ན། །ཕྱིས་འདི་ཡང་དག་འབྱོར་པར་[228] ག་ལ་འགྱུར། །ཞེས་གསུངས་པས། །

224 PM：無此 མ་

225 W、ZY、PM：བསྒོམ་

226 意謂：具資糧的補特迦羅，於上師直接教導空悲無別法後，即能自力無困難地理解而生起四種遮轉心。

227 W、ZY、PM：པ་

228 ZY、PM：བར་

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

此亦如《秘密不可思議經》云：「絕無僅有得見佛出世，生而為人又復極難得，友伴！諸位具信而聞法，如是縱經百劫亦難得。」[229]《入行論》云：「暇滿此身獲得甚艱難，於此能成士夫義利身，若於此時不勤作饒益，後時此身從何得圓滿？」[230]

དལ་འབྱོར་གྱི་ངོ་བོ་ནི། བྱང་ཆུབ་བསྒྲུབ་པའི་འགལ་རྐྱེན་མེད་ཅིང་མཐུན་རྐྱེན་ཚང་བའི་མི་ལུས་སོ། །དེ་ནས་དལ་བ་ནི་མི་ཁོམ་པའི་གནས་བརྒྱད་ལས་ཐར་བའོ། །མི་ཁོམ་པའི་གནས་བརྒྱད་ནི། མངོན་པ་ནས། དམྱལ་བ་ཡི་དྭགས་དུད་འགྲོ་དང་། །ཀླ་ཀློ་ཚེ་རིང་ལྷ་དང་ནི། །ལོག་ལྟ་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་སྟོང་[231] པ། །ལྐུགས་པ་དང་ནི་[232] མི་ཁོམ་བརྒྱད། །ཅེས་བཤད་པའོ། །མི་ཁོམ་ཞེས་པ་ཡང་བྱང་ཆུབ་སྒྲུབ་པའི་སྐལ་བ་མེད་ཅིང་མི་ཁོམ་པས་ན་མི་ཁོམ་པའོ། །དེ་ཡང་ངན་སོང་གསུམ་ནི། སོ་སོའི་སྡུག་བསྔལ་གྱི་གཡེན་སྤྱོ་བས་བྱང་ཆུབ་བསྒྲུབ་མི་ཁོམ་པའོ། །ལྷ་ཚེ་རིང་པོ་ནི། འབྲས་བུ་ཆེ་བའི་ཕྱོགས་གཅིག་ན། །འདུ་ཤེས་མེད་པའི་ལྷ་གནས་སོ་ཞེས་པ་སྟེ། །འབྲས་བུ་ཆེ་བའི་ཕྱོགས་གཅིག་ན་གྲོང་དང་[233] དགོན་པའི་ཚུལ་དུ་འདུ་ཤེས་མེད་པའི་སྙོམས་འཇུག་ཞི་གནས་མཐུག[234] པོ་རྒྱུད་པ་བསྒོམས་པ་ཡིན་ལ། དེ་ཐར་པ་ཐོབ་པའི་ལམ་མ་ཡིན་པ་ལ་ཡིན་པར་བཟུང་བས་འདུ་ཤེས་མེད་པའི་ལྷར་སྐྱེ་བར་འགྱུར་རོ། །དེ་ཐར་པ་མ་ཡིན་པ་ལ་ཡིན་པར་གོ་ནས་སེམས་ཞི་གནས་མཐུག[235]

229 སངས་རྒྱས་འབྱུང་བ་བརྒྱ་ལམ་རྙེད་པར་འགྱུར། །མིར་སྐྱེ་བ་ཡང་ཤིན་ཏུ་དཀའ་བ་རྙེད། །གྲོགས་པོ་གང་དག་དད་དང་ཆོས་མཉན་པ། །འདི་འདྲ་བསྐལ་པ་བརྒྱར་ཡང་རྙེད་པར་དཀའ། ｜經號 D47；頁碼༼ཀ༽39-1-119a～119b；藏文經名 འཕགས་པ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་གསང་བ་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་པ་བསྟན་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།

230 དལ་འབྱོར་འདི་ནི་རྙེད་པར་ཤིན་ཏུ་དཀའ། །སྐྱེས་བུའི་དོན་སྒྲུབ་ཐོབ་པར་གྱུར་པ་ལ། །གལ་ཏེ་འདི་ལ་ཕན་པ་མ་བསྒྲུབས་ན། །ཕྱིས་འདི་ཡང་དག་འབྱོར་པར་ག་ལ་འགྱུར། ｜經號 D3871；頁碼༼ལ༽105-1-1b～2a；藏文經名 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པ།

231 PM：སྟོངས་

232 PM：འདི་དག་

233 PM：ལས་

234 W、ZY、PM：འཐུག་

235 W、ZY、PM：འཐུག་

པས་[236] ཐོགས་ནས་ཐར་པ་སྒྲུབ་པའི་སྐལ་བ་མེད་དོ། །འཆི་ཁར་ཐར་པ་ཐོབ་ནས་ཕྱིར་ལྡོག་པར་འདུག་སྙམ་པའི་ལོག་ལྟ་སྐྱེས་ནས་ཕལ་ཆེར་ངན་སོང་ལ་སོགས་པར་འགྲོ་བས་མི་ཁོམ་པའོ།།

1. 暇滿體性

「暇滿的體性」是指沒有修持菩提的違緣，而且具足順緣之人身。

1.1 閒暇體性

所以，「閒暇」是指脫離八種無暇處。「八種無暇」，對法云：「地獄餓鬼與旁生，蔑戾車和長壽天，執邪見與無佛處，並瘖啞即八無暇。」[237] 也有謂「無暇」是無修持菩提的機緣，因為沒有閒暇所以是無暇。其中，「三惡趣」是指被各自的苦所擾亂，因此無暇修持菩提。「長壽天」謂「廣果天之一分處，無想之天所安住」。即於廣果天的一分，聚落及阿蘭若處中[238] ，僅僅修持厚密[239] 寂止的無想等至，彼（無想等至）非獲得解脫之道，卻執為是獲得解脫之道，故將投生於無想天。彼（無想天）非解脫卻〔誤〕認為是解脫後，心被厚密寂止所奪而無修持解脫的機會。臨終時心想「從已得解脫而退轉」生起邪見，故大多數去往惡趣等〔處〕，所以是無暇。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

236 PM：ཐོས་

237 德格版丹珠爾之藏譯《俱舍論》無此內容，迄今我唯有此處能找到相近的 དམྱལ་བ་ཡི་དྭགས་དུད་འགྲོ་དང་། །ཀླ་ཀློ་ཚེ་རིངས་ལྷ་དང་ནི། །ལོག་ལྟ་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་སྟོངས་པ། །ལྐུགས་པ་འདིར་ནི་མི་ཁོམ་བརྒྱད། །經號 D3880；頁碼༼ཀ༽106-1-197b；藏文經名 བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པའི་དགོངས་པའི་འགྲེལ་པ་ཁྱད་པར་གསལ་བྱེད་ཅེས་བྱ་བ།

238《菩提道次第廣論》卷 2：「無想天者，《對法》中說，於第四靜慮廣果天中處於一分，如聚落外阿蘭若處。」(CBETA 2022.Q3, B10, no. 67, p. 638b16-17)。迄今我在德格版丹珠爾的上下對法中查不到如聚落外阿蘭若處的說法，或許宗喀巴所述無想天位置，可能是依此句而改寫。

239 一般較少看到這樣的藏文表達方式。

མཐའ་འཁོབ་[240] ཀྱི་ཀླ་ཀློ་ཞེས་པ་ལ། ཡུལ་ལ་དབུས་དང་མཐའ་འཁོབ་[241] གཉིས་སོ། །དབུས་ལ་ཡང་གཉིས་ཏེ། ཡོན་ཏན་གྱི་དབུས་དང་། །ས་ཆ་ཕྱོགས་ཀྱི་དབུས་སོ། །ཡོན་ཏན་གྱི་དབུས་ནི། ཆོས་ག་ཡའ་མ་[242] གང་ན་[243] ཡོད་པའི་ས་ཕྱོགས་སོ། །ས་ཕྱོགས་ཀྱི་དབུས་ནི་མ་ག་དྷ[244] འོ། །དེ་ཡང་ཡོན་ཏན་གྱི་དབུས་གཙོ་བོ་ཡིན་ནོ། །དབུས་མ་ཡིན་པ་ལ་མཐའ་འཁོབ་[245] ཅེས་བྱ་སྟེ། དེར་སྐྱེས་པའི་མི་ལ་ནི་ཀླ་ཀློ་ཅེས་བྱའོ། །དེ་ཡང་བྱང་ཆུབ་སྒྲུབ་པའི་སྐལ་བ་མེད་པས་ན་མི་ཁོམ་པ་ཅེས་བྱའོ། །མིག་ལ་སོགས་པའི་དབང་པོ་མ་ཚང་ན་ཡང་། བྱང་ཆུབ་སྒྲུབ་པའི་སྐལ་བ་མེད་པས་མི་ཁོམ་པའོ། །

關於「邊地的蔑戾車」，地域（生長環境）中有中原與邊地二種，中原又分二——功德中原及地理中原。「功德中原」是指有正法所在之處。地理中原是摩揭陀國[246] 。其中又以功德中原為主。於非中原，即名「邊地」，即對於出生在彼處之人即「蔑戾車」。再者，〔蔑戾車〕因無修持菩提的機緣故是「無暇者」。若不具眼等根者也無修持菩提的機緣，故是無暇者。

ལོག་ལྟ་ནི་ཆོས་མི་བདེན་ཟེར་ཞིང་། བློ་ལ་ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཏུ་བཟུས་ན་ཡང་། བྱང་ཆུབ་སྒྲུབ་པའི་སྐལ་བ་མེད་པས་མི་ཁོམ་པའོ། །སངས་རྒྱས་མེད་པའི་ཞིང་དུ་སྐྱེས་ན་ཡང་། ཆོས་རྣ་ལམ་དུ་ཡང་མི་གྲག་པས་བྱང་ཆུབ་སྒྲུབ་པའི་སྐལ་བ་མེད་པས་མི་ཁོམ་པའོ། །

「邪見」是指若說佛法不是真實的，且心中注以顛倒，也無修持菩提的機緣，

240 W、ZY：ཁོབ་
241 W、ZY：ཁོབ་
242 W、ZY：རྒྱལ་མ་
243 ZY：ལན་
244 W、ZY：ད་
245 W、ZY：ཁོབ་
246 摩揭陀，梵名 Magadha，中印度之古國。此國之頻婆娑羅王，於舊都之北建立新王舍城（即今拉查基爾，Rajgir），並歸依佛陀；此後，該地成為佛陀最常說法之處。至孔雀王朝三世阿育王時，統一全印度，國勢大振，更派遣布教師至全國及海外各地宣揚佛教，建佛塔，立石柱，佛教極一時之盛。四世紀笈多王朝時代，佛教亦極興盛。五世紀初帝日王創那爛陀寺，成為印度佛教之中心。參見《佛光大辭典》(慈怡法師主編)，p6075。

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

故是無暇者。若生於無佛之處，也因為無法聽到佛法，故無修持菩提的機緣，所以是無暇者。

འོ་ན་མི་ཁོམ་པའི་གནས་བརྒྱད་ལས་ཐར་པ་ཙམ་གྱིས་ཆོག་གམ་སྙམ་ན་དེས་ཀྱང་མི་ཆོག་སྟེ། དེ་ནི་འགལ་རྐྱེན་དང་བྲལ་བ་ཙམ་ཡིན་ལ་མཐུན་རྐྱེན་ཚང་དགོས་པས་འབྱོར་པ་དགོས་སོ། །དེ་ཡང་རང་འབྱོར་ལྔ་དང་གཞན་འབྱོར་ལྔ་སྟེ་བཅུའོ། །རང་འབྱོར་ལྔ་ནི། མི་ལུས་ཐོབ་པ་དང་། ཡུལ་དབུས་སུ་སྐྱེས་པ་དང་། དབང་པོ་ཚང་བ་དང་། ལས་ཀྱི་མཐའ་མ་ལོག་པ་དང་། གནས་ལ་མངོན་པར་དད་པའོ། །གཞན་འབྱོར་ལྔ་ནི་སངས་རྒྱས་འཇིག་རྟེན་དུ་བྱོན་པ་དང་། དེས་ཆོས་གསུངས་པ་དང་། བསྟན་པ་གནས་པ་དང་། རྗེས་སུ་སློབ་པའི་གང་ཟག་གཞན་ཡོད་པ་དང་། དེ་ཡང་གཞན་ལ་སྙིང་བརྩེ་བ་ཡོད་པའོ། །

心中想「那麼若只從八無暇處脫離是否足夠？」，以此還是不夠的！

1.2 圓滿體性

這樣僅僅只是離開違緣而已，還必須要具備順緣，故需要圓滿！此復，五自圓滿與五他圓滿為十〔圓滿〕。「五自圓滿」，是指獲得人身、生在中原及具備諸根、業邊際未倒[247]、於處增上信[248]。「五他圓滿」，指佛出世、彼（佛）說法、教法住世、有其他隨修之補特迦羅、彼（隨修者）又於他人有悲憫者[249]。

247《瑜伽師地論》卷 21：「云何名為離諸業障？謂能遠離五無間業。所謂於彼害母害父害阿羅漢破和合僧於如來所惡心出血，隨一所有無間業障。於現法中不作不行，如是名為離諸業障。若有於此五無間業造作增長，於現法中竟不能轉得般涅槃生起聖道，故約彼說離諸業障。」(CBETA 2022.Q3, T30, no. 1579, p. 396c2-8)

248《瑜伽師地論》卷 21：「云何名為勝處淨信？謂如有一於諸如來正覺所說法毘奈耶得淨信心，如是名為勝處淨信。言勝處者，謂諸如來正覺所說法毘奈耶，能生一切世出世間白淨法故。」(CBETA 2022.Q3, T30, no. 1579, p. 396b25-29)

249 另一種解釋是他人又對於前述的補特迦羅有悲憫，如《菩提道次第廣論》卷 2：「他悲愍者，謂有施者及諸施主與衣服等。此五屬於他身所有，是修法緣，故名他滿。」(CBETA 2022.Q3, B10, no. 67, p. 639a4-5)又《瑜伽師地論》卷 21：「云何名為他所哀愍。他謂施主。彼於行者起哀愍心。惠施隨順淨命資具。所謂如法衣服飲食諸坐臥具病緣醫藥。如是名為他所哀愍。」(CBETA 2022.Q3, T30, no. 1579, p. 397a4-7)

དེ་རྣམས་ཚང་བའི་དལ་འབྱོར་ནི་ཤིན་ཏུ་རྙེད་པར་དཀའ་སྟེ། སྤྱོད་འཇུག་ལས། དེ་ཉིད་ཕྱིར་ན་བཅོམ་ལྡན་གྱིས། །རྒྱ་མཚོ་ཆེར་གཡེངས་གཉའ་ཤིང་གི །བུ་གར་རུས་སྦལ་མགྲིན་ཆུད་ལྟར། །མི་ལུས་ཤིན་ཏུ་ཐོབ་དཀར་གསུངས། །ཞེས་སོ། །

དེ་ཙམ་དུ་ཐོབ་པར་དཀའམ་[250] སྙམ་ན་ཐོབ་པར་དཀའ་སྟེ། དལ་བ་ཐོབ་པར་དཀའ་བ་ལས། ངན་སོང་གསུམ་གྱི་ནང་ནས་དམྱལ་བ་མང་བར་གསུངས། དམྱལ་བ་བས་ཡི་དྭགས་སྟོང་འགྱུར་གྱི་ཉུང་། ཡི་དྭགས་པས་དུས་འགྲོ་སྟོང་འགྱུར་གྱི་ཉུང་བར་གསུངས་ཏེ། དེ་རིགས་པས་ཀྱང་འཐད་པས་དཔེར་ན་ཆུ་དང་འདྲ་བར་འོ་སྐོལ་གྱི་སེམས་ནི། ཉོན་མོངས་པ་དང་སྡིག་པའི་སྟེང་དུ་མ་བཏང་ཀྱང་འགྲོ་ལ། དགེ་བའི་ཕྱོགས་སུ་བཏང་ཡང་མི་འགྲོ་བས། ངན་སོང་གསུམ་དུ་སྐྱེ་བའི་རྒྱུ་འབྱུང་སླ་བས། ངན་སོང་གསུམ་གྱི་འོག་མ་འོག་མར་སྐྱེ་བ་ནི་སླ་ལ་ཚེ་རིང་བའི་ཕྱིར་རོ། །དེའི་ནང་ནས་ཉུང་བའི་དུད་འགྲོ་ནི། རྒྱ་མཚོ་ཆེན་པོའི་ནང་ན་ཆང་དར་མའི་སྦྲང་མ་ཙམ་ཡོད་གསུང་། སྐམ་ལ་གནས་པ་ནི་ཁ་འཐོར་བ་ཡིན་ཏེ། མིའི་[251] ལུས་ལ་སྲིན་བུའི་རིགས་སྟོང་ཕྲག་བརྒྱད་ཅུ་ཡོད་པར་གསུངས། འཇིག་མིག་གི་སྲིན་བུ་ཡན་ཆད་ཀྱི་ལུས་ལ་སྲིན་ཙི་ཙི་ལིང་གའི་གྲོང་ཁྱེར་ལྔ་བརྒྱ་ལྔ་བརྒྱ་ཡོད་པར་གསུངས་ཏེ། དེ་འོ་སྐོལ་གྱིས་མ་མཐོང་། མཐོང་བ་དུད་འགྲོ་མངོན་སུམ་པ་རང་ལ་ཅི་ཙམ་གཅིག་ཡོད་པས་ངན་སོང་གསུམ་ལས་ཐར་བའི་དལ་བ་རྙེད་པར་དཀའ།

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

2. 暇滿難得

完全具有那些〔十八個條件〕之暇滿是非常難得的，《入行論》云：「以此之故世尊言，幸得人身極稀有，如大海中盲龜項，幾希能值浮木孔。」[252]

250 W、ZY、PM：དཀའ་འམ་

251 W、ZY：མའི་

252 དེ་ཉིད་ཕྱིར་ན་བཅོམ་ལྡན་གྱིས། །རྒྱ་མཚོ་ཆེར་གཡེངས་གཉའ་ཤིང་གི། །བུ་གར་རུས་སྦལ་མགྲིན་ཆུད་ལྟར། །མི་ཉིད་ཤིན་ཏུ་ཐོབ་དཀར་གསུངས། ། ། 經號 D3871；頁碼༼ཡ༽105-1-8b；藏文經名 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པ། 此句中譯參引《入菩薩行論廣解》：「以此之故世尊言，幸得人身極希有，如大海中盲龜項，幾希能值浮木孔。」(CBETA 2022.Q3, ZW04, no. 33, p. 83a24-26)

若想：「僅僅如此（完具暇滿）即是難得的嗎？」〔確實是〕難得！而〔先〕從閒暇難得〔而論〕：〔佛〕說三惡趣中地獄〔有情〕最多，〔佛〕說餓鬼為地獄的千分之一，旁生為餓鬼的千分之一，〔不僅是聖教所言，〕而這就正理而言也是合理的，譬如我們的心就像水〔從高處往低處流〕般，〔縱使〕不想也仍會趣向於煩惱及罪行，〔縱使〕想也無法趣向於善的方面，所以容易生起投生於三惡趣之因，因此生於三惡趣的下下趣是更容易且〔時間〕更長久。〔佛〕說其（三惡趣）中，旁生的數量最少，於大海中的〔旁生數量〕僅有〔如〕酒成熟後的酒糟（群聚）。〔佛〕說陸地上〔的旁生〕則是 散居的，而在人身中有八萬類蟲。〔佛〕說在名為「甲彌」的蟲身上還有名為「吱吱呤咯」的蟲的五百個城市[253]，於較大的甲彌蟲還能再多五百，而那〔些細小的旁生〕是我們（一般人類）看不到的。自己能直接看到的旁生就已經有多少了，所以從三惡趣脫離的閒暇是難得的。

ལྷ་ཚེ་རིང་པོ་ཡང་ཤིན་ཏུ་མང་། ཆོས་ཡོད་པའི་ཡུལ་ནི་ཤིན་ཏུ་ཉུང་ལ། ཡུལ་མཐའ་འཁོབ་ནི་རྒྱ་ཆེ་ཞིང་དེར་སྐྱེས་པའི་ཀླ་ཀློ་ཡང་ཤིན་ཏུ་མང་། ལས་རྒྱུ་འབྲས་[254] དང་དཀོན་མཆོག་གསུམ་ལ་ཡིད་ཆེས་པ་ནི་ཤིན་ཏུ་ཉུང་ལ། ལོག་ལྟ་ཅན་ནི་དཔག་ཏུ་མེད་དོ། །སངས་རྒྱས་མ་བྱོན་པའི་ཞིང་ཁམས་ཀྱང་དཔག་ཏུ་མེད་པས། དེ་རྣམས་ལས་ཐར་བའི་དལ་བ་རྙེད་པར་དཀའ།

「長壽天」也非常多。具有佛法之處（中原）非常少；邊地是廣大的而投生其中的蔑戾車是非常多的。信解業因果與三寶者是非常少的。具邪見則是無量的。佛未降生之地也是無邊的，所以從彼等脫離的閒暇是難得的。

འབྱོར་པ་བཅུའི་རང་འབྱོར་ལྔ་དང་། དལ་བ་བརྒྱད་ནི་དལ་[255] བའི་ཆ་དང་ལྡན་པའི་ཆ་ལྡོག་པ་ཟ་དད་ཙམ་པ་[256] ཡིན་གྱི། ངོ་བོ་གཅིག་ཡིན་ནོ། །དེ་ཡང་བསྟན་པ་གནས་པའི་དུས་སུ་མི་ལུས་ཐོབ་པ་དང་། ཡུལ་དབུས་སུ་སྐྱེས་

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

253 依藏文直譯為城市，可能意謂數量眾多的聚集方式。
254 W、ZY：འབྲས་བུ་
255 PM：བྲལ་。此處採 PM 而翻譯。
256 PM：無此 པ་

པ་དང་། དབང་པོ་ཚང་བ་དང་། དཀོན་མཆོག་གསུམ་ལ་དད་ཅིང་ཡིད་ཆེས་པའི་གནས་ལ་དད་པ་དང་། སྙིང་ཐག་པ་ནས་སྡིག་པ་ལ་འཛེམ་པའི་ལས་ཀྱི་མཐའ་མ་ལོག་པ་ཡང་། ཤིན་ཏུ་དཀོན་པས། དེ་བས་ན་དེ་རྣམས་རྙེད་པར་དཀའོ།།

十圓滿中，五自圓滿的具足〔順緣〕這方面與八暇的遠離〔逆緣〕這方面，二者僅僅是體一而反體異（一體的二面）。也就是於教法住世時，獲得人身（即八暇中脫離三惡趣及長壽天）、生於中原（即八暇中脫離蔑戾車與無佛處）、根具（即八暇中脫離瘖啞等）、對信仰及信解之處的三寶起信（即八暇中脫離邪見）、由衷地避免罪行——業的邊際未倒，也是非常稀有。所以上述這些都是難得的。

གཞན་འབྱོར་ལྔའི་དང་པོ་སངས་རྒྱས་འཇིག་རྟེན་དུ་བྱོན་པ་རྙེད་པར་དཀའ་བ་ནི། འོ་སྐོལ་གྱི་མི་མཇེད་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་འདིར་སྟོང་མ་བསྐལ་པ་བཞི་བཅུར་སངས་རྒྱས་མ་བྱོན། ད་བསྐལ་པ་དྲུག་ཅུར་སངས་རྒྱས་མི་འབྱོན། ད་[257] རེས་བསྐལ་བ་[258] བཟང་པོ་གཅིག་བྱུ་འདི་ལ་ཡང་། འཇིག་པ་དང་། སྟོང་པ་དང་། ཆགས་པའི་བར་གྱིས་[259] བསྐལ་བ་[260] ཉི་ཤུ་ཉི་ཤུ་སྟེ། དྲུག་ཅུ་ལ་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་བྱ་ཐབས་མེད། གནས་པའི་བསྐལ་བ་[261] ཉི་ཤུ་ལ་ཡང་ཡར་འཕེལ་ལ་མི་འབྱུང་སྟེ། དེའི་དུས་སུ་སེམས་ཅན་རྣམས་སྡུག་བསྔལ་ཆུང་སྟེ། སྐྱོ་བ་[262] ཞེས་ཆུང་བས་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་མི་འདུལ། ད་ལྟ་ཡ་ཐོག་རིང་པོ་ཡིན་ཏེ། སྐྱེས་བུ་ཚེ་ལོ་གྲངས་མེད་པ་ནས་ད་ལྟ་ཡན་ཆོད་[263] ལ་སངས་རྒྱས་བཞི་ལས་མ་བྱོན། དེ་ནས་ཚེ་ལོ་བཅུ་པ་ལ་ཐུག་གི་བར་དུ་མར་ལ་འགྲིབ་པ་དང་། དེ་

257 ZY：དེ་
258 W、ZY：པ་
259 PM：གྱི་
260 W、ZY：པ་
261 W、ZY：པ་
262 ZY、PM：無此 བ་
263 PM：無此 ཆོད་

ནས་བརྒྱད་ཁྲི་ལ་ཐུག་གི་བར་དུ་ཡར་འཕེལ་བ་སྟེ། དེ་ལྟ་བུའི་ཞུགས་བཅོ་བརྒྱད་ཀྱི་མར་[264] འགྲིབ་པའི་དུས་སུ། བསྐལ་བཟང་གི་སངས་རྒྱས་སྟོང་འབྱུང་བ་ཡིན་ནོ། །དེས་ན་སངས་རྒྱས་འབྱུང་བ་ཤིན་ཏུ་རྙེད་པར་དཀའོ། །

五他圓滿中，首先、佛陀出世是難得的，在我們這個婆娑世界的前〔一大劫的最後〕四十中劫中無佛出世[265]，現在劫（賢劫）的六十〔中劫〕中無佛出世，又於此賢劫中，壞、空、成的時間是各二十中劫，而六十〔中劫〕中佛是無有作為的，而於住的二十劫中〔壽命〕遞增時〔佛〕也是不出世的，因為此時諸有情的苦較輕微，〔只能生起〕些微的厭離，故佛不〔出世〕教化，現在（住劫）是劫初長時，從士夫無量壽命（人壽八萬）至現在（作者當時）以前，僅有四佛出世。從現在會往下遞減到乃至人壽十歲，再從此（人壽十歲）往上遞增乃至人壽八萬歲，這樣的十八次轉折（增減）當中往下遞減時就會有賢劫千佛出現[266]。所以，佛陀出現是非常難得的。

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

གཉིས་པ་དེས་ཆོས་གསུངས་པ་རྙེད་པར་དཀའ་བ་ནི། འཁོར་བ་འཇིག་དང་གསེར་ཐུབ་ལ་སོགས་པ་སངས་རྒྱས་ནས་ལོ་མང་དུ་སྣོད་མ་གཟིགས་ནས་ཆོས་མ་གསུངས་སོ། །བཅོམ་ལྡན་འདས་ཤཱཀྱ་ཐུབ་པས་ཀྱང་ཆོས་མི་གསུངས་པའི་ཐུགས་དགོངས་བྱུང་ནས། ཚངས་པ་དང་བརྒྱ་བྱིན་གྱིས་གསེར་གྱི་འཁོར་ལོ་རྩིབས་སྟོང་དང་ལྡན་པ་ཕུལ་ནས་ཆོས་ཞུ་བ་མ་ཕུལ་གྱི་བར་དུ་སངས་རྒྱས་ནས་ཞག་བདུན་ཕྲག་བདུན་དུ་ཆོས་མ་གསུངས་སོ། །དེས་ན་དེས་ཆོས་གསུང་[267] རྙེད་པར་དཀའོ། །

第二，彼（佛）說法是難得的，是指壞輪回（拘留孫）[268] 與金寂（拘那含牟尼）[269] 等佛於多年中未見到具器者而未說法。世尊釋迦牟尼也生起不說法的想法，在梵天與帝釋尚未獻上具有千輻的金輪而請法之前，〔佛〕於成佛後的七

264 PM：བར་

265 可能指前一大劫的成劫與住劫共四十劫。

266 唯有第 1000 尊佛是例外。

267 W、ZY：གསུང་བ་；PM：གསུངས་པ་

268 賢劫千佛之第一佛。

269 賢劫第二佛。

七（四十九）天內未曾說法。所以〔佛〕說法是難得的。

གསུམ་པ་བསྟན་པ་རྒྱུན་དུ་གནས་པ་རྙེད་པར་དཀའ་བ་ནི། ཐུབ་པའི་བསྟན་པ་ལོ་ལྔ་སྟོང་གནས་པ་ལ། ད་ལྟ་སྐྱེས་བུ་བདུན་ཅུ་ཁ་རལ་དང་། དྲུག་ཅུ་ཁ་རལ་དུ་འདོད་པ་གཉིས་གང་ལྟར་ཡིན་ཡང་སོང་ཟིན་ཏེ། ལྔ་བརྒྱ་ཐག་གཅིག་ནི་རྟགས་ཙམ་འཛིན་པའི་དུས་ཡིན་ནོ། །དེས་ན་བསྟན་པ་གནས་པ་རྙེད་པར་དཀའོ། །

第三，教法持續安住是難得的，是指能仁（釋迦牟尼）的教法住世五千年當中，不論主張現代人（作者當時）於七十多或六十多〔歲〕牙齒脫落[270] 的哪一種，總之現在的五百（年）是徒具表相之時。所以教法住世是難得的。

བཞི་པ་རྗེས་སུ་བསྒྲུབ་པའི་གང་ཟག་རྙེད་པར་དཀའ་བ་ནི། ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་དབང་དུ་བྱས་ན། ཚེ་འདི་དང་། འཁོར་བ་དང་རང་ཞི་བདེ་དོན་དུ་མི་གཉེར་བར་གཞན་དོན་དུ་བྱང་ཆུབ་ཐོབ་པའི་དོན་དུ་ཆོས་ཀྱི་དོན་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་ཤིད་པ་ཙམ་སྟེ། དེས་ན་རྗེས་སུ་སྒྲུབ་པའི་གང་ཟག་རྙེད་པར་དཀའོ། །

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

第四，隨修之補特迦羅是難得的，若就大乘的範圍來說，不希求今生、輪回與自己的寂靜安樂，而為了利他希求獲得菩提的目的而專注（作意）法義者，是絕無僅有的，因此隨修之補特迦羅是難得的。

ཐ་མ་དེ་ཡང་། གཞན་ལ་སྙིང་བརྩེ་བ་ཅན་དཀོན་པ་ལ་གཉིས་ལས། འཆད་པ་པོ་གཞན་ལ་སྙིང་བརྩེ་བ་ནི། རྙེད་པ་དང་བཀུར་སྟི[271] ལ་སོགས་པའི་རང་ལ་འབྲིས་མེད། ཕན་སེམས་ཀྱིས་གཞན་ལ་ཆོས་འཆད་པའོ། །སྦྱིན་བདག་སྙིང་བརྩེ་བ་ནི། རང་ལ་འབྲིས་མེད་པར་བསྒྲུབ་པ་པོ་རྣམས་ཀྱིས་འཚོ་བ་སྦྱོར་བས་ཏེ[272] ། དེ་གཉིས་ནི་ཤིན་ཏུ་རྙེད་པར་དཀའོ། །

最後（第五），於他人具悲憫者也是稀有的，分二：說法者於他人具有悲憫，即不貪戀利養、恭敬等，而以饒益心為他說法；施主是具悲憫者，即自無貪戀而

270 可能是指靠近壽終年齡。
271 W、ZY：བསྟི་
272 PM：བ་སྟེ་

為修行者提供食物。此二者皆是非常難得的。

ད་ལྟ་ནི་སྒྲིང་ཐག་པ་ནས་ཆོས་བྱས་ན་[273] རྙེད་དུ་རུང་བ་ཙམ་མོ། །སངས་རྒྱས་ནས་ད་ལྟའི་བར་དུ་སྙན་བརྒྱུད་ཀྱི་གདམས་ངག་ལ་བསྲེ་སླད་མ་ཞུགས་ཤིང་། ཚིག་དང་དོན་གྱི་བརྒྱུད་པ་མ་ཆད་པ། རྒྱུད་[274] པ་ལ་ངན་པའི་སེལ་མེད་པ། གཞན་ལ་ཕན་ཡོན་བསྒོ་སྐལ་བྱེད་[275] ནུས་པའི་གང་ཟག་དཀོན་པས། ད་ལྟ་ཞལ་བཞུགས་པ་རྣམས་ཀྱང་ཡུན་རིང་མི་བཞུགས་པར་ཞིང་དུ་[276] གཤེགས་ནས་ཕྱིན་ཆད་རྙེད་པར་དཀའ་མོར་འོང་དོགས་ཡོད།

如今至誠學法者僅僅只是為了獲得〔衣食等〕。[277] 從佛陀至現今耳傳的教授未受垢染，詞及義之傳承未曾中斷，〔傳承〕相續中沒有惡劣的嫌隙[278]，能隨份地給予其他所化利益功德的補特迦羅是稀有，因此〔那些〕現在還在世者恐怕也將趣往淨土（逝世），今後將難以再值遇。

རྙེད་པར་དཀའ་བའི་དལ་འབྱོར་དེ་ཐོབ་པ་ལ་དགོས་པ་ཅི་ཡོད་སྙམ་ན། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེས་བུས་དོན་མཐོ་རིས་དང་ཐར་པ་བསྒྲུབ་པའོ།།

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts 法鼓文理學院

3. 暇滿利大

若想「獲得難得的暇滿，其目的為何？」〔答：〕士夫依此能成就善趣（增上生）與解脫的目的。

དེ་ཡང་མི་ལུས་ཐོབ་པའི་དགོས་པ་བཤད་པ་ནི།[279] སློབ་སྤྱིངས་ལས། གང་ཞིག་ཐོབ་ནས་སྐྱེ་བའི་རྒྱ་མཚོ་མཐར་འབྱིན་ཅིང་། །བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་ས་བོན་དགེ་བའང་འདེབས་བྱེད་པ། །ཡིད་བཞིན་ནོར་བུ་ལས་[280] ཀྱང་ཡོན་

273 ZY：將箋注誤為正文，故此處多 ཟས་གོས་སོགས་
274 PM：བརྒྱུད་
275 PM：無此 བསྒོ་སྐལ་བྱེད་
276 PM：無此 ཀྱང་ཡུན་རིང་མི་བཞུགས་པར་ཞིང་དུ་
277 直譯是至誠地行法僅容許獲得〔衣食等〕，然依前後文脈故權譯為此。
278 可能是指加持的力量中斷。
279 PM：無此處 མི་ལུས་ཐོབ་པའི་དགོས་པ་བཤད་པ་ནི
280 W、ZY：བས་ལས་；PM：བས་

ཏན་ལྷག་པ་ཡིས[281] ། །མི་དེ་ཉིད་ནི་སུ་ཞིག་འབྲས་བུ་མེད་པར་བྱེད། །ཅེས་པ་དང་། སྤྱོད་འཇུག་ལས། མི་ཡི་གྲུ་ལ་བརྟེན་པ་ནི། །སྡུག་བསྔལ་ཆུ་བོ་ཆེ་ལས་སྒྲོལ། །གྲུ་འདི་ཕྱིས་ནས་རྙེད་དཀའ་བས། །རྨོངས་པ་དུས་སུ་གཉིད་མ་ལོག །ཅེས་གསུངས་སོ། །

4.勸善把握而勿虛度

再者，說明獲得〔暇滿〕人身之目的，《弟子書》云：「得何而能度越生死大海際，及能栽植菩提心之善種子，較如意寶更為超勝之功德，得此殊勝人身誰令無結果。」[282] 《入行論》云：「依此人身如舟航，得渡生死大苦流，此舟後時難再得，愚夫斯時勿酣眠。」[283]

ཚེ་འདི་ཡི་མདུན་[284] ཙུང་ཟད་ཡོད་པ་ཡང་། །ཤོར་གྱིས་[285] རྟོགས་ནས་རྟག་ཏུ་འབད་བྱེད་ན། །རྙེད་པར་དཀའ་ཞིང་འཇིག་སླའི་མི་ལུས་འདི། །ཚུད་མི་གཟན་[286] ཅེང་དོན་ཆེན་བསྒྲུབ་པར་རིགས། །ཞེས་པ་ནི་འཐད་པ་[287] དོན་བསྡུས་ཏེ་གདམས་པའོ། །

སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལ་རིམ་གྱིས་འཇུག་པའི་ཚུལ་ལས། དལ་འབྱོར་རྙེད་དཀའ་བའི་ལེའུ་སྟེ་གསུམ་པའོ། །

---

281 PM：ཡི་

282 གང་ཞིག་ཐོབ་ནས་སྐྱེ་བའི་རྒྱ་མཚོ་མཐར་འབྱིན་ཅིང་། །བྱང་ཆུབ་མཆོག་གི་ས་བོན་དགེ་བའང་འདེབས་གྱུར་པ། །ཡིད་བཞིན་ནོར་བུ་བས་ཀྱང་ཡོན་ཏན་ལྷག་པ་ཡི། །མི་ཉིད་དེ་ནི་སུ་ཞུག་འབྲས་བུ་མེད་པར་བྱེད། ｜經號 D4183；頁碼〔ངེ〕173-1-50a；藏文經名 སློབ་མ་ལ་སྤྲིངས་པའི་སྤྲིང་ཡིག

283 མི་ཡི་གྲུ་ལ་བརྟེན་ནས་སུ། །སྡུག་བསྔལ་ཆུ་བོ་ཆེ་ལས་སྒྲོལ། །གྲུ་འདི་ཕྱི་ནས་རྙེད་དཀའ་བས། །རྨོངས་པ་དུས་སུ་གཉིད་མ་ལོག ｜經號 D3871；頁碼〔ལ〕105-1-20b；藏文經名 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པ། 此句中譯參引《入菩薩行論廣解》：「依此人身如舟航，得渡生死大苦流，此舟後時難再得，愚夫斯時勿酣臥。」(CBETA 2022.Q3, ZW04, no. 33, p. 160a1-2)

284 PM：ཚེ་འདིའི་མདུན་ཚེས་

285 PM：ཀྱི་

286 PM：གསན་

287 PM：པའི་

結頌

「此生尚有些許之餘年（還有一些餘生），若憂失壞因而恆勵力，則此難得易壞之人身，莫令虛度理應修大義！」攝證成義而教授訖。

《入佛陀教法次第軌理》之〈第三、暇滿難得品〉

འཆི་བ་རྗེས་སུ་དྲན་པའི་ལེའུ་སྟེ་བཞི་པའོ། །

〈第四、隨念死亡品〉

རྙེད་པར་དཀའ་ཞིང་ཕན་ཐོགས་ཆེ་བའི་དལ་འབྱོར་དེ་ཐོབ་པས་ཚོག་གམ་སྙམ་ན་མི་ཚོག་སྟེ། ཤི་བའི་འོག་རོལ་དུ[288] འཇིག་པ་དང་སྡུག་བསྔལ་གྱི་ཚོགས་ཆད[289] མེད་པས་དེ[290] གོ་བར་བྱ་བའི་དོན་དུ་འཆི་བ་རྗེས་སུ་དྲན་པ་ 學 སྒོམ[291] དགོས་པས་**འཆི་སྒོམས**[292] ཞེས་པ་སྟེ། དེ་ལ་གསུམ། འཆི་ངེས་པ་དང་། ནམ་འཆི་ཆ་མེད་པ་དང་། འཆི་བའི་དུས་སུ་ཅིས་ཀྱང་མི་གསྟངས[293] པའོ། །

若想：僅僅獲得這難得且利大之暇滿（身）是否即已足夠？〔答：〕是不夠的！還應了解於死亡後〔，暇滿身〕壞滅及無量眾苦[294]〔的情況〕，為此目的而須修隨念死亡，故謂「**修念死**」（1c）。此中，分三：〔1〕決定死；〔2〕死無定期；〔3〕死時任亦無益。

---

288 PM：此處無 ཤི་བའི་འོག་རོལ་དུ

289 PM：此處 དང་སྡུག་བསྔལ་གྱི་ཚོགས་ཆད་ 為 ལ་ཆེགས་

290 PM：此處無 དེ་

291 W、ZY、PM：བསྒོམ་

292 W、ZY、PM：བསྒོམ་

293 W、ZY：གཏོངས་；PM：སྟོངས་

294 壞滅及無量眾苦是指此品（隨念死亡）與下一品（輪回過患）內容。

དང་པོ་ལ་གསུམ་ཏེ། སྔར་མ་ཤི་བར་ལུས་པ་མེད་པས་འཆི་ངེས་ཏེ། སློབ་དཔོན་རྟ་དབྱངས་ཀྱི་ཞལ་ནས། སའམ་[295] འཇིག་རྟེན་མཐོ་རིས་ན། །སྐྱེས་ནས་ལ་ལ་མི་འཆི་བ། །གང་ཞིག་ཁྱོད་ཀྱིས་མཐོང་བའམ[296] ། །འོན་ཏེ་ཐོས་སམ་ཐེ་ཚོམ་ཟ་ཞེས་པ་དང་། རྒྱ་ཆེ་རོལ་པ་ལས་ཀྱང་། །གང་དུ་ཕྱིན་ཀྱང་འཆི་བས་མི་ཚུགས་པའི། །ས་ཕྱོགས་དེ་ནི་གང་ནའང་ཡོད་མིན་ཏེ། །བར་སྣང་ན་མེད་རྒྱ་མཚོའི་གཏིང་ན་མེད། །རི་བོ་རྣམས་ཀྱི་སྦུལ་ནའང་ཡོད་མ་ཡིན། །ཞེས་གསུངས་སོ།།

1. 思決定死

初（決定死）中分三：

1.1 無先前未死而仍留存者，故決定死

〔第一〕無先前未死而仍留存〔至今〕者，故決定死。馬鳴阿闍黎云：「大地天趣世間中（六趣），任何生已不死者，汝可親眼目睹過？抑且曾聞或生疑？」[297] 及《廣大遊戲經》亦云：「趣往何處不被死所壞，如是方所何處皆無有，空中非有大海中亦無，諸山深谷之中亦無有。」[298]

གཉིས་པ་འདུས་བྱས་ཡིན་པས་ཀྱང་འཆི་ངེས་ཏེ། ཁྱེའུ་བཞིས་ཞུས་པའི་མདོ་ལས། འདུས་བྱས་རྟག་པར་འགྱུར་བ་ཡི། །གནས་འདི་རྙེད་པར་མི་འགྱུར་བས། །འདུས་བྱས་ཐམས་ཅད་མི་རྟག་གིས། །སྨུ་ངན་མ་བྱེད་ཀུན་དགའ་བོ། །ཞེས་གསུངས་སོ། །

ཐ་མ་ཚེ་སྐད་ཅིག་མ་ཡང་སྣོད་པ་མེད་པའི་ཕྱིར་ཡང་འཆི་ངེས་ཏེ། སློབ་དཔོན་ཞི་བ་ལྷས། ཉིན་མཚན་སྡོད་པ་ཡོང་མེད་པར། །ཚེ་འདི་རྟག་ཏུ་གོད་འགྱུར་ལ། །སྣོན་པ་གུད་ནས་འོང་མེད་ན། །བདག་ལྟ་འཆི་བར་ཅིས་མི་འགྱུར།། ཞེས་གསུངས་སོ། །

---

295 W、ZY、PM：ས་འམ་

296 W、ZY：བ་འམ་

297 迄今我還找不到出處。

298 迄今我還找不到出處。

1.2 以是有為法，故決定死

第二、以是有為〔法〕，故決定死，《四童子請問經》云：「有為轉為恆常法，此事終將不可得，一切有為無常故，且莫憂愁慶喜（阿難）啊！[299]。」

1.3 壽命連一剎那也不暫留，故決定死

最後（第三），壽命連一剎那也不暫留，故決定死，寂天阿闍黎云：「晝夜流逝無暫留，此生壽命恆損減，若無其餘可添增，思我如何能不死？」[300]

རིགས་པས་བརྟགས་ཀྱང་སྔར་[301] མ་ཤི་བར་ལུས་པ་སུས་ཀྱང་མཐོང་བའམ་ཐོས་པ་མེད་པ་དང་། བསགས་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་མཐའ་མཛད་པ་[302] དང་། སྐྱེས་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་མཐའ་འཆི་བ་དང་། འདུས་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་མཐའ་འབྲལ་བ་དང་། བསླང་བ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་མཐའ་འགྱེལ་བའི་རང་བཞིན་ཡིན་པས། དེ་བཞི་[303] ནི་རང་བཞིན་གྱི་གཏན་ཚིགས་ཡིན་ནོ། །ཐ་མ་ཚེ་སྐད་ཅིག་[304] ཀྱང་མི་སྡོད་པ་ནི། རིགས་པས་འགྲུབ་པས་འཆི་ངེས་སོ། །

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

又以理思惟，先前未死仍留存者，誰也未看見或聽說。其次，因為〔一切有為法有：〕①一切積聚終消散，②一切生者終將亡，③一切和會終分離，④一切崇高終墮落的自性，[305] 因此這四者是自性正因。最後，以理成立壽命連一剎那也不暫留，故決定死。

---

299 འདུས་བྱས་རྟག་པར་འགྱུར་བ་ཡི། །གནས་འདི་རྙེད་པར་མི་འགྱུར་ཏེ། །འདུས་བྱས་ཐམས་ཅད་མི་རྟག་པས། །མྱ་ངན་མ་བྱེད་ཀུན་དགའ་བོ། ｜經號 D136；頁碼〔ན〕56-1-168a；藏文經名 འཕགས་པ་ཁྱེའུ་བཞིའི་ཏིང་ངེ་འཛིན་ཅེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།

300 ཉིན་མཚན་སྡོད་པ་ཡོད་མེད་པར། །ཚེ་འདི་རྟག་ཏུ་གོད་འགྱུར་ཞིང་། །སྣོན་པ་གུད་ནས་འོང་མེད་ན། །བདག་ལྟ་འཆི་བར་ཅིས་མི་འགྱུར། ｜經號 D3871；頁碼〔ལ〕105-1-5b；藏文經名 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པ།

301 W、ZY：སྔ་

302 PM：འཛད་པ་

303 ZY、PM：བཞིན་

304 W：སྐད་ཅིག་མ་ཅིག་；ZY、PM：སྐད་ཅིག་མ་གཅིག་

305《菩提道次第廣論》卷 6：「《調伏阿笈摩》云：「積集皆銷散，崇高必墮落，合會終別離，有命咸歸死。」」(CBETA 2022.Q3, B10, no. 67, p. 668b14-15)

ནམ་འཆི་ཆ་མེད་པ་ལ་གསུམ། དང་པོ་ཚེ་ལ་ངེས་པ་མེད་པས་ནམ་འཆི་མེད་[306] དེ། ལུང་ལས། ཁ་ཅིག་མངལ་དུ་འཆི་བ་མཐོང་། །དེ་བཞིན་དུ་ནི་བཙས་པའི་སར། །དེ་བཞིན་ཁ་ཅིག་གོག་ཙམ་ན། །ལ་ལ་རྒས་དང་ལ་ལ་གཞོན། །ལ་ལ་དར་ལ་བབ་པའི་མི། །དེ་དག་རིམ་གྱིས་འབྱུང་བས་ཏེ། །དེ་ལ་མི་འདི་གསོན་ཞེས་ནས། །གསོན་པོའི་གདེང་ཚོད་སུ་ཞིག་འཚལ། ཞེས་གསུངས་སོ། །

2. 思死無定期

死無定期，分三：

2.1 壽無決定，故死無定期

首先，壽無決定，故死無定期，聖教云：「現見一類胎中死，如是死於產地時，或有死於爬行中，有些老死有幼死，有人壯年而死亡，此等情況依次（自出生開始至老年）生（不同年齡層的死亡），其中吾謂此人活，存活定准孰人有？」[307]

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

གཉིས་པ་འཆི་བའི་རྐྱེན་མང་བས་ནམ་འཆི་ཆ་མེད་པ་ནི། སློབ་དཔོན་ཀླུ་སྒྲུབ་ཀྱི་ཞལ་ནས། འཆི་བའི་རྐྱེན་ནི་མང་བས་ཏེ། །གསོན་པའི་རྐྱེན་ནི་ཉུང་ཟད་ཅིག །དེ་དག་ཉིད་ཀྱང་འཆི་བའི་རྐྱེན། །དེ་བས་རྟག་ཏུ་ཆོས་མཛོད་ཅིག །ཅེས་གསུངས་སོ། །

2.2 死緣極多，故死無定期

第二，死緣極多故死無定期，龍樹阿闍黎親云：「死亡因緣何其多，存活因緣唯少許，此等又為死因緣，是故應當恆修法。」[308]。

306 PM：ཆ་མེད་

307 ཁ་ཅིག་མངལ་དུ་འཆི་ བར་འགྱུར། །དེ་བཞིན་ཁ་ཅིག་བཙས་པའི་སར། །དེ་བཞིན་ཁ་ཅིག་གོག་ཙམ་ན། །དེ་བཞིན་ཁ་ཅིག་ཡོངས་རྒྱུག་ན། །ལ་ལ་རྒན་དང་ལ་ལ་གཞོན། །ལ་ལ་དར་ལ་བབ་པའི་མི། །རིམ་གྱིས་རབ་ཏུ་འགྲོ་འགྱུར་ཏེ། །འབྲས་བུ་སྨིན་པ་ལྷུང་བ་བཞིན། ｜經號 D326；頁碼〔ས〕72-1-209a；藏文經名 ཆེད་དུ་བརྗོད་པའི་ཚོམས།

308 འཆི་བའི་རྐྱེན་ནི་མང་བ་སྟེ། །གསོན་པ་ཡི་ནི་ཉུང་ཟད་ཅིག །དེ་དག་ཉིད་ནི་འཆི་བ་ཡིན། །དེ་བས་རྟག་ཏུ་ཆོས་མཛོད་ཅིག ｜經號 D4158；頁碼〔གེ〕172-1-117b；藏文經名 རྒྱལ་པོ་ལ་གཏམ་བྱ་བ་རིན་པོ་ཆེའི་ཕྲེང་བ།

ཐ་མ་སྲོག་ལ་སྙིང་པོ་མེད་པས་ནམ་འཆི་ཆ་མེད་པ་ནི། ལུང་ལས། རྩ་མཆོག་དག་གི་ཟིལ་པའི་[309] ཐིག །ཉི་མ་ཡོངས་སུ་བབ་ན། ཡུད་ཙམ་གཅིག་གིས་མེད་པར་འགྱུར། །མི་ཡི་སྲོག་དེ་[310] དེ་བཞིན་ནོ། །ཞེས་པ་དང་། བཤེས་སྤྲིངས་ལས། ཚེ་འདི་གནོད་མང་རླུང་གིས་བཏབ་པ་ཡི། །ཆུ་ཡི་ཆུ་བུར་བས་ཀྱང་མི་རྟག་ན། །དབུགས་དབྱུང་དབུགས་རྔུབ་གཉིད་ཀྱིས་ལོག་པ་ལས། །སད་ཁོམ་གང་ལགས་དེ་ནི་ངོ་མཚར་ཆེ། ཞེས་གསུངས་སོ། །

2.3 壽命不堅，故死無定期

最後（第三），壽命（命根）無堅實（壽命危脆）故死無定期，聖教云：「吉祥草尖之露珠，日輪光明遍照時，頃刻之間逝無踪，吾人壽命亦如是。」[311]《親友書》云：「吾等此壽易遭眾損害，較風所激泡沫尤無常，能由出息入息睡眠中，有暇醒覺此乃最稀有。」[312]。

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

རིགས་པས་བརྟགས་ཀྱང་རང་རང་གི་ཉེ་བ་དང་འབྲེལ་བ་དང་། ཡུལ་མི་རྣམས་ལ་བརྟགས་ན། རང་བས་རྒན་པ་དང་། གཞོན་པ་དང་། ན་མཉམ་ལ་ཤི་བ་མཐོང་བ་དང་། འཆི་བའི་རྐྱེན་སངས་རྒྱས་དང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཀྱང་བགྲང་གིས་མི་ལང་བར་གསུངས་ཏེ། ཕྱིའི་རྐྱེན་ནི་དངོས་པོ་ཅི་ཡོད་པ་ཐམས་ཅད་ལ་འཆི་རྐྱེན་དུ་མ་གྱུར་པ་མེད་པ་དང་། ནང་གི་འཆི་རྐྱེན་ནི། ལུས་འབྱུང་བ་ཆེན་པོ་བཞི་ལས་གྲུབ་པས་སྦྲུལ་དུག་ཅན་དང་འདྲ་སྟེ། ཆ་མཉམ་པའི་ཚེ་ཡུད་ཙམ་བདེ་[313] ཡང་། ཆ་མི་མཉམ་པའི་ཚེ་ནད་[314] ཆུང་དུ་[315] ན་ན་ཚེ་འབྱུང་། ཆེར་[316] ན་

309 W、ZY：བའི

310 W、ZY：此處無 དེ་；PM：ཀྱང་

311 迄今我還找不到出處。

312 ཚེ་ནི་གནོད་མང་རླུང་གིས་བཏབ་པ་ཡི། །ཆུ་ཡི་ཆུ་བུར་བས་ཀྱང་མི་རྟག་ན། །དབུགས་རྔུབ་དབུགས་འབྱུང་གཉིད་ཀྱིས་ལོག་པ་ལས། །སད་ཁོམ་གང་ལགས་དེ་ནི་ངོ་མཚར་ཆེ། །經號 D4182；頁碼༼ངེ༽173-1-43a；藏文經名 བཤེས་པའི་སྤྲིང་ཡིག

313 PM：多 བ་

314 W、ZY：ནང་；PM：ན།。PM 可能比較正確故採取。

315 PM：無 དུ་

316 PM：ཆེ་

འཆིའོ། །ལུས་འདི་ལ་སྲ་སྲའོ་དང་བརྟན་བརྟན་པོ་[317] ཡང་མེད་དོ། །རྩ་རྟ་རྔ་ཙམ་གཅིག་ཆད་དམ། རྨ་ཁབ་མིག་ཙམ་ཅིག་བྱུང་ཡང་འཆི་བའོ། །

又以理思惟，若觀察各自關係親近的那些人及周遭的一般人，會看到有比自己年老而死亡者、比自己年輕而死亡者、與自己同齡而死亡者。

諸佛菩薩也說死緣難以計數，即外在的〔死〕緣是指一切任何存在的事物沒有不成為死亡的因緣，而內在的死緣是指：由於身體是由四大所構成，就像具有毒蛇一般，〔四大〕剛好均衡之時會是安樂的，〔四大〕不均衡之時，若病症輕微則生病，若嚴重的就會死亡。

〔所以〕，此身也不是那麼牢靠的。即使一根像馬尾絲般的脈斷掉，或僅僅冒出針眼般的瘡也會死亡！

ཅེས་ཀྱང་མི་གསྟངས་[318] པ་ལ་གསུམ། དང་པོ་བསགས་པའི་ནོར་གྱིས་མི་གསྟངས་[319] པ་[320] ནི། སློབ་དཔོན་ཞི་བ་ལྷའི་ཞལ་ནས། རྙེད་པ་མང་པོ་རྙེད་གྱུར་ཏེ། །ཡུན་རིང་དུས་སུ་བདེ་སྤྱད་ཀྱང་། །ཆོམ་པོས་ཕྲོགས་པ་ཇི་བཞིན་དུ། །སྐྲིན་མོ་ལག་པ་སྟོང་པར་འགྲོ། །ཞེས་པ་དང་། ལུང་གཞན་ལས། ཁྱོད་ཀྱི་འབྱོར་པ་དུག་ཅན་ཟས་བཞིན་དུ། །སྐྱངས་ནས་གཅིག་པུ་གཞན་དུ་གཤེགས་འཚལ་ན། །གྲོགས་བཟང་འདོར་[321] མེད་དགེ་བའང་དེ་འདྲའི་ཕྱིར། །ཐུགས་ནི་རྣམ་པར་སྦྱོར་བ་ཅེས་མི་མཛད། ཅེས་གསུངས་སོ། །

3. 思死時任亦無益

〔死時〕任亦無益，分三：

317 W、ZY：པ་

318 W、ZY：གཏོངས་；PM：ཏོངས་

319 W、ZY：གཏོངས་；PM：ཏོངས་

320 W、ZY：བ་

321 PM：འདེར་。PM 可能比較正確故採取。

3.1 積累的財富無有助益

首先，所積累的財富是無有助益的，寂天阿闍黎云：「縱能獲得諸資財，復於長時受安樂，終如盜劫寸縷無，命終空手唯獨往。」[322] 餘聖教云：「若知汝之盛事如毒食，死後捨己獨自往他世，此無善友亦無善業故，心汝何以不行淨加行？」[323]

གཉིས་པ་ཉེ་བ་དང་འབྲེལ་བས་མི་གསྟངས་[324] ཏེ། ལུང་ལས། འཆི་བའི་དུས་ལ་བབ་པ་ན། །བུ་རྣམས་སྐྱབས་སུ་མི་འགྱུར་ལ། །ཕ་མ་མ་ཡིན་གཉེན་འདུན་མིན། །སུ་ཡང་སྐྱབས་སུ་གྱུར་པ་མེད། ཅེས་གསུངས་སོ། །

ཐ་མར་རང་གི་ལུས་ཀྱིས་ཀྱང་མི་གསྟངས་[325] ཏེ། བཤེས་སྤྲིངས་ལས། ལུས་མཐའ་ཐལ་བ་མཐར་བསྐམས་[326] མཐར་འབྲུལ་ཞིང་། །ཐ་མར་མི་གཙང་སྙིང་པོ་མ་མཆིས་ལ །ཇྲམ་པར་འཇིག་དང་སྦྱངས་པར་གྱུར་པས་ཏེ། །སོ་སོར་གྲེས་[327] ཆོས་ཅན་དུ་འགྱུར་ཤེས་མཛོད། ཅེས་པ་དང་། སྤྱོད་འཇུག་ལས། ལྷན་ཅིག་སྐྱེས་པའི་ཤ་རུས་དག །ཞིག་སྟེ་སོ་སོར་འགྲེས་འགྱུར་ན། །མཛའ་བ་གཞན་ལྟ་སྨོས་ཅི་དགོས། །ཞེས་གསུངས་སོ། །

3.2 親友無有助益

第二，與有關係者（親友）親近是無有助益的，聖教云：「若當死亡降臨時，諸子無能救護己，非是父母非親族，誰亦無能救護己。」[328]

3.3 自身也是無有助益

最後（第三），自己的身體也是無有助益的，《親友書》云：「身終成灰乾枯

---

322 རྙེད་པ་མང་པོ་ཐོབ་གྱུར་ཏེ། །ཡུན་རིང་དུས་སུ་བདེ་སྤྱད་ཀྱང་། །ཆོམ་པོས་ཕྲོགས་པ་ཇི་བཞིན་དུ། །སྒྲེན་མོ་ལག་པ་སྟོང་པར་འགྲོ། །經號 D3871；頁碼〔ལ〕105-1-16b～17a；藏文經名 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པ།

323 迄今我還找不到出處。

324 W、ZY：གཏོངས་；PM：ཏོངས་

325 W、ZY：གཏོངས་；PM：ཏོངས་

326 W、ZY：སྐམས་；PM：སྐམ་

327 W、ZY：གྲེས་；PM：འགྲེས་

328 འཆི་བའི་དུས་ལ་བབ་པ་ན། །བུ་རྣམས་སྐྱབས་སུ་མི་འགྱུར་ཞིང་། །ཕ་ཡང་མ་ཡིན་གཉེན་འདུན་མིན། །ཇོད་ལ་སྐྱབས་སུ་འགྱུར་བ་མེད། །經號 D326；頁碼〔ས〕72-1-210b；藏文經名 ཆེད་དུ་བརྗོད་པའི་ཚོམས།

漸腐爛，終究不淨亦復無堅實，由於親見餘身皆壞滅，當知身具各自分離性。」[329]《入行論》亦云：「〔此身獨自出生時，〕與生俱來骨肉等，若尚散壞各分離，何況其餘親愛者？」[330]

རིགས་པས་བརྟགས་ཀྱང་། སྟོང་གསུམ་རིན་པོ་ཆེ་སྣ་བདུན་གྱིས་བཀང་བ་ཡོད་ན་ཡང་། འཆི་བའི་དུས་སུ་ཨ་ཡང་ཙེ་གཅིག་ཀྱང་ཁྱེར་དབང་མེད་པར་ལུས་པ་དང་། གཞན་དག་ནོར་གྱི་ཕྱིར་རྩོད་པ་དང་། དམ་པ་རྣམས་ཀྱིས་ནོར་དེ་ཙམ་བསགས་ནས་ཅི་བྱེད་ཅེས་མི་སྙན་པ་བརྗོད་དུ་འོང་བ་དང་། བུ་དང་ཚ་བོ་བྱེ་བ་ཙམ་ཡོད་ཀྱང་འཆི་བའི་དུས་སུ་གཅིག་ཀྱང་ཁྲིད་[331] དབང་མེད་པར་མཐོང་བ་དང་། ཉེ་དུའི་ཆེད་དུ་སྡིག་བསགས་པ་དང་། རང་འཆི་ཁའི་དུས་སུ་ཉེ་དུ་རྣམས་ཀྱིས་མྱ་ངན་བྱས་པ་དང་། རང་གི་ཕྱིར་སྡིག་བྱས་པས་རང་ལ་གནོད་པ། རང་གི་ལུས་ལ་རང་བཞིན་གྱི་[332] དྲི་ང་བ་འབྱུང་བ་དང་། ན་ཚ་བྱུང་བས་ལྷེབ་པ་ཡང་མཐོང་ངོ༌། །

ཚུལ་དེ་རྣམས་ཡང་དང་[333] ཡང་དུ་སྒོམ་[334] སོ། །

又以理思惟，縱使擁有充滿三千〔大千〕世界的七寶，臨終之時慨嘆連要帶走其中一個〔珍寶〕都毫無自主而遺留下來，其他人則為了這些七寶而起爭執，而諸正士們將會譏謗說云：「積累那些七寶有何用呢？」

而且看到即使兒孫滿堂，死時連要帶走其中一個都毫無自主的情況，為了親友而積累罪業，以及自己臨死之際因為親戚們而感到憂苦（親友們讓亡者感到憂苦），還有自己會被因為一己之私所造的罪業所傷害。

也會看到自己的身體自然而然發出惡臭，以及因為生病而致死的情況。

329 ལུས་མཐའ་ཐལ་བ་མཐར་སྐམ་མཐར་འདྲུལ་ཞིང་། །ཐ་མར་མི་གཙང་སྙིང་པོ་མ་མཆིས་པ། །རྣམ་པར་འཇིག་དེངས་མྱུགས་པར་འགྱུར་བ་སྟེ། །སོ་སོར་འབྱེས་ཆོས་ཅན་དུ་མཁྱེན་པར་མཛོད། ｜經號 D4182；頁碼〔ངེ〕173-1-43a；藏文經名 བཤེས་པའི་སྤྲིང་ཡིག

330 ལུས་འདི་གཅིག་པུ་བྱུང་བ་ཡང་། །ལྷན་ཅིག་སྐྱེས་པའི་ཤ་རུས་དག །ཞིག་སྟེ་སོ་སོར་འབྱེས་འགྱུར་ན། །མཛའ་བ་གཞན་དག་ཅི་ཞིག་སྨོས། ｜經號 D3871；頁碼〔ལ〕105-1-24b；藏文經名 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པ།

331 W、ZY：འཁྲིད་

332 PM：གྱིས་

333 PM：ནས་

334 W、ZY、PM：བསྒོམ་

〔上述〕這些道理（三主題九理由）應當一再地修習！

གཞན་ཡང་འཆི་བ་མིག་གིས་མཐོང་བ་དང་། རྣ་བས་ཐོས་པ་དང་། སེམས་ཀྱིས་དྲན་པའི་ཚེ་བདག་ཀྱང་དེ་བཞིན་དུ་འཆི་བ་ཡིན་བསམ་པའོ། །ཕྱི་རོལ་གྱི་དངོས་པོ་རྣམས་མི་རྟག་ཅིང་འགྱུར་བ་མཐོང་བའི་ཚེ་ཡང་བདག་ཀྱང་འདི་བཞིན་དུ་མི་རྟག་ཅིང་འཆི་བ་ཡིན་བསམ་པའོ། །རྗེ་སྒམ་པོ་པའི་ཞལ་ནས་ཀྱང་། འཆི་བ་བསྒོམ་[335] པ་ནི་དང་པོར་གལ་ཆེ་སྟེ། ཆོས་ལ་འཇུག་པའི་རྒྱུ་ཡིན། བར་དུ་གལ་ཆེ་སྟེ་བརྩོན་འགྲུས་ཀྱི་ལྕག་ཡིན། ཐ་མར་གལ་ཆེ་སྟེ་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་གསལ་འདེབས་ཡིན་ཅེས་གསུངས་སོ། །དེ་བས་ན་འཆི་བ་སྒོམ་པ་གལ་ཆེའོ། །

4. 結合其餘方式而念死

此外，以眼見及耳聞、心中憶念〔他人〕死亡之時，應思惟自己也同樣會死亡。又看見外在的種種事物無常變化時，應思惟自己也會如此無常而死亡。至尊岡波巴亦親云：「修習死亡，初重要是趣入佛法之因；中重要是精進之鞭；後重要是顯明法身[336] 。」所以，修習死亡是很重要的！

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

འཆི་བ་སྒོམ་[337] པའི་ཡོན་ཏན་ནི། དད་པའི་གསོས་འདེབས་བརྩོན་འགྲུས་ཀྱི་གྲོགས་བྱེད། ཆགས་སྡང་དང་མྱུར་དུ་འབྲལ་ཆོས་མཉམ་པ་ཉིད་མྱུར་དུ་རྟོགས་པའོ། །དེ་ལྟར་མ་བྱུང་ན་འཆི་བ་མ་བསྒོམས་[338] པའོ། །བསྒོམས་ཀྱང་རྒྱུད་ལ་མ་སྐྱེས་པ་ཡིན་གསུངས་སོ། །

5. 念死之勝利與及未生起之過患

修習死亡之功德（勝利），〔念死〕能長養信心，能成為精進之助伴，能迅速捨離貪瞋癡、能迅速證得法平等性。如上〔功德〕若未能生起，乃是未修習死亡

---

335 W、ZY：སྒོམ་

336 依下文的法平等性推測此處的法身應該是指自性法身，也就是空性。

337 PM：བསྒོམས་

338 W、ZY：བསྒོམ་

或〔雖然〕已經修習〔死亡〕卻未於相續中生起〔所致〕。

ཤིན་ཏུ་སྲ་མཁྲེགས་རི་རབ་ལྷུན་པོ་ཡང་། །དུས་མཐའི་མེ་ཡིས་འཇིག་པར་འགྱུར་ལགས་ན། །སྲན་ཚུང་ཆུ་བུར་ལྟ་བུར་ཕུང་པོ་འདི། །རང་དབང་མེད་པར་རྐྱེན་གྱིས་འཇིག་པར་ངེས། ཞེས་པ་ནི་འཐད་པ་[339] དོན་བསྡུས་ཏེ་གདམས་པའོ། །

དེ་ལྟར་དལ་འབྱོར་རྙེད་དཀའ་དང་འཆི་བ་བསྒོམས་པས་**ཚེ་འདི་ལས་བློ་ལྡོག**་སྟེ། དཔེར་ན་མི་གཅིག་སང་ལའི་ཕ་རོལ་དུ་འགྲོ་ན་ས་[340] ཚུར་མི་ལྡོག་ན། ཚུར་ངོགས་[341] ཀྱི་འདུག་ཅེས་[342] མི་བྱེད་པར་ཕར་ངོས་སུ་གང་ཕན་བྱེད་པ་བཞིན་དུ། ཚེ་འདིའི་ཅི་ཙམ་འདུག་ཅེས་[343] བྱས་ཀྱང་བཞག་ནས་དབང་མེད་དུ་འཇིག་རྟེན་ཕ་རོལ་དུ་འགྲོད་[344] དགོས་པས། ཕ་རོལ་ཏུ་གང་ཕན་བྱེད་པའི་བློ་འབྱུང་ངོ་། །

སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལ་རིམ་གྱིས་འཇུག་པའི་ཚུལ་ལས། འཆི་བ་རྗེས་སུ་དྲན་པའི་ལེའུ་སྟེ་བཞི་པའོ། །

結頌

「若連極為堅硬須彌山，遭逢劫末大火亦焚盡，況如豆般水沫此蘊身，毫無自主定為緣所壞。」攝證成義而教授訖。

如是由於修習暇滿難得及死亡，故而「**以此能於今世回轉心**」(1d)〔朝向後世或解脫〕，好比有一人若欲前往明天的彼岸而不返回此岸，他就不會打算在此岸停留，而會作任何有助於彼岸之事；〔同樣地〕即使想方設法想要停留於此世，然而終究必須放下一切而毫無自主地前往來世，因此就會生起任何有助於後世之心。

339 PM：པའི་
340 W、ZY、PM：此處的 ན་ས་ 是 ནས་
341 PM：ངོས་
342 W、ZY：ཆིས་；PM：ཆེས་
343 W、ZY：ཆིས་；PM：ཆེས་
344 ZY：བགྲོད་；PM：འགྲོ་

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

《入佛陀教法次第軌理》之〈第四、隨念死亡品〉

འཁོར་བའི་ཉེས་དམིགས་བསྒོམ་པའི་ལེའུ་སྟེ་ལྔ་པ། །

〈第五、觀修輪回過患品〉

རྙེད་པར་དཀའ་ཞིང་འཇིག་པར་སླ་བའི་དལ་འབྱོར་གྱི་ལུས་ལ་བརྟེན་ནས་ཐར་པ་མ་སྒྲུབས་ན། རྟག་ཏུ་འཁོར་བར་[345] འཁོར་ཞིང་སྡུག་བསྔལ་མྱོང་བས་འཁོར་བ་ལས་སྐྱོ་བ་བསྐྱེད་ཅིང་། ཐར་པ་བསྒྲུབས་པའི་བློ་གྲོས་བསྐྱེད་པའི་དོན་དུ། འཁོར་བའི་ཉེས་དམིགས་བསྒོམ་པ་ནི། **ཁམས་གསུམ་འཁོར་བའི་ཉེས་དམིགས་བསྒོམ་པར་བྱ། །དེས་ནི་འཁོར་བ་ལས་ནི་བློ་ལྡོག་ཅིང་། །**[346] **ཐར་པ་སྒྲུབ་པའི་འདུན་པ་སྐྱེ་བར་འགྱུར།** ཞེས་པའོ། །

若依於難得易壞之暇滿人身，卻沒有成辦解脫，則將恆常流轉於輪回中而深受其苦，因此為了發起從輪回中生起厭離而成辦解脫之智慧，所以應修習輪回之過患，謂「**三界輪回過患應深思，以此能於輪回回轉心，將生成辦解脫之欲求。**」（2abc）

དེ་ལ་གཉིས་ཏེ་འཁོར་བའི་ཉེས་དམིགས་དངོས་བསྟན་པ་དང་། དེའི་དུས་སུ་ཉམས་སུ་བླང་བྱ་སྐྱབས་འགྲོའི་སྒོམ་པ་བསྟན་པའོ། །

དང་པོ་ལ་གཉིས་ཏེ། ངན་སོང་གསུམ་གྱི་སྡུག་བསྔལ་བསྟན་པ་དང་། བདེ་འགྲོའི་[347] སྡུག་བསྔལ་བསྟན་པའོ། །[348] ངན་སོང་གསུམ་གྱི་སྡུག་བསྔལ་ལ་[349] དམྱལ་བའི་སྡུག་བསྔལ་བཏག་མི་བཟོད་པ་རྒྱུན་རིང་སྟེ། བཤེས་སྤྲིངས་[350] ལས། འདི་ན་ཉིན་ཅིག་མདུང་ཐུང་སུམ་བརྒྱ་ཡིས། །རབ་ཏུ་དྲག་བཏབ་སྡུག་བསྔལ་མི་བཟོད་

345 ZY：བ་

346 稍異於論首的根本頌文 ཁམས་གསུམ་འཁོར་བའི་ཉེས་དམིགས་བསམ་པར་བྱ། །དེས་ནི་འཁོར་བ་ལ་ནི་བློ་ལྡོག་ཅིང་། །

347 PM：མཐོ་རིས་ཀྱི་

348 PM：多 དང་པོ་

349 PM：ལས་

350 PM：བཤེས་སྤྲིང་

པ། །དེས་ནི་དམྱལ་བའི་སྡུག་བསྔལ་ཆུང་ངུ་ལ། །འོལ་ཡང་མི་བྱའི་ཆར་ཡང་མི་ཕོད་དོ། །ཞེས་གསུངས་པས་སོ། །

ཡུན་རིང་སྟེ་སློབ་དཔོན་དབྱིག་གཉེན་གྱི་ཞལ་ནས། ཏིལ་སྦྲུངས་[351] གང་ལ་ལོ་བརྒྱ་ཞིང་། །ཏིལ་གཅིག་ཕྱུངས་[352] པས་ཟད་གྱུར་པ། །ཆུ་བུར་ཅན་གྱི་ཚེ་ཡིན་ཏེ། །གཞན་གྱི་ཚེ་ནི་ཉི་ཤུར་འགྱུར། །ཞེས་གསུངས་སོ། །

其中分二：正說輪回之過患（此品的內容），以及與此同時也說明所受持之歸依律儀（第六品的內容）。

第一（正說輪回之過患）分二：〔1〕說明三惡趣之苦，〔2〕說明〔三〕善趣之苦。

1. 說明三惡趣之苦

1.1 思地獄趣苦

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

三惡趣之苦中，〔先總說地獄苦狀與長時，〕長時難忍之地獄苦狀，因為《親友書》云：「於此（人間）每日執以三百矛，猛力擊刺痛苦極難忍，此苦較諸地獄微小苦，非能譬喻亦不及少分。」[353]。〔難忍之〕漫長的時間，如世親阿闍黎親云：「滿斛芝麻每百年，移除其一至窮盡，此即寒皰獄壽量，後後壽量倍二十。」[354]

351 PM：བརྫངས་

352 PM：ཕྱུང་

353 འདི་ན་ཉིན་གཅིག་མདུང་ཐུང་སུམ་བརྒྱ་ཡིས། །རབ་ཏུ་དྲག་བཏབ་སྡུག་བསྔལ་གང་ལགས་པ། །དེས་ནི་དམྱལ་བའི་སྡུག་བསྔལ་ཆུང་ངུ་ལའང་། །འོལ་ཡང་མི་བགྱིད་ཆར་ཡང་མི་ཕོད་དོན། ། 經號 D4182；頁碼〔ངེ〕173-1-43a；藏文經名 བཤེས་པའི་སྤྲིང་ཡིག

354 ཏིལ་སྦྲུང་ནས་ནི་ལོ་བརྒྱ་ཞིང་། །ཏིལ་གཅིག་ཕྱུང་བས་ཟད་གྱུར་པ། །ཆུ་བུར་ཅན་གྱི་ཚེ་ཡིན་ཏེ། །གཞན་གྱི་ཚེ་ནི་ཉི་ཤུར་འགྱུར། ། 經號 D4090；頁碼〔ཀུ〕140-1-154b；藏文經名ཆོས་མངོན་པའི་མཛོད་ཀྱི་བཤད་པ།《阿毘達磨俱舍論》卷 11：「頞部陀壽量，如一婆訶麻，百年除一盡，後後倍二十。寒那落迦云何壽量？世尊寄喻顯彼壽言：如此人間佉梨二十成摩揭陀國一麻婆訶量，有置巨勝平滿其中，設復有能百年除一。如是巨勝易有盡期，生頞部陀壽量難盡。此二十倍為第二壽，如是後後二十倍增，是謂八寒地獄壽量。」(CBETA 2021.Q1, T29, no. 1558, p. 61c21-27)。其中的「佉梨」與「婆訶」皆是指數量單位，「巨勝」即是芝麻，「頞部陀」即寒皰地獄。

རང་རང་གི་རྒྱུད་ལ་དཔག་[355] ཀྱང་།

〔別說四種地獄與長時〕各自相續〔受苦〕之量，

གྲང་བའི་དམྱལ་བ་བརྒྱད་ཀྱི་སྡུག་བསྔལ་ལ། ཆུ་བུར་ཅན་དང་། ཆུ་བུར་རྡོལ་བ་ཅན་དང་། ཨ་ཆུ་ཟེར་བ་དང་། ཀྱི་ཧུད་ཟེར་བ་དང་། སོ་ཐམ་ཐམ་པ་དང་། པདྨ་[356] ལྟར་གས་པ་དང་། [357]པདྨ་[358] ཆེན་པོ་ལྟར་གས་པ་དང་། ཨུཏྤལ་ལྟར་གྲེས་[359] པའི་སྡུག་བསྔལ་ལ་བཟོད་གླགས་མེད་དོ།།

1.1.1 思八寒地獄苦

又〔分四類：八寒、八熱、近邊、獨一，其中〕八寒地獄之苦，即寒皰地獄、皰裂地獄、阿趣（虎虎婆）地獄、嗚呼（郝郝婆）地獄、牙顫（頞哳吒）地獄、裂如紅蓮地獄、裂如大紅蓮地獄、裂如青蓮地獄之難忍痛苦。

ཚ་བའི་དམྱལ་བ་བརྒྱད་ནི། ཡང་སོས་དང་། ཐིག་ནག་དང་། བསྡུས་འཇོམས་དང་། ངུ་འབོད་དང་། ངུ་འབོད་ཆེན་པོ་དང་། ཚ་བ་དང་། རབ་ཏུ་ཚ་བ་དང་། མནར་མེད་པའོ། །

དེ་ལ་ཡང་སོས་ནི། ཕན་ཚུན་གཅིག་[360] གིས་གཅིག་[361] གསོད་ཅིང་། ཡང་[362] སོས་པར་གྱུར་ཅིག་པའི་[363] སྒྲ་བསྒྲགས་[364] པ་ཙམ་གྱིས་ཕྱིར་སོས་ནས་ཡང་གསོད་ཅིང་སོས་པས་དུས་རྟག་ཏུ་སྡུག་བསྔལ་བའོ། །

ཐིག་ནག་ནི། ཐིག་ནག་སོ་[365] འདེབས་ཤིང་གཤིན་རྗེའི་སྐྱེས་བུས་དུས་རྟག་ཏུ་མཚོན་གྱིས་གཤག་པའོ། །

---

355 W、ZY、PM：དཔགས་

356 PM：པད་མ་

357 ZY：此處誤將箋注為正文，故多 ལུས་བཅུ་དྲུག་གཤག་ཏུའོ་

358 PM：པད་མ་

359 གས་

360 W、ZY：ཅིག་

361 W、ZY：ཅིག་

362 ZY：ཡས་

363 W、ZY：སའི་

364 W、ZY、PM：སྒྲགས་

365 ZY、PM：ཞོ་

བསྡུས་འཇོམས་ནི། རི་ཆེན་པོའི་བར་དུ་བཙོམ་པའོ། །

ངུ་འབོད་ནི་སྡུག་བསྔལ་མ་བཟོད་ནས་དུས་རྟག་ཏུ་ངུ་བའོ། །

[366]དེ་བས་ཀྱང་ཆེ་བའི་སྡུག་བསྔལ་མ་བཟོད་ནས་ངུ་འབོད་ཆེན་པོ་བྱེད་པའོ།།

ཚ་བ་ནི་ལྕགས་སྲེགས་ཀྱི་ས་གཞི་ལ་འགྲེ་ལྡོག་བྱེད་པའོ། །

རབ་ཏུ་ཚ་བ་ནི་འགྲེ་ལྡོག་དབང་མེད་པར་དུས་རྟག་ཏུ་འབྱར་[367] ནས་འདུག་པའོ། །

མནར་མེད་པ་ཕྱོགས་བཅུ་ནས་མེའི་ཕུང་པོ་བཅུ་རང་གི་ནང་ནས་མེ་ཕྱིར་འབར་བ་དང་བཅུ་གཅིག་གིས་བསྲེག་ཅིང་དེ་བས་སྡུག་པ་མེད་པས་མནར་མེད་པའོ། །

1.1.2 思八熱地獄苦

八熱地獄者，即等活地獄、黑繩地獄、眾合地獄、號叫地獄、大號叫地獄、燒熱地獄、極熱地獄、無間地獄。

其中，等活地獄〔有情〕彼此相互殺害，只要一發出「願〔你們〕再活過來！」的聲音，〔已死的等活地獄有情〕將會復生而再一次〔彼此相互〕殺害至死而又復生，因此恆時受苦。

黑繩地獄，即先〔在黑繩地獄有情身上〕施加墨線後，獄卒恆時依著墨線予以割截。

眾合地獄，即於大山之間碾碎〔眾合地獄有情〕。

號叫地獄，即難忍痛苦而恆時地哭嚎。

大號叫地獄，即難忍較前（號叫地獄）更劇烈的痛苦而大號叫。

燒熱地獄，是在燒紅的鐵地上令〔地獄有情〕翻滾。

極熱地獄，是毫無自主地翻滾中且恆時被火灼燒。

無間地獄，是從十方而來之十火團與從自身內部往外燒之火，即被十一團(外

---

366 PM：此處多 ངུ་འབོད་ཆེན་པོ་ནི།

367 可能是 འབར་ 的誤植

十內一）火焰所焚燒，而由於無有較此更苦者所以是無間〔地獄〕。

དེ་རྣམས་ཀྱི་ཚེ་ཚད་ནི། མིའི་ལོ་ལྔ་བཅུ་ལ་ལྷ་རྒྱལ་ཆེན་རིས་བཞིའི་ཉིན་ཞག་གཅིག་ཞག་སུམ་ཅུ་ལ་ཟླ་གཅིག་ཟླ་བ་བཅུ་གཉིས་ལ་ལོ་གཅིག་ཏུ་བརྩིས་པའི་རང་ལོ་ལྔ་བརྒྱ་ཐུབ་བོ། །

དེ་ལ་དམྱལ་བ་ཡང་སོས་ཀྱི་ཉིན་ཞག་གཅིག་ཞག་སུམ་ཅུ་ལ་ཟླ་བ་གཅིག་ཟླ་བ་བཅུ་གཉིས་ལ་ལོ་གཅིག་ ཏུ་བརྩིས་པའི་རང་ལོ་ལྔ་བརྒྱ་ཐུབ་བོ། །

དེ་བཞིན་དུ་མིའི་ལོ་བརྒྱད་དང་། ཉིས་བརྒྱ་དང་། བཞི་བརྒྱ་དང་། བརྒྱད་བརྒྱ་ དང་། སྟོང་དྲུག་བརྒྱ་ལ་གོ་རིམས་བཞིན་དུ། སུམ་ཅུ་རྩ་གསུམ་ནས། གཞན་འཕྲུལ་དབང་བྱེད་ཀྱི་བར་ཉིན་ཞག་རེ་རེའོ། །དེས་བརྩིས་པའི་ལོ་སྟོང་དང་ཉིས་སྟོང་དང་བཞི་སྟོང་དང་། བརྒྱད་སྟོང་དང་། ཁྲི་དྲུག་སྟོང་ཐུབ་བོ། །དེ་ལ་དམྱལ་བ་ཐིག་ནག་ནས་ཚ་བའི་བར་གྱི་གོ་རིམ་བཞིན་དུ་ཉིན་ཞག་རེ་རེའོ། །

彼等之壽量，人間五十年是四天王天的一日，三十天為一個月，十二個月為一年，總計達到〔他們〕自己的五百年（即四天王天的壽量是五百歲）。

〔四天王天的五百年〕是等活地獄之一晝夜，三十天為一個月，十二個月為一年，總計達到〔他們〕自己的五百年（即等活地獄有情的壽量是五百歲）。

同樣地，人類之百年、二百、四百、八百與千六百〔年〕依序是從三十三天到他化自在天之間各自的〔一〕晝夜[368]。依此計算之千歲〔即三十三天的壽量〕、二千歲〔即夜摩天的壽量〕、四千歲〔即兜率天的壽量〕、八千歲〔即化樂天的壽量〕，而達到一萬六千歲〔即他化自在天的壽量〕。

〔從三十三天的一千年至他化自在天的一萬六千年〕依序是黑繩〔地獄〕至燒熱〔地獄〕之間各自的〔一〕晝夜。[369]

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

368 即人間百年為三十三天一晝夜、二百年為夜摩天一晝夜、四百年為兜率天一晝夜、八百年為化樂天一晝夜、千六百萬年為他化天一晝夜。

369 上述僅說明從等活地獄至燒熱地獄這六個熱地獄各自一晝夜時間。

དེས་བརྩིས་པའི་དམྱལ་བའི་རང་ལོ་སྟོང་དང་། ཉིས་སྟོང་དང་། བཞི་སྟོང་དང་། བརྒྱད་སྟོང་དང་། ཁྲི་དྲུག་སྟོང་ཐུབ་བོ། །

རབ་ཏུ་ཚ་བས་ནི་བར་གྱི་བསྐལ་པ་ཕྱེད་ཐུབ་བོ། །མནར་མེད་པས་ནི་བར་བསྐལ་ཆེན་པོ་ཅིག་ཐུབ་སྟེ་ཐར་པའི་དུས་མེད་དོ། །

依此計算而達到各自地獄的千年、二千年、四千年、八千年及一萬六千年之時〔，依序即是從等活地獄至燒熱地獄這六個熱地獄中有情之壽量〕。

極熱〔地獄有情的壽量〕能達到半個中劫。無間〔地獄有情的壽量〕至一整個中劫而無脫離之時。

གཞན་ཡང་མེ་རི་འབར་བའི་གནས་ཀྱི་རྟོགས་པ་ལས། དམ་ཚིག་དམྱལ་བར་གནས་པ་ཡིས། །ལས་རྣམས་མ་ལུས་ཀུན་སྤྱོད་ཀྱང་། །ལས་དེས་འབྲས་བུ་འདོད་པ་མེད། །འབྲས་བུ་མི་འདོད་ཐམས་ཅད་དུ། །འཇིག་རྟེན་འདི་ཡི་ལོངས་སྤྱོད་དང་། །བུ་དང་ཚུང་མ་གཉེན་འདུན་རྣམས། །མྱུར་དུ་འབྱེ་ཞིང་འདུ་མི་འགྱུར། །ཚེ་ཡི་འདུ་བྱེད་འདེད་བསྐུལ་ནས། །དམྱལ་བར་བསྲེག་ཅིང་སྡུག་བསྔལ་བྱེད། །ཕྱིས་ནི་ཐར་པའི་དུས་དག་ནི། །སྲིད་པ་ཐམས་ཅད་སྟོང་པ་འམ། །ཡང་ན་སངས་རྒྱས་ཐམས་ཅད་ཀྱིས། །ཐུགས་རྗེ[370] འབྲས་བུ་ཟད་ན་ཐར། ཞེས་པ་དང་། །

此外，《熾烈火山處之證悟》云：「由住地獄之誓言[371]，遍行諸業盡無餘，其業果報非所欲，於諸非樂果報中，現今世間之受用，及諸妻兒親戚眾，快速離散而難聚，壽命之行[372]所驅使，令於地獄受燒苦，其後脫離有二時：一切三有成空時；或因諸佛之悲憫，報果若盡乃得脫。」[373]

370 此處的悲心，因為欠缺格位，所以可能有二種理解方式：一是當動詞，意思是生起大悲；第二是當名詞，但缺了具格，而且前面（諸佛）的具格改為屬格，悲心的後面加上具格，如此理解較合理。

371 此句可能應理解為因為違犯誓言而住於地獄，而非直接詞面的意思。或者理解為由於不信業因果者而發出此種住於地獄之誓言。如《入行論》所說：愚人雖求樂（果），毀樂（因）如滅仇。

372 壽命之行即是死亡之義。

373 迄今我還找不到出處。

སྒྱུ་འཕྲུལ་དྲ་བ་ལས་ཀྱང་། དབང་བསྐུར་སོགས་ཐོབ་སློབ་དཔོན་ལ། །རྨོངས་པར་གྱུར་པའི་སློབ་མ་ཡིས། །སྦྱོར་བ་དངོས་གཞི་རབ་རྫོགས་པས། །རྩ་བ་ཡན་ལག་ཉམས་གྱུར་ན། །བློ་ལྡན་སློབ་མས་བཤགས་པར་བྱ། །གལ་ཏེ་བཤགས་པ་དུས་འདས་ན། །ཕྱི་ཡི་རྒྱ་མཚོ་ཆེན་པོ་ཡི། །ཆུ་དེ་སྐྲ་ཡིས་གཏོར་ནུས་པ། །དེ་ཡི་ཚད་དུ་སྡུག་བསྔལ་མྱོང་། །རྡོ་རྗེ་དམྱལ་བར་གྲགས་པ་ཡིན། ཞེས་གསུངས་པའོ། །

《幻網經》云：「於〔傳授弟子灌頂並令弟子〕獲灌頂〔之〕阿闍黎，愚癡無知之弟子，加行正行究竟[374] 故，根本支分若衰損，劣慧[375] 弟子應懺悔，設若逾越懺悔時[376]，猶如外在大海洋，彼水以髮能令盡，即於彼量領受苦[377]，共稱此為金剛獄[378] 。」[379]

ཉེར་འཁོར་བ་ནི། ཚ་བའི་དམྱལ་བ་བརྒྱད་ཀྱི་ཕྱོགས་བཞི་ན། རོ་མྱགས་ཀྱི་འདམ་དང་། སྤུ་གྲི་གཏམས་པའི་ལམ་དང་། ཐལ་ཚན་གྱི་ཆུ་བོ[380] རབ་མེད་དང་། ལོ་མ་རལ་གྲི་ལྟ་བུའི་ནགས་ཚལ་ལ་རྟག་ཏུ་འགྲོ་དགོས་པས་སྡུག་བསྔལ་ལོ། །

法鼓文理學院 DDILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

[381]ཕྱུགས་མ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པའི་སེམས་ཅན་ནོ། །དེ་རྣམས་ཀྱི་སྡུག་བསྔལ་ཡང་བརྟག་མི་བཟོད་ལ་རྒྱུན་རིང་། །

1.1.3 思近邊地獄苦

近邊地獄是位於八炎熱地獄之四方，因為必須恆常前往爛屍泥、利刃道、充

374 雖然詞面是正面意義，但是應理解為對授於自己灌頂的阿闍黎造惡的加行與正行都很圓滿。

375 此處可能是藏文誤植故未依原文翻譯，而是採德格版的此處用詞 བློ་དན་སློབ་མས་。

376 一旦逾越應該懺悔的時間，將於金剛地獄受報。

377 亦即得要受苦至以毛髮窮盡大海水的時間。

378 即是金剛地獄。此處引文似乎認為金剛地獄也是無間地獄，但金剛地獄是否即為無間地獄，值得進一步探討。

379 གཞན་ཡང་འཇམ་དཔལ་སྒྱུ་འཕྲུལ་དྲ་བའི་རྒྱུད་ལས། དབང་བསྐུར་སོགས་ཐོབ་སློབ་དཔོན་ལ། །རྨོངས་པར་གྱུར་པའི་སློབ་མ་ཡིས། །སྦྱོར་བའི་དངོས་གཞི་རབ་རྫོགས་པས། །རྩ་བ་ཡན་ལག་ཉམས་གྱུར་ན། །བློ་དན་སློབ་མས་བཤགས་པར་བྱ། །གལ་ཏེ་མ་བཤགས་དུས་འདས་ན། །ཕྱི་ཡི་རྒྱ་མཚོ་ཆེན་པོ་ཡི། །ཆུ་དེ་སྐྲ་ཡིས་གཏོར་ནུས་པ། །དེ་ཡི་ཚད་དུ་སྡུག་བསྔལ་མྱོང་། །རྡོ་རྗེ་དམྱལ་བར་གྲགས་པ་ཡིན། ། 經號 D2488；頁碼 ༼ཞི༽ 53-1-204b；藏文經名 རྡོ་རྗེ་ཐེག་པའི་རྩ་བའི་ལྟུང་བའི་རྒྱ་ཆེར་བཤད་པ། 此處引文與本文所引內容有些許差異，如：སྦྱོར་བའི་དངོས་གཞི་、བློ་དན་སློབ་མ་。

380 ZY：བོར་

381 PM：此處多 ཉེ་ཚེ་བ་ནི།

滿熱灰的無極河[382]、劍葉林，故受大苦。

1.1.4 思獨一地獄苦

如〔住於〕掃帚等之有情〔地獄〕[383] 。彼等之痛苦也是實在難忍而漫長的。

ཡི་དྭགས་ཀྱི་སྡུག་བསྔལ་བརྟག་མི་བཟོད་ལ་རྒྱུན་རིང་བ་ནི། བཤེས་སྤྲིངས་ལས། ཡི་དྭགས་དགའ་འདོད་པས་ཕོངས་པ་ཡིས། །བསྐྱེད་པའི་སྡུག་བསྔལ་རྒྱུན་ཆགས་མི་བཟད་པ། །བཀྲེས་སྐོམ་གྲང་དྲོ་དང་ལྡན་འཇིགས་པ་ཡིས། །བསྐྱེད་པའི་ཤིན་ཏུ་མི་བཟད་བསྟེན་འཚལ་ལོ། ཁ་ཅིག་ཁ་ནི་ཁབ་ཀྱི་མིག་ཙམ་ལ། །ལྟོ་བ་རི་ཡི་བལྟོས་ཙམ་ཆེས་པས་ཉེན། །མི་གཙང་གྱི་ནར་བོར་བ་ཆུང་ངུ་ཡང་། །འཚལ་བའི་མཐུ་དང་ལྡན་པ་མ་མཆིས་སོ། །[384]

རྒྱུན་རིང་སྟེ། ཡང་དེ་ཉིད་ལས། བར་ཆད་མེད་པར་སྡུག་བསྔལ་ལྡན་གྱུར་པ། །ཉེས་པར་སྤྱོད་པའི་ལས་ཀྱི་ཞགས་པ་ནི། ། སྲ་བས་བཅིངས་པས་ལུས་ཅན་ཁ་ཅིག་ལོ། །ལྔ་སྟོང་དག་དང་ཁྲི་ཡང་འཆིར་མི་བགྱུབ། ཅེས་གསུངས་སོ། །

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts 法鼓文理學院

1.2 思餓鬼趣苦

餓鬼之苦也是極為難忍而漫長的境況，《親友書》云：「諸餓鬼中所欲匱乏故，生起極為難忍相續苦，常具饑渴寒熱由怖畏，所生極難忍苦須承受。或有口細僅僅如針孔，腹猶山量饑餓所逼惱，縱使所棄不淨極微少，仍不具足受用之能力。」[385] 。

382 無極河是詞面直翻，意思是無淺灘、無徒涉處的河。

383《菩提道次第廣論》卷 3：「獨一地獄者，謂於寒熱地獄近邊；《本地分》說人間亦有；《事阿笈摩》亦說住於近大海岸，猶如僧護因緣中說；《俱舍釋》亦云：「如是十六有情地獄，是由一切有情共業增上而成，獨一地獄，或由眾多、或二、或一別業而成。此等形相差別非一，處所無定，若河、若山、若曠野處、若所餘處、若於地下，悉皆有故。」」(CBETA 2022.Q3, B10, no. 67, p. 647b10-13)

384 PM：此處多 ཞེས་སོ།།

385 ཡི་དྭགས་ན་ཡང་འདོད་པས་ཕོངས་པ་ཡིས། །བསྐྱེད་པའི་སྡུག་བསྔལ་རྒྱུན་ཆགས་མི་འཚོས་པ། །བཀྲེས་སྐོམ་གྲང་དྲོ་ངལ་དང་འཇིགས་པ་ཡིས། །བསྐྱེད་པ་ཤིན་ཏུ་མ་བཟད་བསྟེན་འཚལ་ལོ། །ཁ་ཅིག་ཁ་ནི་ཁབ་ཀྱི་མིག་ཙམ་ལ། །ལྟོ་བ་རི་ཡི་གཏོས་ཙམ་བཀྲེས་པས་ཉེན། །མི་གཙང་གྱི་ནར་

〔餓鬼受苦之〕漫長的時間，亦如前論（《親友書》）云：「無有間斷恆常受眾苦，由其惡行業索堅繫縛，是故一類有情其壽量，其歲五千至萬亦不死。」[386]

ཡི་དྭགས་ལ་བཞི་སྟེ། ཕྱིའི་སྒྲིབ་པ་ཅན་བཟའ་བཏུང་ཅི་མཐོང་བ་རྣག་དང་ཆུ་སེར་དང་ཁྲག་ལ་སོགས་པ་ཁོས་གང་མི་འདོད་པ་མཐོང་བ་དང་། ནང་གི་སྒྲིབ་པ་ཅན་ནི། ཁ་ཁབ་མིག་ཙམ། སྐེ་གཞུ་རྒྱུད་ལྟ་བུ། ལྟོ་བ་རི་རབ་ཙམ་དུ་གནས་པ། ཕལ་ཆེར་བཟའ་རྒྱུ་མི་རྙེད་ལ། དར་སྣབས་ལ་སོགས་པ་ཅུང་ཟད་རྙེད་ཀྱང་། ཁ་དང་མགྲིན་པར་མི་ཐར་ཞིང་། ལྟོ་བ་མི་ཁེངས་ལ། ཡན་ལག་གིས་མི་ཐེན་པའོ། །སྒོ་དགུའི་སྒྲིབ་པ་ཅན་ནི། ཁར་ཅི་ཚུད་པ་ཐམས་ཅད་ལྕགས་བསྲེགས་འབར་བ་དང་། ཁྲོ་ཆུ་ཁོལ་མར་གྱུར་ཏེ་ཐུར་ལ་འབྱུང་བའོ། །སྤྱི་མཐུན་གྱི་སྒྲིབ་པ་ཅན་ནི། དུར་ཁྲོད་ཀྱི་ཤ་ཟ་རྣམས་ལ་ཡང་བཟའ་བཏུང་མཐོང་ཡང་། གཞན་གྱིས་བསྲུངས་པ་ལ་སོགས་པར་མཐོང་ནས། རང་དགར་བཟའ་བཏུང་གི་དབང་མེད་པའོ། །

དེ་རྣམས་ཀྱི་ཚེ་ཚད་ནི། མིའི་ཟླ་བ་གཅིག་ལ་དེ་རྣམས་ཀྱི་ཞག་ཅིག་ཡིན་ཏེ། དེས་བརྩིས་པའི་རང་ལོ་ལྔ་བརྒྱ་ཐུབ་པས་མིའི་ལོ་ཁྲི་ལྔ་སྟོང་ཐུབ་བོ། །

餓鬼分四：①具外障者，指不論所看見到任何飲食皆被他（具外障之餓鬼）看成是那些不欲的膿、黃水與血等；②具內障者，口只有針眼大小，頸項如弓弦，腹似大山而住，大多無法獲得食物，即使得到少許鼻涕等，也不能通過口與咽喉，腹部難以填飽而無法以四肢支撐〔龐大身軀〕；③具九門障者，任何進入口中的一切皆會變成燃燒的熱鐵及沸騰的鐵水而〔從九孔門〕流出；④具共通障者，對於諸屍林之食肉羅剎（鬼）而言，雖然會看見飲食，但是也會看見〔此飲食〕被其他者所守護等，而無法自主地隨意飲食。

彼等之壽量，人間一個月是他們的一天，依此計算而達到〔餓鬼趣〕本身的

སོར་བ་ཅུང་ཟད་ཀྱང་། །འཚལ་བའི་མཐུ་དང་ལྡན་པ་མ་ལགས་སོ། །經號 D4182；頁碼 ༼དེ༽173-1-45a；藏文經名 བཤེས་པའི་སྤྲིང་ཡིག

386 བར་ཆད་མེད་པར་སྡུག་བསྔལ་རྟེན་གྱུར་པ། །ཉེས་པར་སྤྱད་པའི་ལས་ཀྱི་ཞགས་པ་ནི། །སྲ་བས་བཅིངས་པའི་ལུས་ཅན་ཁ་ཅིག་ལོ། །ལྔ་སྟོང་དག་དང་ཁྲིར་ཡང་འཆི་མི་འགྱུར། །經號 D4182；頁碼 ༼དེ༽173-1-45a；藏文經名 བཤེས་པའི་སྤྲིང་ཡིག

五百年，也就是達到人趣一萬五千年。

དུད་འགྲོའི་སྡུག་བསྔལ་ཡང་བརྟག་མི་བཟོད་ལ་རྒྱུན་རིང་བ་ནི། བཤེས་སྤྲིངས་ལས། དུད་འགྲོའི་སྐྱེ་གནས་ན་ཡང་གསད་པ་དང་། །བཅིང་དང་བརྡེག་སོགས་སྡུག་བསྔལ་སྣ་ཚོགས་པ། །ཞི་གྱུར་དགེ་བ་སྤངས་པ་རྣམས་ལ་ནི། །གཅིག་ལ་གཅིག་ཟ་ཤིན་ཏུ་མི་བཟད་པ། ཁ་ཅིག་མུ་ཏིག་བལ་དང་རུས་པ་དང་། །ཤ་དང་ལྤགས་པའི་དོན་དུ་འཆི་འགྱུར་ཏེ། །དབང་མེད་གཞན་དག་ལག་པས་བརྡེག་པ་དང་། །ལྕག་དང་ལྕགས་ཀྱུས་གདབ་པས་བཏབ་ཏེ་བཀོལ། ཅེས་[387] གསུངས་སོ། །

1.3 思旁生趣苦

旁生之苦也是難以忍受而漫長的處境，《親友書》云：「旁生生處之中遭殺害，以及繫縛鞭撻等眾苦，諸離寂靜斷捨善法者，彼此互相吞噉極難忍，有因真珠有由毛與骨，有因肉及皮故而死亡，毫無自在為他手捶打，施以鞭抽鐵鉤而役使。」[388]。

རང་[389] གི་ཉམས་ལ་དཔགས་ན་ཡང་། རྒྱ་མཚོའི་ནང་ན་ཆང་དར་མའི་སྦྲང་མ་ཙམ་གནས་པ་རྣམས་གཅིག་ལ་གཅིག[390] ཟ་བ་ལ་སོགས་པ་ཉིང་ཤ་ཉིང་གིས་ཟ་བའི་སྡུག་བསྔལ་དང་། ཕག་པ་ལ་སོགས་ཁ་འཐོར་བ་རྣམས་གསད་བཅད་ཀྱི་སྡུག་བསྔལ་དང་། མཛོ་རྟ་ལ་སོགས་པ་རྣམས་བཀོལ་སྤྱོད་ཀྱི་སྡུག་བསྔལ་ལ་སོགས་པ་བཟོད་པའི་གླགས་མེད་དོ། །

387 PM：ཞེས་

388 དུད་འགྲོའི་སྐྱེ་གནས་ན་ཡང་གསོད་པ་དང་། །བཅིངས་དང་བརྡེག་སོགས་སྡུག་བསྔལ་སྣ་ཚོགས་པ། །ཞི་འགྱུར་དགེ་བ་སྤངས་པ་རྣམས་ལ་ནི། །གཅིག་ལ་གཅིག་ཟ་ཤིན་ཏུ་མི་བཟད་པ། །ཁ་ཅིག་མུ་ཏིག་བལ་དང་རུས་པ་དང་། །ཤ་དང་པགས་པའི་ཆེད་དུ་འཆི་བར་འགྱུར། །དབང་མེད་གཞན་དག་རྡོག་པ་ལག་པ་དང་། །ལྕགས་དང་ལྕགས་ཀྱུ་འདེབས་པས་བཏབ་སྟེ་བཀོལ། ། 經號 D4182；頁碼༼ངེ༽173-1-44b；藏文經名 བཤེས་པའི་སྤྲིང་ཡིག

389 W、ZY、PM：རང་རང་

390 W、ZY：ཅིག་

སླར་སྡུག་བསྔལ་ཆེན་པོར་འགྱུར་བ་ནི། སྤྱོད་འཇུག་ལས། དེ་ཙམ་ཁོན་སྨྱོང་གྱུར་ནས། །དེ་ནི་རྣམ་ཐར་མི་འགྱུར་ཏེ། །འདི་ལྟར་དེ་ནི་སྨྱོང་བཞིན་དུ། །སྡིག་པ་གཞན་དག་རབ་ཏུ་སྐྱེ། ཞེས་གསུངས་པ་བཞིན་དུ། དུད་འགྲོ་རྣམས་ཕལ་ཆེར་སྡིག་པ་རང་ཤུགས་ཀྱིས་བྱེད་ལ། དགེ་བ་ནི་བྱ་ཐབས་མེད་པས་ཐར་བའི་ཐབས་དཀོན། །

若衡量〔旁生〕各自之苦狀，又可分為：〔數量〕約莫像達瑪[391] 酒之酒糟[392]般住於大海的旁生，相互吞噬等或自食己肉之苦，豬等諸多散居的旁生則有殺害之苦，牛馬等有奴役等無法忍受之苦。

苦又將更為增長，如《入行論》云：「**非唯僅受此苦已，彼即從中得解脫，如是正受此苦時，又復廣造諸餘罪。**」[393]

大多數的旁生們都是本能地造作罪業，而無法行善故難有脫離〔惡趣〕之方便。

ངན་སོང་གསུམ་གྱི་སྡུག་བསྔལ་གྱིས་འཇིགས་ཏེ་ཐར་བར་འདོད་ནས་དེའི་རྒྱུ་སྡིག་པ་སྤོང་བ་ནི་སྐྱེས་བུ་ཆུང་ངུའི་བློ་སྐྱེས་པའོ། །

法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

1.4 生起下士之心

畏懼三惡趣苦而希求解脫從而斷除彼因罪業者，即是生起下士之心。

འོན་མཐོ་རིས་ན་སྐྱིད་པ་ཡོད་དམ་སྙམ་ན་སྐྱིད་མེད་དེ། མིའི་སྡུག་བསྔལ་བཅུ་གཅིག་སྟེ། འགྲོ་བ་གཞན་ལའང་ཡོད་མོད་ཀྱི། སྐྱེ་ཀ་ན་འཆི་བཞི་དང་། དགྲ་སྡང་བ་དང་ཕྲད་པ་དང་། ཕྲད་ཀྱིས་དོགས་པ་དང་། གཉེན་བྱམས་པ་

391 地名。現在西藏自治區措美縣南部。

392 形容群聚的情況。

393 དེ་ཙམ་ཁོན་སྨྱོང་གྱུར་ནས། །དེ་ནི་རྣམ་ཐར་མི་འགྱུར་ཏེ། །འདི་ལྟར་དེ་ནི་སྨྱོང་བཞིན་དུ། །སྡིག་པ་གཞན་དག་རབ་ཏུ་སྐྱེ། །經號 D3871；頁碼〔ལ〕105-1-8b～9a；藏文經名 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པ།

དང་བྲལ་བ་དང་། བྲལ་གྱིས་[394] ངོགས་པ་དང་། ཡོད་པ་འཚོ་སྐྱོང་མི་ཐུབ་པ་དང་། མེད་པ་བཙལ་གྱིས་མི་རྙེད་པ་དང་། འགྱུར་བའི་སྡུག་བསྔལ་དང་། འདུ་བྱེད་ཀྱི་སྡུག་བསྔལ་དང་། སྡུག་བསྔལ་གྱི་སྡུག་བསྔལ་ལོ། །

2. 說明三善趣苦

那麼，若〔心〕想於善趣（增上生）中是愉悅的嗎？〔答：〕非愉悅的。

2.1 思人趣苦

人趣中之十一種苦，即其他眾生也會有的生老病死四種苦、值遇怨憎與唯恐值遇（怨憎會）、別離親愛與擔憂別離（愛別離）、現有的資具無法度日、欠缺的〔資具〕尋而不獲（求不得）、壞苦、行苦、苦苦。

དེ་ལ་དགྲ་སྡང་[395] དང་ཕྲད་པའི་སྡུག་བསྔལ་ནི། སྲོག་གཅོད་པ་དང་ནོར་ཕྲོགས་[396] པ་ལ་སོགས་པའོ། །ཕྲད་ཀྱིས་ངོགས་པ་ནི། སོ་སོ་ཐོན་བྱེད་པའམ་བརྡེག་པའི་རྩིས[397] བྱེད་པ་ལ་སོགས་པའོ། །

其中，〔第五、〕值遇怨憎之苦，遭受殺害與奪取財物等苦。唯恐值遇，即處處防範或作攻擊的打算等苦。

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts 法鼓文理學院

གཉེན་བྱམས་པ་དང་བྲལ་བའི་སྡུག་བསྔལ་ནི། སྐད་ཅིག་འབྲལ་མི་ཕོད་པ་རྣམས་ཤི་ནས་མྱ་ངན་གྱིས་སེམས་གདུང་བས་སོ། །བྲལ་གྱིས་ངོགས་པ་ནི། དེ་རྣམས་ཤི་ཡིས་ངོགས་པའི་སྡུག་བསྔལ་གྱིས་སེམས་གདུངས་ནས་བོན་མཆོག་ལ་སོགས་བྱེད་པའོ། །

〔第六、〕別離親愛之苦，連一剎那都捨不得分離的那些人〔會因為〕死別而心懷憂愁。擔憂別離者，因為擔憂親愛死別之苦而心懷憂愁，而修苯教儀軌等。

394 ZY：གྱི་
395 W、ZY、PM：སྡང་བ་
396 W、ZY：འཕྲོགས་
397 W、ZY：བརྡེག་པའི་ཚིས་；PM：རྡེག་ཚིས་

ཡོད་པ་འཚོ་སྐྱོང་མི་ཐུབ་པའི་སྡུག་བསྔལ་ནི། ཡོ་བྱད་ཙུང་ཟད་ཡོད་པ་ཡང་དཀའ་ལ། ཡོད་པ་དེ་ཤོར་གྱིས་དོགས་པའི་སྡུག་བསྔལ་གྱིས་སེམས་གདུངས་ནས། སྲུང་རན་[398] རྒྱབ་[399] འཚོལ་[400] བ་ལ་སོགས་པས་སོ། །

〔第七、〕現有的資具不足以度日之苦，雖然擁有少許資具仍舊難以維持〔生計〕，而且還會擔憂失去已有的資具之苦，故心懷憂愁，在守護〔原有資具〕同時還要尋求其他[401] 資具等。

མེད་པ་བཙལ་གྱིས་མི་རྙེད་པའི་སྡུག་བསྔལ་ནི། ལྟོ་རྒྱབ་བསྒྲུབ་པའི་ཕྱིར་ཉིན་དང་མཚན་དུ་འབད་ཀྱང་འདོད་པའི་དོན་མི་འགྲུབ་པས་སོ། །

〔第八、〕欠缺的〔資具〕尋而不獲之苦，雖然為了成辦衣食不分晝夜辛苦劬勞，卻仍無法達成欲求的目的〔而受苦〕。

འགྱུར་བའི་སྡུག་བསྔལ་ནི། བདེ་འགྲོ་[402] ལ་སྡུག་བསྔལ་དུ་འགྱུར་བས་ཏེ། དགྲ་དང་ནད་མེད་པ་ལ་འཕྲལ་དུ་འབྱུང་[403] བས་ཏེ། ལོངས་སྤྱོད་ཡོད་པ་ལ་འཕྲལ་དུ་ཤོར་བ་ལ་སོགས་པའོ། །

འདུ་བྱེད་ཀྱི་སྡུག་བསྔལ་ནི། ཕྱི་མའི་སྡུག་བསྔལ་གྱི་རྒྱུ་མི་དགེ་བ་ལ་སྤྱོད་པའོ། །

སྡུག་བསྔལ་གྱི་སྡུག་བསྔལ་ནི། ན་བའི་སྟེང་དུ་དགྲ་བྱུང་བ་ལ་སོགས་པའོ། །

〔第九、〕壞苦，在善趣中〔原本的有漏樂〕轉變為苦，即〔原本〕無冤敵及疾病中突然出現〔冤敵及疾病〕，故而突然失去擁有的財富與受用等。

〔第十、〕行苦，造作未來的苦因——不善。[404]

〔第十一、〕苦苦，生病的情況下又出現冤敵等。

398 PM：བསྲུང་བྲན་

399 W、ZY：此處多 མ་

400 W、ZY：ཚོལ་

401 原意是背後，此處權譯為其他。

402 W、ZY、PM：འགྲོ་

403 PM：འགྱུར་

404 一般而論，行苦是捨受屬於受報的狀態，本文卻是以造業的情況說明，比較特殊。

སླར་སྡུག་བསྔལ་ཆེན་པོར་འགྱུར་བ་ནི། ཤི་ནས་ཕལ་ཆེར་སྔར་བས[405] སྡུག[406] པ་ངན་སོང་གསུམ་ལ་སོགས་པར་སྐྱེ་སྟེ། བཤེས་སྤྲིངས་ལས། འཁོར་ལོས[407] བསྒྱུར་བ་ཉིད་དུ་སྐྱེས་ནས་ཀྱང་། །སླར་ཡང་འཁོར་བར་ཡང་བྲན་ཉིད་དུ་འགྱུར། ཞེས་སོ།།

苦又將更為增長，死後大多數都因前世的罪業而生於三惡趣等〔之苦〕，《親友書》云：「縱然生為轉輪聖王身，復於輪回之中轉為僕。」[408]。

ལྷ་མ་ཡིན་དུ་སྐྱེས་ཀྱང་བདེ་སྐྱིད་མེད་དོ། ང་རྒྱལ་ཆེ་ཞིང་འཐབ་རྩོད་ལ་དགའ་བས། །ལྷའི་དཔལ་ལ་སྡང་ཞིང་ལྷ་དང་འཐབ་པའི་སྡུག་བསྔལ་དང་། ཁོང་དག་ནང[409] ཕན་ཚུན་འཐབ་པའི་སྡུག་བསྔལ་གྱིས། དུས་རྟག་ཏུ་ལུས་རྨར་སོང་ཞིང་སེམས་ཞེ་སྡང་དུ་སོང་བས་སྡུག་བསྔལ་བཟོད་པའི་གླགས་མེད་དེ། སླར་སྡུག་བསྔལ་ཆེན་པོར་འགྱུར་བ་ནི། ཕལ་ཆེར་ངན་སོང་གསུམ་དུ་སྐྱེ་བར་འགྱུར་རོ།།

2.2 思非天趣苦

生於非天也是沒有快樂幸福的。慢心強烈並喜於鬥爭，因此憎恨天之盛德而遭受與天戰鬥之苦，以及他們（非天）彼此之間戰鬥之苦故，身體長時受傷與內心瞋恚因而痛苦難忍，而〔死後〕苦又將更為增長，即大多數將生於三惡趣。

ལྷ་ལ་བདེ་སྐྱིད་ཡོད་དམ་མེད་དམ[410] སྙམ་ན་མེད་དེ། འདོད་པས་མ་ངོམས་པའི་སྡུག་བསྔལ་དང་། ལྷ་མ་ཡིན་དང་འཐབ་རྩོད་ཀྱི་སྡུག་བསྔལ་དང་། འདོད་ཁམས་པ་རྣམས་ལ་རིམས་ནད་རབ་ཏུ་ཚ་བའི་སྡུག་བསྔལ་དང་།

---

405 ZY：བའི་

406 應是 སྡིག་ 的誤植

407 W、ZY：ལོར་

408 འཁོར་ལོས་བསྒྱུར་བ་ཉིད་དུ་གྱུར་ནས་ཀྱང་། །འཁོར་བ་དག་ཏུ་ཡང་བྲན་ཉིད་དུ་འགྱུར། ｜經號 D4182；頁碼 ༼ངེ༽173-1-44a；藏文經名 བཤེས་པའི་སྤྲིང་ཡིག

409 PM：此處無 ནང་

410 PM：此處無 དམ་

ཞག་བདུན་ནས་འཆི་ལྟས་འོང་བའི་སྡུག་བསྔལ་ནི་ཉ་བྱེ་ཚན་ལ་སྐྱུར་བའམ། རྒྱ་མཚོའི་དབུས་སུ་གཟིངས་ཞིག་པ་ལྟ་བུའི་སྡུག་བསྔལ་ཡོང་སྟེ། དམྱལ་བ་ཡང་སོས་ཀྱི་སྡུག་བསྔལ་བས་བཅུ་དྲུག་འགྱུར་གྱི་སྡུག་བསྔལ་ཆེ་བ་འོང་ངོ་[411] ། །

2.3 思天趣苦

若想：〔生〕於諸天有無安樂幸福呢？〔答：〕無的！因為有欲望無饜足之苦、與非天鬥爭之苦、於欲界天中遭受非常嚴重的瘟疫之苦、七天後將死的徵兆降臨之苦，就像將魚兒丟在熱沙上或於大海中毀壞的船隻痛苦即將來臨一般，較等活地獄之苦大十六倍的苦即將來臨。

རྒྱུན་ཡང་རིང་སྟེ་ཡ་ཏ་བ[412] འི་ཞག་བདུན་ལ་མིའི་ཚེ་ལོ་བགྲང་གིས་མི་ལང་བ་ཡོད་པས་སོ། །སླར་སྡུག་བསྔལ་ཆེན་པོར་འགྱུར་བ་ནི། གཙང་མའི་གནས་ལྔ་མ་གཏོགས་པ་ཕལ་ཆེར་ཐུར་ལ་ལྟུང་སྟེ། བཤེས་སྤྲིངས་ལས། བརྒྱ་བྱིན་མཆོད་འོས་ཉིད་དུ་གྱུར་ནས་ཀྱང་། །ལས་ཀྱི་དབང་གིས་སླར་ཡང་ས་སྟེང་ལྟུང་། །ཞེས་པ་དང་། ལྷ་ཡུལ་འདོད་བདེ་ཤིན་ཏུ་ཆེན་པོ་དང་། །ཚངས་ཉིད་ཆགས་བྲལ་བདེ་བ་ཐོབ་ནས་ཀྱང་། །མནར་མེད་མེ་ཡི་བུད་ཤིང་འགྱུར་བ་ཡི། །སྡུག་བསྔལ་རྒྱུན་མི་ཆད་པ་རྟེན་འཚལ་ལོ། །ཞེས་པ་དང་། ཉི་མ་ཟླ་བ་ཉིད་ཐོབ་རང་ལུས་ཀྱི། །འོད་ཀྱིས་འཇིག་རྟེན་མཐའ་དག་སྣང་བྱེད་པའང་། །སླར་ཡང་མུན་ནག་སྨག་ཏུ་ཕྱིན་གྱུར་ནས། །རང་གི་ལག་པ་བརྐྱང་བའང་མི་མཐོང་འགྱུར། །ཞེས་གསུངས་པས་སོ།།

法鼓文理學院
Dharma Drum Institute of Liberal Arts

〔難忍之苦的〕時間也是漫長的，因為在死主的使者[413] 降臨的七天當中是無法以人壽之年來計算。而且還會轉為更大的痛苦，除了五淨居天外，大多數是向下墮落的。如《親友書》云：「縱然成為受供帝釋身，業力所感復又墮地上。」

411 PM：ཡོང་ངོ་

412 可能是 ཡ་བ་ཏེ 的誤植。依《藏漢大辭典》p.2541，耶婆底，護法神閻羅王眷屬之一。也就是死主之使者。在此語境中，相當於是死兆。

413 可能是指死兆。

414 及「縱使天界欲樂極廣大，以及梵天離貪得定樂，仍又成為無間獄火薪，須忍相續無間燒熱苦。」415 以及「縱獲日月成為自身光，以此照耀一切世間界，死後復往厚重黑暗處，即連伸展自手亦不見。」[416]。

དེ་ལྟར་འཁོར་བའི་ཉེས་དམིགས་བསྒོམས་པས། འཁོར་བ་ལ་སྐྱོ་བ་སྐྱེས་ནས་ཞེ་ཐག་པ་ནས་ཐར་པར་འདོད་དེ། དེ་རྒྱུ་སྤོང་ཞིང་ཐར་པ་སྒྲུབ་པར་འདོད་པ་ནི་སྐྱེས་བུ་འབྲིང་གི་བློ་སྐྱེས་པའོ།།

2.4 生起中士之心

如是修習輪回之過患，因對於輪回生起厭離而至誠希求解脫，欲斷彼（輪回）故而成辦解脫，即是生起中士之心。

ལོ་ཟླ་འགའ་ཙམ་སྡུག་བསྔལ་ཤ་བཙན་ཡང་། །དཀའ་ཐབས་དུ་མས་རང་ཡུལ་འབྲོས་ལགས་ན། །རྟག་ཏུ་སྡུག་བསྔལ་འཁོར་བའི་བཙོན་[417] རྫོང་ནས། །རང་ཡུལ་ཐར་པའི་གྲོང་དུ་འབྲོས་པར་རིགས། །ཞེས་པ་ནི་འཐད་པ་དོན་བསྡུས་ཏེ་བསྟན་པའོ། །

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལ་རིམ་གྱིས་འཇུག་པའི་ཚུལ་ལས། འཁོར་བའི་ཉེས་དམིགས་བསྒོམ་པའི་ལེའུ་སྟེ་ལྔ་པའོ། །

結頌

「縱受少許年月皮肉苦，尚多設法逃回自家鄉，況於輪回牢獄恆受苦，逃回解脫家鄉極應理。」攝證成義而教授訖。

414 བརྒྱ་བྱིན་འཇིག་རྟེན་མཆོད་འོས་གྱུར་ནས་ནི། །ལས་ཀྱི་དབང་གིས་ཕྱིར་ཡང་ས་སྟེང་ལྟུང་། །經號 D4182；頁碼༼དེ༽173-1-43b～44a；藏文經名 བཤེས་པའི་སྤྲིང་ཡིག

415 ལྷ་ཡུལ་འདོད་བདེ་ཤིན་ཏུ་ཆེན་པོ་དང་། །ཚངས་ཉིད་ཆགས་བྲལ་བདེ་བ་ཐོབ་ནས་སླར། །མནར་མེད་མེ་ཡི་བུད་ཤིང་གྱུར་པ་ཡི། །སྡུག་བསྔལ་རྒྱུན་མི་འཆད་པ་བསྟན་འཚལ་ལོ། །經號 D4182；頁碼༼དེ༽173-1-44a；藏文經名 བཤེས་པའི་སྤྲིང་ཡིག

416 ཉི་མ་ཟླ་བ་ཉིད་ཐོབ་རང་ལུས་ཀྱི། །འོད་ཀྱིས་འཇིག་རྟེན་མཐའ་དག་སྣང་བྱས་ཏེ། །སླར་ཡང་མུན་ནག་སྨག་ཏུ་ཕྱིན་གྱུར་ནས། །རང་གི་ལག་པ་བརྐྱང་བའམ་མི་མཐོང་འགྱུར། །經號 D4182；頁碼༼དེ༽173-1-44a；藏文經名 བཤེས་པའི་སྤྲིང་ཡིག

417 ZY、PM：བརྩོན་

སྐྱབས་སུ་འགྲོ་བའི་ལེའུ་སྟེ་དྲུག་པ། །

〈第六、歸依品〉

འོ་ན་**འཁོར་བ་དེ་ལས་གང་གིས་སྐྱོབས་པར་ནུས་སྙམ་ན།** གཞན་གྱིས་མི་ནུས་པར་སྟོན་པ་ནི། **འཁོར་ལོས་བསྒྱུར་དང་བརྒྱ་བྱིན་ཚངས་སོགས་ཀྱིས། །སྐྱོབ་བར་**[418] **མི་ནུས་དཀོན་མཆོག་གསུམ་གྱིས་སྐྱོབ། །ནུས་སོ་སྙམ་པའི་ཡིད་ཆེས་བསྐྱེད་མཛོད་ལ། །དེ་ཡི་ལག་ལེན་སྐྱབས་འགྲོའི་སྡོམ་པ་བླང་།** ཞེས་པ་དེ། འཁོར་བ་དེ་ལས་འཁོར་ལོས་བསྒྱུར་བ་དང་། བརྒྱ་བྱིན་དང་ཚངས་པ་ལ་སོགས་པས་ཀྱང་སྐྱོབ་པར་མི་ནུས་ཏེ། དེ་རྣམས་ཀྱང་འཁོར་བ་ལས་མ་རྒྱལ་བའི་ཕྱིར་རོ། །དེས་ན་སྐྱབས་དཀོན་མཆོག་གསུམ་གྱིས་སྐྱོབ་པར་ནུས་པས་སྐྱབས་འགྲོ་སྟོན་ཏོ། །

那麼若想：「**輪回中依誰能救護？**」（2d）[419] 顯示依其他者不能〔救護〕，而謂「**心想輪王帝釋梵天等，無能救護能救唯三寶，如是思惟令自生信心，受持歸依律儀即行持。**」（3abcd）[420] 轉輪王、帝釋及梵天等也無能從彼輪回中救護〔自己〕，因為彼等也尚未從輪回超越故。由於歸依處三寶能救護〔自己〕，因而教示當趣歸依。

418 ZY、PM：པར་

419 根本頌是 འཁོར་བ་དེ་ལས་གང་གིས་སྐྱོབ་ནུས་བསམ་ 中譯：思輪回中依誰能救護。

420 根本頌 c 是 ནུས་སོ་སྙམ་པའི་ཡིད་ཆེས་བསྐྱེད་བྱས་ལ་ 。

ད་དེ་ལ་དོན་བརྒྱད་དེ། ངོ་བོ་དང་། ངེས་ཚིག་དང་། དབྱེ་བ་དང་། ཁྱད་པར་དང་། ཕན་ཡོན་དང་། ཆོ་ག་དང་། བསླབ་བྱ་དང་། གཏོང་ཐོབ་ཀྱི་དུས་སོ། །

現在，此（歸依三寶）中分八義：〔1〕體性、〔2〕詞源、〔3〕分類、〔4〕差別、〔5〕勝利、〔6〕儀軌、〔7〕學處、〔8〕捨獲之時。

དང་པོ་ངོ་བོ་ལ་གསུམ་སྟེ། ཡོན་ཏན་ཤེས་པ་དང་། ཁས་ལེན་པ་དང་། གཞན་དུ་མི་སྨྲ་བའོ། །

དང་པོ་ནི། སྐྱབས་གནས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་རིག་པས་ཏེ། སངས་རྒྱས་ནི་རྐང་གཉིས་རྣམས་ཀྱི་མཆོག་ཡིན་པ་དང་། ཆོས་ནི་འདོད་ཆགས་དང་བྲལ་བ་རྣམས་ཀྱི་མཆོག་ཡིན་པ་དང་། དགེ་འདུན་ནི་ཚོགས་རྣམས་ཀྱི་མཆོག་ཡིན་པ་དང་། ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པར་ཤེས་པར་བྱའོ། །

1. 體性

首先，體性分三，〔1.1〕知功德、〔1.2〕自誓受與〔1.3〕不說〔歸依〕他者。

1.1 知功德

初，了知歸依處之功德，即是應了知「佛是兩足尊，法是離欲尊，僧是眾中尊。」等。

ཁས་ལེན་ནི་དམ་འཆའ་བ་སྟེ། མདོ་སྡེ་རྒྱན་ལས། འདི་ནི་དེ་དང་[421] དངོས་འདོད་པས་ཁས་ལེན་དེ་ཡང་སྙིང་བརྩེ་ལས་རིག་བྱ། ཞེས་ཏེ། སངས་རྒྱས་ཐོབ་པ་འདོད་པས་གཞན་གྱི་རྒྱུད་ལ་གྲུབ་ཟིན་པའི་དཀོན་མཆོག་གསུམ་ལ་སྟོན་པ་དང་། ལམ་དང་། ལམ་སྒྲུབ[422] པའི་གྲོགས་སམ་རྒྱུར་དམ་འཆའ་ཞིང་ཁས་ལེན་པ་དང་། རང་གི་རྒྱུད་ལ་འབྱུང་བར་འགྱུར་བའི་དཀོན་མཆོག་གསུམ་ལ་འབྲས་བུར་དམ་འཆའ་ཞིང་ཁས་ལེན་པའོ། །

421 W、ZY、PM：此處無 དང་

422 PM：བསླབ་

དེ་ཡང་རྒྱུ་ནི། རིགས་ཅན་གསུམ་པོ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་ཀྱང་། ཁྱད་པར་[423] མེད་པར་འཛིན་ཏོ། །འབྲས་བུ་ནི། གང་ཟག་གསུམ་གྱིས་སངས་རྒྱས་ལ་སོགས་པ་གསུམ་ལས། སོ་སོར་[424] རིམ་པ་བཞིན་དུ་འབྲས་བུར་འཛིན་ཏོ། །

1.2 自誓受

自誓受，即是自己立下誓言，《經莊嚴論》云：「應知欲求彼者（求歸依者）誓受此（歸依）、彼（歸依）亦由〔求歸依者的〕悲憫（歸依的因）生」[425]，即欲得佛果者於他相續中已經成就之三寶——導師、道路與修道之助伴，立誓並承許因〔歸依〕，以及對於自相續中將出現之三寶，立誓並承許果〔歸依〕。

再者，因〔歸依〕者，皆為一切三種種性（菩薩、獨覺與聲聞）無差別地受持。果〔歸依〕者，三種補特迦羅從佛等（聲聞、獨覺阿羅漢）三〔果位〕，依次各別地受持果〔歸依〕。

རྒྱུ་དང་འབྲས་བུར་སྐྱབས་སུ་འགྲོ་བ་འདི་གཉིས་ཀ་ཡང་། དུས་ཅིག་ཅར་དུ་བྱ་བ་ཡིན་ཏེ་ཅིག་ཡོད་པས་གཉིས་པ་མི་དགོས་པ་ཡིན་ནོ། །འབྲས་བུ་ཡང་གང་ཟག་གསུམ་ལ་གཙོ་བོ་ལ་ཐ་དད་པར་གསུངས་ཀྱང་། ཐེག་པ་ཆེན་པོ་བས་ནི་ཐམས་ཅད་ཀྱང་འབྲས་བུར་དམ་འཆའ་སྟེ། བདག་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་ནས་ཆོས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་བསྐོར་ཞིང་ཚོགས་བསྡུའོ། །ཞེས་ཁས་ལེན་པའི་ཕྱིར་རོ། །དེ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་སེམས་བསྐྱེད་པ་དང་ཁྱད་པར་མེད་པ་ཡང་མ་ཡིན་ཏེ། སེམས་བསྐྱེད་དེ་ནི་བྱང་ཆུབ་ཁོན་ལ་འདུན་པའི་ཕྱིར་རོ། །

因歸依與果歸依這二者，又應於一時完成〔其中一個〕，亦即有其一便不需另一個。雖然〔經中〕說「對於三類補特迦羅而言主要的果〔歸依〕不同」，但

423 PM：此處無 པར་

424 PM：སོ་

425 འདི་ནི་དེ་དངོས་འདོད་པས་ཁས་ལེན་དེ་ཡང་སྙིང་བརྩེ་ལས་རིག་བྱ། ། 經號 D4020；頁碼〔ཕི〕123-1-3b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《大乘莊嚴經論》卷 1〈3 歸依品〉：「希望及大悲，種智亦不退，三出及二得，差別有六種。釋曰：歸依差別，有六種：一自性、二因、三果、四業、五相應、六品類。悕望為自性，至心求佛體故。大悲為因，為一切眾生故。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 594a9-13)

就大乘行者而言，一切的果歸依（三乘的果歸依）皆應立誓受，因為經云：「**自己現證圓滿正覺後轉法輪而集會（利生）**」[426] 故。因此，〔果歸依〕也不是與發心無差別，因為發心唯希求〔無上〕菩提。

གཞན་དུ་མི་སྟོན་པ་ནི་སྟོན་པ་སངས་རྒྱས་ལས་གཞན་ལྷ་ཆེན་པོ་དང་། སེར་སྐྱ་ལ་སོགས་པ་དང་། ལམ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ལས་གཞན་པ་དང་། གྲོགས་གཅེར་བུ་ལ་སོགས་པ་གཞན་དུ་མི་སྟོན་པ་དང་། འབྲས་བུ་སངས་རྒྱས་ལ་སོགས་པ་ལས་གཞན་དུ་མི་སྟོན་པའོ། །

1.3 不說其他歸依

不說其他歸依，即除導師佛外，不說其餘大天[427] 與迦毗羅[428] 等、佛法以外的其他道、裸形派等其他助伴的歸依，以及不說佛等〔三乘菩提〕以外的其他果。

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

ངེས་ཚིག་ནི་སྐྱབས་སུ་སོང་བ་ཞེས་བྱ་སྟེ། རང་དང་གཞན་སྡུག་བསྔལ་གྱི་སྒྲིབ་པའི་འཇིགས་པ་ཆེན་པོ་ལས་ཐར་བའི་དོན་དུ་དཀོན་མཆོག་གསུམ་རྟེན་དུ་བཟུང་བའི་ཕྱིར་རོ[429] ། །རྒྱུ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་འཇིགས་པ་ཆེན་པོ་ལས་ཐར་བར་བྱའོ། །ཞེས་རྒྱུ་ལ་དཔུང་གཉེན་དུ་བཟུང་བ་ནི། རྒྱུ་ལ་སྐྱབས་སུ་སོང་བ་ཡིན་ལ། འབྲས་བུ་འདི་མངོན་དུ་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འཇིགས་པ་འདི་ལས་འདའ་བར་བྱའོ་ཞེས། འབྲས་བུ་ལ་དཔུང་གཉེན་དུ་འཛིན་པ་ནི་འབྲས་བུ་ལ་སྐྱབས་སུ་སོང་བ་ཡིན་ནོ། །

2. 詞源

〔歸依的〕詞源即所謂「往趣救護處」，為了從自苦與他苦之障礙的大怖畏

426 བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་ པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ལ་ཡང་དག་པར་བསྐུལ་བའི་ཕྱིར་རོ། ། 經號 D8；頁碼 ༼ཅ༽18-1-243b；藏文經名 ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་སྟོང་ཕྲག་བརྒྱ་པ། 此外，大般若經中還有餘處等亦有此句。

427 梵文 mahādevaḥ，毘濕奴或濕婆。

428 梵文 Kapila，古印度一仙人名，數論外道之祖。

429 PM：ཏེ

中解脫，而將三寶視為所依之故。「依於此因〔歸依〕而令〔自他〕從大怖畏解脫。」亦即將因〔歸依〕視為救星，即於因行歸依；而「依於現證此果而令〔自他〕從怖畏超越。」亦即將果〔歸依〕視為救星，即於果行歸依。

དབྱེ་བ་ལ་གཉིས་ཏེ། ཐུན་མོང་དང་། ཁྱད་པར་ཅན་ནོ། །དང་པོ་ནི་ཐེག་པ་ཆུང་ངུའི་ཡིན་ལ། གཉིས་པ་ནི་ཐེག་པ་ཆེན་པོ་ཡིནོ། །

3. 分類

〔歸依的〕分類有二：共同歸依與特殊（不共）歸依。

〔3.1〕第一是小乘歸依，而〔3.2〕第二是大乘歸依。

ཁྱད་པར་ལ་བཞི་སྟེ། རྒྱུ་དང་། ཡུལ་དང་། དུས་དང་། ཆེད་དུ་བྱ་བའོ། །དང་པོ་རྒྱུ་ལ། ཐུན་མོང་གི་རྒྱུ་ནི། འདོད་པའི་དད་པས་ཏེ། རང་འཁོར་བ་ལས་ཐར་བར་འདོད་པའོ། ཁྱད་པར་ཅན་གྱི་ནི་སྙིང་རྗེའོ། །

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

4. 差別

〔大小乘歸依的〕差別分四：〔4.1〕因、〔4.2〕境、〔4.3〕時與〔4.4〕所為義。

4.1 因

第一，〔大小乘歸依的〕因之差別中，〔大小乘〕共同的歸依之因是指以希求信而希求自己從輪回中解脫。〔大乘〕特殊（不共）的歸依之因是指〔以〕悲心〔而希求自他從輪回中解脫〕。

ཡུལ་གྱི་ཁྱད་པར་ནི། ཐུན་མོང་བས་སངས་རྒྱས་སྐུ་གསུམ། ཆོས་ལ་ལུང་གི་ཆོས་དང་། རྟོགས་པའི་ཆོས་གཉིས། དགེ་འདུན་འཕགས་པའི་གང་ཟག་ཟུང་བཞི་ཡ་བརྒྱད་ལ་སྐྱབས་སུ་འགྲོ་བར་འདོད་ལ།

ཁྱད་པར་གྱིས་སངས་རྒྱས་ཆོས་ཀྱི་[430] སྐུ། ཆོས་དོན་དམ་པའི་ཆོས། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་དགེ་འདུན་ལ་སྐྱབས་སུ་འགྲོ་བའོ། །གཞན་ཀུན་རྫོབ་ཀྱི་ཆོས་དང་། སློབ་པའི་དགེ་འདུན་ལ་སོགས་པ་ནི་ཚོགས་བསགས་པའི་ཞིང་དུ་འདོད་ཀྱི་གཏན་གྱི་སྐྱབས་སུ་མི་འདོད་དེ། དེ་ཡང་རྒྱུད་བླ་ནས། སྤང་ཕྱིར་བསླུ་བའི་ཆོས་ཅན་ཕྱིར། མེད་ཕྱིར་འཇིགས་དང་བཅས་པའི་ཕྱིར་། ཆོས་རྣམས་གཉིས་དང་འཕགས་པའི་ཚོགས། །གཏན་གྱི་སྐྱབས་མཆོག་མ་ཡིན་ནོ། །དམ་པའི་དོན་དུ་འགྲོ་བ་ཡི། །སྐྱབས་ནི་སངས་རྒྱས་ཉག་གཅིག་ཡིན། །ཐུབ་པ་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ཅན་ཕྱིར། །ཚོགས་ཀྱང་དེ་ཡི་མཐར་ཐུག་ཕྱིར། །ཞེས་གསུངས་སོ།

4.2 境

〔大小乘歸依的〕境之差別，就共同的〔歸依境〕而言，即主張向佛寶〔即〕三身、法〔寶即〕教證二法、僧〔寶即〕四雙八輩的聖補特迦羅行歸依。

就特殊的〔歸依境〕而言，即〔主張〕歸依佛寶〔即〕法身、法寶〔即〕勝義之法、〔僧寶即〕菩薩僧伽[431]。[432] 其他的世俗法與有學位〔二乘〕僧伽等，雖承許為集聚資糧之田（資糧田）但是不許為究竟的歸依境。上述內容，在《究竟一乘寶性論》亦云：「捨〔教正法〕故〔小乘的道諦是〕虛妄之法故，〔小乘的滅諦是〕無故〔小乘的僧伽〕具有怖畏故，〔教證〕二種法及諸聖眾（有學位聖者），非究竟之勝歸依。於勝義中唯佛陀，乃是所趣歸依處，由於能仁具法身，〔菩薩〕聖眾亦達彼究竟。」[433]

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

430 ZY：ཀྱིས་

431 若是凡夫則四位和合眾才成僧伽，一位僅是僧人。若是聖者，則一位即是僧伽。

432 若依此處說法，受不共歸依的行者可能必須具有了解空性的條件。

433 སྤང་ཕྱིར་བསླུ་བའི་ཆོས་ཅན་ཕྱིར། །མེད་ཕྱིར་འཇིགས་དང་བཅས་པའི་ཕྱིར། །ཆོས་རྣམས་གཉིས་དང་འཕགས་པའི་ཚོགས། །གཏན་གྱི་སྐྱབས་མཆོག་མ་ཡིན་ནོ། །དམ་པའི་དོན་དུ་འགྲོ་བ་ཡི། །སྐྱབས་ནི་སངས་རྒྱས་ཉག་གཅིག་ཡིན། །ཐུབ་པ་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ཅན་ཕྱིར། །ཚོགས་ཀྱང་དེ་ཡི་མཐར་ཐུག་ཕྱིར། | 經號 D4024；頁碼 ༼ཕི༽123-1-55b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་རྒྱུད་བླ་མའི་བསྟན་བཅོས་བཞུགས་སོ།《究竟一乘寶性論》卷 2〈4 僧寶品〉：「可捨及虛妄，無物及怖畏，二種法及僧，非究竟歸依。」(CBETA 2021.Q1, T31, no. 1611, p. 826a24-25) 以及「眾生歸一處，佛法身彼岸，依佛身有法，依法究竟僧。」(CBETA 2021.Q1, T31, no. 1611, p. 826b26-27)

ཁོ་བོས་ནི། གཞུང་ལ་བལྟས་ནས་འདི་ལྟར་གོ་སྟེ། ཁྱད་པར་ཅན་གྱི་རྒྱུའི་སྐྱབས་འགྲོའི་ཡུལ་ཡང་། སངས་རྒྱས་སྐུ་གསུམ། ཆོས་ལུང་གི་ཆོས་དང་རྟོགས་པའི་ཆོས་གཉིས་ཀ་དགེ་འདུན་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཕྱིར་མི་ལྡོག་པ་ཡིན་ཏེ། སངས་རྒྱས་ལ་སྟོན་པར་བྱེད་པ་ཡང་། ཕལ་ཆེར་གཟུགས་སྐུ་གཉིས་ལ་སྟོན་པར་བྱེད་པ་ཡིན་ལ། ཆོས་ལ་ལམ་བྱེད་པ་ཡང་། དང་པོ་ལུང་གི་ཆོས་ལ་ལམ་དུ་བྱེད་ལ། དེ་ནས་ལམ་གྱི་བདེན་པ་ལ་ལམ་དུ་བྱེད་པ་ཡིན་ནོ། །ལམ་གྱི་ཟླ་གྲོགས་ནི། ཕྱིར་མི་ལྡོག་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཡིན་ནོ། །

我是看了佛典才如此了解的，而特殊因歸依之境也是佛〔寶〕三身、法〔寶〕教正法與證正法二種、僧〔寶〕不退轉之菩薩，即說明佛寶，大多數是說明二種色身（報化二身）；以法寶作為道，亦即首先以教正法作為道，其次以道諦（證正法）作為道。〔僧寶即〕道的友伴是不退轉菩薩。

འབྲས་བུའི་སྐྱབས་སུ་འགྲོ་བའི་ཡུལ་ནི། སངས་རྒྱས་ཁོན་སྟེ། སངས་རྒྱས་ཐོབ་པའི་དུས་ན། ལུང་གི་ཆོས་དང་ལམ་བདེན་[434] གྱི་ཆོས་ཡང་དོར་[435] བར་བྱ་བ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་དང་། འགོག་པའི་བདེན་པ་ནི་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ཡིན་ལ། དགེ་འདུན་མཐར་ཐུག་པར་གྱུར་པ་ཡང་སངས་རྒྱས་ཡིན་ནོ། །འཕགས་པའི་གང་ཟག་གསུམ་ནི། ཁོ་རང་འཇིགས་པ་དང་བཅས་པས་གཏན་གྱི་སྐྱབས་མ་ཡིན་ནོ། །གསུམ་ག[436] འབྲས་བུར་རྣམ་པར་བཞག་པ་ནི། རིགས་ཅན་གྱི་གང་ཟག་གསུམ་གྱི་དབང་དུ་བྱས་པའོ། །

〔特殊〕果歸依之境，唯有佛果位（成佛），因為當獲得佛果位時，〔屬於法寶的〕教正法與道諦法（證正法）也要應捨棄故，以及滅諦即是〔自性〕法身，〔屬於僧寶的〕究竟的僧伽也就是佛陀。三類（聲聞、獨覺與菩薩）聖補特迦羅，因為他們仍具有怖畏，故非是究竟的歸依處。安立三種果位（聲聞、獨覺及佛）是〔暫時〕就具有種姓的三類補特迦羅而言〔，然最終是以佛果為究竟〕。

434 PM：ལྡན་
435 PM：འདོར་
436 PM：པ་

དེ་ལྟར་ཡིན་པར་ཡང་རྒྱུད་བླ་མར། །སྟོན་པ་བསྟན་པ་སློབ་དཔོན་གྱིས། །ཐེག་གསུམ་པ་དང་བྱེད་གསུམ་ལ། །མོས་པ་རྣམས་ཀྱི་དབང་བྱས་ནས། །སྐྱབས་གསུམ་རྣམ་པར་བཞག་པ་ཡིན། ། ཞེས་པ་དང་། [437]སྤང་ཕྱིར་བསླུ་བའི་ཆོས་ཅན་ཕྱིར། ཞེས་པ་ལ་སོགས་པ་དང་། དམ་པའི་དོན་དུ་འགྲོ་བའི་ཞེས་པ་ལ་སོགས་པས་ཤེས་སོ། །

關於上述內容也可以透過《究竟一乘寶性論》云：「依導師教法弟子[438]，就三乘以及三行[439]，並就信解之差別，建立三種歸依處。」[440] 以及「捨故虛妄之法故」等，與「於勝義中〔唯佛陀，〕乃是所趣〔歸依處〕。」等〔這三段〕而了知。

དུས་ནི། ཐུན་མོང་བ་ནི་སྲིད་འཚོའི་བར་དུ་སྐྱབས་སུ་འགྲོ་ལ། ཁྱད་པར་ཅན་ནི་སྙིང་པོ་བྱང་ཆུབ་ལ་ཐུག་གི་བར་རོ[441] ། །

ཆེད་དུ་བྱ་བ་ནི་[442] ཐུན་མོང་བ་ནི་རང་གི་དོན་དུ་ཡིན་ལ། ཁྱད་པར་ཅན་ནི། སྙིང་རྗེས་ཀུན་ནས་བླངས་ནས་གཞན་གྱི་དོན་དུའོ། །

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts 法鼓文理學院

4.3 時

〔大小乘歸依的〕時〔差別〕者，共同〔歸依之時間〕乃至盡形壽之間行歸依；特殊〔歸依之時間〕是乃至（直到）到達菩提藏[443] 之間〔行歸依〕。

---

437 PM：此處將箋注誤為正文，故多出一大段，字多不錄。

438 傳統漢譯是弟子（導師的弟子），但本文卻是 སློབ་དཔོན་，此處依漢譯。

439 此處的行，若依釋論是指行供養。

440 སྟོན་པ་བསྟན་པ་སློབ་དཔོན་གྱིས། །ཐེག་གསུམ་པ་དང་བྱེད་གསུམ་ལ། །མོས་པ་རྣམས་ཀྱི་དབང་བྱས་ནས། །སྐྱབས་གསུམ་རྣམ་པར་གཞག་པ་ཡིན། ། 經號 D4025；頁碼〔ཕི〕123-1-83b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་རྒྱུད་བླ་མའི་བསྟན་བཅོས་རྣམ་པར་བཤད་པ།《究竟一乘寶性論》卷 2〈4 僧寶品〉：「依能調所證，弟子為三乘，信三供養等，是故說三寶。」(CBETA 2021.Q1, T31, no. 1611, p. 825c23-24)

441 PM：དུའོ་

442 PM：ལ་

443 意指成佛。

4.4 所為義

〔大小乘歸依的〕所為義（目的）〔的差別〕，指共同〔歸依的所為〕是為了自己的義利〔而求歸依〕，而特殊〔歸依的所為〕是以悲心為動機，為了他人的義利〔而求歸依〕。

ཕན་ཡོན་ལ་གྲངས་སུ་ཆད་པ་དང་མ་ཆད་པའོ། །གྲངས་སུ་ཆད་པ་ལ་བརྒྱད་དེ། སྐྱབས་འགྲོ་ཡོད་ན་ནང་པ་སངས་རྒྱས་པར་ཆུད་པའི་ཕན་ཡོན་དང་། སྡོམ་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རྟེན་དུ་རུང་བ་དང་། སྡིག་པ་དང་ཉོན་མོངས་པ་སྲབ་ཅིང་[444] ཟད་པ་དང་། བསམ་པ་ཐམས་ཅད་ཡིད་བཞིན་དུ་འགྲུབ་པ་དང་། བསོད་ནམས་ཀྱི་ཚོགས་རྒྱ་ཆེན་པོ་ཐོབ་[445] པ་དང་། འཇིག་རྟེན་གྱི་མི་དང་མི་མ་ཡིན་པའི་གནོད་པས་མི་ཚུགས་པ་དང་། མྱུར་དུ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་འཚང་རྒྱ་བ་དང་། སངས་མ་[446] རྒྱས་ཀྱི་བར་དུ་ཡང་ངན་སོང་གསུམ་དུ་མི་སྐྱེ་བའོ། །སྡོམ་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རྟེན་དུ་རུང་བའི་ཕན་ཡོན་ནི། སློབ་དཔོན་ཟླ་གྲགས་ཀྱི[447] ། གང་ཞིག་གསུམ་ལ་སྐྱབས་འགྲོ་བ། །དེ་ནི་སྡོམ་བརྒྱད་རྩ་བ་ཡིན། །སངས་རྒྱས་ཆོས་དང་དགེ་འདུན་ནི། །ཐར་པ་འདོད་པ་རྣམས་ཀྱི་སྐྱབས། །ཞེས་གསུངས་པའམ། སློབ་དཔོན་དབྱིག་གཉེན་གྱིས། བསྙེན་གནས་ཀུན་ལ་ཡོད་མོད་ཀྱི། །སྐྱབས་སུ་མ་སོང་བ་ལ་མེད། ཅེས་བྱ་བ་[448] བཞིན་ནོ། །

5. 勝利

勝利，有〔5.1〕可計數與〔5.2〕不可計數。

444 PM：བསྲབས་ཤིང་

445 PM：འཐོབ་

446 ZY：此處無 མ་

447 PM：ཀྱིས་

448 PM：ཞེས་གསུངས་པ་

法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

5.1 可計數之勝利

可計數之勝利，分八：若有歸依則①有進入內道佛教徒之列的勝利；②堪為一切律儀所依；③罪惡及煩惱轉薄而窮盡；④一切所思如意成辦；⑤獲得廣大福德資糧；⑥不被世間之人與非人侵害；⑦迅速究竟圓滿成佛；⑧乃至未成佛之前也不會生於三惡趣。

堪為一切律儀所依的勝利，月稱阿闍黎云：「諸凡歸依三寶者，彼即八律儀根本，佛陀正法與僧伽，諸求脫者歸依處。」[449]，或如世親阿闍黎云：「受持近住餘雖有，不受三歸則非有〔近住律儀[450]〕。[451]」[452]

གྲངས་སུ་མ་ཆད་པ་ནི། བགྲངས་པས་མི་ལང་སྟེ། སློབ་དཔོན་སུ་ར་ཏའི་ཞལ་ནས། སྐྱབས་སོང་བསོད་ནམས་གཟུགས་ཡོད་ན། །ཁམས་གསུམ་འདི་ཡང་སྣོད་དུ་ཆུང་། ཞེས་གསུངས་སོ། །

ཡང་ཕན་ཡོན་བཞི་སྟེ། བསོད་ནམས་རྒྱ་ཆེན་པོ་དང་། སེམས་དགའ་བ་དང་། མཆོག་ཏུ་དགའ་བ་རྒྱ་ཆེན་པོ་དང་། ཏིང་ངེ་འཛིན་རྣམ་པར་དག་པ་ཐོབ་པའོ། །

法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

5.2 不可計數之勝利

不可計數，是指〔其勝利〕就數量而言是〔計算〕不完的。蘇拉達阿闍黎[453]

---

449 དགེ་བསྙེན་གསུམ་ལ་སྐྱབས་འགྲོ་བ། །དེ་ནི་སྡོམ་བརྒྱད་རྩ་བ་ཡིན། །སངས་རྒྱས་དེའི་ཆོས་དགེ་འདུན་ནི། །ཐར་པ་འདོད་པ་རྣམས་ཀྱི་སྐྱབས། ། 經號 D3971；頁碼༼གི༽112-1-251a；藏文經名 གསུམ་ལ་སྐྱབས་སུ་འགྲོ་བ་བདུན་ཅུ་པ།《菩提道次第廣論》卷 4：「《歸依七十頌》云：「佛法及僧伽，是求脫者依。」」(CBETA 2022.Q3, B10, no. 67, p. 649b11)以及「《歸依七十論》亦云：「近事歸三寶，此是八律本。」此中意趣，謂由歸依而能堅固涅槃意樂，從此意樂律儀發生。」(CBETA 2022.Q3, B10, no. 67, p. 653b23-24)

450 即八關齋戒。

451 此處是說明，近住（八關齋）與近住律儀（八關齋戒）的差異，唯有歸依三寶而受持近住者才會獲得近住律儀。

452 གཞན་ལའང་བསྙེན་གནས་ཡོད་མོད་ཀྱི། །སྐྱབས་སུ་མ་སོང་བ་ལ་མེད། ། 經號 D4089；頁碼༼ཀུ༽140-1-12a；藏文經名 ཆོས་མངོན་པའི་མཛོད་ཀྱི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《阿毘達磨俱舍論》卷 14：「近住餘亦有，不受三歸無。」(CBETA 2021.Q1, T29, no. 1558, p. 75c19)

453 可能是 ཨཱརྱ་ཤཱུར（聖勇）的誤植，即馬鳴菩薩之異名。但是也可能非誤植，而是他的其他稱號。

親云：「歸依之福若有色，三界為器猶為小。」[454]。

又有四種勝利：①獲廣大福、②獲歡喜心、③獲廣大殊勝喜、④獲清淨三摩地。

ཡང་བཞི་སྟེ། བསྟུང་བ་ཆེན་པོ་དང་ལྡན་པ་དང་། ལོག་པར་མོས་པའི་སྒྲིབ་པ་ཐམས་ཅད་སྲབ[455] པ་དང་། ཟད་པ་དང་། གཏུབས[456] པར་འགྱུར་བ་དང་། དམ་པ་རྣམས་ཀྱི་གྲངས་སུ་བགྲང་བ་དང་། སྟོན་པ་དང་། ཚངས་པ། མཚུངས་པར་སྤྱོད་པ་དང་། བསྟན་པ་ལ་དད་པའི་ལྷ་རྣམས་ཀྱི་ཡིད་དུ་འོང་ཞིང་དགའ་བ་དང་། ཆེད་དུ་བརྗོད་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཆེད་དུ་བརྗོད་པར་འགྱུར་བའོ། །

又有四種勝利：①具大守護者、②一切邪勝解障將轉薄並且滅盡、③被計入諸正士之數中、④大師、同梵行者及淨信聖教之諸天將感到悅意歡喜，諸自願樂說者將不請自說[457]。

ཚོག་ལ། དང་པོའི་ཚོག་ནི། བླ་མའམ་དཀོན་མཆོག་གི་སྤྱན་སྔར་ཚོག་ནས་འབྱུང་བ་བཞིན[458] དུ་ཐུན་མོང་བ་དང་། ཁྱད་པར་གྱི་སྐྱབས་འགྲོ་བླང་བའོ། །རྒྱུན་གྱི་སྐྱབས་འགྲོ་ནི། ཐུན་ཉིན་ལན་གསུམ་མཚན་ལན་གསུམ་དུ་སྐྱབས་སུ་འགྲོ་བའོ།།

6. 儀軌

儀軌中，初次〔接受三歸依〕的儀軌，在上師或三寶（聖像）的面前，依儀

---

454 སྐྱབས་སོང་བསོད་ནམས་གཟུགས་ཡོད་ན། །ཁམས་གསུམ་འདི་ཡང་སྣོད་དུ་ཆུང་། །經號 D3944；頁碼〔ཁི〕111-1-218b；藏文經名 ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་བསྡུས་པ་ཞེས་བྱ་བ།《菩提道次第廣論》卷 4：「《攝波羅蜜多論》亦云：「歸依福有色，三界器猶狹，如大海水藏，非握能測量。」」(CBETA 2022.Q3, B10, no. 67, p. 653b11-12)

455 W、ZY：སྲབས་；PM：བསྲབས་

456 PM：གཏུབས་ 應該比較正確。

457《菩提道次第廣論》卷 4：「四、為其大師、同梵行者及於聖教淨信諸天愛念歡喜者，謂得趣入善士數中，為大師等之所喜樂。諸天如何歡喜者？謂彼歡喜唱如是言：「我等由其成就歸依，從彼處沒來生此間，是諸人等，今既成就多住歸依，亦當來我眾同分中。」」(CBETA 2022.Q3, B10, no. 67, p. 653b17-19)

458 W：བཞེན་；ZY：གཞེན་

軌所出的內容而受持共同與特殊的歸依。後續的歸依，至少晝三次、夜三次而行歸依。

བསླབ་བྱ་ལ་ཐུན་མོང་གི་བསླབ་བྱ་བཞི། ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་བསླབ་བྱ་གསུམ། ཆ་མཐུན་གྱི་བསླབ་བྱ་གསུམ་གསུངས་སོ། །

7. 學處

關於學處，說：〔7.1〕四共同學處、〔7.2〕三不共學處及〔7.3〕三順分學處。[459]

ཐུན་མོང་གི་བསླབ་བྱ་བཞི་ནི། ཕན་ཡོན་དྲན་པར་བྱ་ཞིང་ཡང་དང་ཡང་དུ་སྐྱབས་སུ་འགྲོ་བ་ལ་བསླབ་པ་དང་། མཆོད་པ་ལ་བསླབ་པ་དང་། སྲོག་གམ་བྱ་དགའི་ཕྱིར་ཡང་ལྷ་དཀོན་མཆོག་གསུམ་མི་སྤོང་བ་ལ་བསླབ་པ་དང་། དོན་གལ་ཅན་ཅི་བྱུང་ཡང་ཐབས་གཞན་མི་བཙལ་བ་ལ་བསླབ་པའོ། །

མཆོད་པ་ལ་བསླབ་པ་ལ་གསུམ་སྟེ། བཟའ་བཏུང་ཅི་བྱེད་པའི་ཕུད་ཀྱིས་མཆོད་པ་དང་། ནུས་པ་ཅི་ཡོད་ཀྱིས་རྒྱུན་དུ་མཆོད་པ་དང་། དུས་ཁྱད་པར་ཅན་ལ་མཆོད་པའོ། །

7.1 四共同學處

〔歸依三寶的〕四種共同學處：①學習應憶念功德而一再行歸依，②學習供養，③學習無論受到威脅或利誘也不捨離三寶尊，④學習即使面臨任何緊要關頭也不尋求〔三寶以外的〕其他方便。

學習供養分三：①以準備好的任何未受用過之新鮮飲食而行供養[460]；②盡己所能持續地行供養；③於特殊時間行供養。

459 雖然此處僅列三個科判，但是後面行文又多了二個科判內容。
460 新是指尚未享用之意。

ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་བསླབ་བྱ་གསུམ་ནི། སངས་རྒྱས་ལ་སྐྱབས་སུ་སོང་ནས་འཇིག་རྟེན་པའི་ལྷ་གཞན་ལ་ཕྱག་མི་འཚལ་ཞིང་སྐྱབས་སུ་མི་འགྲོ་བ་དང་། ཆོས་ལ་སྐྱབས་སུ་སོང་བས་སེམས་ཅན་ལ་གནོད་འཚེ་སྤངས་པ་དང་། དགེ་འདུན་ལ་སྐྱབས་སུ་སོང་བས་མི་མུ་སྟེགས་ཅན་ལ་མི་བརྟེན་པའོ། །

7.2 三不共學處

〔歸依三寶的〕三種不共應學：歸依佛後，不禮拜、不歸依其他世間天神；歸依法故斷除傷害有情；歸依僧故不依止外道徒眾。

ཆ་མཐུན་གྱི་བསླབ་བྱ་གསུམ་ནི། སངས་རྒྱས་ལ་སྐྱབས་སུ་སོང་བས་སངས་རྒྱས་དཀོན་མཆོག་གི་རྟེན་ལུགས་སུ་བླུགས་པ་དང་། རིས་སུ་བྲིས་པ་དང་། འབུར་དུ་གདོད་[461] པ་རྣམས་ལ་མ་གུས་པ་སྤང་ཞིང་གུས་པ་རྒྱ་ཆེན་པོ་བྱ་བ་དང་། ཆོས་ལ་སྐྱབས་སུ་སོང་བས་ཆོས་དཀོན་མཆོག་གི་རྟེན། པོ་ཏི་དང་གླེགས་བམ་ཐན་ཡི་གེ་ཀ་གཅིག་ཡན་ཆད་ལ་མ་གུས་པ་སྤྱངས་ཤིང་[462] གུས་པ་རྒྱ་ཆེན་པོ་བྱ་བ་དང་། དགེ་འདུན་ལ་སྐྱབས་སུ་སོང་བས་དགེ་འདུན་དཀོན་མཆོག་གི་རྟེན་སོ་སོ་སྐྱེ་བོའི་དགེ་འདུན་གོས་སེར་པོ་གྱོན་[463] པ་ཡན་ཆད་ལ་མ་གུས་པ་སྤང་ཞིང་གུས་པ་རྒྱ་ཆེན་པོ་བྱ་བ་ལ་བསླབ་པའོ། །

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

7.3 三順分學處

〔歸依三寶的〕三順分學處[464] ：歸依佛故，對於塑像、畫像與雕像〔等代表〕佛寶之所依，應斷除不敬而極為恭敬；歸依法故，對於經卷、經函，乃至一字以上〔等代表〕法寶之所依，應斷除不敬而極為恭敬；歸依僧故，對於穿著黃衣（僧衣）的凡夫僧伽以上〔等代表〕僧寶之所依，應斷除不敬而極為恭敬。

461 PM：དོད་
462 PM：སྤྱང་ཞིང་
463 W、ZY：གོན་
464 可能是指隨順三不共學處之支分學處。

གཞན་ཡང་བསླབ་བྱ་བཞི་སྟེ། སྐྱེས་བུ་དམ་པ་ལེགས་པར་བསྟེན[465] པ་དང་། དམ་པའི་ཆོས་ཉན་པ་དང་། ཚུལ་བཞིན་དུ་ཡིད་ལ་བྱ་བ་དང་། ཆོས་ཀྱི་རྗེས་སུ་མཐུན་པའི་ཆོས་བསྒྲུབ་པའོ། །

ཡང་བཞི་སྟེ། དབང་པོ་མི་གཡོད་པ་དང་། བསླབ་པའི་བསྙེན་གནས་ལ་སོགས་པའི[466] གཞི་ཡང་དག་པར་བླང་བ་དང་། དུས་དུས་སུ་དཀོན་མཆོག་གི་མཆོད་པ་ལ་བརྩོན་པར་བྱ་བ་དང་། སེམས་ཅན་ལ་སྙིང་རྗེ་དང་ལྡན་པར་བྱའོ། །

此外，〔7.4〕[467] 四應學，即①親近善士、②聽聞正法、③如理作意、④法隨法行。[468]

〔7.5〕[469] 又四，即①諸根不掉、②受學學處[470] 、③應時時於三寶勤修供養、④應於有情具足悲愍。

གཏོང་ཐོབ་ཀྱིས[471] དུས་ལ། རང་ཉིད་འཁོར་བའི་སྡུག་བསྔལ་གྱིས་འཇིགས་ནས། དེ་ལས་སྐྱོབ་པའི་དོན་དུ་སྙིང་ཐག་པ་ནས་དཀོན་མཆོག་གསུམ་ལ་བརྟེན[472] པར་འདོད་པས། སྐྱབས་འགྲོ་བྱས་པའི་བརྗོད་པ་གསུམ་གྱི་ཐ་མ་ལ་ཐུན་མོང་གི་སྐྱབས་འགྲོ་ཐོབ[473] ། དེའི་སྟེང་དུ་བྱམས་པ་དང་སྙིང་རྗེ་ལས་སུ་རུང་ནས་གཞན་གྱི་སྡུག་བསྔལ་མ་བཟོད་དེ། གཞན་སྡུག་བསྔལ་ལས་སྐྱབས[474] པའི་དོན་དུ་བསམ་པ་ཐག་པ་ནས། དཀོན་མཆོག་གསུམ་ལ་

---

465 PM：བསྟན་

466 W、ZY、PM：無 བསྙེན་གནས་ལ་སོགས་པའི་。而是 CT 將箋注，誤為正文。

467 此處分科，因為非原文分類，故採中刮弧補充。

468 一般被稱為四預流支，能達到初果的四要件。

469 此處分科，因為非原文分類，故採中刮弧補充。

470 藏文直譯為「正確受持學處之近住（八關齋戒）等事」，然考慮配合一般中譯方式，仍作此譯。

471 PM：ཀྱི་ 應較為正確。

472 PM：བསྟེན་

473 PM：འཐོབ་

474 PM：སྐྱོབ་

བརྟེན་[475] བར་འདོད་པའི་སྐྱབས་འགྲོ་བྱས་པའི་བརྗོད་པ་གསུམ་གྱི་ཐ་མ་ལ་སྐྱབས་འགྲོ་ཁྱད་པར་ཅན་ཐོབ་[476] བོ། །

གཏོང་བའི་དུས་ནི། ལོག་ལྟ་སྐྱེས་ན་གཏོང་། སྐྱབས་དཀོན་མཆོག་གསུམ་སྤངས་ན་གཏོང་། བསླབ་པ་ཉམས་ན་གཏོང་ངོ། །

8. 論得捨歸依之時

獲得〔與〕捨棄〔歸依〕之時間中，[477]

8.1 獲得歸依之時刻

〔先論獲得歸依：〕自身畏懼輪回之苦而為了從中獲救，由衷地想要依止三寶故，〔依儀軌〕進行三稱歸依之後獲得共同之歸依。而在彼〔共同歸依〕之上，〔修持〕慈心與悲心達堪能已，因為不忍他人之苦，為了從苦中救護他人，由衷地想要依止三寶故，〔依儀軌〕進行三稱歸依之後獲得特殊之歸依。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

8.2 捨棄歸依之時

捨棄〔歸依〕之時：若生起邪見則捨棄〔歸依〕；若捨離三寶則捨棄〔歸依〕；若違犯[478] 學處則捨棄〔歸依〕[479] 。

475 PM：བསྟེན་

476 PM：འཐོབ་

477 藏文順序是「論捨得之時」，然考慮下面文中是先論獲，再論捨，故調整中譯的順序。

478 ཉམས་ 的直譯是退失。

479 此處未說明違犯什麼學處至什麼情況。

གཞན་གྱི་གནོད་པ་ཙུང་ཟད་བྱུང་དོགས་ནས། །བཙན་པོའི་རྗེ་ལ་བརྟེན[480] པར་བྱེད་ལགས་ན། །བདུད་བཞི་དགྲ་ཡིས[481] འཇིགས་པའི་སྐྱེས་བུ་རྣམས། །སྐྱབས་ཆེན་དཀོན་མཆོག་གསུམ་ལ་བརྟེན[482] པར་རིགས། །ཞེས་བྱ་བ་ནི་འཐད་པའི་དོན་དུ་བསྡུས་ཏེ་བསྟན་པའོ། །

སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལ་རིམ་གྱིས་འཇུག་པའི་ཚུལ་ལས། སྐྱབས་སུ་འགྲོ་བའི་ལེའུ་སྟེ་དྲུག་པའོ། །

結頌

「若憂他人於己些微害，尚且教令依止贊普王；況畏四魔冤敵諸士夫，理應依止三寶大救護。」攝證成義而教授訖。

《入佛陀教法次第軌理》之〈第六、歸依品〉

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

ལས་རྒྱུ་འབྲས་དང་སོ་སོ་ཐར་པའི་སྡོམ་པ་བསྟན་པའི་ལེའུ་སྟེ་བདུན་པ། །

〈第七、說明業因果與別解脫律儀品〉

འོ་ན་འཁོར་བ་སྡུག་བསྔལ་གྱི་རང་བཞིན་ཡིན་པ་དང་། དེ་ལ་སྐྱོབ་པའི་སྐྱབས་དཀོན་མཆོག་གསུམ་ཡིན་པ་དང་། འཁོར་བ་ལས་ཐར་བའི་ཐབས་ཡོད་པ་ བདེན་པའི་ངེས་པ་མེད་དོ་སྙམ་ན། དེ་ལ་ཡིད་ཆེས་པར་བྱ་བའི་དོན་དུ་ལས་རྒྱུ་འབྲས་སྟོན་པ་ནི། **འཁོར་འདས་རྒྱུ་མེད་མ་ཡིན་མི་མཐུན་པའི། །རྒྱུ་ལས་མ་བྱུང་དེ་ཕྱིར་རྒྱུ་འབྲས་**

480 PM：བསྟེན་

481 PM：ཡི་

482 PM：བསྟེན་

བསྒོམས། ཞེས་པས་ཏེ[483] ། དེ་ལ་གསུམ[484] ། ལས་དང་འབྲས་བུའི་དབྱེ་བ་དང་། སོ་སོའི་རང་བཞིན་བསྟན་པ་དང་། དེའི་སྒྲུབ་བྱེད་བསྟན་པ་དང་། དེ་ལ་བརྟེན་པའི་སོ་སོ་ཐར་པའི་སྡོམ་པ་བསྟན་པའོ། །

若〔有人〕想：「那麼，輪回的自性[485] 是苦的，而從中救護之歸依處是三寶，〔但是〕無法確定〔是否〕真的有解脫輪回之方便。」為令此人生起〔確實有解脫輪回之方便的〕信解而教授業因果，即「**輪回涅槃非從無因生，及不順因生故修業果。**」（4ab）其中，分三[486] ：〔1〕說明業與果的分類及各個的自性，〔2〕說明彼之能立[487] ，〔3〕說明依於彼（業果）之別解脫律儀。

དབྱེ་བ་ལ་གཉིས། ཟག་བཅས་ཀྱི་ལས་འབྲས་དང་། ཟག་མེད་ཀྱི་ལས་འབྲས་སོ། །ཟག་བཅས་ཀྱི་ལས་འབྲས་ལ་གསུམ། བསོད་ནམས་མ་ཡིན་པའི་ལས་འབྲས་དང་། བསོད་ནམས་ཀྱི་ལས་འབྲས་དང་། མི་གཡོ་བའི་ལས་འབྲས་སོ། །ལས[488] ལ་གསུམ། བསོད་ནམས་མ་ཡིན་པའི་ལས་ནི། ངན་སོང་གསུམ་དུ་སྐྱེ་བའི་ལས་སམ་རྒྱུ་སྟེ་མི་དགེ་བའོ། །བསོད་ནམས་ཀྱི་ལས་ནི། འདོད་ཁམས་ཀྱི་མི་དང་། ལྷ་མ་ཡིན་དང་། ལྷར་སྐྱེ་བའི་རྒྱུ་དགེ་བ་ཟག་པ་དང་བཅས་པས་ཏེ། གཙོ་བོར་སྦྱིན་པ། ཚུལ་ཁྲིམས། བཟོད་པའོ། །མི་གཡོ་བའི་ལས་ནི། གཟུགས་ཁམས་དང་གཟུགས་མེད་ཀྱི་ལྷར་སྐྱེ་བའི་རྒྱུ་ཞི་གནས་ཀྱི་ཏིང་ངེ་འཛིན་ནོ། །

1. 說明業與果的分類及各個的自性

分類有二：〔1.1〕有漏的業果與〔1.2〕無漏的業果。

483 PM：ཞེས་པ་སྟེ་

484 PM：བཞི་

485 意即本質。

486 其他版分三，PM 分四：業與果的分類、說明各個的自性、說明彼之能立、說明依於彼（業果）之別解脫律儀。

487 能立即是宗因當中的因。

488 PM：དང་པོ་

1.1 有漏的業果

有漏的業果，分三：〔1.1.1〕非福業果、〔1.1.2〕福業果、〔1.1.3〕不動業果。〔其中有漏〕業，分三：非福業是將生於三惡趣的業或因，也就是不善業；福業是將生於欲界之人、非天與天的有漏善因，主要是布施、持戒與安忍；不動業是將生於色界天與無色界天的寂止三摩地因。

།དེ་བས་ན་བསོད་ནམས་མ་ཡིན་པའི་ལས་ནི། ཕལ་ཆེར་མི་དགེ་བ་བཅུར་འདུས་སོ། །དེའི་འབྲས་བུ་ལ་གསུམ་སྟེ། རྣམ་པར་སྨིན་པའི་འབྲས་བུ་དང་། རྒྱུ་མཐུན་གྱི་འབྲས་བུ་དང་། དབང་གི་འབྲས་བུའོ། །

1.1.1 非福業及果

所以，非福業大體上攝於十不善業[489] 。彼（非福業）之果報，分三：異熟果、等流果與增上果。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

1.1.1.1 非福業之異熟果

རྣམ་པར་སྨིན་པའི་འབྲས་བུ་ནི། མི་དགེ་བ་བཅུ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་ཤིང་ཡོངས་སུ་སྨིན་པའི་འབྲས་བུ་ངན་སོང་གསུམ་ཡིན་ཏེ། དེ་ཡང་སྲོག་གཅོད་པ་དང་། ཕྲ་མ་དང་། ཚིག་རྩུབ་དང་། གནོད་སེམས་བཞི་ཡི་འབྲས་བུ་དམྱལ་བ་ཡིན་པར་གསུངས། མ་བྱིན་པར་ལེན་པ་དང་། འདོད་པས་ལོག་པར་གཡེམ་པ་དང་། བརྣབ་སེམས་གསུམ་གྱི་འབྲས་བུ་ཡི་དྭགས། རྫུན་དང་། ངག་འཁྱལ་དང་། ལོག་ལྟ་གསུམ་གྱི་འབྲས་བུ་དུད་འགྲོ་ཡིན་པར་གསུངས།

1.1.1.1.1 十不善業各支之異熟果

異熟果即是指圓滿而成熟之十不善業的果〔，即投生於〕三惡趣，其中，〔佛〕說殺生、離間語、惡口（粗惡語）與瞋心四種之果是〔投生於〕地獄；不與取、邪淫與貪心三種之果是〔投生於〕餓鬼；妄語、綺語與邪見三種之果是〔投生於〕

489 一般說法是攝於十不善業道中。《阿毘達磨俱舍論》卷 16：「所說十業道，攝惡妙行中，麁品為其性，如應成善惡。」(CBETA 2022.Q3, T29, no. 1558, p. 84b15-17)

旁生。

ཡང་མི་དགེ་བ་བཅུ་རེ་རེ་ལ་ཡང་། ཡུལ་གྱི་ལྗི་ཡང་དང་། གྲངས་ཀྱི་ལྗི་ཡང་གི་ཁྱད་པར་གྱིས་ངན་སོང་གསུམ་དུ་སྐྱེ་སྟེ། དེ་ལ་ཡུལ་གྱི་ལྗི་ཡང་ནི། ཡུལ་ཁྱད་པར་ཅན་དཀོན་མཆོག་གསུམ་ལ་སོགས་པ་ལ། མི་དགེ་བ་བཅུ་གང་བྱས་ཀྱང་རྣམ་པར་སྨིན་པ་ལྗི་སྟེ། སྲོག་གཅོད་པ་རྣམས་ཀྱི་ནང་ནས་ཕ་ཡང་ཡིན་ལ་རང་སངས་རྒྱས་ཀྱང་ཡིན་པ་དང་། མ་དང་དགྲ་བཅོམ་པ་གསོད་པ་དང་། མ་བྱིན་པར་ལེན་པའི་ནང་ནས། དཀོན་མཆོག་གི་དཀོར་ལ་མ་བྱིན་པར་ལེན་པ་དང་། འདོད་པའི་ལོག་པར་གཡེམ་པའི་ནང་ནས། མ་ཡང་ཡིན་ལ་དགྲ་བཅོམ་མ་ཡང་ཡིན་པ་ལ་སྤྱོད་པ་དང་། རྫུན་གྱི་ནང་ནས་མཁན་པོ་དང་སློབ་དཔོན་གྱི་དབུ་བསྐོར་བ་དང་། ཕྲ་མའི་ནང་ནས་དགེ་འདུན་གྱི་དབྱེན་བྱེད་པ་དང་། ཚིག་རྩུབ་ཀྱི་ནང་ནས་དགེ་འདུན་ལ་ངན་དུ་སྨྲ་བའོ། །ངག་འཁྱལ་གྱི་ནང་ནས་དགེ་སློང་བསམ་གཏན་པའི་བློ་དཀྲུགས་པ་དང་། བརྣབ་སེམས་ཀྱི་ནང་ནས། དཀོན་མཆོག་གི་དཀོར་ལ་བརྣབ་པ་དང་། གནོད་སེམས་ཀྱི་ནང་ནས་མཚམས་མེད་པའི་ལས་ཤོམ་པ་དང་། ལོག་པ་ལྟ་བ་རྣམས་ཀྱི་ནང་ནས། ལས་རྒྱུ་འབྲས་ལ་སྐུར་བ་འདེབས་པ་སྡིག་ཆེ་བས་དེ་རྣམས་ལ་སོགས་པ་ཡུལ་ཁྱད་པར་ཅན་དཀོན་མཆོག་གསུམ་ལ་སོགས་པ་ལ་མི་དགེ་བ་གང་བྱས་ཀྱང་དམྱལ་བར་སྐྱེའོ། །མི་ཐ་མལ་པ་ལ་མི་དགེ་བ་བཅུ་གང་བྱས་ཀྱང་ཡི་དྭགས་སུ་སྐྱེ་བ་ཤས་ཆེའོ། །འགྲོ་བ་དམན་པ་དུད་འགྲོ་ལ་སོགས་པ་ལ་མི་དགེ་བ་བཅུ་གང་བྱས་ཀྱང་དུད་འགྲོར་སྐྱེ་བ་ཤས་ཆེའོ། །

又十不善的每一個，就境之輕重、數量之輕重（多寡）的差別而〔隨其所應地〕投生於三惡趣。

1.1.1.1.2 十不善業各支之境輕重的異熟果

其中，境之輕重是指於三寶等特殊境，任作十不善之一皆會招感重的異熟〔果〕；於殺生的情況中，殺害既是父又是獨覺者、母及阿羅漢〔會招感重的異熟果〕；不與取中，不與而取〔三〕寶之財物〔會招感重的異熟果〕；邪淫中，於既是母又是阿羅漢尼者而行〔邪淫，會招感重的異熟果〕；妄語中，愚弄親教師

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

及阿闍黎〔會招感重的異熟果〕；離間語中，破和合僧〔會招感重的異熟果〕；惡口（粗惡語）中，對僧伽說粗惡語〔會招感重的異熟果〕；綺語中，干擾修持靜慮比丘之心〔會招感重的異熟果〕；貪心中，貪取〔三〕寶之財物〔會招感重的異熟果〕；瞋心中，預備〔造作五〕無間業〔會招感重的異熟果〕；邪見中，謗撥〔無〕業因果〔會招感重的異熟果〕。

因為〔上述情況〕罪大惡極，所以對於三寶等那些特殊境任作不善，皆會投生於地獄。對一般人任作不善，多數會投生於餓鬼；對較低劣的旁生等眾生任作不善，多數會投生於旁生。

ཉོན་མོངས་པ་ཞེ་སྡང་གིས་ཀུན་ནས་སློང་བས་དམྱལ་བར་སྐྱེ་བ་ཤས་ཆེའོ། །འདོད་ཆགས་ཀྱིས་ཀུན་ནས་སློང་བས་ཡི་དྭགས་སུ་སྐྱེ་བ་ཤས་ཆེའོ། །གཏི་མུག་གིས་[490] ཀུན་ནས་སློང་བས་དུད་འགྲོར་སྐྱེ་བ་ཤས་ཆེའོ། །

1.1.1.1.3 十不善業之煩惱動機的異熟果

以瞋心煩惱為動機者，多數會投生於地獄；以貪心〔煩惱〕為動機者，多數會投生於餓鬼；以愚癡〔煩惱〕為動機者，多數會投生於旁生。

གྲངས་དཔག་ཏུ་མེད་པས་དམྱལ་བ་འབྲིང་པོས་ཡི་དྭགས། ཉུང་བས་དུད་འགྲོར་སྐྱེའོ། །

1.1.1.1.4 十不善業之數量多寡的異熟果

〔造作十不善業之對象的〕數量（數目）無量者，將生地獄；〔數量〕中等者，將生餓鬼；〔數量〕少者，將生旁生。

རྒྱུ་མཐུན་གྱི་འབྲས་བུ་ལ་གཉིས་ཏེ། བྱེད་པ་རྒྱུ་མཐུན་དང་། མྱོང་བ་རྒྱུ་མཐུན་ནོ། །

---

490 PM：གི་

1.1.1.2 非福業之等流果

等流果，分二：造作等流〔果〕與領受等流〔果〕[491]。

བྱེད་པ་རྒྱུ་མཐུན་གྱི་འབྲས་བུ་ལ་སྲོག་གཅོད་པ་ལ་དགའ། སྲོག་གཅོད་སྙིང་འདོད། སྲོག་གཅོད་པའི་ཕྱོགས་སུ་གཞོལ་བ། དེ་ལས་བཟློག་པར་དཀའ་སྟེ། འོག་མ་རྣམས་ལ་ཡང་དེ་བཞིན་དུ་ཤེས་པར་བྱའོ། །

1.1.1.2.1 十不善業各支之造作等流果

造作等流果中，〔如殺生之造作等流是〕樂於殺生、希欲殺生、傾向於殺生，難以從中扭轉；其餘〔九不善業〕也應如此了知。

མྱོང་བ་རྒྱུ་མཐུན་གྱི་འབྲས་བུ་ནི། ངན་སོང་གསུམ་ལས་ཐར་སྲིད་ན་ཡང་། སྲོག་གཅོད་པས་ཚེ་ཐུང་ཞིང་ནད་མང་བར་འགྱུར། །མ་བྱིན་པར་ལེན་པས་དབུལ་པོར་འགྱུར། འདོད་པས་ལོག་པར་གཡེམ་པས་ཟླ་གྲོགས་ངན་པ་དང་འགྲོགས་པའམ། མ་མཛེ་མོའམ་མ་རབས་ཀྱི་མངལ་དུ་སྐྱེའོ། །བརྫུན་[492] གྱིས་གཞན་གྱིས་བདག་གི་མགོ་བསྐོར་ཞིང་བསླུ་བར་འགྱུར། ཕྲ་མས་འཁོར་སྙིང་རིང་ཞིང་དབེན་པར་འགྱུར། ཚིག་རྩུབ་ཀྱིས་ངག་མི་སྙན་ཞིག་གཏམ་མི་སྙན་པ་ཐོས་པར་འགྱུར། ངག་འཁྱལ་གྱིས་ངག་མི་བཙུན་པར་འགྱུར། བརྣབ་སེམས་ཀྱིས་བདག་གི་ནོར་ལ་གཞན་གྱི་འཁོས་[493] འདིང་བར་[494] འགྱུར། གནོད་སེམས་ཀྱིས་བྱས་པ་མེད་པར་མི་[495] སྡང་བར་འགྱུར། ལོག་ལྟས་སྐྱབས་དཀོན་མཆོག་གསུམ་དང་མི་འཕྲད་[496] པར་འགྱུར་བའོ། །

491 主要是指當造業者受完異熟果報後，轉生人趣的所有等流果。《阿毘達磨俱舍論》卷 17：「且先分別十惡業道各招三果。其三者何？異熟、等流、增上別故。謂於十種若習若修若多所作，由此力故，生那落迦是異熟果。從彼出已來生此間，人同分中受等流果。」(CBETA 2022.Q3, T29, no. 1558, p. 90b26-29)

492 PM：རྫུན་

493 PM：འཁུན་

494 W、ZY：འདི་རིངས་པར་；PM：འདིངས་པར

495 PM：此處多 ཁ་

496 PM：ཕྲད་

1.1.1.2.2 十不善業各支之領受等流果

領受等流〔果〕中，雖然已從三惡趣中脫離，但是由於〔過去〕殺生，因此將感壽命減短且多病。由於不與取，將感貧窮。由於邪淫，將感與惡劣的友伴共住，或成為漢生病[497] 女，或投生於劣種[498] 的子宮中。妄語故，將感被他人欺騙與誘惑。離間故，將感眷屬冷淡與遠離。粗惡語故，將感聽聞不悅之語與不悅之言論。綺語故，將感〔他人於己說〕不尊重之語。貪心故，將感自己的財物成為他人覬覦的對象[499] 。瞋心故，將感即使不做任何事也會惹人生氣[500] 。邪見故，將感不值遇三寶歸依處。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

དབང་གི་འབྲས་བུ་ནི། ངན་སོང་གསུམ་ལས་བརྒྱུ་[501] ལ་ཐར་སྲིད་ཀྱང་། སྲོག་གཅོད་པས་ཡུལ་བཀྲ་མི་ཤིས་ཤིང་གཟི་མདངས་ཆུང་བར་སྐྱེ། མ་བྱིན་པར་ལེན་པས་ཡུལ་སད་དང་སེར་བ་མང་སར་[502] སྐྱེ། འདོད་པས་ལོག་པར་གཡེམ་པས་ཡུལ་ཚད་གདུངས་[503] ཅན་དུ་སྐྱེ། བརྫུན་[504] གྱིས་ཁ་ཟས་མི་ཞིམ་པའི་ཡུལ་དུ་སྐྱེ། ཕྲ་མས་བ་ཚ་ཅན་དང་སྐམ་སར་སྐྱེ། ཚིག་རྩུབ་ཀྱིས་ངམ་གྲོག་[505] དང་གཡང་ས་ཅན་དུ་སྐྱེ། ངག་འཁྱལ་གྱིས་དབྱར་དགུན་ལོག་པའི་ཡུལ་དུ་སྐྱེ། བརྣབ་སེམས་ཀྱིས་འབྲུ་ཉུང་བའི་ཡུལ་དུ་སྐྱེ། གནོད་སེམས་ཀྱིས་འབྲུ་ཁ་བའི་ཡུལ་དུ་སྐྱེ། ལོག་ལྟས་འབྲུ་མེད་པའི་ཡུལ་དུ་སྐྱེའོ། །

---

497 漢生病（Leprosy），又作痲瘋、麻風、麻瘋、癩病、癘風，醫學領域稱為漢生病或韓森氏病（Hansen's Disease），是由麻風桿菌與瀰漫型麻風分枝桿菌引起的一種慢性傳染病。

498 此處指印度四種種姓之一。

499 藏文直譯是鋪設他人的希求於自己的財物上，即覬覦之意。

500 藏文直譯是無任何作為時，也會惹人生氣。

501 ZY：རྒྱུ་

502 PM：མོད་པར་

503 PM：གདུང་

504 PM：རྫུན་

505 ZY：གྲོགས་

1.1.1.3 非福業之增上果

增上果，雖然有幸從三惡趣脫離，但因為殺生故，將生於不吉祥與缺乏光彩之處。不與取故，將生於許多霜凍與冰雹之處。邪淫故，將生於炎熱之處。妄語故，將生於飲食不甘美之處。離間語故，將生於鹽鹼與乾燥之處。粗惡語故，將生於深谷與險地。綺語故，將生於夏冬顛倒之處。貪心故，將生於穀物稀少之處。瞋心故，將生於穀物味苦之處。邪見故，將生於無穀物之處。

བསོད་ནམས་ཀྱི་ལས་ཀྱི་འབྲས་བུ་ནི། འདོད་པས་ཁམས་ཀྱི་མི་དང་ལྷ་མ་ཡིན་དང་ལྷ་ཡིན་ཏེ། དེ་ཡང་ཉོན་མོངས་པ་ཞེ་སྡང་གཏི་མུག་དང་འདོད་ཆགས་ཤས་[506] ཆེ་བས་དགེ་བ་ཟག་བཅས་བྱས་ན་གོ་རིམས་བཞིན་དུ་མི་དང་ལྷ་མ་ཡིན་དང་ལྷར་སྐྱེའོ། །

མི་གཡོ་བའི་ལས་ཀྱི་འབྲས་བུ་ནི། གཟུགས་དང་གཟུགས་མེད་ཀྱི་ལྷའོ། །

1.1.2 福業果

福業之果，〔異熟果〕是〔感得〕欲界之人、非天與天中，此外，瞋心、愚癡與貪心的煩惱強烈者，若作有漏善業，如其次第將投生為人、非天與天。[507]

1.1.3 不動業果

不動業之果，〔異熟果〕是〔感得〕色與無色界之天。

ཟག་མེད་ཀྱི་ལས་འབྲས་ནི། ཆོས་མངོན་པ་སྤྱི་སྐད་དང་བསྟུན་ན[508] ། གང་ཟག་གི་བདག་མེད་བསྒོམ་པ་དང་། ཐབས་ཀྱི་དགེ་བ་འབྲེལ་བར་སྤྱད་ན་ཉན་ཐོས་ཀྱི་བྱང་ཆུབ། དེའི་སྟེང་དུ་གཟུང་བའི་ཡུལ་རང་བཞིན་མེད་པར་

506 PM：無此 ཤས་

507 此句的次第比較特別，因為一般瞋心是對應非天而不是對應人。

508 PM：ནས་

བསྒོམ་པ་དང་། ཐབས་ཀྱི་དགེ་བ་འབྲེལ་བར་སྤྱད་ན། རང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བྱང་ཆུབ། དེའི་སྟེང་དུ་ནང་འཛིན་པའི་སེམས་རང་བཞིན་མེད་པར་བསྒོམ་པར་དང་། ཐབས་ཀྱི་དགེ་བ་འབྲེལ་བར་སྤྱད་ན་བླ་ན་མེད་པའི་བྱང་ཆུབ་ཐོབ་[509] བོ། །

1.2 無漏的業果

無漏業之果，根據阿毘達摩（對法）一般的說法，若觀修補特伽羅無我，並結合方便〔分〕的善行而修持，將獲得聲聞菩提；於此之上，若〔再〕觀修所取境無自性，並結合方便〔分〕的善行而修持，將獲得獨覺菩提；於前此之上，若〔再〕觀修內在能取之心無自性，並結合方便〔分〕的善行而修持，將獲得無上菩提。[510]

དེའི་སྒྲུབ་བྱེད་ལ་གཉིས་ཏེ། ལུང་གིས་[511] སྒྲུབ་[512] པ་དང་། རིགས་པས་སྒྲུབ་[513] པའོ། །

2. 說明彼之能立

彼（業果）之能立，分二：〔2.1〕以教成立與〔2.2〕以理成立。

ལུང་གིས་བསྒྲུབ་པ་ལ་ལྔ་ལས། དང་པོ་ལས་དང་འབྲས་བུ་ཡོད་པར་གསུངས་ཏེ། ཇི་[514] ལྟར་ཐུག་[515] དང་རྣམས་ལ་སྲུང་། །བབ་ན་ཡང་དག་འཐོར་བྱེད་ལྟར། །ལས་འགྲོའི་སྐྱེས་བུ་དེ་བཞིན་ནོ། །དངོས་མེད་ནམ་མཁའ་འདྲ་བར་འགྱུར། ཞེས་གསུངས་སོ། །

509 PM：འཐོབ་

510 從此段內容推知，卓隆巴的見解似乎是瑜伽行中觀自續派。

511 PM：གི་

512 W、ZY：བསྒྲུབ་

513 W、ZY：བསྒྲུབ་

514 W、ZY：ཅི་

515 W、ZY、PM：ཐུགས་

2.1 以教成立

以教成立，分五：

第一，〔佛〕說有業與果，「猶如風吹諸渣滓，能令飛濺四處散，業趣[516] 士夫亦如是，將無實有如虛空。」[517]

གཉིས་པ་ལས་དང་འབྲས་བུ་ཐ་དད་དུ་ངེས་པ་ནི། གཅིག་ནི། ས་བོན་ཚ་བ་རྣམས་ལ་ནི། །འབྲས་བུ་ཚ་བ་སྨིན་པར་འགྱུར། །ས་བོན་མངར་བ་རྣམས་ལ་ནི། །འབྲས་བུ་མངར་བ་སྨིན་པར་འགྱུར། །སྡིག་པའི་ལས་ཀྱི·[518] སྡུག་བསྔལ་དང་། །དགེ་བའི་ལས་ཀྱི·[519] བདེ་བ་འོ། །ཞེས་གསུངས་སོ། །

第二，業與果決定為別異〔之法〕,〔但是業果二者是〕一致（隨順），即「由諸辛辣之種子，將熟辛辣之果實，由諸甘甜之種子，將熟甘甜之果實，[520] 罪惡之業獲苦受，良善之業得安樂。[521]」

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

གསུམ་པ་ལས་དེ་ཡང་གཉེན་པོ་དང་མ་ཕྲད་ཀྱི་བར་དུ་རྒྱུད་མི་ཟ་བར་ངེས་པར་ནི། ལུས་ཅན་རྣམས་ཀྱི་ལས་རྣམས་ནི། །བསྐལ་པ་བརྒྱར·[522] ཡང་ཆུད་མི་འཛའ[523] ། །ཚོགས་ཤིང་དུས་ལ་བབ·[524] པ་ན། །འབྲས་བུ་ཉིད་དུ་སྨིན་པར་འགྱུར། ཞེས་གསུངས་སོ། །

第三，又彼業尚未值遇其對治之前，其相續決定不會失壞，「諸有情（具身

516 業是因；趣是果，即是六趣。
517 迄今我還找不到出處。
518 PM：ཀྱིས་
519 PM：ཀྱིས་
520 ས་བོན་ཚ་བ་རྣམས་ཀྱིས་ནི། །འབྲས་བུ་ཚ་བ་སྐྱེ་བར་འགྱུར། །ས་བོན་མངར་བ་རྣམས་ཀྱིས་ནི། །འབྲས་བུ་མངར་བ་སྐྱེ་བར་འགྱུར། །སྡིག་པའི་རྣམ་སྨིན་ཚ་བ་དང་། །དཀར་པོའི་རྣམ་སྨིན་མངར་བ་དབང་། ། 經號 D3933；頁碼〔ཀི〕110-1-130b ~131a；藏文經名 བསྒོམ་པའི་རིམ་པ་མདོ་ཀུན་ལས་བཏུས་པ་བཞུགས།
521 迄今我還找不到出處。
522 ZY：བརྒྱ་
523 PM：ཟ་
524 PM：བབས་

者）之種種業，縱經百劫不失壞，〔因緣〕聚合時機成熟時，果報必定將成熟。」[525]

བཞི་པ་རང་ཁོ་ནས་མྱོང་ངེས་པ་ནི། རྒྱལ་པོ་ལ་གདམས་པ་ལས། དུས་ཀྱི་[526] མན་ཏེ་[527] རྒྱལ་པོ་འཆི་འགྱུར་ན། །ལོངས་སྤྱོད་མཛའ་བཤེས་གཉེན་པ་[528] ཕྱིར་མི་འབྲེང[529] ། །སྐྱེས་བུ་ཆེན་པོ་གང་དང་གར་འགྲོ་ཡང་། །ལས་ནི་གྲིབ་མ་བཞིན་དུ་རྗེས་སུ་འབྲེང[530] ། ། ཞེས་གསུངས་སོ། །

第四，決定唯有自己領受，《教授國王經》（《佛說勝軍王所問經》）云：「死期若至[531] 國王臨終時，財富親眷友伴不相隨，尊汝大人無論至何方，業亦如影隨形恆相隨。」[532]

ཐ་མ་ལས་དེ་ཡང་རྒྱུ་ཆུང་ངུ་ལས་འབྲས་བུ་ཆེན་པོ་འབྱིན་ངེས་པ་ནི། སྡིག་པ་ཆུང་ངུ་རྣམས་ལ་ཡང་། །མི་གནོད་སྙམ་དུ་བརྙས་མི་བྱ། །ཆུ་ཡི་ཐིགས་པ་བསགས་པ་ཡིས། །སྣོད་ཆེན་ཁད་ཀྱིས་གང་བ་བཞིན། ། ཞེས་གསུངས་སོ། །

DILA 法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

最後（第五），決定從微小〔業〕因感廣大的果，「縱於微小諸罪業，莫思無

---

525 ལུས་ཅན་རྣམས་ཀྱི་ལས་རྣམས་ནི། །བསྐལ་པ་བརྒྱར་ཡང་ཆུད་མི་ཟ། །ཚོགས་ཤིང་དུས་ལ་བབ་པ་ན། །འབྲས་བུ་ཉིད་དུ་སྨིན་པར་འགྱུར། ། 經號 D340；頁碼 ༼ཏ༽73-1-10a；藏文經名 ལས་བརྒྱ་ཐམ་པ། 此外尚有諸多經典亦有此偈頌。

526 PM：ཀྱིས་

527 PM：མནར་ཏེ་

528 PM：རྣམས་

529 PM：འབྲང་

530 PM：འབྲང་

531 古藏文 མན 有召喚，也有時間的意思。མན་ཏེ་ 就查不到。對應梵音的 manti 也查不到。根據 བསྒོམ་པའི་རིམ་པ་མདོ་ཀུན་ལས་བཏུས་པ་བཞུགས། 中的 གཉེར་ཏེ་ 則有尋找之義，དུས་ཀྱི་གཉེར་ཏེ་ 一起看，則有死期找上門之義。此處根據 དུས་ཀྱི་གཉེར་ཏེ་ 而譯。

532 དུས་ཀྱི་གཉེར་ཏེ་རྒྱལ་པོ་འགྲོ་དགོས་ན། །ལོངས་སྤྱོད་མཛའ་དང་གཉེན་བཤེས་ཕྱིར་མི་འབྲང་། །སྐྱེས་བུ་དེ་ནི་གང་དང་གང་འགྲོ་བར། །ལས་ནི་གྲིབ་མ་བཞིན་དུ་རྗེས་སུ་འབྲང་། ། 經號 D3933；頁碼 ༼ཀི༽110-1-131a；藏文經名 བསྒོམ་པའི་རིམ་པ་མདོ་ཀུན་ལས་བཏུས་པ་བཞུགས། 本文說出自《教授國王經》（《佛說勝軍王所問經》），迄今我還找不到。

害而輕忽，猶如積累諸水滴，漸次盈滿諸大器。」[533]

དེ་གསུངས་པའི་སངས་རྒྱས་དེ་རང་རྫུན་[534] ནམ་བདེན་པ་ཅི་བྱར་[535] ཡོད་སྙམ་ན། དེ་བདེན་པར་སྒྲུབ་པ་ནི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་གསུང་རབ་ཀྱིས་མངོན་སུམ་ཐམས་ཅད་མངོན་སུམ་དང་མི་འགལ། ལྐོག་གྱུར་ཐམས་ཅད་རྗེས་དཔག་དང་མི་འགལ། ཤིན་ཏུ་ལྐོག་ཏུ་གྱུར་པ་ཐམས་ཅད་ལུང་ནང་ཕན་ཚུན་མི་འགལ་བར་སྟོན་པས་སོ། །ཟབ་ཅིང་རྒྱ་ཆེ་ལ་དངོས་སམ་བརྒྱུད་པའི་སྒོ་ནས་སེམས་ཅན་ལ་ཕན་ཞིང་བདེ་བའི་ཐབས་སྟོན་གྱི། གནོད་པའི་ཐབས་མི་སྟོན་ནོ། །

若〔有人〕想：「如是說明上述內容的佛陀，本身之作為究竟[536] 是欺誑或真實（不欺誑）呢？」〔答：〕成立彼（佛與佛語）是真實〔不虛〕的，因為佛語顯示一切現行境與現量不相違、一切隱蔽境與比量不相違、一切極隱蔽境於聖教中彼此不相違故。於深〔觀〕廣〔行〕中以直接或輾轉的方式教示利樂有情的方便，而不教示傷害〔有情〕的方便。

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

ད་ལྟ་སུ་འཆོས་སུ་རེམ་པས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་ལྟར་འཆོས་པ་བྱས་ཀྱང་དེ་དང་ཟུར་ཙམ་འདྲ་བ་ཡང་མི་ཤེས་སོ། །དེས་ན་བཀའ་དེ་ལ་གསུང་པ་པོ་ཉེས་པ་ཐམས་ཅད་ཟད་པ་དང་། བརྩེ་བ་དང་ལྡན་པ་དང་། དོན་ཕྱིན་ཅི་མ་ལོག་པར་སྟོན་པའི་སངས་རྒྱས་ཡོད་པར་ངེས་སོ། །

現今有些致力於臆造教法者雖然如同佛語那樣去臆造，但是卻無絲毫與彼

533 སྡིག་པ་ཕྲ་མོ་ཆུང་ངུ་ཡང་། །མི་གནོད་སྙམ་དུ་བརྙས་མི་བྱ། །ཆུ་ཡི་ཐིགས་པ་ཆུང་ངུ་ཡང་། །སྣོད་ཆེན་ཡོངས་སུ་གང་བར་འགྱུར། །經號 D119；頁碼〔ཉ〕52-1-233b；藏文經名 འཕགས་པ་ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།

534 W、ZY：བརྫུན་

535 PM：ཆ་

536 ཅི་བྱར་ཡོད་ 直譯為「有何用？」或口語「要做什麼？」，但是意思費解，此處當語助詞，權譯為「到底、究竟」。

（佛語）相似之處。[537]（近似畫虎不成反類犬）

因此盡除一切過失的宣說彼〔佛〕語者、具有悲憫，並且無倒教示法義的佛陀決定是有的。（以彼之所說而成立彼為真實不虛。）

རིགས་པས་བརྟག་ཀྱང་ལས། རྒྱུ་འབྲས་བདེན་ངེས་ཏེ། ཤི་ནས་གཤིན་ཡུལ་དུ་འགྲོ་ཟེར་བ་ཡང་། འདིར་སྐྱེས་པ་ཀུན་སྐྱེ་བ་སྔ་མ་ནས་འོངས་སམ་མ་འོངས་སོ་ཞེ་ན། སྔ་མ་ནས་འོངས་[538] ན་འདིར་སྐྱེས་བཞིན་དུ། འདི་ནས་ཤི་འཕོས་ནས་ཀྱང་གཞན་དུ་ཅི་སྟེ་སྐྱེ་བར་མི་འགྱུར། མ་འོངས་སོ་ཞེ་ན། སྔར་རྒྱུ་མེད་པ་ལས་སྐྱེས་པ་དེ་ཤི་ནས་གཤིན་ཡུལ་དུ་འགྲོ་རྒྱུ་ག་ལ་ཡོད།

2.2 以理成立

以理觀察也確定業因果是真實的，

問：「雖然說死後會趣往幽冥界，但是所有生於今世者是從前世而來或不是從前世而來呢？」答：「①若〔謂〕從前世而來，則就像生於今生一般，從今生死後又何以不會生於他世呢？②若謂不是〔從前世而〕來的，則從先前無因而生，那麼死後豈有趣向幽冥界之因？」

གཞན་ཡང་སླ་བའི་ལས་བཟའ་[539] འཐུང་དང་། འགྲོ་འདུག་དང་། ངུ་བ་ལ་སོགས་པ་ནི་མ་བསླབ་པར་[540] དང་པོ་ནས་ཤེས་པར་འདུག་ལ། བྱ་དཀའ་བའི་ལས་ཆོས་ལ་སོགས་པ་ནི། ཡུན་རིང་དུ་བསླབས་ཀྱང་ཤེས་པར་དཀའ་བ་ལ[541] ། སྔར་གོམས་མ་གོམས་ཀྱི་དབང་གིས་ཡིན་ཏེ། ད་ལྟ་ཡང་འོ་སྐོལ་སྔར་གོམས་པའི་ལས་ལ་འཇུག་པར་

537 此處的後半段的直譯是「連僅僅與彼相似之一分也不知道」，但是意思費解，故權譯為如此。

538 PM：པ་

539 PM：ཟ་

540 PM：ཡང་

541 PM：ནི་

སླ་ལ། མ་གོམས་པའི་ལས་ལ་འཇུག་པར་དཀའ་བ་ཡང་མཐོང་བས་སོ། །དེས་ན་སྔོན་གྱི་ལས་འཕྲོ་ཡིན་ངེས་སོ། །ཤི་ནས་མེད་པར་མི་འགྱུར་སྟེ། བརྒྱལ་བ་དང་གཉིད་ལོག་པ་སད་པའི་ཚེ་ཤེས་པ་སྔ་མའི་རྒྱུན་ལ་བརྟེན་ཏེ་ཕྱི་མ་འབྱུང་བ་བཞིན་དུ། ཤི་བའི་དུས་སུ་ཡང་ཤེས་པ་སྔ་མའི་རྒྱུན་ལ་བརྟེན་ཏེ་ཕྱི་མ་འབྱུང་ངེས་སོ། །

此外，易〔行〕業〔如〕飲食、行住、哭泣等，縱使未學，從一開始便能了解；而難行業〔如〕學法等，即使長久學習也難以了解，而這跟往昔修〔與〕未修有關，因為現今可以看見我們容易趣入往昔已修之業，難以趣入未修之業。因此，確定〔此世各種情況〕是前世之業的延續。死後不是變成斷無（什麼都沒有）的，如〔從〕昏倒與睡眠醒時〔的認知〕是依於先前的認知相續而後生起一般，確定臨終之時也是依於先前的認知相續而生起隨後〔的認知相續〕。

དགེ་སྡིག་གི་ལས་ལ་འབྲས་བུ་བདེ་སྡུག་འབྱུང་བ་ནི། ད་ལྟ་མངོན་སུམ་གྱིས་གྲུབ་སྟེ། ད་ལྟ་ཕར་ལ་ཕན་གནོད་བྱས་པའི་ལན་དུ་ཚུར་ལ་ཕན་གནོད་བྱེད་པ་ཡང་རྒྱུ་འབྲས་ཡིན་ནོ། །

於善惡業中將感苦樂果，現在〔也能〕以現〔量〕成立，即現在對他人造作利益與傷害，反過來，〔他人也會〕對自己造作利益與傷害，這也就是因果。

དེ་ལྟར་**ལས་རྒྱུ་འབྲས་བདེན་ངེས་**པས་སྔར་བྱས་པའི་དགེ་བའི་ལས་ལ་དགའ་བ་བསྒོམ་ཞིང་ཕྱིས་དགེ་བའི་ལས་ལ་འབད་པས་འཇུག་པར་བྱའོ། །**སྔར་བྱས་པའི་སྡིག་པ་རྣམས་བཤགས་ཤིང་ཕྱིན་ཆད་མི་བྱེད་པའི་སྡོམ་པ་བཟུང་**[542] བ་ལ་**ལག་ལེན་སོ་སོ་ཐར་པའི་སྡོམ་པ་བླང་ངོ་**། །

由於如是確定業因果為真，[543] 因此應對於往昔所作的善業修歡喜，並應於後時勵力造作善業。「**淨除往昔所作惡業障，受持後不再犯之律儀，行持即受別**

542 PM：གཟུང་

543 此句應是對應根本偈「若於業及果報獲深信」（4c）

解脫律儀。」[544]（4d~5b）

དེ་ལ་བརྒྱད་དེ། སོ་སོ་ཐར་པའི་སྡོམ་པའི་ངོ་བོ་དང་། དབྱེ་བ་དང་། བླངས་པ[545] འི་ཡུལ་དང་། བླངས་པ[546] འི་ཆོག་དང་། དགོས་པ་དང་། བསླབ་བྱ་དང་། གཏོང་ཐོབ་ཀྱི་དུས་དང་། ཉམས་ན་ཕྱིར་གསོ་བའི་ཐབས་སོ། །

3. 說明依於彼（業果）之別解脫律儀

此（別解脫律儀）中，分八：別解脫律儀的〔3.1〕體性、〔3.2〕分類、〔3.3〕受取之境、〔3.4〕受取之儀軌、〔3.5〕目的、〔3.6〕學處、〔3.7〕得與捨之時、〔3.8〕若違犯之還淨的方便。

དེ་ལ་ངོ་བོ་ནི། ཉན་ཐོས་སྡོམ་པ་རྫས་སུ་གྲུབ་པར་འདོད་དེ། རྒྱུ་རྣམ་པར་རིག་བྱེད་ཀྱིས་བསྐྱེད་པ། རང་བཞིན་[547] ངོ་བོ་རྣམ་པར་རིག་བྱེད་མ་ཡིན་པའི་གཟུགས་བསྟན་དུ་མེད་པ་ཐོགས་པ་མེད་པ། སྤོང་བ་བཞིའམ། བདུན་འཁོར་དང་བཅས་པ་ལ་འདོད་དོ། །ཐུན་མོང་དུ་སེམས་ཅན་ལ་གནོད་པ་གཞི་དང་བཅས་པ་ལས། ལོག་པ་ལ་འདོད་དོ། །

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

3.1 體性

其中，體性是指聲聞主張別解脫律儀是實質成立的，亦即主張〔別解脫律儀〕為①以有表〔色〕為因而生起、②自性或體性為無見無對的無表色、③四或七種

544 此段偈文與論首的根本偈稍異，根本偈文是 ལས་དང་འབྲས་བུ་ལ་ནི་ཡིད་ཆེས་ནི། །ལས་ངན་སྔར་བྱས་པ་ཡི་སྒྲིབ་པ་སྦྱང་། །ཕྱིན་ཆད་མི་བྱེད་པ་ཡི་སྡོམ་པ་བཟུང་། །ལག་ལེན་སོ་སོ་ཐར་པའི་སྡོམ་པ་བླང་། །若於業及果報獲深信，淨除往昔所作惡業障，受持後不再犯之律儀，行持即受別解脫律儀。

545 PM：བླང་བ་

546 PM：བླང་བ་

547 PM：གི་

能斷[548] 及其助伴。[549] 共通而言（總的而言）是主張遮止四種傷害有情〔行動〕及其因（動機）。

གཉིས་པ་དབྱེ་བ་ནི། རྫས་སུ་བཞི་སྟེ། དགེ་སློང་གི་དང་། དགེ་ཚུལ་གྱི་དང་། དགེ་བསྙེན་གྱི་དང་། བར་སློབ་མའི་འོ། །རྟེན་ཕོ་མོའི་སྒོ་ནས་བདུན་ཏེ། དགེ་སློང་ཕོ་མོ་གཉིས། དགེ་ཚུལ་ཕོ་མོ་གཉིས། དགེ་བསྙེན་ཕོ་མོ་གཉིས། བར་སློབ་མ་ཡིའོ། །

3.2 分類

第二、分類，實質分四：比丘、沙彌、近事與學法女的〔別解脫律儀〕。從能依之男女的方面分為七種，即比丘、比丘尼二種，沙彌、沙彌尼二種，近事男、女（優婆塞、優婆夷）二種，以及學法女（式叉摩那、學法女）的〔別解脫律儀〕一種。[550]

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

གསུམ་པ་བླང་བའི་ཡུལ་ནི། སྡོམ་པ་དང་ལྡན་པ་དང་། ཚོགས་སུ་གྲུབ་པ་དང་། དབང་པོ་རང་བཞིན་དུ་གནས་པས་ཏེ། བསྙན་[551] པའི་ཡན་ལག་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །

3.3 受取之境

第三、受取〔別解脫律儀〕之境是指，透過①〔傳授別解脫律儀者本身要〕具有律儀、②於僧團成就〔別解脫律儀〕及③根住於自性[552]〔獲得別解脫律儀〕，

548 四種能斷是不殺、不偷、不〔邪〕淫、不妄語。七種能斷是十善業道的前七支。《菩提道次第廣論》卷 11：「戒雖有三，此約律儀尸羅增上說為斷心，此復若具等起增上，斷十不善是十能斷。若就自性增上，斷七不善是七能斷，身語業性。」(CBETA 2022.Q3, B10, no. 67, p. 700b7-9)

549 可參考《阿毘達磨俱舍論》卷 14：「俱得名尸羅，妙行業律儀，唯初表無表，名別解業道。」(CBETA 2022.Q3, T29, no. 1558, p. 73a11-12)

550 可參考《阿毘達磨俱舍論》卷 14：「受離五八十，一切所應離，立近事近住，勤策及苾芻。」(CBETA 2022.Q3, T29, no. 1558, p. 72c25-26)

551 PM：བརྙན་

552 可能是指諸根具足而非根不具的遮難情況。

是教法[553] 之支分（因）故。

བཞི་པ་བླང་བའི་ཆོ་ག་ལ། མངོན་དུ་གྱུར་པ་བཅུ་མངོན་དུ་གྱུར་ཅིང་བསམ་པ་གསུམ་དང་ལྡན་དགོས་ཏེ་མངོན་དུ་གྱུར་པ་བཅུ་ནི། སངས་རྒྱས་མངོན་དུ་གྱུར་པ་དང་། ཆོས་མངོན་དུ་གྱུར་པ་དང་། དགེ་འདུན་མངོན་དུ་གྱུར་པ་དང་། མཁན་པོ་མངོན་དུ་གྱུར་པ་དང་། སློབ་དཔོན་མངོན་དུ་གྱུར་པ་དང་། གང་ཟག་མངོན་དུ་གྱུར་པ་དང་། ཡོ་བྱད་མངོན་དུ་གྱུར་པ་དང་། གསོལ་བ་བཏབ་པ་དང་། བར་ཆད་མེད་པ་དང་། ལས་བརྗོད་པའོ། །

བསམ་པ་གསུམ་ནི། མྱ་ངན་ལས་འདས་པའི་བསམ་པ་བརྟན་པོ་དང་། དུས་ཆད་པ་མེད་པར་བསྲུང་བའི་བསམ་པ་དང་། དངོས་པོ་མ་ལུས་པ་ལེན་པའི་འོ། །

3.4 受取之儀軌

第四、受取之儀軌，〔受具足戒〕需要十種現前現行，而且必須具備三種意樂。十種現前是：佛現前、法現前、僧現前、堪布（親教師）現前、阿闍黎現前、補特迦羅[554] 現前、資具現前、啟請〔現前〕、無障礙〔現前〕、說羯磨〔現前〕。[555]

三種意樂：堅定的涅槃意樂、無間斷守護〔別解脫戒〕意樂、受取〔之律儀遍及〕人事物無餘〔的意樂〕。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

553 PM 是 བརྟན་པ་（堅固、堅穩）。此處不採 བརྟན་པ་，而依 བསྟན་པ་（教法）。亦即受取律儀是教法（含教正法與證正法，前指三藏，後指三學）其中一個支分，即戒增上學。

554 應該是指求取近圓戒（具足戒）者。

555 མངོན་སུམ་དུ་གྱུར་ནས་བསྙེན་པར་རྫོགས་པར་འགྱུར་བ་བཅུ་སྟེ། སྟོན་པ་མངོན་སུམ་དུ་གྱུར་ནས་བསྙེན་པར་རྫོགས་པར་འགྱུར་བ་དང་། སངས་རྒྱས་མངོན་སུམ་དུ་གྱུར་པ་དང་། ཆོས་མངོན་སུམ་དུ་གྱུར་པ་དང་། མཁན་པོ་མངོན་སུམ་དུ་གྱུར་པ་དང་། སློབ་དཔོན་མངོན་སུམ་དུ་གྱུར་པ་དང་། བསྙེན་པར་རྫོགས་པར་འདོད་པ་མངོན་སུམ་དུ་གྱུར་པ་དང་། བསྙེན་པར་རྫོགས་པར་འདོད་པའི་ཡོ་བྱད་མངོན་སུམ་དུ་གྱུར་པ་དང་། ཡོངས་སུ་དག་པ་མངོན་སུམ་དུ་གྱུར་པ་དང་། གསོལ་བ་མངོན་སུམ་དུ་གྱུར་པ་དང་། ལས་མངོན་སུམ་དུ་གྱུར་པ་རྣམས་སོ། །經號 D7b；頁碼 ༼ན༽13-1-42b~43a；藏文經名 འདུལ་བ་གཞུང་དམ་པ། 十現前。受近圓須具十現前：謂佛出世、法現前、僧現前、親教師現前、軌範師現前、欲近圓現前、資具現前、真正現前、啟白現前和業現前。（《藏漢大辭典》p.686）

ལྔ་པ་དགོས་པ་ལ་བཅུ་གཅིག་སྟེ། ཚུལ་ཁྲིམས་དང་ལྡན་ན་ཟས་དང་གོས་ལ་སོགས་པ་ཚེགས་མེད་པར་རྙེད་པར་འགྱུར་བ་དང་། ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་རྒྱན་དང་ལྡན་པས་སྙན་པའི་བ་དན་ཕྱོགས་བཅུར་གྲགས་པ་དང་། ལྷ་རྣམས་ཀྱི་ལུས་ལ་གཟི་མདངས་འཇུག་པ་དང་། འགྲན་ཟླ་མེད་པའི་ངོས་སུ་འགྱུར[556] བ་དང་། གནོད་པའི་སེམས་ཅན་གནོད་པ་ལས་བཟློག[557] ནས་ཕན་འདོགས་པ་དང་ཏིང་ངེ་འཛིན་ཁྱད་པར་ཅན་རྒྱུད་ལ་སྐྱེ་བ་དང་། སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ཐམས་ཅད་རྒྱུད་ལ་སྨིན[558] པ་དང་། བདེ་བར་གཉིད་ཀྱིས་ལོག་ཅིང་རྨི་ལམ་བཟང་པོ་རྨི་བ་དང་། འཆི་བའི་དུས་སུ་འགྱོད་པ་མེད་ཅིང་། ཚོར་བ་བདེ་བ་དང་བཅས་ནས་འཆི་བ་དང་། མངོན་པར་མཐོ་བ་ལྷ་དང་མིའི་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་ཐོབ་པ་དང་། ངེས་པར་ལེགས་པ་བྱང་ཆུབ་རྣམ་པ་གསུམ་ཐོབ་པའོ། །སྡོམ་པ་བླངས་པ་ཙམ་ལ་དགོས་པ་དེ་རྣམས་ཡོད་དམ་སྙམ་ན་མེད་དེ། བླངས་ནས་བསླབ་བྱ་མ་ཉམས་པར་བསྲུངས་པ་ལ་ཡོད་པས།

3.5 目的

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

第五、目的，有十一項：①若具備戒律，則將毫不費力地獲得衣物與飲食等；②由於具有戒律莊嚴自身，故美名幢幡稱揚於十方；③〔持戒者的〕光彩會注入於諸天之身中[559]；④將成為無與倫比者；⑤對於傷害〔自己〕的有情不僅不回以傷害而反行利益（以德報怨）；⑥於相續中生起特殊的三摩地；⑦一切佛法於相續中成熟；⑧寢安而善夢；⑨臨終無悔而於樂受中往生；⑩獲得天與人的增上生圓滿；⑪獲得三種決定勝菩提。若想：「對於僅受持律儀者就可以〔達到〕這些目的嗎？」〔答：僅受持律儀者〕是沒有的。而是受持並守護不違犯學處才會有的。[560]

556 PM：ཀྱུར་
557 PM：ལོག་
558 ZY：སྨོན་
559 可能是指增長諸天的威勢。
560 相近於《瑜伽師地論》卷 22：「十功德勝利」(CBETA 2021.Q3, T30, no. 1579, p. 405c12)

བདུན་པ་བསླབ་བྱ་སྟོན་པ་ནི། དགེ་སློང་ལ་ཉིས་བརྒྱ་ལྔ་བཅུ་རྩ་གསུམ་འཁོར་དང་བཅས་པ། བར་སློབ་མ་ལ་ཉི་ཤུ་རྩ་གཉིས་འཁོར་དང་བཅས་པ། དགེ་ཚུལ་ཕོ་མོ་ལ་བཅུ་འཁོར་དང་བཅས་པ། དགེ་བསྙེན་ལ་རྩ་བཞི་ཆང་དང་ལྔ་འཁོར་དང་བཅས་པ། བསྙེན་གནས་ལ་ཡན་ལག་བརྒྱད་འཁོར་དང་བཅས་པས་ཏེ་[561] འདུལ་བ་ལས་ཤེས་པར་བྱའོ། །

3.6 學處

第六、開示學處，即以比丘二百五十三條及其附屬；學法女二十二條及其附屬；沙彌、沙彌尼十條及其附屬；近事（居士五戒）四根本與酒共五條及其附屬；近住（八關齋戒）八支分及其附屬〔而開示學處〕。從調伏（律藏）中應知。

[562]གཏོང་ཐོབ་ཀྱི་དུས་ནི་ལྷ་དཀོན་མཆོག་གསུམ་ལ་སྐྱབས་སུ་སོང་ཞིང་ལས་འབྲས་ལ་ཡིད་ཆེས་ནས་བསམ་པ་གསུམ་དང་ལྡན་ཞིང་མངོན་དུ་གྱུར་པ་བཅུ་མངོན་གྱུར་པའི་[563] ལས་བརྗོད་པ་གསུམ་གྱི་ཆ་ཐམ་ལ་ཐོབ་བོ། །གཏོང་བའི་དུས་ནི། བསླབ་པ་ཕུལ་དང་ཤི་[564] འཕོས་དང་། །རྩ་བ་ཆད་དང་མཚན་མོ་འདས། །མཚན་གཉིས་དག་ནི་བྱུང་བ་ན། །སོ་སོ་ཐར་པའི་སྡོམ་པ་གཏོང་། ཞེས་པ་ལ་བསྙེན་གནས་ནི་མཚན་མོ་འདས་ནས་གཏོང་ལ། གཞན་རྣམས་ནི་གཏོང་བའི་རྒྱུ་ཐུན་མོང་བའོ། །གཞན་ཡང་རྩ་བཞི་ཡན་ལག་ཚང་ན་ཕམ་པ་ཡིན་པས་གཏོང་བར་འགྱུར་རོ། །

3.7 得與捨之時

得與捨〔律儀〕之時，〔獲得律儀之時：〕歸依三寶尊而且信解業果後，具三種意樂而十種現前現行之三說羯磨後獲得〔律儀〕。

561 PM：པ་སྟེ་

562 PM：此處多 བདུན་པ་

563 PM：此處少 བཅུ་མངོན་གྱུར་པ་

564 PM：འཆི་

捨〔律儀〕之時，於「奉還學處（還戒）與死亡，斷根本與過夜分，並及二根若現時，則捨別解脫律儀。」[565] 中，〔唯有〕近住（八關齋戒）是依過夜分而捨的，其他〔四條〕則是共同的捨因。此外，若四種根本（殺盜淫妄）的〔任一個〕支分具足則成他勝〔罪〕，因此〔也〕將成捨。

ཉམས་པ་ཕྱིར་གསོ་བའི་ཐབས་ལ་གཉིས། རྩ་བ་ཉམས་པ་དང་། ཡན་ལག་ཉམས་པའོ། །

རྩ་བ་ཉམས་པ་ལ་གསུམ་གྱི་དང་པོ་ཕུལ་ལ་མ་ཉམས་པ་ནི་གཞི་ནས་ལེན་དགོས། གཉིས་པ་ཕུལ་ལ་ཉམས་པ་ཡང་དེ་བཞིན་ནོ། །ཐ་མ་མ་ཕུལ་བ་[566] ཉམས་པ་ལ་འཆབ་སེམས་ཡན་ལག་ཏུ་འདོད་པའི་ལུགས་ཀྱིས་འཆབ་སེམས་མ་སྐྱེས་ན་ཆད་པའི་ལས་ཀྱི་[567] ཕྱིར་བཅོས་སོ། །འཆབ་སེམས་སྐྱེས་ན་བླང་དུ་མེད་པས་སྟོབས་བཞིའི་སྒོ་ནས་སྡིག་པ་བཤགས་པ་བྱའོ། །

ཡན་ལག་རྣམས་ལ་བཤགས་པ་བྱས་པས་མི་འདག་པ་མེད་དོ། །

3.8 若違犯之還淨的方便

因違犯而還淨的方便，分二：〔3.8.1〕根本違犯與〔3.8.2〕支分違犯。

〔3.8.1〕根本違犯，分三：

第一，還戒而未違犯，重受；第二，還戒又違犯也是相同（重受）。最後（第三），未還戒而違犯，就許覆藏心為支分的軌理而論，若未生起覆藏心，則依處治學處故而還淨；若生起覆藏心，則因無法受〔處治學處還淨〕而應從四力〔懺悔〕之方式而懺罪。

565 可參考《阿毘達磨俱舍論》卷 15：「捨別解調伏，由故捨命終，及二形俱生，斷善根夜盡。有說由犯重，餘說由法滅，迦濕彌羅說，犯二如負財。」(CBETA 2022.Q3, T29, no. 1558, p. 79a22-25)

566 PM：ལ་

567 PM：ཀྱིས་

〔3.8.2〕對於〔違犯〕諸支分行懺悔，故無不清淨（皆可清淨）。[568]

ཅུང་ཟད་ན་ཚ་བྱུང་བར་དོགས་པ་ཡིས། །མི་མཐུན་ཟས་ལ་འཛེམ་པར་བྱེད་ལགས་ན། །རྟག་ཏུ་སྡུག་བསྔལ་རྒྱུར་གྱུར་མི་དགེའི་ལས། །སྤོང་ཞིང་དགེ་བ་བསྒྲུབ་ལ་འབད་པར་རིགས། །ཞེས་པ་ནི་འཐད་པ་[569] དོན་བསྡུས་ཏེ་གདམས་པའོ། །

སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལ་རིམ་གྱིས་འཇུག་པའི་ཚུལ་ལས། ལས་རྒྱུ་འབྲས་དང་སོ་སོ་ཐར་པའི་སྡོམ་པ་བསྟན་པའི་ལེའུ་སྟེ་བདུན་པའོ། །

結頌

「倘若惟恐微小患病生，於不宜食尚且多留意；何況恆為苦因不善業，理應勵力斷彼而修善。」攝證成義而教授訖。

《入佛陀教法次第軌理》之〈第七、開示業果與別解脫律儀品〉

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

568 參蓮花戒論師（ཀ་མ་ལ་ཤཱི་ལ།）的《修次中篇》關於修奢摩他的六資糧當中的第五項戒律清淨，提出根據小乘戒律的說法，若違犯他勝罪不通懺悔；但是，若依大乘可以藉由觀修空性（四力中的對治力）而令清淨。

569 PM：པའི་

བྱམས་པ་དང་སྙིང་རྗེ་བསྒོམ་པའི་ལེའུ་སྟེ་བརྒྱད་པ། །

〈第八、觀修慈心與悲心品〉

འོ་ན་སོ་སོ་ཐར་པའི་སྡོམ་པ་བསྲུང་ཞིང་རང་གཅིག་པུའི་དོན་སྒྲུབ་[570] པས་ཆོག་གམ་སྙམ་པ་ལ་མི་ཆོག་པར་སྟོན་[571] པ་ནི། **སོ་སོ་ཐར་པའི་སྡོམ་པ་བསྲུང་བྱས་[572] ཏེ། །རང་དོན་གཅིག་པུ་འབད་པས་བསྒྲུབས་[573] ན་ཡང་། །བླ་མེད་བྱང་ཆུབ་ཐོབ་[574] པར་མི་འགྱུར་ཏེ། །ཉན་ཐོས་རང་རྒྱལ་མྱང་འདས་ངལ་བསོའི་[575] ས། །དྲང་བའི་དོན་དུ་ཟབ་པའི་མདོ་ལས་གསུངས།** ཞེས་པ[576] ། སོ་སོ་ཐར་པའི་སྡོམ་པ་བསྲུངས་ནས་རང་གཅིག་པུའི་དོན་དུ་བསྒྲུབས་ཀྱང་། མཐར་ཐུག་གི་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་མི་ཐོབ་[577] སྟེ། རྒྱུད་བླ་མར།[578] དེས་ན་སངས་རྒྱས་མ་ཐོབ་བར། །མྱ་ངན་འདས་པ་མི་ཐོབ་ སྟེ། འོད་དང་འོད་ཟེར་སྤངས་ནས་ནི། །ཉི་མ་ལྟ་[579] བར་མི་ནུས་བཞིན། ཞེས་གསུངས་སོ། །

〔若有人〕想：「那麼以持守別解脫律儀而成辦一己之義利（解脫）是足夠的嗎？」

1. 敦勸不應入二乘道

〔此品是要〕說明：〔光是持守別解脫律儀而成辦一己之義利（解脫）〕是不夠的！即「**別別解脫律儀謹守護，並以勵力成辦一己利，無上菩提終將無能獲，聲聞獨覺涅槃休憩處，甚深經典說為不了義**」（5c~6c）持守別別解脫律儀後，雖

570 PM：བསྒྲུབ་
571 PM：བསྟན་
572 PM：བྱ་
573 PM：སྒྲུབ་
574 PM：འཐོབ་
575 W、ZY：སོའི་；PM：གསོའི་
576 PM：此處多སྟེ་
577 PM：འཐོབ་
578 PM：此處無
579 ZY：བལྟ་

能成辦一己之義利，然無法獲得究竟涅槃，即如《究竟一乘寶性論》所說：「是故未獲佛果位，無以獲得涅槃果，如捨光與其光芒[580]，無能得見耀日輪。」[581]

འོ་ན་ཉན་ཐོས་དང་རང་སངས་རྒྱས་ལ་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ཡོད་པར་གསུངས་པའི་དགོངས་པ་ཇི་[582] ལྟར་ཡིན་ཞེ་ན་འདི་ནི་ཇི་སྐད་དུ། མདོ་ལས། དགྲ་བཅོམ་པ་དང་རང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་[583] མྱ་ངན་ལས་[584] འདས་པའི་དབང་དུ་མཛད་ནས། བཅོམ་ལྡན་འདས་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ཞེས་བགྱི་བ་འདི་ནི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་རྣམས་ཀྱི་ཐབས་ལགས་སོ། ཞེས་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ། འདི་ནི་ལམ་རིང་པོས་ངུབ་པ་རྣམས་ལ་འབྲོག་དགོན་པའི་དབུས་སུ་གྲོང་ཁྱེར་སྤྲུལ་པ་བཞིན་དུ། འདི་ནི་ཆོས་ཀྱི་དབང་ཕྱུག་དམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཕྱིར་མི་ལྡོག་པའི་ཐབས་ཡིན་ནོ། །ཞེས་བསྟན་པ་ཡིན་ནོ།

若問：「那麼〔佛依〕什麼密意說『於聲聞與獨覺中有涅槃』？」如經[585] 云：「世尊是就阿羅漢（聲聞）與獨覺之涅槃的範圍來說『涅槃』，此即諸如來的善巧方便。」亦即是顯示「這好像是為那些長途疲憊的旅客而於曠野中化現的城市，此是無上法王正覺佛陀〔為令二乘者〕不退轉〔大乘道〕的方便。」[586]

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

580 若依 W 直譯為「棄捨行走光芒已」，但是就文法及意義看，འདོང་ 似乎是誤植。若依 CT 直譯為「棄捨色澤光芒已」，但是就意義看，此句的 མདོག་ 與 ZY 的 འོད་དང་ 可能是來自不同的譯本。此處選擇 འོད་དང་ 是因為與《究竟一乘寶性論》的藏文一致。

581 དེས་ན་སངས་རྒྱས་མ་ཐོབ་པར། །མྱ་ངན་འདས་པ་མི་ཐོབ་སྟེ། །འོད་དང་འོད་ཟེར་སྤངས་ནས་ནི། །ཉི་མ་ལྟ་བར་མི་ནུས་བཞིན། །經號 D4024；頁碼〔ཕི〕123-1-58b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་རྒྱུད་བླ་མའི་བསྟན་བཅོས་བཞུགས་སོ།《究竟一乘寶性論》卷 3〈5 一切眾生有如來藏品〉：「不證諸佛身，涅槃不可得，如棄捨光明，日不可得見。」(CBETA 2021.Q2, T31, no. 1611, p. 836c17-18)

582 ZY：ཅི་

583 PM：ཀྱིས་

584 ZY：ལ་

585《勝鬘師子吼一乘大方便方廣經》(《聖者勝鬘經》) 經號 D92；頁碼〔ཆ〕44-1-255a1~278a1 藏文經名 འཕགས་པ་ལྷ་མོ་དཔལ་ཕྲེང་གི་སེང་གེའི་སྒྲ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།

586 དགྲ་བཅོམ་པ་དང་རང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་མྱ་ངན་ལས་འདས་པའི་དབང་དུ་མཛད་ནས། བཅོམ་ལྡན་འདས་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ཞེས་བགྱི་བ་འདི་ནི། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་རྣམས་ཀྱི་ཐབས་ལགས་སོ་ཞེས་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ། འདིས་ནི་ལམ་རིང་པོས་ངུབ་པ་རྣམས་ལ་འབྲོག་དགོན་པའི་དབུས་སུ་གྲོང་ཁྱེར་སྤྲུལ་པ་བཞིན་དུ་འདི་ནི་ཆོས་ཀྱི་དབང་ཕྱུག་དམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་རྣམས་ཀྱི་མི་ལྡོག་པའི་ཐབས་ཡིན་ནོ་ཞེས་བསྟན་པ་ཡིན་ནོ། །經號 D4025；頁碼〔ཕི〕123-1-104b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་རྒྱུད་བླ་མའི་བསྟན་བཅོས་རྣམ་པར་བཤད་པ།《究竟一

དགྲ་བཅོམ་པ་དང་རང་སངས་རྒྱས་དེ་དག་ཀྱང་གཞི་ནས་ཐེག་ཆེན་གྱི་ལམ་ལ་སློབ་དགོས་པར་གསུངས་ཏེ། ཞི་བའི་ལམ་ལ་ཞུགས་གྱུར་པ། །མྱ་ངན་འདས་ཐོབ་འདུ་ཤེས་ཅན། །དམ་ཆོས་པདྨ་དཀར་ལ་སོགས། ཆོས་ཀྱི་དེ་ཉིད་བསྟན་པ་ཡིས། དེ་དག་སྔར་འཛིན་ལས་ལྡོག[587] སྟེ། ཐབས་དང་ཤེས་རབ་ཡོངས་སུ་བཟུང་བས། ཐེག་པ་མཆོག་ལ་སྨིན་མཛད་དེ། བྱང་ཆུབ་མཆོག་ཏུ་ལུང་བསྟན་ནོ། །ཞེས་སོ། དེ་བས་ན་ཆུ་འབོག་ཐེངས[588] གཅིག་ལ་རྫེ་བཅང་ལན་གཉིས་མི་ཡོང་བས་དང་པོ་ནས་བྱང་ཆུབ་སྒྲུབ[589] དགོས་པར་སྟོན་པ་ནི། **དེ་བས་གཞན་དོན་བླ་མེད་བྱང་ཆུབ་བསྒྲུབ**་ཅེས་པ་སྟེ། དང་པོ་ཉིད་ནས་གཞན་གྱི་དོན་དུ་བླ་ན་མེད་པའི་བྱང་ཆུབ་བསྒྲུབ་པར་བྱའོ། །

〔《究竟一乘寶性論》〕說：「阿羅漢與獨覺也必須從基礎學習大乘道」，即「已入寂滅之道者，彼具已獲涅槃想，妙法蓮華等諸經，由於開示法實相，迴遮彼等前所執，方便智慧圓滿受，於勝乘中令成熟，授予勝妙菩提記。」[590] 因為在一

法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

乘寶性論》卷 3〈5 一切眾生有如來藏品〉:「《聖者勝鬘經》言：世尊！言聲聞辟支佛得涅槃者，是佛方便故。此明何義？言聲聞辟支佛有涅槃者，此是諸佛如來方便，見諸眾生於長道曠野遠行疲惓，恐有退轉，為止息故造作化城，如來如是於一切法中得大自在大方便故。」(CBETA 2021.Q2, T31, no. 1611, pp. 835c26-836a2) 此處內容指《聖者勝鬘經》所云，不過在經文中並非如此書寫，可參經號 D4025；頁碼〔ཚ〕44-1-264a～264b。《勝鬘師子吼一乘大方便方廣經》:「「世尊！阿羅漢、辟支佛有怖畏，是故阿羅漢、辟支佛，有餘生法不盡，故有生；有餘梵行不成，故不純；事不究竟，故當有所作；不度彼故，當有所斷。以不斷故，去涅槃界遠。何以故？唯有如來、應、正等覺得般涅槃，成就一切功德。故阿羅漢、辟支佛不成就一切功德。言得涅槃者，是佛方便。唯有如來得般涅槃，成就無量功德。故阿羅漢、辟支佛成就有量功德，言得涅槃者，是佛方便。唯有如來得般涅槃，成就不可思議功德。故阿羅漢、辟支佛成就思議功德，言得涅槃者，是佛方便。唯有如來得般涅槃，一切所應斷過，皆悉斷滅，成就第一清淨。阿羅漢、辟支佛有餘過，非第一清淨，言得涅槃者，是佛方便。唯有如來得般涅槃，為一切眾生之所瞻仰，出過阿羅漢、辟支佛、菩薩境界。是故阿羅漢、辟支佛去涅槃界遠，言阿羅漢、辟支佛觀察解脫四智究竟得蘇息處者，亦是如來方便有餘不了義說。」(CBETA 2022.Q3, T12, no. 353, p. 219c1-20)

587 W、ZY、PM：བཟློག་

588 W、ZY：ཐང་

589 PM：བསྒྲུབ་

590 ཞི་བའི་ལམ་ལ་རབ་ཞུགས་པ། །མྱ་ངན་འདས་ཐོབ་འདུ་ཤེས་ཅན། །དམ་ཆོས་པདྨ་དཀར་ལ་སོགས། །ཆོས་ཀྱི་དེ་ཉིད་བསྟན་པ་ཡིས། །དེ་དག་སྔར་འཛིན་ལས་བཟློག་སྟེ། །ཐབས་དང་ཤེས་རབ་ཡོངས་བཟུང་བས། །ཐེག་པ་མཆོག་ལ་སྨིན་མཛད་དེ། །བྱང་ཆུབ་མཆོག་ཏུ་ལུང་བསྟན་ཏོ། ། 經號 D4024；頁碼〔ཕི〕123-1-64b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་རྒྱུད་བླ་མའི་བསྟན་བཅོས་བཞུགས་སོ།《究竟一乘寶性論》卷4：「以入寂靜道。諸聲聞人等，有是虛妄相，言我得涅槃。法華等諸經，皆說如實法，般若方便攝，迴先虛妄心，令淳熟上乘，授妙菩提記。」(CBETA 2021Q2, T31, no. 1611, p.843b

次涉水渡河中不需撩二次〔衣褲〕故，開示應從最初即修菩提（大菩提），「**故為利他當修勝菩提**」（6d），即為了利他而應從最初即修無上菩提。

དེའི་རྒྱུ་དང་རྐྱེན་གང་ཡིན་ཞེ[591] ན། རྒྱུ་དང་རྐྱེན་སྟོན་པ་ནི་**དོན་གཉིས་ཕུན་ཚོགས་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་ནི། བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་རྒྱུ་ལས་འབྱུང་འགྱུར་ཞིང་། །སྙིང་རྗེའི་རྩ་བ་ཐབས་ཀྱི་མཐར་ཕྱིན་བྱ།** ཞེས་པས་ཏེ། མདོ་ལས་ཀྱང་། རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་ཉིད་ནི་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་ཀྱི་རྒྱུ་ལས་བྱུང་བ་སྙིང་རྗེའི་རྩ་བ་ཅན། ཐབས་ཀྱིས་མཐར་ཕྱིན་པར་བྱས་པའོ།། ཞེས་གསུངས་སོ། །

2. 成就無上菩提之因緣

若問：「彼（大菩提）之因與緣是什麼？」所說的因與緣，即「**二利圓滿一切遍智者，從菩提心為因而生起，悲心為本方便至究竟**」(7abc)而經[592] 亦云：「一切種智性，從菩提心為因而生起，具有悲心〔為〕根本，以方便令達究竟。」[593]

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

དེས་ན་གཞན་དོན་དུ་བྱང་ཆུབ་སྒྲུབ[594] པ་ལ་སེམས་བསྐྱེད་དགོས་པས། དེའི་རྒྱུ་ནི་བྱམས་པ་དང་སྙིང་རྗེ་ཡིན་པས་དེ་བསྒོམ་པ་ནི། **དེ་ཕྱིར་བྱམས་པ་དང་སྙིང་རྗེ་བསྒོམ་བར་བྱ།** ཞེས་པའོ། །

591 PM：སྣམ་

592《大毘盧遮那成佛神變加持經》(《大毘盧遮那經》、《大日經》)經號 D494；頁碼〔ཛ〕86-1-151b2~86-1-260a7；藏文經名 རྣམ་པར་སྣང་མཛད་ཆེན་པོ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་བྱང་ཆུབ་པ་རྣམ་པར་སྤྲུལ་པ་བྱིན་གྱིས་རློབ་པ་ཤིན་ཏུ་རྒྱས་པ་མདོ་སྡེའི་དབང་པོའི་རྒྱལ་པོ་ཞེས་བྱ་བའི་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས།

593 རྣམ་པར་སྣང་མཛད་མངོན་པར་རྫོགས་པར་བྱང་ཆུབ་པ་ལས་ཀྱང་། ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པའི་ཡེ་ཤེས་དེ་ནི་སྙིང་རྗེའི་རྩ་བ་ལས་བྱུང་བ་ཡིན། བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་ཀྱི་རྒྱུ་ལས་བྱུང་བ་ཡིན། ཐབས་ཀྱི་མཐར་ཕྱིན་པ་ཡིན་ནོ་ཞེས་གསུངས་སོ། །經號 D3915；頁碼〔ཀི〕110-1-27b；藏文經名 བསྒོམ་པའི་རིམ་པ་དང་པོ། 此處藏文內容出自蓮花戒的《修次初篇》，雖然指《大毘盧遮那經》所云，不過在經文中並非如此書寫，而是 རྒྱུ་ནི་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་སོ། །རྩ་བ་ནི་སྙིང་རྗེ་ཆེན་པོའོ། །མཐར་ཐུག་པ་ནི་ཐབས་སོ། །གསང་བ་པའི་བདག་པོ་དེ་ལ་བྱང་ཆུབ་གང་ཞེ་ན། རང་གི་སེམས་ཡང་དག་པ་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་ཡོངས་སུ་ཤེས་པ་སྟེ། དེ་ཡང་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་བོ།། 經號 D494；頁碼〔ཛ〕86-1-153a。

594 PM：བསྒྲུབ་

3. 慈悲心是菩提心之因

所以，必須為了他利而發心成就菩提，而其因（菩提心的因）是慈心與悲心，故當修彼，而謂「**是故當修慈心與悲心**」（7d）。

དེ་ལ་བྱམས་པའི་ངོ་བོ་ནི། གཞན་གྱི་རྒྱུད་ལ་ཕན་བདེ་བསྒྲུབ་པར་འདོད་པའོ། །

3.1 如何修習慈心

其中，慈心之體性是意欲成辦他人相續中的利樂。

དེ་བསྒོམ་པ་ནི། དང་པོ་རྩ་བའི་མ་ལ་བསྒོམ་སྟེ། དེ་དྲིན་ཆེ་བ་ནི། དལ་འབྱོར་གྱི་ལུས་བཟུང་བའི་གཞི་ས་བྱས་པས་དྲིན་ཆེ་སྟེ། ཟླ་བ་བཅུ་མངལ་ན་གནས་པའི་ཚེ[595] ཡང་འདི་མ་ཤི་བར་བུ་ཕོ་གཅིག་ བཙས་ན་ཅི་མ་རུང་། དེ་ཡང་གཟུགས་བཟང་ཞིང་མཛེས་ལ་ཡོན་ཏན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་དང་ལྡན་པ་གཅིག་ སྐྱེས་ན་ཅི་མ་རུང་སྙམ་དུ་སེམས་ལ།

སྒྲོར་བས་ཀྱང་དེ་ལ་ཕན་འདོགས་པའི་མོ་བོན་དང་རྩིས་དང་གློག་འདོན་ལ་སོགས་པ་སྣ་ཚོགས་བྱེད། བག་ཟོན་གྱི་སྒོ་ནས་དེ་ལ་གནོད་པའི་ཟས་སྐོམ་དང་སྤྱོད་ལམ་ལ་སོགས་པ་སྤོང་ཞིང་ཕན་པ་བྱེད་དོ། །

修持慈心，

3.1.1 先念今世的母恩

首先，於根本母（今世的母親）上修持，〔思惟〕彼〔有〕大恩，就作為容受我們的暇滿身的基礎而言，恩德極大，也就是於十個月中住於子宮（住胎）的期間，〔今世的母親〕於心中想著：「此〔期間〕此〔子〕若沒有生命危險而生為男孩該有多好！又若能生出一長相莊嚴、德性圓滿〔之兒〕該有多好！」

此外，也會從事有益兒子的占卜、禳解、曆算與念誦等各種作為，並謹慎地

595 PM：此處多 བསམ་པ་

避免會傷害彼（胎兒）的飲食與活動等，而從事有益〔的飲食與活動〕。

དེ་ནས་བཙས་མ་ཐག་ཏུ་མི་གཙང་བའི་ཐུམ་པོ་སྐམ་[596] པ་ཙམ་ཤི་མིན་གསོན་མིན་དེ་ལ་ངའི་བུ་ཟེར་ནས། ཤ་དྲོད་དང་ལག་མཐིལ་དུ་འཚོ། ནུ་ཞོ་དང་ཟས་སྐོམ་ལ་སོགས་པ་ཅི་འཕྲོད་པ་སྟེར་ཞིང་སྣབས་[597] ལུད་དང་སྐྱུགས་ལ་སོགས་པ་ཁ་དང་ལག་པས་ཕྱི་བར་བྱེད། མོ་རང་གི་དོན་དུ་ཚ་གྲང་བཀྲེས་སྐོམ་ལ་སོགས་པ་ཆུང་དུ་ཡང་མི་བཟོད་པ་ཐམས་ཅད་བུའི་དོན་དུ་བཟོད།

而後〔胎兒〕才一出生，便對著那個半死不活、不淨、約莫像乾癟小包裹〔的胎兒〕呼喚著：「〔這是〕我的孩子！」，透過體溫於手掌中愛撫，給予任何適合〔胎兒的〕乳汁與飲食等，以口與手擦拭鼻涕、咳痰、嘔吐等。

母親自己難以忍受的一切冷熱飢渴等，〔但〕為了孩子都〔甘心〕承受。

དེ་ནས་ཆེར་སྐྱེས་ནས་ཀྱང་རང་ཉིད་ཀྱི་བྲེ་ཁ་དང་སྲང་ཁ་ལ་སོགས་པ་ལ་འཐམ་གཅིགས་[598] བྱས་ཤིང་སྡིག་[599] སྡུག་སྣ་ཚོགས་ཀྱི་སྒོ་ནས་ནོར་བསགས་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱང་བུ་ལ་ཕངས་[600] པ་མེད་པར་སྦྱིན་ནུས་ལ། དེ་བས་མོ་ལ་ནུས་པ་ཡོད་ན་འཁོར་ལོས་[601] བསྒྱུར་བའི་རྒྱལ་སྲིད་ཀྱང་བུ་ལ་ཕངས་ཤིང་ཆེས་སྙམ་པའི་སྲི་[602] བ་དང་ཕངས་པ་མེད་ལ།

接著〔孩子〕長大後，〔母親〕自身也是嚴格管控並累積升斗〔糧食〕等，並以造罪及辛苦的方式累積資財，這一切都毫無吝惜地給予小孩。

596 PM：ཀམ་
597 W、ZY：སྣབ་
598 W、ZY、PM：རྩེག་
599 PM：བདེ་
600 PM：འཕངས་
601 W、ZY：ལོ་
602 PM：བསྲི་

དེ་བས་མོ་ལ་ནུས་པ་ཡོད་ན་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་མཐའ་ཡས་པ་ཡང་འདི་ལ་ཕངས་ཤིང་ཆེས་སྙམ་པ་མེད་པས་བདག་ལ་བྱམས་པའི་མིག་གིས་བལྟས་ལ། བརྩེ་བའི་སེམས་ཀྱིས་སེམས་ཤིང་ཕན་པ་དང་བདེ་བ་ཐམས་ཅད་བསྒྲུབས། གནོད་པ་དང་སྡུག་བསྔལ་ཐམས་ཅད་ལས་བསྐྱབས་[603] པས་དེ་ལྟ་བུའི་དྲིན་ཅན་ཡིན་སྙམ་དུ་བསམས་[604] པ་ཉེ་དུང་གིས་བཏང་སྟེ། མིག་མཆི་མས་གང་བའམ། ལུས་ཀྱི་བ་སྤུ་ལྡང་བ་ཙམ་དུ་བསམས། བསམ་པ་ཉེ་དུང་གིས་ཅི་སྐྱེ་བྱ།

3.1.2 念母恩之量

所以，對母親而言，若有能力，也會因為愛惜並重視小孩而無毫無吝惜轉輪王位；甚至，對母親而言，若有能力，也會以用慈眼觀視自己而無毫無吝惜佛陀的無邊功德，以憐憫之心想〔著孩子〕並成辦一切利樂，以及救護〔孩子〕免於一切傷害與痛苦；〔因此〕以感動的方式於心中思惟：「〔母親〕是如此具恩德者！」以感動的方式盡量思惟，乃至思惟到眼中充滿淚水淚或身毛直豎為止。

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

དེ་ཡང་མ་འདིས་སྐྱེ་བ་འདིར་མ་བྱས་པར་མ་ཟད་དེ། མ་ཡི་ཐུག་མཐའ་རྒྱ་ཤུག་ཚིག་གུ་ཙམ། རི་ལུར་[605] བགྲངས་ཀྱང་ས་ཡིས་ལངས་[606] མི་འགྱུར། ཞེས་པས། འཁོར་བ་ཐོག་མ་མེད་པ་ནས་སྐྱེ་བ་གཞན་དུ་ཡང་། ཡང་ནས་ཡང་དུ་མ་དང་ཕ་ལ་སོགས་པ་བྱས་ནས་ཕན་པ་དང་བདེ་བ་བསྒྲུབས་གནོད་པ་དང་སྡུག་བསྔལ་ལས་བསྐྱབས་[607] པའི་དྲིན་ཅན་ཡིན་ཏེ། བཟའ་བཏུང་འདི་ཙམ་བྱིན་གྱིས་[608] ཚད་བཟུང་དུ་མེད་དེ། ད་ལྟ་འཛིག་

603 PM：སྐྱབས་
604 PM：བསམ་
605 རིལ་བུར་
606 ལང་
607 སྐྱབས་
608 གྱི་

ཧེན་གྱི་ཁམས་ན་བཟའ་བཏུང་ཇི་སྙེད་ཡོད་པ་བས་མང་བ་བྱིན། གོས་འདི་ཙམ་བསྔོན་གྱི་ཚད་བཟུང་དུ་མེད་དེ། ད་ལྟ་འཛིག་ཧེན་གྱི[609] ཁམས་ན་གོས་ཇི་སྙེད་ཡོད་པ་བས་མང་དུ[610] གཡོག་འདི་ཙམ་བྱས་ཀྱི་ཚད་མེད[611] ། ད་ལྟ་འཛིག་ཧེན་གྱི་ཁམས་ན་ལས་ཅི་བྱེད་པ་བས་མང་བའི་གཡོག་བྱས། དེར་མ་ཟད་དེ་བཤེས་གཉེན་བསླབས་པ་དང་། དེར་མ་ཟད་འཆི་བའི་སྲོག་ལས་བསྐྱབས[612] པ་ལ་སོགས་པ་བགྲང་གིས་མི་ལང་ངོ་། །

3.1.3 不僅今世，宿世也有恩

其次，〔如《親友書》云：〕「縱以地丸猶如柏樹子，計母邊際大地猶未足」[613]，這位母親不僅在今生做我的母親，〔此世的母親甚至〕從無始輪回的前世中便一再地〔作為我的〕父母等，成辦利樂，救護〔自己免於〕傷害與痛苦，於己有恩。就以此〔世〕所給予的飲食都難以估量，遑論〔無始以來〕給予比現在世界上所有飲食還要多的〔飲食〕；就以此〔世〕所給予的衣服都難以估量，更何況〔無始以來〕給予較現在世界上所有衣服更多的〔衣服〕；就以此〔世〕所給予的照料都難以估量，更何況〔無始以來〕給予比現在世界上所有照料更多的〔照料〕。不僅如此，也曾作為〔自己〕學習方面的善友，以及救護〔自己免於〕死亡等等數不盡的〔恩德〕！

དེ་ལྟར་དྲིན་ཆེ་བའི་མ་དེ་ལ་དྲིན་ལ་ལན་གྱིས་ລྷན་པར་བྱ་སྟེ། དེ་ཡང་མོ་ལ་ཕན་ཐོགས་སུ་བཏུབ་ན་བདག་ཅི་ཙུག་སོང་ཡང་རུང་སྟེ། ལུས་ཀྱིས་ཕན་ཐོགས་སུ་བཏུབ་ན་ཡན་ལག་གི་དང་པོ་མགོ་དང་། དབང་པོའི་དྭང་མ་མིག་དང་། ཁོང་པའི་ནང་གི་སྙིང་དང་། ཤ་ཁྲག་དང་། ལོངས་སྤྱོད་ཡོད་པ་ཐམས་ཅད་དང་། དུས་གསུམ་དུ་སྐྱེས་པའི་

609 ZY：此處無 གྱི་

610 W、ZY 此處多 བཀོན། ；PM：此處多 བསྔོན།

611 PM：此處多 དེ

612 PM：སྐྱབས་

613 མ་ཡི་ཐུག་མཐའ་རྒྱ་ཤུག་ཚི་གུ་ཙམ། །རི་ལུར་བགྲངས་ཀྱང་ས་ཡིས་ལང་མི་འགྱུར། ། 經號 D4182；頁碼〔ངེ〕173-1-43b；藏文經名 བཤེས་པའི་སྤྲིང་ཡིག

དགེ་བའི་རྩ་བ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་ཀྱང་དེ་ལ་ཕན་གདགས་པར་བྱ་སྟེ། དེ་ཡང་ལན་ལ་རེ་བ་མེད་པའི་སེམས་ཀྱིས་ཕན་གདགས་པར་བྱ། ཕངས་པ་དང་སྲི་བ་མེད་པའི་སེམས་ཀྱིས་ཕན་གདགས་པར་བྱ། ཚམ་ཚོམ་མེད་པའི་སེམས་ཀྱིས་ཕན་གདགས་པར་བྱ། བདེ་བ་ལ་བཀོད་པར་བྱའོ་སྙམ་དུ་བསམ་པའོ།།

3.1.4 當以身、受用、善根而報母恩

因此，應報答母親的大恩大德而思惟如下：「若可以利益母親，我們無論做什麼都可以，若可以身利益，則〔以〕肢體之首的頭、清淨的眼根、體內的心臟及血肉〔而利益彼〕，〔以〕一切擁有的受用〔而利益彼〕，也應以於三時（過去、現在、未來）中所生起的一切善根而利益彼。再者，應以無希求回報之心而行利益，應以毫無慳吝之心而行利益，應以毫無猶豫之心而行利益，亦即應〔將她〕置於安樂中。」

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

དེ་ལྟར་དུ་རེས་ཀྱི་མས་ཕན་བཏགས་པ་དེ་བཞིན་དུ་ཕྱོགས་བཅུའི་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་ཀྱང་བདག་གི་ཕ་མ་དང་ཉེ་དུ་འབྲེལ་བ་ལ་སོགས་བྱས་ནས་བདག་ལ་ཕན་བཏགས་པ་ཡིན་ཏེ། དེ་ལྟར་ཡིན་པར་ཡང་། སེམས་ཅན་རྣམས་ནི་རེ་རེས་ཀྱང་། །ཡང་ནས་ཡང་དུ་མ་བྱས་ནས། །ནུ་ཞོ་བཏུངས་[614] པ་གང་ཡིན་པ། །རྒྱ་མཚོ་བཞི་ཡིས་ཆུ་བས་མང་། ཞེས་དང་། གཞན་ཡང་། སེམས་ཅན་རེ་རེས་ཕ་བྱས་ནས། །རྟ་དང་གླང་པོ་བྱིན་པ་ཡང་། །སྟོང་གསུམ་སྟོད་དུ་ཆུང་བྱུར་ན། །རྐང་འགྲོས་གཞན་ཡང་དེ་དང་མཚུངས། ཞེས་གསུངས་སོ། །

3.1.5 念十方一切有情之恩而應報恩

如同此世的母親利益〔自己〕一般，十方一切有情也曾經作過自己的父母及親屬等等而利益自己，不僅如此，〔經云：〕「諸有情中亦各自，一再一再曾為母，

614 W、ZY、PM：འབྲུངས་

一切所飲諸乳汁，較四大海猶為多。」[615] 此外，如云「一一有情曾為父，授與馬匹及大象，三千界器猶為小，餘代步者[616] 亦如彼。」[617]。

དེ་བཞིན་དུ་ནི་ཟས་དང་གོས་ལ་སོགས་པས་ཀྱང་ཕན་བཏགས་སོ། །དེ་བཞིན་དུ་བདག་ལ་ཁོང་གིས་ཕན་པ་དང་བདེ་བ་ནི་བསྒྲུབས། གནོད་པ་དང་སྡུག་བསྔལ་ལས་ནི་བསྐྱབས[618] ། བརྩེ་བའི་སེམས་ཀྱིས་བསམས[619] ། བྱམས་པའི་མིག་གིས་བལྟ་བལྟ་བའི་[620] དྲིན་ཅན་ཡིན་སྙམ་དུ་ལུས་ཀྱི་བ་སྤུ་ལྡང་བའམ། མིག་ནས་[621] མཆི་མས་གང་བ་ཙམ་དུ་བསམས་[622] པ་ཉེ་དུང་གིས་བཏང་ལ། ཁོང་གིས་ཇི་ལྟར་ཕན་བཏགས་པ་དེ་བཞིན་དུ། བདག་གིས་ཀྱང་ཁོང་ལ་དྲིན་ལ་[623] ལན་གྱིས་ལྷན་དགོས་པ་ཡིན་ཏེ། དེ་ཡང་ད་ལྟ་གཞན་གྱི་[624] ཟས་གོས་ལ་སོགས་བག་ཙམ་ཕན་གདགས་[625] བྱས་པ་ལ་ཡང་། ངའི་བཤེས་ཡིན་ཟེར་ནས་སྲོག་ཀྱང་གཏོང་ཡོད་ན། ཁོང་གིས་དེ་ཙམ་ཕན་བཏགས་པ་ལ། ང་བདག་གིས་ཀྱང་ཅི་སྟེ་མི་འདོགས།

同樣地，也以飲食與衣物而利益〔自己〕。同樣地，他們對自己成辦利益與安樂，救護〔自己免於〕傷害及痛苦，以悲心思念，隨時以慈眼觀視，〔自己〕於心中思惟：「〔一切有情〕是具恩德者！」乃至思惟到生起感動而身毛直豎或眼中充滿淚水為止。如同他們這般地利益〔自己〕，我也必須回報他們的恩德。再者，即使現在他人僅以些許飲食衣物等利益〔自己〕，尚且說：「〔此人〕是我的

615 這是迄今我能找到最近似的內容的出處。མའི་ནུ་ཞོ་འཐུངས་པ་ཡང་རྒྱ་མཚོ་ཆེན་པོ་བཞིའི་ཆུ་བས་ཀྱང་ཆེས་མང་ངོ་ཞེས་གསུངས་པ་དང་།經號 D4401；頁碼 ༼ཇོ༽206-1-57b；藏文經名 འཕགས་པ་དགོངས་པ་ངེས་པར་འགྲེལ་པའི་མདོའི་རྣམ་པར་བཤད་པ།

616 其他代步工具。

617 迄今我還找不到出處。

618 PM：སྐྱབས་

619 PM：བསམས་

620 PM：བལྟ་བལྟ་བའི་ 為 བལྟས་པའི་

621 PM：此處無

622 PM：བསམས་

623 PM：此處無

624 PM：གྱིས་

625 PM：འདོགས་

親人」連生命都敢犧牲了，而對於他們如前〔於自己極大〕的利益，自己現在又如何能不回報？

དེ་ཡང་ཁོང་ལ་ཕན་ཐོགས་སུ་བཏུབ་ན་བདག་ཇི་ལྟར་སོང་ཡང་བླ་སྙེ། ལུས་དང་ལོངས་སྤྱོད་དགེ་བའི་རྩ་བ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་ཕན་གདགས་པར་བྱ་སྙེ། དེ་ཡང་ལན་ལ་རེ་བ་མེད་པ་དང་། ཕངས་པ་དང་སྲི[626] བ་མེད་པ་དང་། ཆམ་ཚོམ་མེད་པའི་སེམས་ཀྱིས་ཕན་གདགས་པར་བྱ། བདེ་བ་ལ་བཀོད[627] པར་བྱ། གཏན་དུ་མི་འབྲལ་བའི་མྱ་ངན་ལས་འདས་པའི་བདེ་བ་ལ་བཀོད[628] པར་བྱ་སྙམ་དུ་བསམ། དེ་ནི་བྱམས་པ་ཅིག་ཅར[629] དུ་བསྒོམ་པའོ། །

3.1.6 頓修慈心

又若能利益他們[630]，自己如何做會更好？而心中思惟：「應以一切身、受用及善根利益〔他們〕，又應以無希求回報之心而行利益，應以毫無慳吝之心而行利益，應以毫無猶豫之心而行利益， 應〔將他們〕置於安樂中，應安置於永不分離的涅槃安樂中。」此即對彼〔十方一切有情〕頓修慈心。

རིམ་གྱིས་སྒོམ་པ་ནི། རྩ་བའི་མ་ལ་བྱམས་པ་བསྒོམ་ལ། དེ་ཚད་དུ་ལོངས་པ་བྱུང་བ་དང་། དེས་དཔགས་ནས་སེམས་ཅན་གཞན་གཅིག་དང་། གཉིས་དང་། བཞི་དང་བརྒྱད་ལ་སོགས་པ་ནས་འཛམ་བུའི་གླིང་དང་། སྟོང་གསུམ་དང་། མཐར་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ལ་ཁྱབ་པར་བསྒོམ་མོ། །སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ལ་སྙིང་ཐག་པ་ནས་ཕན་བདེ་བསྒྲུབ་པའི་བསམ་པ་བྱུང་ན་བྱམས་པ་ཚད་མེད་པའོ། །

---

626 PM：བསྲི་
627 PM：དགོད་
628 PM：དགོད་
629 PM：ཆར་
630 藏文是以單數的他，但此處應該理解為十方一切有情。

3.1.7 漸修慈心

漸次修習，即對根本母親（今世）修慈心而稱量生起，再依此比推至其他有情，從一位、二位、四位與八位等，乃至南贍部洲，三千〔大千世界〕，最後遍及一切有情而修。若生起至心成辦利樂一切有情之意樂即是慈無量。

དེ་ལྟར་སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་ཕན་བདེ་བསྒྲུབ་པར་འདོད་[631] ཀྱང་སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་བལྟས་ན་བདེ་བའི་གེགས་སྡུག་བསྔལ་གྱིས་གདུངས་པར་འདུག་པས་དེ་དང་མ་བྲལ་བར་དུ་བདེ་བ་མེད་པས། སྡུག་བསྔལ་དང་བྲལ་བའི་སྙིང་རྗེ་བསྒོམ་དགོས་སོ། །

3.2 如何修習悲心

如是，雖然想要成辦利樂諸有情，但是若觀察諸有情，則皆為安樂的障礙——苦——所逼惱，乃至未離彼（苦）則無安樂，因此須要修持〔願諸有情〕離苦的悲心。

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

དེ་ལ་ཡང་ཅིག་ཅར་[632] བསྒོམ་པ་དང་རིམ་གྱིས་བསྒོམ་པ་གཉིས་ལས། ཅིག་ཅར་[633] བསྒོམས་པ་ནི། དེ་ཡང་ད་ལྟའི་མ་ལ་སྙིང་རྗེ་བསྒོམ་སྟེ། ད་ལྟའི་མ། ད་[634] རྒྱལ་པོའི་ཆད་པས་ཐོག་ནས་མེར་བསྲེགས་པའམ། འཁྲུག་རྡོང་དུ་སྒྲུར་བའམ། ཆེར་ལྟག་[635] གིས་འབྲབ་པའམ། ཆེར་བྱུངས་ཀྱིས་འཐོག་པའམ། མིག་འབྱིན་པའམ། ཡན་ལག་ཉིང་[636] ལག་གཅོད་པ་ལ་སོགས་བྱེད་ན། མ་དེ་སྙིང་རྗེའམ་མི་རྗེ་ན་སྙིང་རྗེ།

又其中，頓時修持（頓修）與漸次修持（漸修）二者。

631 ZY：多 པར་
632 PM：ཆར་
633 PM：ཆར་
634 ZY：ང་；PM：དེ་
635 W、ZY：ལྟགས་
636 W、ZY：སྙིང་

3.2.1 先從今世之母修悲心

〔先就〕頓時修持而言，〔首先〕對今世的母親修持悲心，若今世的母親目前因為遭受國王的懲治，而被火燒、冰凍、以刺鞭[637] 笞、以鑷子拔毛、剜眼、割截肢體與支分[638] 等，那麼〔受如此苦之〕母親可不可憐呢？答：是可憐的。

དེ་སྡུག་བསྔལ་ལས་སྐྱོབ་པ་བདག་ལ་འབབ་བམ་མི་འབབ་ན་འབབ། མ་སྐྱབས་ན་མ་ཡི་ཐུག་གམ་མི་ཐུག་ན་ཐུག ། མ་སྐྱབས་[639] ན་གཞན་གྱིས་འཕྱའམ་[640] མི་འཕྱ་ན་འཕྱ། རང་དགའ་འམ་མི་དགའ་ན་མི་དགའ། དེ་ཙམ་ལ་ཡང་སྙིང་རྗེ་ཟེར་ན་མ་དེ་སེམས་ཅན་ཚ་བའི་དམྱལ་བའམ། སེམས་ཅན་གྲང་བའི་དམྱལ་བ་ལ་སོགས་པར་སྐྱེས་ན། དེ་བས་སྡུག་བསྔལ་འབུམ་འགྱུར་ལ་སོགས་པས་ཆེ་བས་སྔར་བས་[641] ཀྱང་འབུམ་འགྱུར་གྱི་[642] སྙིང་རྗེ་བས། དེ་སྡུག་བསྔལ་ལས་སྐྱོབ་པར་བདག་ལ་འབབ་[643] བོ། །

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

3.2.2 思母受地獄苦

將彼（母親）從痛苦中救護出來〔的這個責任〕是否落在自己身上呢？答：是落在自己身上；若不救護則母親絕不絕望呢？答：會絕望的；若不救護則他人譴不譴責呢？答：會譴責的；自己會歡不歡喜呢？答：會不歡喜的！又若光是這樣都會說：「〔今世的母親〕好可憐啊！」，更何況母親若投生在炎熱有情地獄或寒冷有情地獄等時，熱、寒二地獄的母親所受苦為今世母親所受苦的十萬倍；而熱、寒二地獄的母親的可憐程度也是今世母親的十萬倍，因此將她（母親）從痛

637 此處藏文 ལྕག, CT 無 ས 後加，就是帶刺的鞭子；W 與 ZY 是 ལྕགས་ 有 ས 後加就是鐵刺的鞭子。

638 此處 CT 是 ཉིང་ལག་，就是支分；W 與 ZY 是 སྙིང་ལག་，辭典查無。所以，不排除 སྙིང་ལག་ 是誤植。

639 ZY：སྐྱབ་

640 PM：འཕྱ་འམ་

641 ZY：བའི་

642 PM：གྱིས་

643 PM：བབ་

苦中救護出來〔的這個責任〕落在自己身上。

དེ་བཞིན་དུ་ད་ལྟའི་མ་དེ་ལ་བཟའ་བཏུང་མེད་ནས་རྟག་ཏུ་བཀྲེས་སྐོམ་གྱིས་གདུངས་ན་སྙིང་རྗེའམ་མི་རྗེ་ན་སྙིང་རྗེ་བ་ལ་སོགས་པ་སྔ་མ་བཞིན་ནོ། །དེ་ཙམ་ལ་ཡང་སྙིང་རྗེ་ཟེར་ན་མ་དེ་ཡི་དྭགས་སུ་སྐྱེས་ན་དུས་རྟག་ཏུ་སྡུག་བསྔལ་གྱིས་གཟིར་བས་སྔ་མ་བས་འབུམ་འགྱུར་ལ་སོགས་པས་སྡུག་བསྔལ་ཆེ་བས་སྙིང་རྗེའམ་མི་རྗེ་ན་རྗེ་ལ་དེ་སྡུག་བསྔལ་དེ་ལས་སྐྱོབ་པ་བདག་ལ་འབབ་བོ། །[644]

3.2.3 思母受餓鬼苦

同樣地，今世的母親若沒有飲食而恆常受飢渴所困苦，那麼〔今世的母親〕可不可憐等等〔的情況〕如前一般。若光是這樣都會說：「〔今世的母親〕好可憐啊！」，更何況母親若投生為餓鬼，恆時被痛苦所折磨，所受的苦為今世母親的十萬倍等，因為所受的苦更大，可不可憐呢？答：是可憐的。因此將她（母親）從痛苦中救護出來〔的這個責任〕落在自己身上。[645]

དེ་བཞིན་དུ་ད་ལྟའི་མ་དེ་རྗེ་དཔོན་གདུག་རྩུབ་ཅན་གྱི་དབང་དུ་སོང་ནས་[646] དུས་རྟག་ཏུ་བརྡུང་རྫོགས་[647] བྱེད་ཅིང་ཚིག་ངན་གྱིས་བསྐྱད་ནས་སྐད་ཅིག་ཙམ་ཡང་མི་དལ་བར་བཀོལ་ན་སྙིང་རྗེའམ་མི་རྗེ་ན་རྗེ་ཞེས་པ་ལ་སོགས་པ་སྔ་མ་བཞིན་ནོ། །དེ་ཙམ་ལ་སྙིང་རྗེ་ཟེར་ན་མ་དེ་དུད་འགྲོར་སྐྱེས་ན་སྔ་མ་བས་སྡུག་བསྔལ་འབུམ་འགྱུར་གྱིས་ཆེ་བས། སྔ་མ་བས་སྙིང་རྗེ་ལ། དེ་སྡུག་བསྔལ་དེ་ལས་སྐྱོབ་པ་བདག་ལ་བབས་སོ[648] ། །

644 PM：這一整段藏文都缺。
645 PM 缺漏這一整段關於母投生於餓鬼之苦。
646 PM：སོང་
647 PM：བརྡུངས་བཅོག་
648 W、ZY：འབབ་བོ་；PM：བབ་བོ་

3.2.4 思母受旁生苦

同樣地，今世的母親若被兇殘的人主[649] 所使喚，恆時槌打而以惡言所驅趕，連一剎那也不得閒地被奴役著，那麼〔今世的母親〕可不可憐等等〔的情況〕如前一般。若光是這樣都會說：「〔今世的母親〕好可憐啊！」，更何況母親若投生在旁生時，所受的苦為今世母親的十萬倍故等，因為〔所受的苦〕更大，較之前（今世母親）更可憐的！因此將她（母親）從痛苦中救護出來〔的這個責任〕落在自己身上。

མ་དེ་མིར་སྐྱེས་ཀྱང་སོ་ནམ་དང་བྲེལ་ཕོངས་ལ་སོགས་པའི་སྡུག་བསྔལ་གྱིས་གདུངས་པས་དེ་སྙིང་རྗེ་ལ། དེ་སྡུག་བསྔལ་ལས་སྐྱོབ་པ་བདག་ལ་འབབ་[650] བོ། །མ་དེ་ལྷ་མ་ཡིན་དུ་སྐྱེས་ཀྱང་ང་རྒྱལ་དང་[651] འཐབ་རྩོད་ལ་སོགས་པའི་སྡུག་བསྔལ་གྱིས་རྟག་ཏུ་གཟིར་བས་ཤིན་ཏུ་སྙིང་རྗེ་ལ། དེ་སྡུག་བསྔལ་ལས་སྐྱོབ་པ་བདག་ལ་འབབ་[652] བོ། །མ་དེ་ལྷར་སྐྱེས་ཀྱང་འཆི་འཕོ་དང་ལྟུང་བྱེད་ལ་སོགས་པའི་སྡུག་བསྔལ་གྱིས་གཟིར་བས། ཤིན་ཏུ་སྙིང་རྗེ་སྟེ། དེ་སྡུག་བསྔལ་ལས་སྐྱོབ་པ་བདག་ལ་[653] འབབ་[654] བོ། །

དེ་ལྟར་མ་དེ་སྡུག་བསྔལ་དེ་རྣམས་ཀྱི་རྒྱུ་ལས་དང་ཉོན་མོངས་པ་ལ་ཡང་རྟག་ཏུ་སྤྱོད་ཅིང་། དེའི་འབྲས་བུ་འགྲོ་བ་རིས་[655] དྲུག་ན་སྡུག་བསྔལ་ཆེན་པོས་རྟག་ཏུ་གཟིར་བས་དེ་ཤིན་ཏུ་སྙིང་རྗེ་ཞིང་། སྡུག་བསྔལ་དེ་ལས་སྐྱོབས་[656] པ་བདག་ལ་འབབ་[657] བོ་སྙམ་དུ་བསྒོམ་པར་བྱའོ། །

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

649 可能指古時的主奴/主僕關係。
650 PM：བབ་
651 ZY：無此
652 PM：བབ་
653 ZY：無此
654 PM：བབ་
655 PM：རིགས་
656 PM：སྐྱབས་
657 PM：བབ་

3.2.5 思母受人、非天、天之苦

又母親投生為人時，由於務農與貧困等痛苦所逼惱，所以她是可憐的！因此將她（母親）從痛苦中救護出來〔的這個責任〕落在自己身上。

又母親投生為非天時，由於恆常受到傲慢與戰爭等痛苦逼迫故，是十分可憐的！因此將她（母親）從痛苦中救護出來〔的這個責任〕落在自己身上。

又母親投生為天時，由於受到死亡與下墮等痛苦逼迫故，是十分可憐的！因此將她（母親）從痛苦中救護出來〔的這個責任〕落在自己身上。

3.2.6 思母之苦因與苦果

心中應〔如此〕修持：「母親如上一般恆常造作業與煩惱這些苦因，而其果報是於六趣中恆常被大苦所逼惱，所以非常可憐！因此將她（母親）從痛苦中救護出來〔的這個責任〕落在自己身上。」

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

དེ་ལྟར་བསྒོམས་པས་སྙིང་ཐག་པ་ནས་མ་དེ་ཡི་སྡུག་བསྔལ་མི་བཟོད་ཅིང་སྡུག་བསྔལ་དེ་ལས་སྐྱོབ་པར་འདོད་པའི་བསམ་པ་བྱུང་ན། སེམས་ཅན་གཞན་[658] ལ་སྙིང་རྗེ་བསྒོམ་པ་ནི། ནམ་མཁའི་མཐས་གཏུགས་པའི་སེམས་ཅན་ལ་ཕན་པ་དང་བདེ་བ་སྒྲུབ་པར་བྱེད་པའི་འགྲོ་བའི་མ་[659] ཀུན་རྣམས་ལ་སྒོམ་པར་བལྟས་ན།

3.2.7 轉思一切有情之苦因與苦果而修悲

如是修習故，若至心地生起「不忍母親受苦而想要將她從痛苦中救護出來」之意樂，〔再轉而〕對其他有情修習悲心，即觀修盡虛空猶如老母親的有情眾生而給予利益及安樂。

658 PM：無此
659 ZY：མར་

འགྲོ་བ་རིགས་དྲུག་ན་སྡུག་བསྔལ་རྒྱུ་འབྲས་གཉིས་ཀྱིས་རྟག་ཏུ་སྡུག་བསྔལ་ཏེ། དེ་ཡང་སྡུག་བསྔལ་གྱི་རྒྱུའི་དབང་དུ་བྱས་ན། ད་ལྟའི་དུས་ཀྱི་སེམས་ཅན་བསམ་རྒྱུ་ཉོན་མོངས་པ་ལས་མེད། བྱ་རྒྱུ་ལས་ངན་ལས་མེད་པ་[660] ཉོན་མོངས་[661] ཀུན་ནས་སློང་ནས་མི་དགེ་བ་བཅུ་དང་། མཚམས་མེད་པ་ལྔ་དང་། དེ་དང་ཉེ་བ་ལྔ་དང་། སོ་སོ་ཐར་པའི་སྡོམ་པ་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྡོམ་པ་དང་། གསང་སྔགས་ཀྱི་དམ་ཚིག་དང་འགལ་བ་འབའ་ཞིག་བྱེས་[662] པས་རང་ལ་རང་དགྲར་ལངས་རང་མགོ་རང་གི་བསྐོར། མི་དགེ་བ་ལ་རྩོལ་འདོན་པས་ངན་འགྲོ་ལས་འགྲོ་ས་མེད་པ་ཅིག་ཡིན་ལ། ཁྱད་པར་དུ་ཡང་ཡི་དྭགས་རྣམས་ནི་ལས་ངན་གྱིས་ལུས་ངན་བླངས་སྟེ། སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཁོའི་ཉོན་མོངས་པ་སྐྱེ་བའི་ཡུལ་དུ་གྱུར་པས་ལས་ངན་འབའ་ཞིག་[663] ངན་སོང་ནས་ཐོན་པའི་དུས་མི་འོང་བས། འདི་རྣམས་སྙིང་རྗེ་སྙམ་དུ་བསམ་མོ། །

於六趣中〔眾生〕因為苦因、苦果二者而恆時受苦，若就苦因的範疇而言（由煩惱造業的情況），現今有情的所思除了煩惱以外無有其他，所作除了惡業以外無有其他，遍起煩惱而僅只造作十不善業、五無間、近五無間、違犯別解脫律儀、違犯菩薩律儀、違犯密咒誓言，因此自己跟自己為敵，自己愚弄自己，由於致力於不善，因此除了惡趣外沒有〔其他〕去處，尤其是餓鬼們因惡業而受取劣身，一切有情皆會成為他（餓鬼）生起煩惱的對境，因此全然沒有脫離惡趣之時，心中思惟：「這些〔猶如老母親的有情眾生〕是可憐的！」

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

ལས་ངན་དེའི་འབྲས་བུ་ནི། དམྱལ་བར་སྐྱེས་པ་རྣམས་ཚ་གྲང་བཅད་བཏུབ་གཙོ་[664] སྲེག་ལ་སོགས་པས་སྡུག་བསྔལ། ཡི་དྭགས་སུ་སྐྱེས་པ་རྣམས་བཀྲེས་སྐོམ་ལ་སོགས་པས་རྟག་ཏུ་སྡུག་བསྔལ། བྱོལ་སོང་དུ་སྐྱེས་པ་རྣམས་

660 PM：པས་
661 PM：此處多 པས་
662 ZY：བྱས་
663 PM：此處多 བསོགས་
664 PM：བཙོ་

ཧླུན་རྨུགས་[665] པ་[666] བཀོལ་སྤྱོད་ལ་སོགས་པས་རྟག་ཏུ་སྡུག་བསྔལ། མིར་སྐྱེས་པ་རྣམས་སོ་ནམ་དང་དབྱིལ་ཕོངས་ལ་སོགས་པས་རྟག་ཏུ་སྡུག་བསྔལ། ལྷ་མ་ཡིན་དུ་སྐྱེས་པ་རྣམས་ང་རྒྱལ་དང་འཐབ་རྩོད་ལ་སོགས་པས་རྟག་ཏུ་སྡུག་བསྔལ། ལྷར་སྐྱེས་པ་རྣམས་འཆི་འཕོ་དང་ལྟུང་བྱེད་ལ་སོགས་པས་རྟག་ཏུ་སྡུག་བསྔལ།

惡業之果，即：諸投生於地獄者，因熱、寒、割、截、煮[667] 、烤等而受苦；諸投生於餓鬼者，因飢渴等而恆時受苦；諸投生於旁生者，因愚癡、昏沈、奴役等而恆時受苦；諸投生於人者，因務農與貧困等而恆時受苦；諸投生於非天者，因慢心與鬥爭等而恆時受苦；諸投生於天者，因死歿與隕墜等而恆時受苦。

འདི་རྣམས་སྙིང་རེ་རྗེ་སྙམ་དུ་ལུས་ཀྱི་བ་སྤུ་ལྡང་བའམ། མིག་མཆི་མ་[668] འཁྲུགས་པ་ཙམ་དུ་བསམ་སྟེ། འདི་རྣམས་སྡུག་བསྔལ་ལས་བསྒྲལ་བ་བདག་ལ་འབབ་པས། འདི་རྣམས་སྡུག་བསྔལ་ལས་བསྒྲལ་ལ་གཏན་དུ་མི་འབྲལ་བའི་བླ་ན་མེད་པའི་བྱང་ཆུབ་ལ་བཀོད་པར་བྱ་སྙམ་དུ་བསམ་མོ། །དེ་ནི་སྙིང་རྗེ་ཅིག་ཅར་[669] བསྒོམ་པའོ། །

3.2.8 生悲之量而頓修悲心

心想：「這些真是可憐！」〔如此〕思惟乃至身毛直豎或或眼中充滿淚水為止。將這些〔猶如老母親的有情眾生〕從痛苦中救護出來〔的這個責任〕落在自己身上，故於心中思惟：「將這些從痛苦中救護出來而安置於永不分離的無上菩提中！」這就是頓時修習（頓修）悲心。

665 PM：རྨོངས་

666 PM：པས་

667 此處 W、ZY 與 CT 的藏文 གཙོ，疑為 བཙོ 的誤植。故 PM：བཙོ 較正確。

668 PM：མས་

669 PM：ཆར་

རིམ་གྱིས་བསྒོམ་པ་ནི། དང་པོ་ད་ལྟའི་མ་ལ་སྙིང་རྗེ་བསྒོམ་པ་ནི[670] ། ཚད་དུ་ལོངས་པ་དང་། གཞན་གཅིག་དང་། གཉིས་དང་། བཞི་དང་། བརྒྱད་ལ་སོགས་པ་ནས་འཛམ་བུའི་གླིང་གི་སེམས་ཅན་དང་། སྟོང་གསུམ་གྱི་སེམས་ཅན་ལ་སྙིང་རྗེ་བསྒོམ་མོ། །སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་སྡུག་བསྔལ་མི་བཟོད་ཅིང་དེ་རྣམས་སྙིང་ཐག་པ་ནས་སྡུག་བསྔལ་ལས་སྒྲོལ་བར་འདོད་པའི་བློ་སྐྱེས་ན། དེ་ནི་སྙིང་རྗེ་ཚད་མེད་པའོ། །

3.2.9 漸修悲心

漸次修習，即先於今生的母親修悲心後而稱量生起後〔，再比推至〕其他有情，一位、二位、四位與八位等，乃至對南贍部洲的有情，三千〔大千世界〕的有情修悲心。若至心地生起「不忍一切有情受苦而想要將他們從痛苦中救護出來」之心，此即是悲無量。

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

སྙིང་རྗེ་ལ་ཡང་གསུམ་སྟེ། སེམས་ཅན་ལ་དམིགས་པ་དང་། ཆོས་ལ་དམིགས་པ་དང་། དམིགས་པ་མེད་པའི་སྙིང་རྗེའོ། །

དང་པོ་ནི། སྙིང་རྗེ་བསྒོམ་མཁན་བདག་ཀྱང་བདེན་ཞེན་དང་མ་བྲལ་བས་བདེན་པའི་རང་བཞིན་གྱིས། སེམས་ཅན་རྣམས་བདེན་པའི་རང་བཞིན་གྱིས་སྡུག་བསྔལ་དང་བྲལ་བར་འདོད་པའོ། །དེ་ནི་མུ་སྟེགས་བྱེད་ཀྱི་བདག་ཉིད་ཆེན་པོ་རྣམས་ལ་ཡང་ཡོད་དུ་རུང་ངོ་། །

གཉིས་པ་ནི། སྙིང་རྗེ་བསྒོམ་མཁན་བདག་ཉིད་[671] ཀྱང་རྟེན་ཅིང་འབྲེལ་བར་འབྱུང་བའི་ཆོས་ཙམ་དུ་གོ་ལ། ཆོས་ཙམ་གྱི་སེམས་ཅན་རྣམས་ཆོས་ཙམ་གྱིས་སྡུག་བསྔལ་དང་བྲལ་བར་འདོད་པའོ། །དེ་ནི་ཉན་ཐོས་དང་རང་སངས་རྒྱས་རྣམས་ལ་ཡང་ཡོད་དོ། །

670 PM：此處無
671 PM：此處無

གསུམ་པ་ནི། བདག་ཉིད་ཀྱང་ཅི་ཡང་མ་གྲུབ་པ་ནམ་མཁའ་ལྟ་བུར་གོ་ཡང་གཉིས་སུ་སྣང་གི་བར་དུ་སེམས་ཅན་ཅིར་ཡང་མ་གྲུབ་པ་ཡིན་ཡང་འཁྲུལ་པའི་སྣང་བ་སྒྱུ་མ་ལྟ་བུའི་སེམས་ཅན་རྣམས། སྒྱུ་མ་ལྟ་བུའི་སྡུག་བསྔལ་དང་བྲལ་བར་འདོད་པ་ནི་སློབ་པའི་དམིགས་པ་མེད་པའི་སྙིང་རྗེའོ། །མི་སློབ་པའི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཐུགས་རྗེ་ནི། སྔོན་གྱི་འཕེན་པའི་དབང་གིས་ལྷུན་གྱིས་གྲུབ་པ་དང་། རྒྱུན་ཆད་མེད་པའི་འཕྲིན་ལས་ཀྱིས་སེམས་ཅན་རྣམས་འཁོར་ལས་སྒྲོལ་བའོ། ། དེ་ནི་ཐེག་པ་ཆེན་པོ་ཁོ་ནའི་འོ། །

3.3 說明三種悲心差別

悲心又分三：緣眾生〔之悲心〕、緣法〔之悲心〕、無所緣之悲心。

首先（緣眾生之悲心），修習悲心者自身尚未遠離諦實的執著，因此欲求「諦實自性[672] 之有情遠離諦實自性之苦」。外道大德們也會有這種〔緣眾生之悲心〕。

第二（緣法之悲心），修習悲心者，自身也[673] 已了知〔眾生及苦〕僅是緣起之法，而欲求「唯〔緣起〕法之有情遠離唯〔緣起〕法之苦」。聲聞與獨覺們也會有這種〔緣法之悲心〕。

DILA 法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

第三（無所緣之悲心），即了解自身〔在現觀空性的根本定中〕猶如虛空般全然無所成立，乃至〔在出根本定的後得位中，能所〕二現，雖然有情全然無所成立，但是欲求「猶如幻化般錯亂顯現的有情遠離幻化般之痛苦」之心是〔大乘〕有學〔聖者〕的無所緣之悲心。無學位佛陀之悲心，是以往昔牽引力任運成就且相續不斷的事業而從輪回救度諸有情。這是唯有大乘〔聖者才具有的悲心〕。

དེ་ལྟར་བྱམས་པ་དང་སྙིང་རྗེ་བསྒོམས་པས་རང་དོན་བྱེད་པ་ལས་བློ་ལྡོག་ཅིང་། གཞན་དོན་བྱེད་པ་འི་བློ་འབྱུང་བར་སྟོན་པ་ནི་བྱམས་དང་སྙིང་རྗེ་ལས་སུ་རུང་ཙམ་ན། །རང་དོན་བྱེད་པའི་བློ་ནི་ལྡོག[674] འགྱུར་ཞིང་། གཞན་

672 即實有。
673 此處之也有，是指除了已經修成緣眾生之悲心外，也了解緣起顯現。
674 PM：ལོག

དོན་བྱང་ཆུབ་སྒྲུབ་[675] **པའི་སེམས་སྐྱེ་འགྱུར།** ཞེས་པ་སྟེ། སྙིང་རྗེ་བྱམས་པ་དག་ཐག་པ་ནས་སེམས་ཅན་ལ་ཕན་བདེ་བསྒྲུབ་པར་འདོད་པ་དང་། སྡུག་བསྔལ་ལས་བསྒྲལ་བར་འདོད་པ་ནི་བྱམས་པ་དང་སྙིང་རྗེ་ལས་སུ་རུང་བའོ། །དེའི་[676] རང་དོན་གཅིག་པུ་སྒྲུབ་པ་ལས་བློ་ལྡོག་པ་ནི་རང་ཉིད་གཅིག་པུ་འཁོར་བ་ལས་ཐར་བས་མི་ཆོག་པས་རིས་[677] དྲུག་གི་སེམས་ཅན་འཁོར་བ་ལས་སྒྲོལ་ཞིང་བླ་ན་མེད་པའི་བདེ་བ་ལ་བཀོད་པ་བདག་ལ་འབབ་བོ་སྙམ་པའི་བློ་འབྱུང་བའོ། །

3.4 以修慈悲遮止唯求自利之心

如上所說的「藉由修持慈心與悲心，能從成辦自利之心轉而生起成辦他利之心」即是「**當慈與悲已成堪能時，將能遮止唯求自利心，將生利他成就菩提心。**」（8abc）至心地想要成就利樂有情以及想將有情從苦中救拔出來，即慈心與悲心已達堪能。它（已達堪能之慈心與悲心）[678] 能夠遮止唯求一己自利心，即心中生起：「光是自己從輪回中解脫是不夠的，因此從輪回中救拔六道有情而安置於無上安樂〔的這個責任便〕落在自己身上！」

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

གཞན་དོན་དུ་བྱང་ཆུབ་སྒྲུབ་པའི་སེམས་སྐྱེ་བར་འགྱུར་བ་ནི། འོ་ན་ཐབས་གང་གིས་སེམས་ཅན་རྣམས་སྡུག་བསྔལ་ལས་སྒྲོལ་ཞིང་བདེ་བ་ལ་བཀོད་པར་ནུས་སྙམ་ན། བརྒྱ་བྱིན་དང་ཚངས་པ་ལ་སོགས་དང་། ཉན་ཐོས་དང་རང་རྒྱལ་བའི་བྱང་ཆུབ་ཐོབ་ཀྱང་སེམས་ཅན་གྱི་དོན་མི་ནུས་ལ། [679]སངས་རྒྱས་ཐོབ་ན་ནུས་སོ། །

4. 希求佛菩提

所將生起的為了他利而成就菩提之心，是指若想：「那麼，以何方便能夠從

---

675 PM：བསྒྲུབ་

676 PM：དེས་

677 PM：རིགས་

678 W、ZY 與 CT 的 དེའི་ 很可能是冗詞；故以 PM：དེས་ 為準。

679 PM：此處多一段 ཉན་ཐོས་དང་རང་རྒྱལ་བའི་བྱང་ཆུབ་ཐོབ་ཀྱང་

輪回中救拔六道有情而安置於〔無上〕安樂中？」即縱使得生為帝釋及梵天等，以及獲得聲聞與獨覺菩提也無法利益〔一切〕有情，而獲得佛〔菩提〕方能〔利益一切有情〕！

སངས་རྒྱས་ཐོབ་ན་སེམས་ཅན་གྱི་དོན་ནུས་པའི་རྒྱུ་མཚན་ཇི་ལྟར་ཡིན་སྙམ་ན། སངས་རྒྱས་དང་པོ་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་མཆོག་ཏུ་སེམས་བསྐྱེད་པ་ན་ཡང་གཞན་གྱི་དོན་དུ་སེམས་བསྐྱེད་ལ། བར་དུ་བསྐལ་པ་གྲངས་མེད་པ་གསུམ་དུ་ཚོགས་བསགས་པ་ཡང་གཞན་གྱི་དོན་དུ་ཡིན་ལ། ཐ་མར་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པ་ཡང་གཞན་གྱིས་[680] དོན་དུ་ཡིན་ཞིང་། མཛད་པ་ཡང་གཞན་དོན་ཁོ་ན་མཛད་པ་ཡིན་ནོ། །

若想：「獲得佛〔菩提〕方能〔利益一切有情〕的原因是什麼？」

4.1 佛陀初中後的所行

〔因為〕佛陀最初為殊勝菩提而發心時是為了利益有情而發心的；中間於三無數劫中集聚資糧也是為了利益其他〔有情〕；最後圓滿正等正覺還是為了利益其他〔有情〕。〔最初發心、中間集資以及成佛之後的〕行誼皆為利益其他〔有情〕而行。

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

གཞན་ཡང་ཤེས་བྱ་ཐམས་ཅད་མངོན་སུམ་དུ་མཁྱེན་པ་ཡིན་ཏེ། མདོ་སྡེ་རྒྱན་ལས། སོ་སོར་ཀུན་རྟོག་ཡེ་ཤེས་ནི། །ཤེས་བྱ་ཀུན་ལ་རྟག་མི་ཐོགས། ཞེས་གསུངས་པས་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་དོན་ནུས་སོ། །ཐུགས་རྗེ་ཆེན་པོ་དང་ལྡན་པས་མ་བུ་གཅིག་པ་[681] ལ་སེམས་པ་བཞིན་དུ་ཉེ་རིང་དང་དབྱེ་བཀོལ་མེད་པར་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་དོན་མཛད་པའི་ཕྱིར་ན་ཡང་སེམས་ཅན་གྱི་དོན་ནུས་སོ། །དེ་ཡང་རྒྱན་ལས། འཇིག་རྟེན་ཀུན་ལ་ཉིན་མཚན་དུ། །ལན་དྲུག་ཏུ་ནི་སོ་སོར་གཟིགས། །ཐུགས་རྗེ་ཆེན་པོ་དང་ལྡན་པའི། །ཕན་དགོངས་ཁྱོད་ལ་ཕྱག

680 PM：此處無
681 PM：པོ་

འཚལ་ལོ། །ཐབས་ལ་མཁས་པས་གང་ལ་གང་གིས་འདུལ་བ་དེ་དང་དེའི་སྐུར་བསྟན་པ[682] ། དོན་མཛད་པའི་ཕྱིར་ན་ཡང་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་དོན་ནུས་ཏེ། དེ་ལྟར་ཡང་གང་ལ་ཅིས་འདུལ་དེ་ལ་དེར་སྟོན་པའི། །བཙུན་པ་སྤྱན་རས་གཟིགས་ལ་ཕྱག་འཚལ་ལོ། །ཞེས་གསུངས་པ་བཞིན་ནོ།།

4.2 佛具遍智

此外，〔佛陀〕是現證一切所知（遍智）者，即《經莊嚴論》云：「別別思惟妙觀智，一切所知恆無礙。」[683] 故能夠利益一切有情。

4.3 佛具大悲

〔佛陀〕因具大悲故，猶如母親用心對待獨子一般，無有親疏遠近地成辦一切有情的利益，因此也能夠利益有情。此亦如《經莊嚴論》云：「佛於晝夜六時中，各別觀視諸世間，禮敬於汝具大悲，思維利益眾生者。」[684]

4.4 佛具善巧方便

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

由於善巧方便，應以何身度何身即示彼與彼身〔行度化〕（應以何身得度，即現何身而度）以成辦利益，因此也能夠利益有情，即如〔經〕云：「應以何身得度則現彼，禮敬尊者觀世音自在。」[685]

682 PM：ནས་

683 སོ་སོར་རྟོག་པའི་ཡེ་ཤེས་ནི། །ཤེས་བྱ་ཀུན་ལ་རྟག་མི་ཐོགས། །ཏིང་ངེ་འཛིན་དང་གཟུངས་རྣམས་ཀྱི། །གཏེར་དང་འདྲ་བ་ཁོན་ཡིན། | 經號 D4020；頁碼（ཕི）123-1-11b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ། 【《大乘莊嚴經論》卷 3〈10 菩提品〉：「觀智識所識，恒時無有礙，此智如大藏，總持三昧依。釋曰：此偈顯示轉第六識得觀智。觀智於所識一切境界恒無障礙，譬如大藏，與一切陀羅尼門、一切三昧門而為依止。」(CBETA 2021.Q2, T31, no. 1604, p. 607b5-9)

684 འཇིག་རྟེན་ཀུན་ལ་ཉིན་མཚན་དུ། །ལན་དྲུག་ཏུ་ནི་སོ་སོར་གཟིགས། །ཐུགས་རྗེ་ཆེན་པོ་དང་ལྡན་པ། །ཕན་དགོངས་ཁྱོད་ལ་ཕྱག་འཚལ་ལོ། | 經號 D4020；頁碼（ཕི）123-1-38b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ། 【《大乘莊嚴經論》卷 13〈24 敬佛品〉：「晝夜六時觀，一切眾生界，大悲具足故，利意我頂禮。釋曰：此偈禮如來大悲勝功德。」(CBETA 2021.Q2, T31, no. 1604, p. 661a23-25)

685 迄今我還找不到出處。

དེས་ན་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་ནི་[686] ཚད་མེད་དེ། སངས་རྒྱས་གཅིག་གི་ཡོན་ཏན་ཡང་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་བསྐལ་བ་[687] མཐའི་བར་དུ་བརྗོད་ཀྱང་རྫོགས་པར་མི་ནུས་ཏེ། དེ་ལྟར་ཡང་། ཤིན་ཏུ་རྟག་པའི་རང་བྱུང་གི །ཡོན་ཏན་རྣམས་ཀྱི་ཆ་ཙམ་ཞིག །མི་རྟོགས་སངས་རྒྱས་རྣམས་དང་ནི། །ཆོས་རྣམས་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་པའོ། །ཞེས་གསུངས་སོ། །དེ་བས་ན་སངས་རྒྱས་ཐོབ་ན་སེམས་ཅན་གྱིས་[688] དོན་[689] བྱེད་ནུས་སོ། །

4.5 佛功德難思

因此，佛陀的功德是無量的，佛陀即使窮盡一劫也無法圓滿讚說一位佛的功德，而這亦如〔經〕云：「極為恆常[690] 自然覺，諸德少分亦難知，是故諸佛與諸法，不可思議難遍及。」[691] 是故，唯有獲得佛果位才能夠成辦〔一切〕有情的利益[692]！

དེ་ལྟར་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་བསམ་པ་དེ་ལ་ཡིད་ཆེས་ནས་སངས་རྒྱས་ཐོབ་ནས་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་དོན་བྱེད་ནུས་པར་འདུག་པས། སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་དོན་དུ་བྱང་ཆུབ་བསྒྲུབ་པར་བྱའོ་སྙམ་པའི་བློ་གྲོས་སྐྱེ་བར་འགྱུར་རོ། །

對於如上應該思惟的佛功德生起信解後，心中將生起「獲得佛果位之後，方有能力利益一切有情，因此為了利益一切有情應成就〔無上〕菩提」之智慧。

686 PM：此處無

687 W、ZY：པ་；PM：པའི་

688 PM：གྱི་

689 ZY：此處多 དུ་

690 此處是 ཤིན་ཏུ་རྟག་པ་ 而與《修次初篇》引《華嚴經》的 ཤིན་ཏུ་བརྟགས་ 有異。

691 འཕགས་པ་སྡོང་པོ་བཀོད་པ་ལས་ཀྱང་། ཤིན་ཏུ་བརྟགས་ཀྱང་རང་བྱུང་གི། །ཡོན་ཏན་རྣམས་ཀྱི་ཕྱོགས་གཅིག་མཐའ། །མི་རྟོག་སངས་རྒྱས་རྣམས་དང་ནི། །ཆོས་རྣམས་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་བོ། །ཞེས་བཀའ་སྩལ་པ་ལྟ་བུའོ། ། 經號 D3915；頁碼〔ཀི〕110-1-41b；藏文經名 བསྒོམ་པའི་རིམ་པ་དང་པོ།

692 W、ZY 與 CT 的 གྱིས་ 可能是誤植，故以 PM：གྱི་ 為正。

ཟས་གོས་ལ་སོགས་ཙུང་ཟད་ཕན་བྱས་ལའང་། །དྲིན་ཅན་ཟེར་ནས་ལན་གྱིས་ལྷན་དགོས་ན། །ཡུན་རིང་དུས་ནས་ཕན་བཏགས་སེམས་ཅན་ལ། །བདེ་སྦྱིན་སྡུག་བསྔལ་སྦྱོང་[693] བས་ཕན་འདོགས་རིགས། ཞེས་བྱ་བ་ནི་འཛད་པ་[694] དོན་བསྡུས་ཏེ་གདམས་པའོ། །

སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལ་རིམ་གྱིས་འཇུག་པའི་ཚུལ་ལས། བྱམས་པ་དང་སྙིང་རྗེ་བསྒོམ་པའི་ལེའུ་སྟེ་བརྒྱད་པའོ། །

結頌

「縱於少許衣食利己者，尚且稱說有恩須報答，況於長時利己之有情，回報與樂拔苦極應理！」攝證成義而教授訖。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

《入佛陀教法次第軌理》〈第八、觀修慈悲品〉

སེམས་བསྐྱེད་པའི་ལེའུ་སྟེ་དགུ་པའོ། །

〈第九、發心品〉

དེ་ལྟར་བྱམས་པ་དང་སྙིང་རྗེ་ལས་སུ་རུང་བས་གཞན་དོན་བྱང་ཆུབ་བསྒྲུབ་པར་འདོད་པ་དེ་ལ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྡོམ་པ་སྐྱེ་བས་སེམས་བསྐྱེད་དགོས་པར་སྟོན་པ་ནི། **དེ་ཡི་**[695] **ལག་ལེན་བྱང་སེམས་སྡོམ་པ་གླངས**[696] ། །ཞེས་པའོ། །དེ་ལ་དོན་བཅུ་གཅིག་སྟེ། སེམས་བསྐྱེད་པའི་ངོ་བོ་དང་། དབྱེ་བ་དང་། ཁྱད་པར་

693 PM：སྤྱང་

694 PM：པའི་

695 PM：འི་

696 PM：གླང་

དང་། ཕན་ཡོན་དང་། རྟེན་གྱི་གང་ཟག་དང་། བླང་བའི་ཡུལ་དང་། ཆོ་ག་དང་མི་ལྡན་པའི་ཉེས་དམིགས་དང་། བསླབ་བྱ་དང་། གཏོང་ཐོབ་ཀྱི་དུས་དང་། ཉམས་ན་ཕྱིར་གསོ་བའི་ཐབས་སོ། །

說明藉由如上堪能的慈心與悲心，為了利他而想要成就菩提，為此必須以生起菩薩律儀而發心，此即「**受學菩薩律儀即彼行**」（8d）。

此中（受學菩薩律儀），分十一義（項）：即發心之〔1〕體性、〔2〕分類、〔3〕差別、〔4〕功德（勝利）、〔5〕所依之補特迦羅、〔6〕所受之境、〔7〕儀軌與〔8〕不具〔菩薩律儀〕之過患、〔9〕學處、〔10〕捨棄與獲得之時、〔11〕若違犯故還淨之方便。

དེ་ལ་ངོ་བོ་ནི། མངོན་རྟོགས་རྒྱན་ལས། སེམས་བསྐྱེད་པ་ཡི[697] ངོ་བོ་དང་།[698] ཡང་དག་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་འདོད། །ཅེས་ཏེ། གཞན་གྱི་དོན་དུ་བླ་ན་མེད་པའི་བྱང་ཆུབ་ཐོབ་པར་འདོད་པ་སེམས་པ་ས་བོན་དང་བཅས་པའོ། །

Dharma Drum Institute of Liberal Arts

1. 發心之體性

其中，關於發心之體性，《現觀莊嚴論》云：「發心即為利他故，欲求正覺（圓滿）之菩提。」[699] [700] 即為了利他而欲證得無上菩提之思及其種子[701]。

697 W、ZY：此處是 པའི་；PM：ནི་

698 PM：此處非 སེམས་བསྐྱེད་པ་ཡི་ངོ་བོ་དང་། 而是 སེམས་བསྐྱེད་པ་ནི་གཞན་དོན་ཕྱིར།

699 སེམས་བསྐྱེད་པ་ནི་གཞན་དོན་ཕྱིར། །ཡང་དག་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་འདོད། ། 經號 D3786；頁碼〔ཀ〕80-1-2b；藏文經名 ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་མན་ངག་གི་བསྟན་བཅོས་མངོན་པར་རྟོགས་པའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ།《現觀莊嚴論略釋》卷 1：「發心為利他，求正等菩提。」(CBETA 2022.Q3, B09, no. 31, p. 21a9)

700 སེམས་བསྐྱེད་པ་ཡི་ངོ་བོ་དང་། 應該是 སེམས་བསྐྱེད་པ་ནི་གཞན་དོན་ཕྱིར། 的誤植。故此處依後者而譯。

701 可參考法鼓文理學院釋圓修的碩論〈梵、藏《大乘莊嚴經論・發心品》注疏之研究〉中有討論發心是思或欲心所。

དབྱེ་བ་ལ། ངོ་བོའི་སྒོ་ནས་དབྱེ་བ་ལ་གཉིས་ཏེ། སྤྱོད་འཇུག་ལས། བྱང་ཆུབ་སེམས་དེ་མདོར་བསྡུ་ན། །རྣམ་པ་གཉིས་སུ་ཤེས་བྱ་སྟེ། །བྱང་ཆུབ་སྨོན་པའི་སེམས་དང་ནི། །བྱང་ཆུབ་འཇུག་པ་ཉིད་ཡིན་ནོ། །ཞེས་གསུངས་པས་སྨོན་པ་སེམས་བསྐྱེད་དང་། འཇུག་པ་སེམས་བསྐྱེད་དོ། །

ས་མཚམས་ཀྱི་སྒོ་ནས་དབྱེ་བ་ནི། རྒྱན་ལས། སེམས་བསྐྱེད་དེ་ནི་ས་རྣམས་ལ། །མོས་དང་ལྷག་བསམ་དག་པ་དང་། །རྣམ་པར་སྨིན་པ་གཞན་དུ་འདོད། །དེ་བཞིན་སྒྲིབ་པ་སྤངས་པའོ། །ཞེས་གསུངས་པས། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ཀྱི་སེམས་བསྐྱེད་པ་ནི་བཞི་སྟེ། ཚོགས་སྦྱོར་ལ་ནི། མོས་པས་སྤྱོད་པའི་སེམས་བསྐྱེད་པའོ། །ས་བདུན་ལ་ནི་ལྷག་པའི་བསམ་པ་རྣམ་པར་དག་པའོ། །ས་བརྒྱད་པ་ལ་སོགས་པ་ནི་རྣམ་པར་སྨིན་[702]པའོ། །སངས་རྒྱས་ཀྱི་ས་ལ་ནི་སྒྲིབ་པ་མེད་པ་འོ། །

2. 發心之分類

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

2.1 從體性的角度

關於分類，從體性的角度分二：即《入行論》云：「彼菩提心若略攝，應當了知有二種，即是願菩提之心，以及行菩提之心。」[703] 也就是生起願心與生起行心。

2.2 從界地的角度

從界地的角度而區分，《經莊嚴論》云：「明彼發心於諸地，信解、清淨增上心，以及異熟為別異，如是斷障之發心。」[704] 諸菩薩之發心有四：即資糧、加行〔二道〕中信解行之發心，於七地中（初地至七地）中清淨增上意樂〔之發心〕，

702 ZY：སྨོན་

703 བྱང་ཆུབ་སེམས་དེ་མདོར་བསྡུས་ན། །རྣམ་པ་གཉིས་སུ་ཤེས་བྱ་སྟེ། །བྱང་ཆུབ་སྨོན་པའི་སེམས་དང་ནི། །བྱང་ཆུབ་འཇུག་པ་ཉིད་ཡིན་ནོ། ། 經號 D3871；頁碼 ༼ལ༽105-1-2b；藏文經名 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པ།

704 སེམས་བསྐྱེད་དེ་ནི་ས་རྣམས་ལ། །མོས་དང་ལྷག་བསམ་དག་པ་དང་། །རྣམ་པར་སྨིན་པ་གཞན་དུ་འདོད། །དེ་བཞིན་སྒྲིབ་པ་སྤངས་པའོ། ། 經號 D4020；頁碼 ༼ཞི༽123-1-4b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《大乘莊嚴經論》卷 2〈5 發心品〉：「信行與淨依，報得及無障，發心依諸地，差別有四種。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 595c8-9)

於八地等（八地至十地）中異熟〔之發心〕。於佛地中無障〔之發心〕。

ཁྱད་པར་ལ་འདོད་ལུགས་མང་ཡང་ཇོ་བོའི་བཞེད་ཀྱིས། སྨོན་པ་ནི་འབྲས་བུ་ལ་དམ་འཆའ་[705] བ་ཡིན་ལ་འཇུག་པ་ནི་རྒྱུ་ལ་དམ་འཆའ་[706] བའོ། །དེའི་གོ་བ་ནི། སྨོན་པ་འབྲས་བུ་ལ་དམ་འཆའ[707] ་བ་ནི། འབྲས་བུ་གཞན་དོན་དུ་བྱང་ཆུབ་ཐོབ་པར་བྱའོ་ཞེས་དམ་འཆའ་[708] བའོ། །འཇུག་པ་རྒྱུ་ལ་དམ་འཆའ་[709] བ་ནི། གཞན་དོན་དུ་བྱང་ཆུབ་ཐོབ་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་རྒྱུ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་བསླབ་པ་ལ་བསླབ་པར་བྱའོ་ཞེས་དམ་འཆའ་[710] བའོ། །

ཁོ་བོས་ནི་གཞུང་[711] བལྟས་ན་འདི་ལྟར་གོ་སྟེ། གཞན་དོན་དུ་བྱང་ཆུབ་ཐོབ་པར་འདོད་པ་ནི་སྨོན་པ་ཡིན་ལ། གཞན་དོན་དུ་བྱང་ཆུབ་ཐོབ་པར་འདོད་པའི་[712] དོན་དུ་བསླབ་པ་ལ་སློབ་པར་འདོད་པ་འཇུག་པ་ཡིན[713] ། དེ་ཡང་བསླབ་པ་[714] ལ་སློབ་པར་འདོད་པ་རྐྱང་པ་ནི་མ་ཡིན་ཏེ་བྱང་ཆུབ་ནི་ཆེད་དུ་བྱ་བའི་དམིགས་པ་ཡིན་ལ་བསླབ་པ་ནི་དངོས་ཀྱི་དམིགས་པ་ཡིན་པས་གཉིས་ཀ་ཐོབ་པ་དང་སློབ་པར་འདོད་པའོ། །སློབ་དཔོན་ཞི་བ་ལྷ་དང་ཇོ་བོའི་བཞེད་པ་ཡང་དེ་ལྟར་ཡིན་པར་གོ །

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

3. 發心之差別

關於〔發心的〕差別，雖有諸多主張，然就覺窩（阿底峽）的承許而言，願〔心〕是於果立誓；而行〔心〕則於因立誓。彼之理解（意義）如下：「願〔心〕」

705 PM：བཅའ་

706 PM：བཅའ་

707 PM：བཅའ་

708 PM：བཅའ་

709 PM：བཅའ་

710 PM：བཅའ་

711 PM：此處多 ལ་

712 此處 PM：བྱ་བའི་，非 འདོད་པའི་

713 PM：ནོ་

714 ZY：པར་

是於果立誓，即立誓〔於〕「為了他利應證得菩提」這個果；「行〔心〕」是於因立誓，即為了他利應證得菩提故，而立誓〔於〕「應學習菩薩之學處」這個因。

我自己藉由看論典而如此了解，即為了利他而欲證得菩提是願〔心〕；而為了利他而欲證得菩提這個目的，所以想要學習學處，此即行〔心〕，而非單單只是想要學習學處而已，因為菩提是所為（目的）的所緣而學處是直接的所緣，所以此二（菩提與學處）是所欲證得與所欲學習者。我認為寂天阿闍黎及覺窩也是如此承許。

ཕན་ཡོན་ལ་གཉིས་ཏེ། གྲངས་སུ་ཆད་པ་དང་། གྲངས་སུ་མ་ཆད་པའོ། །གྲངས་སུ་ཆད་པ་ལ་བདུན། སེམས་བསྐྱེད་ཡོད་ན་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པ་དང་། སྡིག་པ་དང་ཉོན་མོངས་པ་ཐམས་ཅད་རྩད་ནས་གཅོད་པ་དང་། བསོད་ནམས་མི་ཟད་པ་རྒྱ་ཆེན་པོ་ཐོབ་པ་དང་། དགེ་བའི་རྩ་བ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་གཞིར་འགྱུར་བ་དང་། སངས་རྒྱས་དང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཐམས་ཅད་[715] བསྲུང་ཞིང་སྐྱོབ་པ་དང་། འཆི་བའི་དུས་སུ་འགྱོད་པ་མེད་པར་འཆི་བའི་དུས་བྱེད་པ་དང་། མྱུར་དུ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་[716] དང་། སངས་མ་རྒྱས་ཀྱི་བར་དུ་ཡང་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ཆོས་དང་མི་འབྲལ་བའི་ཕན་ཡོན་ནོ།།

4. 發心之功德（勝利）

功德（勝利）分二：〔4.1〕可計數與〔4.2〕不可計數。

4.1 可計數

可計數中，分七：若具發心則有①屬於大乘之範圍（進入大乘），②一切罪惡煩惱從根斷除，③獲得廣大無窮無盡的福德而成為圓滿善根的基礎，④一切佛與菩薩守護與救度，⑤臨終之時無悔而命終，⑥迅速現前圓滿成佛，⑦未成佛前也不離大乘法等功德（勝利）。

715 PM：此處多 ཀྱིས་

716 此處 W、ZY：སངས་རྒྱ་བ་；PM：འཚང་རྒྱ་བ་

གྲངས་སུ་མ་ཆད་པ་ནི་གསང་བ་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་པའི་མདོ་ལས། བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་བསོད་ནམས་གང་། །དེ་ལ་གལ་ཏེ་གཟུགས་མཆིས་ན། །ནམ་མཁའི་ཁམས་ནི་ཀུན་བཀང་སྟེ། །དེ་ནི་དེ་བས་ལྷག་པར་འགྱུར། །ཞེས་པ་དང་། དཔལ་སྦྱིན་གྱིས་ཞུས་པ་ལས། གང་གའི་བྱེ་མའི[717] གྲངས་སྙེད་ཀྱིས[718] ། །སངས་རྒྱས་ཞིང་རྣམས་མི་གང་གིས། །རིན་ཆེན་དག་གིས་ཀུན་བཀང་སྟེ། །འཇིག་རྟེན་མགོན་ལ་ཕུལ་བ་བས། །གང་གིས་ཐལ་མོ་སྦྱར་བགྱིས་ཏེ། །བྱང་ཆུབ་ཏུ་ནི་སེམས་བཏུད་ན[719] ། །མཆོད་པ་འདི[720] ནི་ཁྱད་པར་འཕགས། །དེ་ལ་མཐའ་ནི་མ་མཆིས་སོ། །ཞེས་གསུངས་སོ། །

4.2 不可計數

不可計數中，《秘密不思議經》云：「菩提心福德云何？倘若此中有形色，充滿所有虛空界，此福較彼（虛空）尤為多！」[721] 又《吉祥施請問經》云：「若人以諸珍寶物，數猶恒河沙塵數，用以充滿諸佛土，以供世間之怙主；假使有人以合掌，於菩提心行禮敬，此供較彼尤超勝，此福將成無邊際。」[722] [723]

717 PM：བྱེ་མ་

718 PM：ཀྱི་

719 W、ZY：ནི་

720 PM：དེ་

721 བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་བསོད་ནམས་གང་། །དེ་ལ་གལ་ཏེ་གཟུགས་མཆིས་ན། །ནམ་མཁའི་ཁམས་ནི་ཀུན་གང་སྟེ། །དེ་ནི་དེ་བས་ལྷག་པར་འགྱུར། ｜經號 D47；頁碼༼ཀ༽39-1-130b；藏文經名 འཕགས་པ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་གསང་བ་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་པ་བསྟན་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།

722 གང་གཱའི་བྱེ་མའི་གྲངས་སྙེད་ཀྱི། །སངས་རྒྱས་ཞིང་རྣམས་མི་གང་གིས། །རིན་ཆེན་དག་གིས་རབ་བཀང་སྟེ། །འཇིག་རྟེན་མགོན་ལ་ཕུལ་བ་བས། །གང་གིས་ཐལ་མོ་སྦྱར་བགྱིས་ཏེ། །བྱང་ཆུབ་ཏུ་ནི་སེམས་བཏུད་ན། །མཆོད་པ་འདི་ནི་ཁྱད་པར་འཕགས། །དེ་ལ་མཐའ་ནི་མ་མཆིས་སོ། ｜經號 D72；頁碼༼ཅ༽43-1-202b；藏文經名 འཕགས་པ་ཁྱིམ་བདག་དཔལ་བྱིན་གྱིས་ཞུས་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ། 《大寶積經》唐 菩提流志譯，T11n0310；《佛說菩薩修行經》西晉 白法祖譯, T12n0330；《佛說無畏授所問大乘經》宋 施護等譯，T12n0331。《菩提道次第廣論》卷 9：「《勇授問經》云：「菩提心福德，假設若有色，徧滿虛空界，福尤過於彼。若人以諸寶，徧滿恆沙數，諸佛剎土中，供養世間依。若有敬合掌，心敬禮菩提，此供最殊勝，此福無邊際。」」(CBETA 2022.Q3, B10, no. 67, pp. 687b24-688a2)。《道燈論》中也有此引文。

723 具格和屬格的討論。གང་གའི་བྱེ་མའི་གྲངས་སྙེད་ཀྱིས། ｜或 གང་གཱའི་བྱེ་མའི་གྲངས་སྙེད་ཀྱི། ｜諸漢譯是採屬格的，如上註法尊法師所譯。若依屬格而譯，則是「若人以諸多珍寶，用以充滿諸佛土，數猶恒河沙塵數，以供世間之怙主；假使有人以合掌，於大菩提心禮敬，此供較彼尤超勝，此福將成無邊際。」

གཞན་ཡང་སྤྱོད་འཇུག་ལས། སྲིད་པའི་སྡུག་བསྔལ་བརྒྱ་ཕྲག་གཞོམ་འདོད་ཅིང་། །སེམས་ཅན་མི་བདེ་སེལ་[724] བར་འདོད་པ་དང་། །བདེ་མང་བརྒྱ་ཕྲག་སྤྱོད་པར་འདོད་པས་ཀྱང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་ཉིད་རྟག་ཏུ་བཏང་མི་བྱ། །བྱང་ཆུབ་སེམས་བསྐྱེད་[725] གྱུར་ན་[726] སྐད་ཅིག་གིས། །འཁོར་བའི་བཙོན་རར་བསྡམས་པའི་ཉམ་ཐག་རྣམས། །བདེ་གཤེགས་རྣམས་ཀྱི་སྲས་ཞེས་བརྗོད་བྱ་ཞིང་། །འཇིག་རྟེན་ལྷ་མིར་བཅས་པས་ཕྱག་བྱར་འགྱུར། །གསེར་འགྱུར་རྩི་ཡི་རྣམ་པ་མཆོག་ལྟ་བུ། །མི་གཙང་ལུས་འདི་བླངས་ནས་རྒྱལ་བའི་སྐུ། །རིན་ཆེན་རིན་ཐང་མེད་པར་བསྒྱུར་བས་ན། །བྱང་ཆུབ་སེམས་ཞེས་བྱ་བར་རབ་བརྟན་ཟུང་[727] ། །འགྲོ་བའི་དེད་དཔོན་གཅིག་པུ་ཚད་མེད་བློས། །ལེགས་པར་ཡོངས་སུ་བརྟགས་ན་རིན་ཆེ་བས། །འགྲོ་བའི་གནས་དང་བྲལ་བར་འདོད་པ་རྣམས། །རིན་ཆེན་བྱང་ཆུབ་སེམས་ལེགས་བརྟན་པར་ཟུང་[728] ། །དགེ་བ་གཞན་ཀུན་ཆུ་ཤིང་བཞིན་དུ་ནི། །འབྲས་བུ་བསྐྱེད་ནས་ཟད་པར་འགྱུར་བ་ཉིད། །བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་ལྗོན་ཤིང་རྟག་པར་ཡང་། །འབྲས་བུ་འབྱིན་པས་མི་ཟད་འཕེལ་བར་འགྱུར། །སྡིག་པ་ཤིན་ཏུ་མི་བཟད་བྱས་ན་ཡང་། །དཔའ་ལ་བརྟེན་ནས་འཇིགས་པ་ཆེན་པོ་ལྟར། །གང་ལ་བརྟེན་ནས་ཡུད་ཀྱིས་སྒྲོལ་འགྱུར་བ། །དེ་ལ་བག་ཅན་རྣམས་ཀྱིས་ཅིས་མི་བསྟེན། །དེས་ནི་དུས་མཐའི་མེ་བཞིན་སྡིག་ཆེན་རྣམས། །སྐད་ཅིག་གཅིག་གིས་ངེས་པར་སྲེག་པར་བྱེད། །དེ་ཡི་ཕན་ཡོན་དཔག་ཏུ་མེད་པ་དག །བྱམས་མགོན་བློ་དང་ལྡན་པས་ནོར་བཟང་བཤད། ཅེས་པ་དང་།

此外，《入行論》亦云：「意欲摧壞百千生死苦，意欲遣除有情不安適，意欲受享百千妙樂者，應當恆常不捨菩提心。已發菩提心者剎那間，縱為生死牢獄堅繫縛，仍名一切善逝殊勝子，世間天人悉應恭禮敬。如丹點金轉成殊勝相，能將此身不淨轉變為：稀有無價大寶勝者身，是故應當堅持菩提心。眾生唯一導師無

724 W：བསེལ་；ZY、PM：བསལ་

725 PM：སྐྱེས་

726 W、ZY：ནས་

727 PM：གཟུང་

728 PM：ལེགས་རབ་བརྟན་གཟུང་，非 ལེགས་བརྟན་པར་ཟུང་

量慧，普遍善觀見為極珍奇，是故欲求出離諸趣者，應當堅持大寶菩提心。一切餘善不久如芭蕉，一次生果凋謝不再生，菩提妙心嘉樹常茂密，與果恒時無盡輾轉增。如作極惡難容諸重罪，須依有力勇者脫諸怖，若依何者須臾即獲救，不放逸者於彼何不依。菩提妙心猶如劫末火，剎那能焚諸罪盡無餘，是故發心功德量無邊，慈氏依怙廣為善財說。」[729] [730]

སྡོང་པོ་བཀོད་པའི་མདོ་ལས། རིགས་ཀྱི་བུ་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་ནི། སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ས་བོན་ལྟ་བུའོ། །འགྲོ་བ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཆོས་དཀར་པོ་རྣམ་པར་འཕེལ་བར་བྱེད་པས་ཞིང་ལྟ་བུའོ། །འཇིག་རྟེན་ཐམས་ཅད་བརྟེན་[731] པས་ས་ལྟ་བུའོ། །བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་[732] ཡོངས་སུ་བསྲུངས་པས་[733] ཕ་ལྟ་བུའོ། །དབུལ་བ་ཐམས་ཅད་གཅོད་པས་རྣམ་ཐོས་ཀྱི་བུ་ལྟ་བུའོ། །དོན་ཐམས་ཅད་ཡང་དག་པར་སྒྲུབ་པས་ཡིད་བཞིན་གྱི་ནོར་བུའི་རྒྱལ་པོ་ལྟ་བུའོ། །བསམ་པ་ཐམས་ཅད་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པར་བྱེད་པས་བུམ་པ་བཟང་པོ་ལྟ་བུའོ། །ཉོན་མོངས་པའི་དགྲ་ཕམ་[734] པར་བྱ་བ་ལ་མདུང་ཐུང་ལྟ་བུའོ། །ཚུལ་བཞིན་མ་ཡིན་པ་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་འགེགས་[735] པས་གོ་ཆ་ལྟ་བུའོ། །ཉོན་མོངས་པའི་མགོ་ལྟུང་བར་བྱེད་པས་རལ་གྲི་ལྟ་བུའོ། །ཉོན་མོངས་པའི་

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

---

729 依隆蓮譯版改，《入菩薩行論廣解》:「《入菩薩行論廣解》寂天菩薩造頌，傑操大師註解，隆蓮法師譯。」(CBETA 2022.Q3, ZW04, no. 33, p. 35a2-4)

730 སྲིད་པའི་སྡུག་བསྔལ་བརྒྱ་ཕྲག་གཞོམ་འདོད་ཅིང་། །སེམས་ཅན་མི་བདེ་བསལ་བར་འདོད་པ་དང་། །བདེ་མང་བརྒྱ་ཕྲག་སྤྱོད་པར་འདོད་པས་ཀྱང་། །བྱང་ཆུབ་སེམས་ཉིད་རྟག་ཏུ་གཏང་མི་བྱ། །བྱང་ཆུབ་སེམས་སྐྱེས་གྱུར་ན་སྐད་ཅིག་གིས། །འཁོར་བའི་བཙོན་རར་བསྡམས་པའི་ཉམ་ཐག་རྣམས། །བདེ་གཤེགས་རྣམས་ཀྱི་སྲས་ཞེས་བརྗོད་བྱ་ཞིང་། །འཇིག་རྟེན་ལྷ་མིར་བཅས་པས་ཕྱག་བྱར་འགྱུར། །གསེར་འགྱུར་རྩི་ཡི་རྣམ་པ་མཆོག་ལྟ་བུ། །མི་གཙང་ལུས་འདི་བླངས་ནས་རྒྱལ་བའི་སྐུ། །རིན་ཆེན་རིན་ཐང་མེད་པར་བསྒྱུར་བས་ན། །བྱང་ཆུབ་སེམས་ཞེས་བྱ་བ་རབ་བརྟན་ཟུང་། །འགྲོ་བའི་དེད་དཔོན་གཅིག་པུ་ཚད་མེད་བློས། །ལེགས་པར་ཡོངས་སུ་བརྟགས་ན་རིན་ཆེ་བས། །འགྲོ་བའི་གནས་དང་བྲལ་བར་འདོད་པ་རྣམས། །རིན་ཆེན་བྱང་ཆུབ་སེམས་ལེགས་བརྟན་པར་ཟུང་། །དགེ་བ་གཞན་ཀུན་ཆུ་ཤིང་བཞིན་དུ་ནི། །འབྲས་བུ་བསྐྱེད་ནས་ཟད་པར་འགྱུར་བ་ཉིད། །བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་ལྗོན་ཤིང་རྟག་པར་ཡང་། །འབྲས་བུ་འབྱིན་པས་མི་ཟད་འཕེལ་བར་འགྱུར། །སྡིག་པ་ཤིན་ཏུ་མི་བཟད་བྱས་ན་ཡང་། །དཔའ་ལ་བརྟེན་ནས་འཇིགས་པ་ཆེན་པོ་ལྟར། །གང་ལ་བརྟེན་ནས་ཡུད་ཀྱིས་སྒྲོལ་འགྱུར་བ། །དེ་ལ་བག་ཅན་རྣམས་ཀྱིས་ཅིས་མི་བརྟེན། །དེས་ནི་དུས་མཐའི་མེ་བཞིན་སྡིག་ཆེན་རྣམས། །སྐད་ཅིག་གཅིག་གིས་ངེས་པར་སྲེག་པར་བྱེད། །དེ་ཡི་ཕན་ཡོན་དཔག་ཏུ་མེད་པ་དག །བྱམས་མགོན་བློ་དང་ལྡན་པས་ནོར་བཟངས་བཤད། ། 經號 D3871；頁碼 ༼ལ༽ 105-1-2a~2b；藏文經名 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པ།

731 W、ZY：རྟེན་

732 PM：無此 ཀྱི་

733 PM：སྲུང་བས་

734 ZY：ཕན་

735 PM：འགོག་ས་

ཤིང་གཅོད་པས་སྟ་གྲི་[736] ལྟ་བུའོ། །འཆེ་བ་ཐམས་ཅད་ལས་ལྡོག་[737] པས་མཚོན་ཆ་ལྟ་བུའོ། །འོར་[738] བའི་ཆུ་ནང་ན་གནས་པ་སྙེང་དུ་འདྲེན་པས་མཆིལ་པ་ལྟ་བུའོ། །སྒྲིབ་པ་དང་ཁེབས་པའི་རྩ་[739] ཐམས་ཅད་རྣམ་པར་འཐོར་བས་རླུང་གི་དཀྱིལ་འཁོར་ལྟ་བུའོ། །བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་དང་སྨོན་ལམ་ཐམས་ཅད་བསྡུས་པའི་ཕྱིར་མདོར་བསྟན་པ་ལྟ་བུའོ། །ལྷ་དང་མི་དང་ལྷ་མ་ཡིན་དུ་བཅས་པའི་འཇིག་རྟེན་ལ་མཆོད་སྡོང་ལྟ་བུ་སྟེ། རིགས་ཀྱི་བུ་དེ་ལྟར་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་ནི་ཡོན་ཏན་དེ་དག་དང་། ཡོན་ཏན་གྱི་བྱེ་བྲག་གཞན་དང་ཡང་ལྡན་ནོ། །ཞེས་བརྗོད་དོ། །

又《華嚴經》云：「善男子，菩提心〔是出生〕一切佛法〔之因，故〕猶如種子。〔菩提心〕能長養一切眾生之白（善）法，故猶如良田。〔菩提心是〕一切世間所依止，故猶如大地。〔菩提心〕完全守護一切菩薩〔免於傷害〕，故猶如〔護兒之〕父。〔菩提心能〕消除一切貧窮，故猶如多聞〔天〕子（財神）。〔菩提心能〕成就一切義利，故猶如如意寶王。〔菩提心能〕完全圓滿一切意樂，故猶如寶瓶。〔菩提心〕能戰勝煩惱冤敵，故猶如短矛。〔菩提心能〕遮止非理作意，故猶如鎧甲。〔菩提心〕能令煩惱之首墜落，故猶如利劍。〔菩提心能〕砍伐煩惱樹，故猶如利斧。〔菩提心能〕回遮一切傷害，故猶如兵器。〔菩提心能〕向上救拔沉溺於輪回[740] 之水者，故猶如鐵鉤。〔菩提心能〕驅散一切障礙及遮蔽之草[741]，故猶如風輪。〔菩提心能〕攝集一切菩薩行願，故猶如叢林[742] 。〔菩提心〕對於天、人與非天世間而言猶如佛塔，故〔為天、人與非天世間所尊重〕。善男子，如上

736 PM：རེ་

737 W、ZY、PM：བཟློག་

738 PM：འཁོར་

739 PM：此處多 བ་

740 འོར་ 應是誤植，故採 PM 的 འཁོར་བ་，譯為輪回。

741 此處藏文是草，《集學論》的藏文是根本。

742 此處依藏文是總綱、總說；不過法護譯版為叢林。此依《集學論》梵文 uddānabhūtaṃ 之義，uddāna 有總綱及叢林二義。故若依此段菩提心皆以明顯可見物為譬喻的脈絡，理解為叢林較合宜。

所述，菩提心〔除了〕具有這些功德，也具有其他〔無量[743]〕功德之差別。」[744]

སྨོན་འཇུག་སོ་སོའི་ཕན་ཡོན་ལ། སྨོན་པའི་ཕན་ཡོན་ནི་སྡོང་པོ་བཀོད་པའི་མདོ་ལས། རིགས་ཀྱི་བུ་འདི་ལྟ་སྟེ་དཔེར་ན། རྡོ་རྗེ་རིན་པོ་ཆེ་ནི་ཆག་ཀྱང་གསེར་གྱི་རྒྱན་ཁྱད་པར་དུ་འཕགས་པ་ཐམས་ཅད་ཟིལ་གྱིས་གནོན་ཞིང་། རྡོ་རྗེ་རིན་པོ་ཆེའི་མིང་ཡང་མི་འདོར་ལ། དབུལ་བ་ཐམས་ཅད་ཀྱང་རྣམ་པར་བཟློག·[745] གོ །རིགས་ཀྱི་བུ་དེ་བཞིན་དུ་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པར་སེམས་བསྐྱེད་པའི་རྡོ་རྗེ་རིན་པོ་ཆེ་ནན་ཏན་དང་བྲལ་ཡང་ཉན་ཐོས་དང་རང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་གྱི་རྒྱན་ཐམས་ཅད་ཟིལ་གྱིས་གནོན་ཞིང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་མིང་ཡང་མི་འདོར་ལ། འཁོར་བའི་དབུལ་པ·[746] ཐམས་ཅད་ཀྱང་བཟློག་གོ །ཞེས་གསུངས་སོ། །

關於願、行〔二心〕各別之功德（勝利），

4.3 願心之功德（勝利）

願〔心〕之功德（勝利），如《華嚴經》云：「善男子，此即譬如金剛寶雖然破碎，仍能映蔽一切殊勝的金飾，而且既不失金剛寶之名，又能完全消除一切貧窮。善男子，同樣地，發心於一切遍智的金剛寶縱離殷重〔修持〕，仍能映蔽一切聲聞及獨覺之功德〔金〕飾，而且既不失菩薩之名，還能消除一切輪回的貧窮。」

743 此處依《集學論》而補充。

744 འཕགས་པ་སྡོང་པོ་བཀོད་པའི་མདོ་ལས་ཀྱང་། རིགས་ཀྱི་བུ་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་ནི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ས་བོན་ལྟ་བུའོ། །འགྲོ་བ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཆོས་དཀར་པོ་རྣམ་པར་འཕེལ་བར་བྱེད་པས་ཞིང་ལྟ་བུའོ། །འཇིག་རྟེན་ཐམས་ཅད་རྟེན་པས་ས་ལྟ་བུའོ་ཞེས་བྱ་བ་ནས། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཐམས་ཅད་ཡོངས་སུ་སྲུང་བས་པ་ལྟ་བུའོ་ཞེས་བྱ་བའི་བར་དང་། དེ་བཞིན་དུ་སྦྱར་ཏེ་དབུལ་བ་ཐམས་ཅད་ཡང་དག་པར་གཅོད་པས་རྣམ་ཐོས་ཀྱི་བུ་ལྟ་བུའོ། །དོན་ཐམས་ཅད་ཡང་དག་པར་སྒྲུབ་པས་ཡིད་བཞིན་གྱི་ནོར་བུའི་རྒྱལ་པོ་ལྟ་བུའོ། །བསམ་པ་ཐམས་ཅད་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པར་བྱེད་པས་བུམ་པ་བཟང་པོ་ལྟ་བུའོ། །ཉོན་མོངས་པའི་དགྲ་ཕམ་པར་བྱ་བ་ལ་མདུང་ཐུང་ལྟ་བུའོ། །ཚུལ་བཞིན་མ་ཡིན་པ་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་འགོབས་པས་གོ་ཆ་ལྟ་བུའོ། །ཉོན་མོངས་པའི་མགོ་ལྟུང་བར་བྱེད་པས་རལ་གྲི་ལྟ་བུའོ། །ཉོན་མོངས་པའི་ཤིང་གཅོད་པས་སྟ་རེ་ལྟ་བུའོ། །འཚེ་བ་ཐམས་ཅད་ལས་སྐྱོབ་པས་མཚོན་ཆ་ལྟ་བུའོ། །འཁོར་བའི་ཆུའི་ནང་ན་གནས་པ་སྟེང་དུ་འབྱིན་པས་མཆིལ་པ་ལྟ་བུའོ། །སྒྲིབ་པ་དང་ཁེབས་པའི་རྩ་བ་ཐམས་ཅད་རྣམ་པར་འཐོར་བས་རླུང་གི་དཀྱིལ་འཁོར་ལྟ་བུའོ། །བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་དང་སྨོན་ལམ་ཐམས་ཅད་བསྡུས་པའི་ཕྱིར་མདོར་བསྟན་པ་ལྟ་བུའོ། །ལྷ་དང་མི་དང་ལྷ་མ་ཡིན་དུ་བཅས་པའི་འཇིག་རྟེན་ལ་མཆོད་རྟེན་ལྟ་བུ་སྟེ། རིགས་ཀྱི་བུ་དེ་ལྟར་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་ནི་ཡོན་ཏན་དེ་དག་དང་། ཡོན་ཏན་གྱི་བྱེ་བྲག་ཚད་མེད་པ་གཞན་དང་ཡང་ལྡན་ནོ་ཞེས་བརྗོད་དོ། །經號 D3940；頁碼〔ཁི〕111-1-5a~111-1-5b；藏文經名 བསླབ་པ་ཀུན་ལས་བཏུས་པ།

745 PM：བཟློག་

746 W、ZY、PM：བ་

747

འཇུག་པའི་ཕན་ཡོན་ནི། སྤྱོད་འཇུག་ལས། གང་ནས་བཟུང་སྟེ་སེམས་ཅན་ཁམས། །མཐའ་ཡས་རབ་ཏུ་སྒྲོལ་བའི་ཕྱིར། །མི་ལྡོག་པ་ཡི་སེམས་ཀྱིས་སུ། །སེམས་དེ་ཡང་དག་བླངས་གྱུར་པ། །དེང་[748] ནས་བཟུང་ནས་[749] གཉིད་ལོག་གམ། །བག་མེད་གྱུར་ཀྱང་བསོད་ནམས་ཤུགས། །རྒྱུན་མི་ཆད་[750] པར་དུ་མ་ཞིག །ནམ་མཁའ་མཉམ་པར་རབ་ཏུ་འབྱུང་། ། ཞེས་པ་དང་། ལམ་སྒྲོན་ལས། འཇུག་སེམས་བདག་ཉིད་སྡོམ་པ་མ་གཏོགས་པ། །ཡང་དག་སྨོན་པ་འཕེལ་བར་འགྱུར་མ་ཡིན། ཞེས་གསུངས་སོ།།

4.4 行心之功德（勝利）

行〔心〕之功德（勝利），如《入行論》云：「從何時起欲度脫，無邊一切有情界，而以無有退轉心，如實受持彼行心；如是即從彼時起，縱令倚臥行放逸，諸福勢續無斷絕，量等虛空極增長。」[751] 與《道燈論》云：「除受行心體性律儀外，非能如是增長正願心。」[752]

747 ཇི་སྐད་དུ་འཕགས་པ་བྱམས་པའི་རྣམ་པར་ཐར་པ་ལས། རིགས་ཀྱི་བུ་འདི་ལྟ་སྟེ་དཔེར་ན་རྡོ་རྗེ་རིན་པོ་ཆེ་ནི་ཆག་ཀྱང་། གསེར་གྱི་རྒྱན་ཁྱད་པར་དུ་འཕགས་པ་ཐམས་ཅད་ཟིལ་གྱིས་གནོན་ཅིང་རྡོ་རྗེ་རིན་པོ་ཆེའི་མིང་ཡང་མི་འདོར་ལ་དབུལ་བ་ཐམས་ཅད་ཀྱང་རྣམ་པར་ཟློག་གོ། །རིགས་ཀྱི་བུ་དེ་བཞིན་དུ་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པར་སེམས་བསྐྱེད་པའི་རྡོ་རྗེ་རིན་པོ་ཆེ་ནན་ཏན་དང་བྲལ་ཡང་ཉན་ཐོས་དང་རང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་གྱི་གསེར་གྱི་རྒྱན་ཐམས་ཅད་ཟིལ་གྱིས་གནོན་ཅིང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་མིང་ཡང་མི་འདོར་ལ་འཁོར་བའི་དབུལ་བ་ཐམས་ཅད་ཀྱང་རྣམ་པར་ཟློག་གོ་ཞེས་གསུངས་པ་ལྟ་བུའོ། ། 經號　D3940；頁碼〔ཁི〕111-1-7b；藏文經名 བསླབ་པ་ཀུན་ལས་བཏུས་པ།

748 PM：དེ་

749 PM：སྟེ་

750 PM：འཆད་

751 གང་ནས་བཟུང་སྟེ་སེམས་ཅན་ཁམས། །མཐའ་ཡས་རབ་ཏུ་དགྲོལ་བའི་ཕྱིར། །མི་ལྡོག་པ་ཡི་སེམས་ཀྱིས་སུ། །སེམས་དེ་ཡང་དག་བླངས་གྱུར་པ། །དེང་ནས་བཟུང་སྟེ་གཉིད་ལོག་གམ། །བག་མེད་གྱུར་ཀྱང་བསོད་ནམས་ཤུགས། །རྒྱུན་མི་འཆད་པར་དུ་མ་ཞིག །ནམ་མཁའ་མཉམ་པར་རབ་ཏུ་འབྱུང་། ། 經號 D3871；頁碼〔ལ〕105-1-2b；藏文經名 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པ།

752 འཇུག་སེམས་བདག་ཉིད་སྡོམ་པ་མ་གཏོགས་པར། །ཡང་དག་སྨོན་པ་འཕེལ་བར་འགྱུར་མ་ཡིན། ། 經號 D3947；頁碼〔ཁི〕111-1-239a；藏文經名 བྱང་ཆུབ་ལམ་གྱི་སྒྲོན་མ། 經號 D3948；頁碼〔ཁི〕111-1-256b；藏文經名 བྱང་ཆུབ་ལམ་གྱི་སྒྲོན་མའི་དཀའ་འགྲེལ་ཞེས་བྱ་བ།

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

རྟེན་གྱི་གང་ཟག་ནི་ཆོས་དྲུག་དང་ལྡན་ཏེ། ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ཆོས་ལ་དད་ཅིང་མོས་པ་དང་། ཐོབ་[753] ཤིང་ཤེས་པ་དང་། རིགས་དང་ལྡན་པ་དང་། བླ་མ་ལ་གུས་པ་དང་། སྨོན་པ་བརྟེན་[754] པ་དང་། ཇོ་བོའི་ལུགས་ཀྱི་སོ་སོ་ཐར་པ་རིགས་བདུན་གང་རུང་གཅིག་དང་ལྡན་པའོ། །

རིགས་དང་ལྡན་པ་ནི། མདོ་སྡེ་རྒྱན་ལས། སྦྱོར་བའི་སྔོན་དུ་སྙིང་རྗེ་དང་། །མོས་པ་དང་ནི་བཟོད་པ་དང་། །དགེ་ལ་ཡང་དག་སྤྱོ་བ་ནི། །རིགས་ཀྱི་རྟགས་སུ་ངེས་པར་བཤད། ཅེས་པ་སྟེ། སྦྱོར་བའི་སྔོན་རོལ་ཉིད་[755] ནས་སེམས་ཅན་ལ་སྙིང་རྗེ་བ་དང་། ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ཆོས་ལ་མོས་པ་དང་། དཀའ་བ་སྤྱད་པ་དག་ལ་ཇི་[756] མི་སྙམ་པའི་དོན་གྱི་བཟོད་པ་དང་། ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་རང་བཞིན་གྱི་དགེ་བའི་རྩ་བ་ལ་ཡང་དག་པར་སྤྱོ་བས་ཏེ་བཞིའོ། །བླ་མ་ལ་གུས་པ་ནི། གོང་དུ་བསྟན་པ་བཞིན་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་སྐྱེ་བའོ། །

5. 所依之補特迦羅

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

所依之補特迦羅具有六法，即①信解大乘法，②聽聞[757] 並且理解，③具種姓，④恭敬上師，⑤堅定發願[758] ，⑥具有覺窩（阿底峽）所傳的七眾別解脫戒之一。[759]

〔其中，〕「具種姓」如《經莊嚴論》云：「**於加行前若具足：悲心信解及安忍，並於善行極好樂，決定說為種姓相。**」[760] 於加行之前，由於悲憫有情、信解大乘佛法、「於諸難行毫不顧慮」這種意義的安忍，以及對於本質為波羅蜜多

---

753 PM：ཐོས་

754 PM：བརྟན་

755 PM：無 ཉིད་

756 W、ZY：ཅི་

757 ཐོབ་ 應該是誤植。此處採 PM 的 ཐོས་ 而非 ཐོབ་

758 此處採 PM 的 བརྟན་པ་ 而非 བརྟེན་པ་

759 這裡未分受願、行二心之補特迦羅的差異，此第六項條件應該是針對受行心之補特迦羅條件。

760 སྦྱོར་བའི་སྔོན་དུ་སྙིང་རྗེ་དང་། །མོས་པ་དང་ནི་བཟོད་པ་དང་། །དགེ་བ་ཡང་དག་སྤྱོད་པ་ནི། །རིགས་ཀྱི་རྟགས་སུ་ངེས་པར་བཤད། །經號 D4020；頁碼〔ཕི〕123-1-4a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《大乘莊嚴經論》卷 1〈4 種性品〉:「大悲及大信，大忍及大行，若有如此相，是名菩薩性。」(CBETA 2021.Q2, T31, no. 1604, p. 594c8-9)

的善根極為好樂，〔故此〕四者〔即為種姓相〕。「恭敬上師」，如上所述，〔於上師〕生起佛想。

བླང་བའི་ཡུལ་ལ་གཉིས་སྟེ། ཡུལ་དངོས་སུ་ཡོད་པ་དང་། མེད་པའོ། །

དངོས་སུ་ཡོད་པའི་བླ་མའི་མཚན་ཉིད་ནི་གོང་དུ་བཤད་མོད་ཀྱི[761] ། སློབ་དཔོན་ཙནྡྲ་གོ་མིས་ཆོས་གསུམ་ལྡན་འདོད་[762] དེ། བླ་མ་སྡོམ་པ་[763] གནས་ཤིང་མཁས། །ནུས་དང་ལྡན་ལ་བླང་བར་བྱ། ཞེས་གསུངས་སོ། །ཇོ་བོས་དེའི་སྟེང་དུ་སྙིང་རྗེ་དང་བསྣན་པས་ཆོས་བཞི་ལྡན་འདོད་དེ། ལམ་སྒྲོན་ལས། སྡོམ་པའི་ཆོ་ག་ལ་མཁས་དང་། །བདག་ཉིད་གང་ཞིག་སྡོམ་ལ་གནས། །སྡོམ་པ་འབོགས་བཟོད་སྙིང་རྗེ་ལྡན། །བླ་མ་བཟང་པོར་ཤེས་པར་བྱ། ཞེས་གསུངས་སོ། །

ཡུལ་དངོས་སུ་མེད་པ་ནི། དེ་ལྟ་བུའི་བླ་མ་སྲོག་གམ། དགེ་སྦྱོར་རམ་སྡོམ་པའི་བར་ཆད་དུ་མི་འགྱུར་གྱི་བར་དུ་བཙལ། དེ་མ་རྙེད་ན། དཀོན་མཆོག་གི་སྤྱན་སྔར་ཅི་འགྲོར་པའི[764] མཆོད་པ་བཤམས་ལ་བླང་བར་ལུང་ལས་གསུངས་སོ། །

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

6. 所受之境

所受之境，分二，有現前之境（有師之軌），無〔現前之境〕(無師之軌)。

雖然前面（〈第二品〉）已說有現前上師之德相，而〔此處另依〕月官阿闍黎所許的具備三法：「應於住律且善巧，堪能〔傳戒〕上師而受學。」[765] 覺窩則於彼（月官所許之三法）之上加上悲心而許具有四法，如《道燈論》云：「律儀儀

761 PM：ཀྱིས་

762 PM：ཡོད་

763 PM：ལ་

764 W、ZY：བའི་

765 བླ་མ་སྡོམ་པ་གནས་ཤིང་མཁས། །ནུས་དང་ལྡན་ལ་བླང་བར་བྱ། །經號 D4081；頁碼〔ཧི〕138-1-166b；藏文經名 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྡོམ་པ་ཉི་ཤུ་པ།

軌甚善巧，自身安住於律儀，堪忍傳律具悲憫，當知是為賢上師。」[766]

無現前之境（無師之軌）是指：只要上述之上師還在人世，〔持律的〕善行或律儀未間斷之前〔皆應努力〕尋求〔上師〕；若仍無法尋得時，則如聖教說的「於三寶面前，盡可能陳設豐盛的供養而受戒。」[767]

ཆོ་ག་ལ་སྦྱོར་བ་དང་། དངོས་གཞི་དང་། རྗེས་ཀྱི་ཆོ་ག་གསུམ་མོ། །

དང་པོ་ལ་གཉིས་ཏེ། ཚོགས་བསགས་པ་དང་། སྐྱབས་འགྲོ་ཁྱད་པར་ཅན་བྱ་བའོ། །དང་པོ་ལ་གསུམ་སྟེ། དགེ་འདུན་ལ་ཚོགས་བསགས་པ་ནི་བཞི་སྡེ་ཡན་ཆོད[768] ལ་ཆོས་སྟོན་ཡོན་དང་བཅས་པ་ཅི་འབྱོར་བྱའོ། །བླ་མ་ལ་བརྟེན[769] པ་ལ་བཞི་སྟེ། ཕྱག་འཚལ་བ་དང་། མཆོད་པ་འབུལ་བ་དང་། ཞབས་ལ་གཏུགས་ཏེ་ཡོན་འབུལ་བ་དང་། གསོལ་བ་གདབ་པའོ། །དཀོན་མཆོག་ལ་བརྟེན་ཏེ་ཚོགས་བསགས་པ་ལ་གཉིས་ཏེ། ཕྱག་འཚལ་བ་དང་། མཆོད་པ་འབུལ་བའོ། །

DILA 法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

དངོས་བཞིའི་ཆོ་ག་དང་རྗེས་ཀྱི་ཆོ་ག་གཉིས་ནི་གཞན་དུ་ཤེས་པར་བྱའོ། །

7. 儀軌

儀軌分為：前行、正行與結行之三種儀軌。[770]

首先（前行）分二：集聚資糧與行特殊歸依（大乘不共歸依）。初（集聚資糧）中分三：①於僧伽集聚資糧，於四人以上的僧團行豐盛的齋僧供養；②依於上師〔集聚資糧〕，分四：禮敬、敬獻供養、足下頂禮並供養財物、祈請；③依於三寶而集聚資糧，分二：禮敬與敬獻供養。

766 སྡོམ་པའི་ཆོ་ག་ལ་མཁས་དང་། །བདག་ཉིད་གང་ཞིག་སྡོམ་ལ་གནས། །སྡོམ་པ་འབོགས་བཟོད་སྙིང་རྗེར་ལྡན། །བླ་མ་བཟང་པོར་ཤེས་པར་བྱ། །經號 D3947；頁碼〔ཁི〕111-1-239a；藏文經名 བྱང་ཆུབ་ལམ་གྱི་སྒྲོན་མ།

767 迄今我還找不到出處。

768 PM：ཆད་

769 PM：བསྟེན

770 這裡未細分願、行二心之儀軌差異，而是說於他處應知，亦未說明何處得知。若依前行儀軌而言，比較像是無著傳承的願心儀軌而非行心儀軌。

正行之儀軌及結行之儀軌二者應於他處了知。

མི་ལྡན་པའི་ཉེས་དམིགས་ནི། ཕན་ཡོན་ལས་ལྡོག་[771] པའོ། །དེ་ཡང་ལུང་ལས། ཐེག་ཆེན་འདི་ནི་མཆོག་ཡིན་པར། །བྱང་ཆུབ་སེམས་སུ་བཤད་པས་ན། །མཉམ་པར་བཞག་ཅིང་འབད་པ་ཡིས། །བྱང་ཆུབ་སེམས་ནི་བསྐྱེད་པར་བྱ། །སེམས་འདི་བསྐྱེད་པར་མ་བྱས་ན། །སངས་རྒྱས་ནམ་ཡང་མི་ཐོབ་[772] ཅིང་། །འཁོར་བར་བདག་གཞན་ཕུན་ཚོགས་པའི། །རྒྱུ་གཞན་ནམ་ཡང་ཡོད་མ་ཡིན།། ཞེས་གསུངས་སོ། །

8. 不具〔發心〕之過患

不具〔發心〕之過患，[773] 與前〔發心之〕勝利相反。此如聖教云：「此大乘教極殊勝，乃因宣說菩提心，是故等引並勵力，應當發起菩提心。若未策勤發此心，佛果何時亦難獲，於輪回中自與他，除此無餘圓滿因。」[774]

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

གཞན་ཡང་དམ་བཅའ་ཉམས་པའི་ཉེས་དམིགས་ནི། སྤྱོད་འཇུག་ལས། གལ་ཏེ་དེ་ལྟར་དམ་བཅས་ནས། །ལས་ཀྱིས་བསྒྲུབ་པ་མ་བྱས་ན། །སེམས་ཅན་དེ་དག་ཀུན་བསླུས་པས། །བདག་གི་འགྲོ་བ་ཅི་འདྲར་འགྱུར། །དངོས་པོ་ཕལ་པ་ཅུང་ཟད་ལའང་། །ཡིད་ཀྱིས་སྦྱིན་པར་བསམ་བྱས་ནས། །མི་གང་སྦྱིན་པར་མི་བྱེད་པ། །དེ་ཡང་ཡི་དྭགས་རྒྱུར་[775] གསུངས་ན། །བླ་ན་མེད་པའི་བདེ་བ་ལ། །བསམ་པ་ཐག་པས་མགྲོན་[776] གཉེར་ནས། །འགྲོ་བ་ཐམས་ཅད་བསླུས་བྱས་ན། །བདེ་འགྲོར་ཅི་[777] ག་འགྲོ་[778] འགྱུར་རམ། །མི་གང་བྱང་ཆུབ་སེམས་གཏོང་

771 W、ZY：བརྙོག་；PM：རྙོག་

772 PM：འཐོབ་

773 此處科判因為省略 མི་ལྡན་ 的受詞，所以意義不是很明確，若根據先前的科判，意思是不具儀軌的過患，但是從內容看，卻是不具菩提心的過患，以及雖具菩提心卻違犯的過患。

774 迄今我還找不到出處。

775 PM：འགྱུར་

776 PM：འགྲོན་

777 PM：ཇི་

778 PM：འགྲོར་

བ། །དེ་ནི་[779] བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ལ། །ལྟུང་བའི་ནང་ནས་ལྕི་བ་སྟེ། །འདི་ལྟར་དེ་ནི་བྱུང་གྱུར་ན། །སེམས་ཅན་ཀུན་གྱི་དོན་ལ་དམན། ཞེས་པ་དང་། དེ་ཉིད་ལས། སེམས་ཅན་གཅིག་གི་བདེ་བ་ཡང་། །གནོད་ན་བདག་ཉིད་ཉམས་འགྱུར་ན། །ནམ་མཁའ་མ་ལུས་མཐའ་ཀླས་པའི། །ལུས་ཅན་བདེ་གནོད་སྨོས་ཅི་དགོས[780] ། ཞེས་གསུངས་སོ། །

此外，違犯誓言之過患，如《入行論》云：「若已如是發誓言，卻不作業令成辦，則為欺誑諸有情，我當墮落生何趣？有人意若思布施，微少下劣尋常物，然卻不去行布施，經云彼亦餓鬼因。況誠思邀眾生客，享用無上菩提樂，然卻欺誑諸眾生，云何得生於善趣？或有棄捨菩提心，〔然卻成辦解脫果，業果道理難思議，唯有遍智能了知。〕菩提薩埵諸墮中，退菩提心為最重，若有違犯如是行，是壞一切眾生利。」[781] [782] 又云：「壞一有情安樂事，尚於自身致衰損，況壞遍滿虛空界，有情義利何待言？」[783] [784]

法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

སེམས་བསྐྱེད་ནས་བསླབ་བྱ་ལ་སློབ་དགོས་པར་སྟོན་པ་ནི། **བསླབ་བྱ། བསླབ་པ་གསུམ་ལ་གུས་པར་བསླབ།** །ཅེས་པས་ཏེ། དེ་ལ་གཉིས། སྨོན་པའི་བསླབ་བྱ་དང་། ། འཇུག་པའི་བསླབ་བྱའོ། །

---

779 PM：ZY：ནས་

780 ZY：གོས་

781 གལ་ཏེ་དེ་ལྟར་དམ་བཅས་ནས། །ལས་ཀྱིས་བསྒྲུབ་པ་མ་བྱས་ན། །སེམས་ཅན་དེ་དག་ཀུན་བསླུས་པས། །བདག་གི་འགྲོ་བ་ཅི་འདྲར་འགྱུར། །དངོས་པོ་ཕལ་པ་ཅུང་ཟད་ལའང་། །ཡིད་ཀྱིས་སྦྱིན་པར་བསམ་བྱས་ནས། །མི་གང་སྦྱིན་པར་མི་བྱེད་པ། །དེ་ཡང་ཡི་དགས་འགྱུར་གསུངས་ན། །བླ་ན་མེད་པའི་བདེ་བ་ལ། །བསམ་པ་ཐག་པས་མགྲོན་གཉེར་ནས། །འགྲོ་བ་ཐམས་ཅད་བསླུ་བྱས་ན། །བདེ་འགྲོར་ཇི་ག་འགྲོ་འགྱུར་རམ། །མི་གང་བྱང་ཆུབ་སེམས་བཏང་ཡང་། །～དེ་ནི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ལ། །ལྟུང་བའི་ནང་ན་ལྕི་བ་སྟེ། །འདི་ལྟར་དེ་ནི་བྱུང་གྱུར་ན། །སེམས་ཅན་ཀུན་གྱི་དོན་ལ་དམན། །經號 D3871；頁碼 ༼ལ༽105-1-8a；藏文經名 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པ།

782 依隆蓮譯版改，《入菩薩行論廣解》:「《入菩薩行論廣解》寂天菩薩造頌，傑操大師註解，隆蓮法師譯。」(CBETA 2022.Q3, ZW04, no. 33, p. 35a2-4)

783 སེམས་ཅན་གཅིག་གི་བདེ་བ་ཡང་། །གནོད་ན་བདག་ཉིད་ཉམས་འགྱུར་ན། །ནམ་མཁའ་མ་ལུས་མཐའ་ཀླས་པའི། །ལུས་ཅན་བདེ་གནོད་སྨོས་ཅི་དགོས། །經號 D3871；頁碼 ༼ལ༽105-1-8b；藏文經名 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པ།

784 參引《入菩薩行論廣解》:「壞一有情安樂事，尚於自身致衰損， 況壞遍滿虛空界，有情義利何待言。 」(CBETA 2022.Q3, ZW04, no. 33, p. 81a8-10)

9. 學處

說明發心後必須學習學處，如謂：「**學處即應恭敬學三學**」（9a），其中，分二：〔9.1〕願〔心〕之學處與〔9.2〕行〔心〕之學處。

དང་པོ་ལ་ལྔ་སྟེ། བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་ཀྱི་ཕན་ཡོན་མཐོང་བ་གོམས་པ་ལ་བསླབ་པ་དང་། བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་སྦྱོང་བ་ལ་འབད་པ་[785] ནན་ཏན་གྱིས་[786] བསླབ་པ་དང་། ཚོགས་གཉིས་བསགས་[787] པ་ལ་འབད་པ་ནན་ཏན་གྱིས་བསླབ་པ་དང་། ནག་པོའི་ཆོས་བཞི་སྤང་ཞིང་དཀར་པོའི་ཆོས་བཞི་ལ་བསླབ་པ་དང་། སེམས་ཅན་བློས་མི་སྤང་བ་ལ་བསླབ་པའོ། །

9.1 願心學處

初（願心之學處）中，分五：〔9.1.1〕應當學習串習觀見菩提心之勝利；〔9.1.2〕應當殷重學習勵力淨治菩提心；〔9.1.3〕應當殷重學習勵力集聚二種資糧；〔9.1.4〕應當斷除四種黑法而學習四種白法；〔9.1.5〕應當學習心不捨有情。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

དང་པོའི་[788] གོང་དུ་བཤད་པ་ནི་[789] ཕན་ཡོན་རྣམས་རྟག་ཏུ་བསམ་པའོ། །དེའི་དགོས་པ་ནི། རང་གི་རྒྱུད་ལ་ཚོགས་སོགས་[790] པ་དང་། ཕན་ཡོན་ལ་སྤྲོ་བ་སྐྱེས་ནས་དེའི་རྒྱུ་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་ལ་ནན་ཏན་[791] གྱིས་འཇུག་པའོ། །

9.1.1 應當學習串習觀見菩提心之勝利

第一（應當學習串習觀見菩提心之勝利），指恆常思惟前述（即〔4〕發心之

785 PM：此處多ནི་
786 PM：ཀྱི་
787 PM：བསག་
788 PM：此處 པོ་ནི་
789 PM：འི་
790 PM：བསག་
791 PM：無 ཏན་

功德）諸多勝利。目的是在自己相續（心）中對於資糧等以及勝利生起好樂而殷重地趣入彼（勝利）之因——菩提心。

གཉིས་པ་བདག་གིས་[792] གཞན་གྱིས་[793] དོན་དུ་ཅི་ནས་ཀྱང་བྱང་ཆུབ་ཐོབ་པར་བྱ་སྙམ་དུ་བསམ་པ་དང་། བྱང་ཆུབ་ལ་འདུན་པ་དང་། དད་པ་དང་། དོན་དུ་གཉེར་བ་དང་། སྨོན་པ་དང་། དགེ་བའི་རྩ་བ་[794] ཅི་བྱེད་པ་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་ཀྱིས་[795] ཀུན་ནས་སླང་ས་པ་སྟེ། སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་དོན་དུ་སངས་རྒྱས་ཐོབ་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་ཡན་ལག་བདུན་པ་བྱ་སྙམ་དུ་བསམ་པ་ལ་སོགས་པ་ལྟ་བུའོ། །

9.1.2 應當殷重學習勵力淨治菩提心

第二（應當殷重學習勵力淨治菩提心），應於心中思惟：「為了利他，自己無論如何都應該獲證〔無上〕菩提。」以及對菩提好樂、淨信、希求、發願，以及無論造作什麼善根皆以菩提心為動機而發起，就像應於心中思惟：「為了利益一切有情應獲證佛果位，故應行七支〔供養〕。」等等。

དེ་ཡང་རྒྱལ་པོ་ལ་གདམས་པའི་མདོ་ལས། རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ། འདི་ལྟར་ཁྱོད་ནི་བྱ་བ་མང་བྱེད་པ་མང་བ་[796] སྟེ། ཉིན་མཚན་ཐམས་ཅད་དུ་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་དུ། ཐམས་ཅད་སྦྱིན་པའི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་ལ་བསླབ་ནས། ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་བར་ལ་བསླབ་པར་མི་ནུས་ཏེ། དེ་བས་ན་རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་ཁྱོད་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ལ་འདུན་པ་དང་། དད་པ་དང་། དོན་དུ་གཉེར་བ་དང་། སྨོན་པ་འགྲོ་ཡང་རུང་། འགྲེང་ཡང་རུང་།[797] འདུག་ཡང་རུང་ཉལ་ཀྱང་རུང་། སད་ཀྱང་རུང་། ཟ་ཡང་རུང་། འཐུང་ཡང་རུང་། རྟག་པར་རྒྱུན་དུ་དྲན་པར

---

792 ZY：གི་

793 PM：ཀྱི་

794 ZY：此處多 ཅན་

795 PM：ཀྱི་

796 W、ZY：無 བ་

797 PM：無 འགྲེང་ཡང་རུང་།

གྱིས་ལ་ཡིད་ལ་ཟུང་[798] ལ་སྒོམས་ཤིག །སངས་རྒྱས་དང་[799] བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་དང་། འཕགས་པ་ཉན་ཐོས་དང་རང་སངས་རྒྱས་དང་སོ་སོ་སྐྱེ་བོ་ཐམས་ཅད་དང་། བདག་གིས་འདས་པ་དང་། མ་འོངས་པ་དང་། ད་ལྟར་བྱུང་བའི་དགེ་བའི་རྩ་བ་ཐམས་ཅད་བསྡུས་ཏེ་གཞོལ་[800] ནས། རློས་བརྩེས་[801] ལ་རྗེས་སུ་ཡི་རང་བ་གྱིས་ཤིག །རྗེས་སུ་ཡི་རང་བའི་མཆོག་ནམ་མཁའ་དང་འདྲ་བ་དང་། མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་དང་མཚུངས་པའི་བར་གྱིས་[802] རྗེས་སུ་ཡི་རང་བར་གྱིས་ཤིག །རྗེས་སུ་ཡི་རང་བ་ནས་སངས་རྒྱས་དང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་དང་། འཕགས་པ་ཉན་ཐོས་དང་། རང་སངས་རྒྱས་ཐམས་ཅད་ལ་མཆོད་པ་བྱ་བར་ཕུལ་ཞིག །ཕུལ་ནས་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་དང་ཐུན་མོང་དུ་གྱིས་ཤིག །དེ་ནས་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པའི་བར་དུ། ཐོབ་པར་འགྱུར་བ་དང་། སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ཐམས་ཅད་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པར་འགྱུར་བར་ཉིན་གཅིག་བཞིན་དུ་དུས་གསུམ་དུ་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་[803] རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ཏུ་སྔོས་[804] ཤིག་རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་ཁྱོད་དེ་ལྟར་ཞུགས་ན་རྒྱལ་སྲིད་ཀྱང་བྱེད་ལ་རྒྱལ་པོའི་བྱ་བ་ཡང་ཉམས་པར་མི་འགྱུར་ཞིང་། བྱང་ཆུབ་ཀྱི་ཚོགས་ཀྱང་སྦྱར་དུ་རྫོགས་པར་འགྱུར་རོ། །ཞེས་གསུངས་སོ། །

Dharma Drum Institute of Liberal Arts

此如《教授國王經》云：「大王！您國務繁多，工作忙碌，不能不分晝夜地、以各種方式修習布施乃至般若波羅蜜多。因此，大王！您應該對正等菩提好樂、淨信、希求、發願，或行、或立、或坐、或臥、或醒、或食、或飲，恆常不斷憶念，牢記在心而修習之。〔您〕要集合佛、菩薩、聖聲聞與獨覺，以及一切凡夫和自己之過去、未來、現在的一切善根，勵力以心稱量而作隨喜。因為隨喜之殊

798 གཟུང་

799 ZY：此處多 རྗེས་སུ་ཡི་རང་བ་

800 W、ZY：ཞོལ་

801 PM：རྟེས་

802 PM：གྱི་

803 ZY：無 པར་

804 PM：བསྔོས་

勝與虛空相同，乃至與涅槃相等，所以應該隨喜。隨喜之後，將所要供養〔的功德〕敬獻給一切佛、菩薩、聖聲聞與獨覺。敬獻後，應與一切有情共作〔回向〕。然後，每天三次回向無上正等菩提，直至一切有情證得一切遍智並圓滿一切佛法為止。大王！如果您照這樣去做，既可以執政，又不至於廢弛國王應為之事，而且又可以迅速圓滿菩提資糧。」[805]

ཡང་ཉིན་ལན་གསུམ་མཚན་ལན་གསུམ་དུ། །སངས་རྒྱས་ཆོས་དང་ཚོགས་ཀྱི་མཆོག་རྣམས་ལ། །བྱང་ཆུབ་བར་དུ་བདག་ནི་སྐྱབས་སུ་མཆི། །བདག་གིས་སྦྱིན་སོགས་བགྱིས་པའི་བསོད་ནམས་ཀྱིས། །འགྲོ་ལ་ཕན་ཕྱིར་སངས་རྒྱས་འགྲུབ་པར་ཤོག །ཅེས་བྱང་ཆུབ་ཏུ་སེམས་བསྐྱེད་པར་བྱའོ།།

805 འཕགས་པ་རྒྱལ་པོ་ལ་གདམས་པའི་མདོ་ལས། འདི་ལྟར་རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་ཁྱོད་ནི་བྱ་བ་མང་བྱེད་པ་མང་སྟེ། ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཐམས་ཅད་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཐམས་ཅད་དུ་སྦྱིན་པའི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་ལ་བསླབ་པ་ནས། ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་བར་ལ་སློབ་མི་བཟོད་ན་འདི་ལྟར་རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ལ་འདུན་པ་དང་། དད་པ་དང་། དོན་དུ་གཉེར་བ་དང་། སྨོན་པ་འདི་འགྲོ་ཡང་རུང་། འགྲེང་ཡང་རུང་། འདུག་ཀྱང་རུང་། ཉལ་ཡང་རུང་། སད་ཀྱང་རུང་། ཟ་ཡང་རུང་། འཐུང་ཡང་རུང་། རྟག་ཏུ་རྒྱུན་མི་འཆད་པར་དྲན་པར་གྱིས་ཤིག །ཡིད་ལ་གྱིས་ཤིག །སྒོམས་ཤིག སངས་རྒྱས་དང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་དང་། ཉན་ཐོས་དང་རང་སངས་རྒྱས་དང་། སོ་སོའི་སྐྱེ་བོ་ཐམས་ཅད་དང་། བདག་གི་འདས་པ་དང་། མ་འོངས་པ་དང་། ད་ལྟར་བྱུང་བའི་དགེ་བའི་རྩ་བ་ཐམས་ཅད་བསྡུས་ཏེ། རྗེས་སུ་ཡི་རང་བའི་མཆོག་གིས་རྗེས་སུ་ཡི་རང་བར་གྱིས་ཤིག །རྗེས་སུ་ཡི་རང་ནས་ཀྱང་སངས་རྒྱས་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་དང་། རང་སངས་རྒྱས་དང་། ཉན་ཐོས་རྣམས་ལ་མཆོད་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་དབུལ་ལོ། །ཕུལ་ནས་ཀྱང་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་དང་ཐུན་མོང་དུ་གྱིས་ཤིག །དེ་ནས་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་ཉིད་ཀྱི་བར་དུ་ཐོབ་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་དང་། སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ཐམས་ཅད་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་ཉིན་གཅིག་བཞིན་དུ་དུས་གསུམ་དུ་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ཏུ་ཡོངས་སུ་བསྔོས་ཤིག །རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་ཁྱོད་དེ་ལྟར་ཞུགས་ལ་རྒྱལ་པོ་གྱིས་ཤིག །རྒྱལ་པོའི་སྲིད་ཀྱང་མི་ཉམས་སོ། །བྱང་ཆུབ་ཀྱི་ཚོགས་ཀྱང་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པར་འགྱུར་རོ་ཞེས 經號 D3915；頁碼〔ཀི〕110-1-24b；藏文經名 བསྒོམ་པའི་རིམ་པ་དང་པོ། 但是內容文句在經文中找不到。經號 D221；頁碼〔ཛ〕63-1-78a1~63-1-84b4；藏文經名 འཕགས་པ་རྒྱལ་པོ་ལ་གདམས་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།རྒྱལ་པོ་ལ་གདམས་པའི་མདོ་ལས། རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་ཁྱོད་ནི་འདི་ལྟར་བྱ་བ་མང་བ་བྱེད་པ་མང་བ་སྟེ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཐམས་ཅད་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཐམས་ཅད་དུ་སྦྱིན་པ་ལ་བསླབ་པ་ནས། ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་བར་ལ་བསླབ་པར་མི་ནུས་ཀྱི། དེ་བས་ན་རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་ཁྱོད་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ལ་འདུན་པ་དང་། དད་པ་དང་། དོན་དུ་གཉེར་བ་དང་། སྨོན་པས་འགྲོ་ཡང་རུང་། འགྲེང་ཡང་རུང་། འདུག་ཀྱང་རུང་། ཉལ་ཡང་རུང་། སད་ཀྱང་རུང་། ཟ་ཡང་རུང་། འཐུང་ཡང་རུང་། རྟག་པར་རྒྱུན་དུ་དྲན་པར་གྱིས་ལ་ཡིད་ལ་ཟུང་སྟེ་སྒོམས་ཤིག །སངས་རྒྱས་དང་པོ་སོ་སོའི་སྐྱེ་བོ་ཐམས་ཅད་དང་། བདག་གི་འདས་པ་དང་། མ་འོངས་པ་དང་། ད་ལྟར་བྱུང་བའི་དགེ་བའི་རྩ་བ་ཐམས་ཅད་བསྡུས་ཤིང་གཞལ་ཏེ་རྗེས་སུ་ཡི་རང་བར་གྱིས་ཤིག །རྗེས་སུ་ཡི་རང་བ་མཆོག་དང་། ནམ་མཁའ་དང་འདྲ་བ་དང་། མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་དང་མཚུངས་པས་རྗེས་སུ་ཡི་རང་བར་གྱིས་ཤིག །རྗེས་སུ་ཡི་རངས་ནས་སངས་རྒྱས་དང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་དང་། འཕགས་པ་ཉན་ཐོས་དང་རང་སངས་རྒྱས་ཐམས་ཅད་ལ་མཆོད་པར་བྱ་བ་ཕུལ་ཅིག །ཕུལ་ནས་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་དང་ཐུན་མོང་དུ་གྱིས་ཤིག །དེ་ནས་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པའི་བར་དུ་ཐོབ་ པར་འགྱུར་བ་དང་། སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ཐམས་ཅད་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པར་འགྱུར་བར་ཉིན་གཅིག་བཞིན་དུ་དུས་གསུམ་དུ་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ཏུ་སྔོས་ཤིག །རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་ཁྱོད་དེ་ལྟར་ཞུགས་ནས་རྒྱལ་པོ་ཡང་བྱེད་ལ་རྒྱལ་པོའི་བྱ་བ་ཡང་ཉམས་ པར་མི་འགྱུར་ཞིང་། བྱང་ཆུབ་ཀྱི་ཚོགས་ཀྱང་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པར་འགྱུར་རོ་ཞེས་གསུངས་སོ། | 經號 D3948；頁碼〔ཁི〕111-1-255a～255b；藏文經名 བྱང་ཆུབ་ལམ་གྱི་སྒྲོན་མའི་དཀའ་འགྲེལ་ཞེས་བྱ་བ།

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

又應晝三次、夜三次發起菩提心：「諸佛正法以及眾中尊，直至菩提我恆趣歸依，我以所行施等諸福德，為利眾生故願成佛位。」[806]

གསུམ་པ་ཚོགས་གཉིས་བསགས་པ་ལ་བསླབ་པ་ལ་གཉིས་ཏེ། བསོད་ནམས་ཀྱི་ཚོགས་དང་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་ཚོགས་སོ། །དེ་ཡང་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དྲུག་ཡིན་པས་དེ་ལ་ཅི་ནུས་སུ་བསླབ་པའོ། །

9.1.3 應當殷重學習勵力集聚二種資糧

第三，應當〔殷重〕學習〔勵力〕集聚二種資糧，分二：福德資糧與智慧資糧。又此即是六波羅蜜多，故當盡力地修學。

བཞི་པ་ནག་པོའི་ཆོས་བཞི་སྤང་ཞིང་དཀར་པོའི་ཆོས་བཞི་ལས་[807] བསླབ་[808] པ་ལ། ནག་པོའི་ཆོས་བཞི་ནི་དཀོན་མཆོག་བརྩེགས་[809] པ་ལས། འོད་སྲུང་ཆོས་བཞི་དང་ལྡན་པས་[810] བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་བརྗེད་པར་འགྱུར་ཏེ། བཞི་གང་ཞེ་ན་འདི་ལྟ་སྟེ། མཁན་པོ་དང་། སློབ་དཔོན་དང་། བླ་མ་དང་། སྦྱིན་གནས་བསླུ་བ་དང་། གཞན་འགྱོད་པ་མེད་པ་དག་ལ་འགྱོད་པ་ཉེ་བར་བསྒྲུབ་པ་དང་། ཐེག་པ་ཆེན་པོ་ལ་ཡང་དག་པར་ཞུགས་པའི་སེམས་དཔའ་ལ་བསྔགས་པ་མ་ཡིན་པ་དང་། མི་སྙན་པ་དང་། བརྗོད་པ་མ་ཡིན་པ་དང་། ཚིགས་སུ་བཅད་པ་མ་ཡིན་པ་འབྱིན་པ་དང་། སྒྱུ་[811] དང་གཡོས་གཞན་ལ་ཉེ་བར་སྤྱོད་ཀྱིས་[812] ལྷག་པའི་བསམ་པས་མ་ཡིན་པ་ཞེས་གསུངས་སོ། །

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

806 སངས་རྒྱས་ཆོས་དང་ཚོགས་ཀྱི་མཆོག་རྣམས་ལ། །བྱང་ཆུབ་བར་དུ་བདག་ནི་སྐྱབས་སུ་མཆི། །བདག་གིས་སྦྱིན་སོགས་བགྱིས་པ་འདི་དག་གིས། །འགྲོ་ལ་ཕན་ཕྱིར་སངས་རྒྱས་འགྲུབ་པར་ཤོག །經號 D3952；頁碼〔ཁི〕111-1-296a~297；藏文經名 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ལས་དང་པོ་པའི་ལམ་ལ་འཇུག་པ་བསྟན་པ།

807 W、ZY、CT：ལས་，PM：ལ་。但是根據前面的科判應該是 PM 正確。

808 W、ZY：སླབ

809 W、ZY：རྩེགས་

810 PM：ན་

811 PM：རྒྱུ་

812 PM：ཀྱི་

འདི་རྣམ་པར་སྤྱངས་པ་དཀར་པོའི་ཆོས་བཞི་ཡང་། དེ་ཉིད་ལས་འོད་སྲུང[813] ། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཆོས་བཞི་དང་ལྡན་ན། སྐྱེ་བ་ཐམས་ཅད་དུ་སྐྱེས་མ་ཐག་ཏུ་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་མངོན་དུ་འགྱུར་ཏེ། བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སྙིང་པོ་ལ་འདུག་གི་[814] བར་མ་ཉོར་བརྗེད་པར་མི་འགྱུར་རོ། །བཞི་གང་ཞེ་ན། འདི་ལྟ་སྟེ། སྲོག་གི་ཕྱིར་རམ། ཐ་ན་བཞད་གད་ཀྱི་ཕྱིར་ཡང་། བརྫུན་[815] གྱི་ཚིག་མི་སྨྲ་བ་དང་། སྒྱུ་དང་གཡོ་མེད་པར་སེམས་ཅན་ཀྱི་དྲུང་ན་ལྷག་པའི་བསམ་པས་[816] གནས་པ་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཐམས་ཅད་ལ་སྟོན་པའི་འདུ་ཤེས་སྐྱེད་[817] ཅིང་། དེ་དག་གི་ཡང་དག་པའི་བསྔགས་པ་ཕྱོགས་བཞིར་བརྗོད་པ་དང་། སེམས་ཅན་གང་རྣམས་ཡོངས་སུ་སྨིན་པར་བྱེད་པ་དེ་དག་ཐམས་ཅད་ཀྱང་། ཉི་ཚེ་བའི་ཐེག་པ་མི་འདོད་པར་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ཡང་དག་པར་འཛིན་དུ་འཇུག་པ་སྟེ། འོད་སྲུང་[818] བཞི་པོ་དེ་དག་གོ །ཞེས་གསུངས་སོ། །

9.1.4 應當斷除四種黑法而學習四種白法

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

應當斷除四種黑法而學習四種白法，其中，四種黑法如《寶積經》云：「迦葉！由於具有四種法故將會忘失菩提心，若問：哪四種？〔答〕此即：①欺誑堪布、阿闍梨、上師與供養處（福田）；②引發[819] 他人於諸無悔處生悔；③對正確趣入於大乘之菩薩，口出惡稱（毀呰、誹謗）、惡名（侮辱）、惡譽以及惡讚；[820] ④〔心〕懷諂、誑對待他人而不是以增上心〔待人〕。」。

徹底斷除此〔四黑法的〕四種白法，亦如彼（《寶積經》）云：「迦葉！菩薩

813 W、ZY：སྲུངས

814 W、ZY、PM：此處多 བར་དུ

815 PM：རྫུན་

816 ZY：པ་ས་

817 PM：བསྐྱེད་

818 W、ZY：སྲུངས

819 此處 ཉེ་བར་བསྒྲུབ་པ་ 譯為引發。

820 此四種（惡稱、惡名、惡譽、惡讚）的差異，可以參考《廣論》的同主題段落。《菩提道次第廣論》卷 9：「其惡稱者，如云本性暴惡，未明過類。惡名者，如云行非梵行，分別而說。惡譽者，如云以如是如是行相，行非梵行廣分別說。惡讚者，通於前三之後。是《釋論》解。」(CBETA 2022.Q3, B10, no. 67, p. 688b22-24)

若具四法，則一切生中才剛出生時就將發起菩提心，直至住於菩提藏（獲證佛菩提），於其中間皆不忘失〔菩提心〕。若問：哪四種？〔答〕此即：①〔縱使〕為了活命或者乃至嬉笑的緣故也不說妄語；②無諂、無誑而以增上意樂對待有情；③對一切菩薩生導師（佛）想並於四方表達對彼等之讚譽；④菩薩所要令其成熟的那些有情，皆令彼等不欲求片面之乘[821]（二乘之異名），而令〔那些有情〕正確受持（希求）無上正等圓滿之菩提。迦葉！那些即是四〔白法〕。」

ལྔ་པ་སེམས་ཅན་བློས་མི་སྤོང་བ་ལ་བསླབ་པ་ནི། བྱང་ཆུབ་མཆོག་ཏུ་སེམས་བསྐྱེད་ནས་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་དོན་བྱེད་པར་དམ་བཅས་པ་ཡིན་པས་ང་ཁྱོད་དང་གཏན་ནས་མི་འགྲོགས་སོ། །ཞེས་སེམས་ཀྱིས་འདོར་མི་རུང་ངོ་། །དེ་དང་འགྲོགས་པས་ཕོ་ལ་མི་ཕན་གྱིས། རང་ལ་གནོད་ནས་སོ་སོར་སྡོད་དགོས་ཀྱང་ད་ལྟ་ངས་ཁྱོད་ལ་ཕན་མི་ཐོགས་པས། བྱང་ཆུབ་མ་ཐོབ་ཀྱི་བར་དུ་ཁྱོད་ཀྱི་དོན་བྱའོ་སྙམ་དུ་སེམས་ཀྱིས་མི་བཏང་ངོ་།།

9.1.5 應當學習心不捨有情

第五，應當學習心不捨有情：為殊勝菩提而發心之後，立誓成辦一切有情之義利，因此不容許以「我永遠不跟你結交！」的這種心態捨棄〔一切有情〕。與某人結交〔既〕無法利益他，〔他還會〕傷害自己，因此必須彼此保持距離。我現在雖然無法利益你〔們〕，但是在未獲菩提之前〔，我〕都不會捨棄「應該利益你〔們〕」〔的心〕。

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

821 或譯為獨一乘。

འཇུག་པའི་བསླབ་བྱ་ནི། སྤྱོད་འཇུག་ལས། རྒྱལ་སྲས་རྣམས་ཀྱིས་མི་བསླབ་པའི། །དེ་ནི་[དངོས་དེ་]གང་ཡང་ཡོད་མ་ཡིན། ཞེས་གསུངས་པས། ཚད་མེད་མོད་ཀྱིས།[822] [823]བསྡུ་ན་གསུམ་སྟེ། སྡོམ་པའི་ཚུལ་ཁྲིམས་དང་། དགེ་བ་ཆོས་སྡུད་ཀྱིས་ཚུལ་ཁྲིམས་དང་། སེམས་ཅན་དོན་བྱེད་ཀྱི་ཚུལ་ཁྲིམས་སོ།།

9.2 行心學處

行心學處，如《入行論》云：「佛子不學之學處，任於何處亦非有。」[824] 因此，儘管〔學處是〕無量的，若攝為三種，則是〔9.2.1〕律儀戒、〔9.2.2〕攝善法戒及〔9.2.3〕饒益有情戒。

དེ་ལ་སྡོམ་པའི་ངོ་བོ་ནི། སེམས་པ་དགེ་བ་ས་བོན་དང་བཅས་པའོ། །སྡོམ་པའི་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་ངོ་བོ་ནི། སྤྱོད་འཇུག་ལས། སྤོང་བའི་སེམས་ནི་ཐོབ་པ་ལས། །ཚུལ་ཁྲིམས་ཕ་རོལ་ཕྱིན་པར་བཤད། ཅེས་པས་ཏེ། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྡོམ་པའི་མི་མཐུན་པའི་ཕྱོགས་སྤོང་བའི་སེམས་པ་ས་བོན་དང་བཅས་པའོ། །

法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

9.2.1 律儀戒

9.2.1.1 體性

〔律儀戒〕其中，律儀之體性，即善思（心所）及其種子。律儀戒之體性，如《入行論》云：「由於獲得斷惡心，說為尸羅波羅蜜。」[825] 亦即斷除菩薩律儀之相違品的〔善〕思及其種子。

822 PM：無 ཚད་མེད་མོད་ཀྱིས།

823 PM：此處多 དབྱེ་བའི་སྒོ་ནས་

824 རྒྱལ་སྲས་རྣམས་ཀྱིས་མི་བསླབ་པ། །དེ་ནི་གང་ཡང་ཡོད་མིན་ཏེ། ། 經號 D3871；頁碼 ༼ལ༽105-1-14a；藏文經名 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པ།

825 སྤོང་བའི་སེམས་ནི་ཐོབ་པ་ལས། །ཚུལ་ཁྲིམས་ཕ་རོལ་ཕྱིན་པར་བཤད། ། 經號 D3871；頁碼 ༼ལ༽105-1-10b；藏文經名 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པ།

དགེ་བ་ཆོས་སྡུད་ཀྱི་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་ངོ་བོ་ནི། དགེ་བའི་ཆོས་རྣམས་བསྒྲུབ་པའི་སེམས་པ་[826] དགེ་བ་ས་བོན་དང་བཅས་པའོ། །སེམས་ཅན་དོན་བྱེད་ཀྱི་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་ངོ་བོ་ནི། སྒོ་ཐམས་ཅད་ནས་སེམས་ཅན་གྱི་དོན་བྱེད་པའི་སེམས་པ་དགེ་བ་ས་བོན་དང་བཅས་པའོ།།

攝善法戒之體性，是指修諸善法之善思及其種子。饒益有情戒，即從各方面成辦有情義利之善思及其種子。

སྡོམ་པའི་ཚུལ་ཁྲིམས་ལ་གཉིས་ཏེ། ཐུན་མོང་གི་སྤང་བྱ་མི་དགེ་བ་བཅུ་སྤང་བ་ལ་བསླབ་པ་དང་། ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་སྤངས་[827] བྱ་རྩ་བའི་ལྟུང་བ་དང་ཉེས་བྱས་ཀྱི་རིགས་སྤངས་[828] པ་ལ་བསླབ་པའོ། །དེ་ལ་མི་དགེ་བ་བཅུ་ནི། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྡོམ་པ་དང་ལྡན་པ་དང་། མི་ལྡན་པ་གང་གིས་བྱས་ཀྱང་། མཐོ་རིས་དང་ཐར་པའི་བར་དུ་གཅོད་ཅིང་། འཁོར་བ་དང་ངན་སོང་གི་རྒྱུ་བྱེད་པས། མཐོ་རིས་དང་ཐར་པ་དོན་དུ་གཉེར་བ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་སྤོང་དགོས་པས་ནི[829] ། ཐུན་མོང་གི་སྤང་བྱའོ། །

9.2.1.2 學處

律儀戒，〔學處〕分二：

〔9.2.1.2.1 共通學處〕應學習斷除共通所斷——十種不善，與〔9.2.1.2.2 不共學處〕應學習斷除不共所斷——根本墮與惡作之類。其中，十種不善是指無論具不具菩薩律儀者，只要造作，皆將中斷善趣（增上生）及解脫，而且是為輪回與惡趣之主因，一切希求善趣與解脫者必須斷除，所以是共通所斷。

826 PM：དཔའ་，明顯是 པ་ 的誤植。

827 PM：སྤང་

828 PM：སྤང་

829 PM：ན་

གཉིས་པ་ནི། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྡོམ་པ་དང་ལྡན་པས་བྱས་ན་རྩ་ལྟུང་དུ་འགྱུར་ལ། གཞན་གྱིས་བྱས་ན་རྩ་ལྟུང་དུ་འགྱུར་བའི་ངེས་པ་མེད་པས་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་སྤང་བྱའོ། །

第二，具菩薩律儀者若造作〔下述的 18 或 22 條〕則成為根本墮，若是其他人（不具菩薩律儀者）造作則不一定成為根本墮，故是不共所斷。

མི་དགེ་བ་བཅུ་སྤང་བ་ནི། སློབ་དཔོན་རྟ་དབྱངས་ཀྱིས། མི་དགེ་ལས་ཀྱི་ལམ་བཅུ་ནི། །སྡིར་ངན་[830] ཁ་ན་མ་ཐོ་བཅས། །བདེ་བ་དོན་དུ་གཉེར་བ་ཡིས། །བཅུ་པོ་འདི་རྣམས་སྤང་བར་བྱ། ཞེས་གསུངས་སོ། དེ་ལ་གཉིས་ཏེ། དབྱེ་བ་དང་། དེའི་གཉེན་པོ་དགེ་བ་བཅུ་བསྟན་པའོ། །

9.2.1.2.1 共通學處

〔共通學處〕應斷除十種不善，如馬鳴阿闍黎云：「不善業道共十種，皆具自性之罪惡，是故希求安樂者，應斷此諸十不善。」[831] [832] 其中分二：〔9.2.1.2.1.1〕說明分類及〔9.2.1.2.1.2〕說明對治彼之十善〔業道〕。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

དབྱེ་བ་ནི། སྲོག་གཅོད་པ་གསུམ། འདོད་ཆགས་དང་། ཞེ་སྡང་དང་། གཏི་མུག་གིས་བཅད་པའོ[833] ། །དེ་བཞིན་དུ་མ་བྱིན་པར་ལེན་པ་ལ་མཐུ་དང་། འཇབ་བུས་དང་། །གཡོ་སྒྱུས་མ་བྱིན་པར་ལེན་པའོ། འདོད་པ་ལོག་པར་གཡེམ་པ་ལ། ཆོས་ཀྱིས་བསྲུངས་པ་དང་། བདག་པོས་བསྲུངས་པ་དང་། རིགས་ཀྱིས་བསྲུངས་པ་ལ་སྤྱོད་པའོ། །བརྫུན་ལ། ཕམ་པའི་བརྫུན་དང་། བརྫུན་ཆེན་པོ་དང་། བརྫུན་ཕྲ་མོའོ། །ཕྲ་མ་ལ་བཅན་ཕྲ་དང་།

---

830 PM：བཞིན་

831 མི་དགེ་ལས་ཀྱི་ལམ་བཅུ་ནི། །རང་བཞིན་ཁ་ན་མ་ཐོ་བཅས། །བདེ་བ་དོན་དུ་གཉེར་བ་ཡིས། །འབད་པ་ཡིས་ནི་སྤང་བར་བྱ། ། 經號 D4178；頁碼〔ངེ〕173-1-34b；藏文經名 མི་དགེ་བ་བཅུའི་ལས་ཀྱི་ལམ་བསྟན་པ།

832 此頌第二句中的自性是採用上註 རང་བཞིན་ 而譯。在 PM 是 སྡིར་བཞིན་；W、ZY、CT 是 སྡིར་ངན་

833 PM：སྲོག་གཅོད་པའོ་，非 བཅད་པའོ་

གཞོགས་[834] ཐྲ་དང་། སྙོག་ཐྲའོ། །ཚིག་རྩུབ་ལ་ཡང་རྒྱུད་ཀྱིས་རྩུབ་པ་དང་། ལན་དུ་རྩུབ་པ་དང་། ཡོན་ཏན་དུ་ལྟ་བའི་རྩུབ་པའོ།། ངག་འཁྱལ་ལ། འཇིག་རྟེན་པའི་དང་། མི་བདེན་པའི་དང་། ཡང་དག་པའི་ངག་འཁྱལ་ལོ། །བརྣབ་སེམས་ལ་རང་གི་དང་། གཞན་གྱི་དང་། གཉིས་ཀ་ལ་བརྣབ་པའོ། །གནོད་སེམས་ལ་གནད་དུ་འཇུགས་པ་[835] དང་། ཕྱོགས་སུ་གནག་པ་དང་། སྟོང་ཟླ་ཚོལ་[836] བའོ། །ལོག་ལྟ་ལ། དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ལ་སྐུར་པ་འདེབས་པ་དང་། ལས་རྒྱུ་འབྲས་ལ་སྐུར་པ་འདེབས་པ་དང་། འཇིག་རྟེན་པའི་ལོག་ལྟའོ།།

9.2.1.2.1.1 十種不善之分類

分類，指三種殺生，藉由貪欲、瞋恚、愚癡而斷命。同樣地，不與取中〔分三〕，以強行、竊取及詒誑而不與取。邪淫中〔分三〕，對於法所守護者、自所守護者及親族所守護者而行。妄語中〔分三〕，他勝（波羅夷）之妄語、大妄語以及小妄語。離間中〔分三〕，強烈（直接）、旁側及隱秘地離間。惡口中〔分三〕，持續地惡口、回應時的惡口及看見功德的惡口。綺語中〔分三〕，世間的〔綺語〕、不真實的〔綺語〕及真實的綺語[837] 。貪心中〔分三〕，自己的〔五妙欲〕、他人的〔五妙欲〕及貪於二者的〔五妙欲〕。害心中〔分三〕，切中要害（直接）、敵對及累月（長期）伺機。邪見中〔分三〕，誹謗實相、誹謗業因果及世間人的邪見。

དེའི་གཉེན་པོ་དགེ་བ་བཅུ་ནི། སྲོག་གཅོད་སྤོང་བའི་སྟེང་དུ་སྲོག་འདོན་བྱ་བ་དང་། དེ་བཞིན་དུ་ལྷག་མ་ཀུན་ལ་སྦྱར་ཏེ། མ་ཆགས་པའི་སྦྱིན་པ་བཏང་བ་དང་། ཚངས་པར་སྤྱོད་པ་ལ་གནས་པ་དང་། བདེན་པ་དང་བྲང་པོས་

834 W、ZY：ཞོགས

835 PM：གནོད་དུ་འཇུག་པ་，非 གནད་དུ་འཇུགས་པ་

836 PM：འཚོལ

837 不清楚是指什麼內容。

གཞན་བསྡུ་བ་དང་། གཞན་མི་མཐུན་པ་བསྡུམ་[838] པ་དང་། ཞི་བ་དང་དེས་པ་དང་། གསོང་པོར་སྨྲ་བ་དང་། དོན་དང་ལྡནཔའི་གཏམ་སྨྲ་བ་དང་། ཚིག་ཤེས་པར་སྨྲ་བ་[839] དང་། བྱམས་པ་དང་སྙིང་རྗེ་བསྒོམ་པ་དང་། ལོག་ལྟ་སྤང་ཞིང་དེ་ཁོན་ཉིད་དང་། ལས་རྒྱུ་འབྲས་དང་། དཀོན་མཆོག་གསུམ་ལ་ཡིད་ཆེས་བསྐྱེད་ཅིང་སྐྱབས་སུ་འགྲོ་བའོ།།

9.2.1.2.1.2 對治彼之十善業道

對治彼之十善〔業道〕，應在斷除殺生之上護生，其餘〔九善業道〕也同樣地配釋：〔應在斷除不與取之上〕行無貪之布施，〔應在斷除邪淫之上〕住於梵行，〔應在斷除妄語之上〕依誠實及正直而攝受他人，〔應在斷除離間語之上〕調解其他不和睦者，〔應在斷除惡口之上〕平靜、溫和及正直而說，〔應在斷除綺語之上〕說具有義利的言論及適切而說，應〔在斷除貪心與瞋心之上〕修慈心與悲心，應在斷除邪見之〔上〕對實相、業因果及三寶生起信解而歸依。

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

རྩབའི་ལྟུང་བ་ལ། རྒྱལ་པོའི་ལྔ་དང་། བློན་པོའི་ལྔ་ལས་བཞི་ནི་ཐུན་མོང་བ་ཡིན་ལ། ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པ་རེ་རེ་སྟེ་དྲུག་དང་། ལས་དང་པོ་པའི་བརྒྱད་དེ། ནམ་མཁའི་སྙིང་པོའི་མདོ་ལས་བྱུང་བའི་བཅུ་བཞིའམ་བཅོ་བརྒྱད་དང་། བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་འདོར་བ་དང་ཐོགས་མེད་ཀྱིས་གསུངས་པའི་བཞིའི་དང་པོ་ནི་ལས་དང་པོ་པའི་ལྔ་པར་འདུས་པར་གཞན་གསུམ་དང་། སྤྱིར་ཉི་ཤུ་རྩ་གཉིས་སོ། །

9.2.1.2.2 不共學處

〔不共學處〕根本墮中，

838 PM：སྡུམ་

839 PM：ཤེས་པར་བྱ་བ་，非 ཤེས་པར་སྨྲ་བ་

9.2.1.2.2.1 總說

國王的五條與大臣的五條中，有四條是共通的，而〔加上〕各自不共部分〔，總〕為六條，[840] 以及初業者之八條。依《虛空藏經》中所出的〔名義上的〕十八條或〔十八減四而成實際上的〕十四條，加上〔《善巧方便經》所說的〕捨棄菩提心〔而成為十九條或十五條〕；而無著菩薩〔於〈菩薩地・戒品〉〕所說的四條〔根本墮〕之第一條被攝為初業者〔八條中〕之第五條〔故不另計〕，〔前述的十九條或十五條〕加上〔〈菩薩地・戒品〉所說的四條中之〕其餘三條，所以總共是二十二條[841] 〔或十八條〕。

དེ་དག་གི་བསྡུ་བའི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་ནི། དཀོན་མཆོག་གསུམ་གྱི་དཀོར་འཕྲོག་པ། །ཕས་ཕམ་པ་ཡི་ལྟུང་བར་འདོད། དམ་པའི་ཆོས་ནི་སྤོང་བྱེད་པ། གཉིས་པར་ཐུབ་པས་གསུངས་པ་ཡིན། །ཚུལ་ཁྲིམས་འཆལ་པའི་དགེ་སློང་ལའང་། །ངུར་སྨྲིག་འཕྲོག་དང་བརྡེག་པ་དང་། བཙོན་རར་འཇུག་པར་བྱེད་པ་དང་། །རབ་ཏུ་བྱུང་ལས་འབེབས་[842] པ་དང་། །མཚམས་མེད་ལྔ་པོ་བྱེད་པ་དང་། །ལོག་པར་ལྟ་བ་འཛིན་པ་དང་། གྲོང་དང་གྲོང་ཁྱེར་འཇིགས་[843] པ་ཡང་། །རྩ་བའི་ལྟུང་བར་རྒྱལ་བས་གསུངས། །བློ་སྦྱོང་མ་བྱས་སེམས་ཅན་ལ། །སྟོང་པ་ཉིད་ནི་བརྗོད་པ་དང་། སངས་རྒྱས་ཉིད་ལ་ཞུགས་པ་དང་། །རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ལས་ལྡོག་[844] པ་དང་། སོ་སོ་ཐར་པ་ཡོངས་སྤངས་ཏེ། །ཐེག་པ་ཆེ་ལ་སྦྱོར་བ་དང་། སློབ་པའི་ཐེག་པས་ཆགས་ལ་སོགས། །སྤོང་བར་འགྱུར་བ་མིན་ཞེས་འཛིན། ཕ་རོལ་བདག་ཀྱང་འཛིན་འཇུག་དང་། །རང་གི་ཡོན་ཏན་བརྗོད་པ་དང་། །རྙེད་པ་དང་ནི་བཀུར་སྟི་

---

840 即名義上共有十條，但實際上只有六條，因為其中四條是國王與大臣共通的。

841《虛空藏經》國王 5 條+大臣 5 條+初業者 8 條=18+捨心（《善巧方便經》）1+〈菩薩地・戒品〉3 = 22 條

842 ZY：འབེབབ་

843 PM：འཇིག་。此處是 འཇིག་ 的誤植，非 འཇིགས་

844 W、ZY：བཟློག་；PM：ཟློག་

[845] དང་། །ཚིགས་བཅད་རྒྱ་ཡིས་གཞན་མོས་[846] དང་། བདག་ནི་ཟབ་མོ་བཟོད་པའོ་ཞེས། །ལོག་པ་ཉིད་ནི་སྨྲ་བོ་[847] དང་། །དགེ་སློང་ཆད་པས་གཅོད་འཇུག་དང་། དཀོན་མཆོག་གསུམ་གྱི་སྦྱིན་བྱེད་པ་དང་། སྦྱིན་པ་ལེན་པར་བྱེད་པ་དང་། ཞི་གནས་འདོར་བ་བྱེད་པ་དང་། ཡང་དག་འཛོག་གི་ལོངས་སྤྱོད་རྣམས། །ཁ་ཏོན་བྱེད་ལ་སྦྱིན་པ་རྣམས། དེ་དག་རྩ་བའི་ལྟུང་བ་སྟེ། སེམས་ཅན་དམྱལ་ཆེན་པོའི་རྒྱུ། ཞེས་དང་།

彼等〔前述的二十二或十八條根本墮〕之攝頌（《集學論》之攝頌）云：「劫奪三寶之財物，許為他勝之墮罪。造作謗捨諸正法（三乘法），能仁說為第二罪。復於犯戒之比丘，奪取袈裟並捶打，及令入於牢獄中，令捨出家而還俗。造作五種無間罪。以及執取邪倒見。毀壞聚落與城邑，佛亦說為根本墮。於未修心諸有情，為其宣講空性義。於諸趣入佛性[848] 者，令退圓滿菩提果[849] 。令其棄捨別解脫，而僅讀誦大乘經[850] 。自執謂『有學之乘，非能破除貪等法』，亦令他人執持此。宣說自身之功德，為貪利養與恭敬，及為名聲而謗他。謂『我堪忍甚深法』，說者顛倒對他說。令諸沙門受治罰，強取豪奪三寶財，轉贈行賄於他人。令彼棄捨奢摩他，取彼正定者財物，轉施唯行口誦者。如是皆名根本墮，悉是大那落迦[851] 因。」[852]

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

845 W、ZY：བསྡི་

846 PM：སྨོད་。此處是 སྨོད་ 的誤植，非 མོས་

847 W、ZY、PM：བ་

848 此處應理解為大乘道之義.

849 此處應理解為由大乘道退轉。

850 此句直譯為「而行修持大乘法」，而根據攝頌的解釋權譯如上。

851 即大有情地獄。

852 དཀོན་མཆོག་གསུམ་གྱི་དཀོར་འཕྲོགས་པ། །ཕམ་པམ་པ་ཡི་ལྟུང་བར་འདོད། །དམ་པའི་ཆོས་ནི་སྤོང་བྱེད་པ། །གཉིས་པར་ཐུབ་པས་གསུངས་པ་ཡིན། །ཚུལ་ཁྲིམས་འཆལ་པའི་དགེ་སློང་ལའང་། །ངུར་སྨྲིག་འཕྲོག་དང་བརྡེག་པ་དང་། །བཙོན་རར་འཇུག་པར་བྱེད་པ་དང་། །རབ་ཏུ་བྱུང་ལས་འབེབས་པ་དང་། །མཚམས་མེད་ལྔ་པོ་བྱེད་པ་དང་། །ལོག་པར་ལྟ་བ་འཛིན་པ་དང་། །གྲོང་ལ་སོགས་པ་འཇིག་པ་ཡང་། །རྩ་བའི་ལྟུང་བར་རྒྱལ་བས་གསུངས། །བློ་སྦྱངས་མ་བྱས་སེམས་ཅན་ལ། །སྟོང་པ་ཉིད་ནི་བརྗོད་པ་དང་། །སངས་རྒྱས་ཉིད་ལ་ཞུགས་པ་དག །རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ཟློག་པ་དང་། །སོ་སོར་ཐར་པ་ཡོངས་སྤངས་ཏེ། །ཐེག་པ་ཆེན་ལ་སྦྱོར་བ་དང་། །སློབ་པའི་ཐེག་པས་ཆགས་ལ་སོགས། །སྤོང་བར་འགྱུར་བ་མིན་ཞེས་འཛིན། །ཕ་རོལ་དག་ཀྱང་འཛིན་འཇུག་དང་། །རང་གི་ཡོན་ཏན་བརྗོད་པ་དང་། །རྙེད་པ་དང་ནི་བཀུར་སྟི་དང་། །ཚིགས་བཅད་རྒྱ་ཡིས་གཞན་སྨོད་དང་། །བདག་ནི་ཟབ་མོ་བཟོད་པའོ་ཞེས། །ལོག་པ་ཉིད་ནི་སྨྲ་བ་དང་། །དགེ་སློང་ཆད་པས་གཅོད་འཇུག་དང་། །དཀོན་མཆོག་གསུམ་གྱི་སྦྱིན་བྱེད་དང་། །སྦྱིན་པ་ལེན་པར་བྱེད་པ་དང་། །ཞི་གནས་འདོར་བར་བྱེད་པ་དང་། །ཡང་དག་འཛོག་གི་ལོངས་སྤྱོད་རྣམས། །ཁ་ཏོན་བྱེད་ལ་སྦྱིན་པ་

བྱང་ཆུབ་སེམས་ནི་ཡོངས་འདོར་དང་། །ཆགས་དང་སེར་སྣ་མི་བཟད་པ[853] ། སློང་ལ་སྦྱིན་པར་མི་བྱེད་དང་། བསྐྲིམས་ཏེ་དགའ་བར་བྱེད་པ་ན། །སེམས་ཅན་ལ་ནི་མི་བཟོད་པར། ཁྲོས་པས་སེམས་ཅན་ལ་བརྡེག་[854] དང་། །ཉོན་མོངས་པ་དང་གཞན་མཐུན་པས་། །[855] ཆོས་ལྟར་བཅོས་པ་བརྗོད་པ་འོ། །

又云：「全然棄捨菩提心。由於猛烈慳貪故，於來求者不施與。他人勵力令己喜，於該有情仍不忍，[856] 忿而捶打該有情。由順煩惱及他人，愛樂宣說相似法。」[857]

འདི་ཐམས་ཅད་ལ་ཡང་། རྟེན་གྱི་ཁྱད་པར་[858] དང་། རྒྱུ་དང་། ཡུལ་དང་། རང་བཞིན་དང་། གནས་སྐབས་ཀྱི་ཁྱད་པར་དང་སྦྱར་དགོས་ཏེ། དེ་ལྟར་མ་ཡིན་ན་ཉེས་པ་གཏན་མེད་པའམ། ཉེས་པ་གཞན་ཡང་འདིར་གཏོགས་པ་མེད་པའམ། དམན་པར་གྱུར་ཡང་དངོས་གཞི་མེད་པར་འགྱུར་བས། ཉེས་པ་མེད་པ་ཞེས་བྱ་བར་བཞག་གོ །

此中所有〔二十二或十八條根本墮〕，又需結合（符合）所依〔身〕之差別、因、境、自性與階段之差別〔而觀察〕，若非如此，則畢竟無罪，或非屬於此處的其他罪，或者雖然低劣而非根本罪，因此安立為「無〔二十二或十八條根本墮〕罪」。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

ཉམས། །དེ་དག་ཙ་བའི་ལྟུང་བ་སྟེ། །སེམས་ཅན་དམྱལ་བ་ཆེན་པོའི་རྒྱུ། ། 經號 D3940；頁碼〔ཁི〕111-1-43a~43b；藏文經名 བསླབ་པ་ཀུན་ལས་བཏུས་པ།

853 ZY、PM：པས་。應該是 པ་ 的誤植

854 W、ZY、PM：此處多 པ་

855 ZY 的 ཁྲོས་པས་སེམས་ཅན་ལ་བརྡེག་དང་། །ཉོན་མོངས་པ་དང་གཞན་མཐུན་པས་། ། 中部分誤為箋注

856 指對方誠懇懺悔道歉而希望此菩薩能原諒釋懷，心生歡喜，但是此菩薩心具瞋恚仍無法接受對方的懺謝。

857 བྱང་ཆུབ་སེམས་ནི་ཡོངས་འདོར་དང་། །ཆགས་དང་སེར་སྣ་མི་ཟད་པས། །སློང་ལ་སྦྱིན་པར་མི་བྱེད་དང་། །བསྐྲིམས་ཏེ་དགའ་བར་བྱེད་པ་ན། །སེམས་ཅན་ལ་ནི་མི་བཟོད་པར། །ཁྲོས་ པས་སེམས་ཅན་བརྡེགས་པ་དང་། །ཉོན་མོངས་པ་དང་གཞན་མཐུན་པས། །ཆོས་ལྟར་བཅོས་པ་བརྗོད་པའོ། ། 經號 D3940；頁碼〔ཁི〕111-1-43b；藏文經名 བསླབ་པ་ཀུན་ལས་བཏུས་པ།

858 ZY：པ་。應該是 པར་ 的誤植。

དང་པོ་འདི་ལ་རྟེན་ནི་[859] རྒྱལ་པོ་དང་བློན་པོ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྡོམ་པ་ཅན་ཏེ། [860]འོག་མ་གསུམ་ལ་ཡང་ངོ་། །རྒྱུ་འདོད་ཆགས་སོ། །ཡུལ་དཀོན་མཆོག་གསུམ་ལ་གཞན་གྱི་བསམ་པ་ཐག་པ་ནས་ཕུལ་བའི་རྫས་སོ། །རང་བཞིན་ནི། རང་ཉིད་[861] འཕྲོག་གམ། གཞན་འཕྲོག་ཏུ་འཇུག་པའོ། །གནས་སྐབས་བསམ་པ་རང་བཞིན་དུ་གནས་པས་ཐམས་ཅད་ལ་ཡང་རིག་པར་བྱའོ།།

9.2.1.2.2.2 《虛空藏經》之不共學處

〔出自《虛空藏經》之不共學處〕此第一條〔劫奪三寶之財物，許為他勝之墮罪〕中，所依是指具菩薩律儀之國王與大臣，而後面三條（第二、三、四條）中也是〔同樣的所依〕。因是貪心。境是指他人誠心供奉三寶之物（三寶財）。自性是指自己奪取，或教他人奪取〔三寶財〕。分位（時機）是指懷著〔這是三寶物非自所有，而欲令彼遠離本處之想、等起等不同分位之〕自性的意樂故，於一切中（後面十七條）亦應了知。

གཉིས་པ་རྒྱ་གཏི་མུག་གོ །ཡུལ་ཐེག་པ་གསུམ་གྱི་ཆོས་གང་ཡང་རུང་བའོ། །རང་བཞིན་[862] བདག་སྤོང་ཞིང་གཞན་སྤོང་དུ་འཇུག་པའོ། །

第二條〔造作謗捨諸正法（三乘法），能仁說為第二罪〕，因是愚癡。境是三乘法任何一法。自性是自謗而教他謗〔三乘法〕。

གསུམ་པའི་རྒྱུ་ཞེ་སྡང་ངོ་། །ཡུལ་ནི་ཆོས་འདི་པའི་རྟགས་བཟུང་བ་ཚུལ་ཁྲིམས་དང་ལྡན་པའམ། མི་ལྡན་[863] ཡང་རུང་བའོ། །རང་བཞིན་ནི་ངུར་སྨྲིག་ཕྲོགས་[864] པ་ལ་སོགས་པའོ། །

859 PM：གྱི་

860 PM：此處誤將箋注為正文，故多 ཐུན་མོང་བའི་

861 PM：ཀྱིས་

862 PM：多 ནི་

863 PM：ན་

864 W、ZY、PM：འཕྲོགས་

法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

第三條〔復於犯戒之比丘，奪取袈裟並捶打，及令入於牢獄中，令捨出家而還俗〕，因是瞋恚。境是具足或不具足律儀之受持此法之形相[865] 者。自性是剝奪袈裟（法衣）等。

བཞི་པ་རྒྱུ་ཞེ་སྡང་ངོ་། །ཡུལ་ཕ་མ་དང་། དགྲ་བཅོམ་པ་དང་། དགེ་འདུན་འདུམ་[866] པ་དང་། སངས་རྒྱས་སོ། །རང་བཞིན་ནི་དེ་དག་གི་སྲོག་གཅོད་པ་དང་། འཁོར་ལོའི་དབྱེན་[867] དང་། ངན་སེམས་ཀྱི་ཁྲག་འབྱིན་པའོ། །དེ་ཡང་། ཀྱི་ཡ་དཔུང་བཟང་ལས། གང་ཞིག་དགྲ་བཅོམ་ཕ་མ་གསོད་པ་དང་། ཐུབ་པའི་དགེ་འདུན་དབྱེན་ནི་བྱེད་པ་དང་། དེ་བཞིན་གཤེགས་ལ་སྡང་པའི་སེམས་ཀྱིས་སུ། །གང་ཞིག་མི་དག་སྐུ་མཚལ་འབྱིན་བྱེད་པ། །ཤིན་ཏུ་མི་བཟད་པ་ཡི་ལས་འདི་རྣམས། །རྒྱལ་བས་མཚམས་མེད་ལྔ་པོ་ཡིན་པར་བཤད། ཅེས་པ་དང་། ཉེ་བ་ལྔ་ནི། མཆོད་རྟེན་བཤིག་ཅིང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གསོད། །ཉོན་མོངས་ཟད་པའི་མ་ནི་སུན་འབྱིན་ཅིང་། །སློབ་པ་གསོད་ཅིང་དགེ་འདུན་མངའ་བ་[868] ལ། །གང་ཞིག་འདོད་པ་མང་ཙུང་རྐུ་འཕྲོག་དང་[869] ། །མཚམས་མེད་ཉེར་ལྔར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས། ཞེས་གསུངས་པས་སོ། །

第四條〔造作五種無間罪〕，因是瞋恚。境是父、母、阿羅漢、和合僧以及佛陀。自性是斷彼等（父、母、阿羅漢）之命、法輪〔僧〕之離間以及惡心出〔佛身〕血。復次，《妙臂事續》云：「諸凡殺害羅漢與父母，於能仁之僧伽作離間，以及對於如來懷瞋心，不淨諸人傷佛出身血，此諸罪大惡極之罪業，勝者說為五

865 即於佛法而出家，剃除鬚髮，身被法服之相。

866 ZY：無 འདུམ་

867 PM：多 པ་

868 PM：འདུ་པ་，非 མངའ་བ་

869 W、ZY、PM：པ་

種無間業。」[870] ，以及五近無間罪[871] ，「毀壞佛塔及害菩薩命，侵害盡惑女性阿羅漢，殺害有學而於僧伽物，凡具貪欲竊奪多或少，如來說為五種近無間。」[872] 。

ལྔ་པའི་རྟེན་རྒྱལ་པོའི་སྡོམ་པ་ཅན་ནོ། །རྒྱུ་གཏི་མུག་གོ །ཡུལ་ལས་དགེ་མི་དགེ་རྒྱུ་དང་འབྲས་བུའོ། །རང་བཞིན་དེ་དག་མི་བདེན་པར་རང་ཉིད་འཛིན་ཅིང་གཞན་ཡང་འཛིན་དུ་འཇུག་པའོ། །

第五條〔執取邪倒見〕，所依是具律儀之國王。因是愚癡。境是善不善業因與果報。自性是自己執彼等（三世業果）為非真或教人亦〔如此〕執。

དྲུག་པའི་རྟེན་བློན་པོ་སྡོམ་པ་ཅན་ནོ། །རྒྱུ་ཞེ་སྡང་ངོ་། ། ཡུལ་གཞན་གྱིས་བདག་གིར་བྱེད་པའི་གྲོང་ལ་སོགས་པའོ། །རང་བཞིན་ནི་དེ་དག་འཇིག་པའོ། །

དེ་ལྟར་ཐུན་མོང་བ་བཞི[873]དང་། ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པ་རེ་རེ་སྟེ་ལྔ་མཚན་གཉིས་ནི་རྒྱལ་བློན་གྱིའོ། །

第六條〔毀壞聚落與城邑，佛亦說為根本墮〕，所依是具律儀之大臣。因是瞋恚。境是他人[874] 取為己用的村莊等。自性是破壞彼等（村、邑、城、區）。

以上，共通（國王與大臣）的四條，以及各自不共的一條，即國王、大臣二者各有不得違犯的五條墮罪。

ལས་དང་པོ་པའི་ རྩ་ལྟུང་བརྒྱད་ཀྱི་རྟེན་ནི། རྒྱལ་བློན་ལས་གཞན་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྡོམ་པ་ཅན་ནོ། །དང་པོ་བཞིའི་རྒྱུ་ནི་གཏི་མུག་གོ །

870 གང་ཞིག་དགྲ་བཅོམ་པ་མ་གསོད་པ་དང་། །མ་ཐུན་པའི་དགེ་འདུན་དབྱེན་ནི་བྱེད་པ་དང་། །དེ་བཞིན་གཤེགས་ལ་སྡང་བའི་སེམས་ཀྱིས་སུ། །ནམ་ཞིག་མི་དགག་སྐུ་མཚལ་འབྱིན་བྱེད་པ། །ཤིན་ཏུ་མི་བཟད་པ་ཡི་ལས་འདི་རྣམས། །རྒྱལ་བས་མཚམས་མེད་ལྔ་པོ་ཡིན་པར་བཤད། ∣經號 D805；頁碼(ཞ) 96-1-134b；藏文經名 འཕགས་པ་དཔུང་བཟང་གིས་ཞུས་པ་ཞེས་བྱ་བའི་རྒྱུད།

871 五無間罪同類。《妙臂菩薩所問經》卷 3：「殺阿羅漢及殺父母、破和合僧、以瞋怒心出佛身血，及毀壞佛塔、或殺菩薩、或強以不淨行污阿羅漢母、或使人或自作逼奪三寶財物，如是之過，佛說此為五無間罪。」(CBETA 2021.Q4, T18, no. 896, p. 755b18-22)

872 མཆོད་རྟེན་འཇིག་ཅིང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གསོད། །ཉོན་མོངས་ཟད་པའི་མ་ནི་སུན་འབྱིན་དང་། །སློབ་པ་གསོད་ཅིང་དགེ་འདུན་མངའ་བ་ལ། །གང་ཞིག་འདོད་པས་མང་ཉུང་རྐུ་འཕྲོག་པ། །མཚམས་མེད་ཉེ་ལྔར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས། ∣經號 D805；頁碼(ཞ)96-1-134b～135a；藏文經名 འཕགས་པ་དཔུང་བཟང་གིས་ཞུས་པ་ཞེས་བྱ་བའི་རྒྱུད།

873 ZY：བཞིན་

874 指住在當地的居民。

དང་པོའི་ཡུལ་ནི་བློ་སྦྱང་བ་མ་བྱས་པའི་སེམས་ཅན་ནོ། །རང་བཞིན་ནི་སྟོང་པ་ཉིད་ཟབ་མོ་བསྟན་པས་སྐྲག་པར་བྱས་ནས། བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་ལས་བཟློག[875] པར་བྱེད་པའོ། །

初業者之八條根本墮中，所依是國王、大臣以外之其他具律儀之菩薩。

最初四條中之因〔皆〕是愚癡。第一條〔於未修心諸有情，為其宣講空性義〕之境是〔已經發心但〕還未淨治修心之有情。自性是由於宣說甚深空性，引發怖畏而令從菩提心退轉〔於二乘〕。

གཉིས་པ་ནི་ཡུལ་སངས་རྒྱས་ཉིད་ལ་ཞུགས་པའོ། །རང་བཞིན་ནི[876] དེ་ལས་ལྡོག[877] ནས་ཐེག་པ་ཆུང་ངུ་ལ་གོད[878] པའོ། །

第二條〔於諸趣入佛性者，令退圓滿菩提果〕，境是已入佛性（大乘道）者。自性是從彼退轉而進入於小乘中。

གསུམ་པ་དང་བཞི་པའི་ཡུལ་ནི་ཐེག་པ་གཉིས་ཀྱིས[879] གཞུང་ངོ། །རང་བཞིན་ནི་དེ་སྤོང་བའི་ལམ་མ་ཡིན་ཞེས་བདག་ཉིད་སྤོང་ཞིང་གཞན་ཡང་དེ་ལས་ལྡོག[880] ནས་ཐེག་ཆེན་ལ་གོད[881] པའོ། །

第三〔令其棄捨別解脫，而僅讀誦大乘經〕與第四條〔自執謂「有學之乘，非能破除貪等法」，亦令他人執持此〕之境是指二乘的典籍。自性是謗彼（二乘）謂：「彼〔二乘典籍所開示之道〕非能斷〔煩惱〕之道」，自身謗捨亦教他人謗捨，〔誘導他人〕從彼退轉而入於大乘中。[882]

---

875 W、ZY、PM：ཟློག་

876 PM: 無 ནི་

877 W、ZY、PM：བཟློག་

878 ZY：འགོད་。PM：དགོད་

879 PM：ཀྱི་，此處應是 ཀྱི་ 的誤植，非 ཀྱིས་

880 W、ZY、PM：བཟློག་

881 ZY、PM：འགོད་

882 宗喀巴對這二條有不同說法：前者主要是對持別解脫戒者，講說不需要修持別解脫戒，讀誦大乘即可淨除惡行，使令聽者不再修持別解脫戒。後者則是有某人講說有學二乘是無法究竟斷除煩惱的，而具菩薩戒此人聽聞信受此看法。參《菩提正道菩薩戒論》：「云何第九他勝處法。謂令棄捨別解脫戒。」(CBETA 2022.Q3, B08, no. 28, p. 649a10)及「云何第十他勝處法。謂是毀謗聲聞乘法。」(CBETA 2022.Q3, B08, no. 28, p. 649a16)

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

ལྔ་པའི་རྒྱུ་རྙེད་པ་དང་བཀུར་སྟི་ལ་ཆགས་པའོ། །ཡུལ་རང་དང་གཞན་ནོ། །རང་བཞིན་[883] བདག་ལ་བསྟོད་ཅིང་གཞན་ལ་སྨོད་པའོ། །

第五條〔宣說自身之功德，為貪利養與恭敬，及為名聲而謗他〕，因是貪利養恭敬。境是自己與他人。自性是自讚而毀他。

དྲུག་པའི་ཡུལ་ནི་དོན་གོ་བའི་མི་དང་། སྟོང་པ་ཉིད་དོ། །རྒྱུ་གཏི་མུག་གོ །རང་བཞིན་[884] འདུ་ཤེས་བསྒྱུར་ནས་སྟོང་པ་ཉིད་མཐོང་ངོ་ཞེས་སྨྲའོ། །

第六條〔謂「我堪忍甚深法」，說者顛倒對他說〕，境是能解義之人及空性。因是愚癡。自性是起顛倒想而說：「〔自己已經〕親見空性」。

བདུན་པའི་རྒྱུ་ནི་ཞེ་སྡང་ངོ་། །ཡུལ་རྒྱལ་རིགས་དང་། དགེ་སྦྱོང་དང་། དགེ་འདུན་གྱི་ནོར་ལ་སོགས་པའོ། །རང་བཞིན་[885] དབེན་གྱི་རྒྱུས་དགེ་སྦྱོང་གིས་བཀུས་ནས་སྦྱིན་པ་ལེན་ཅིང་སྟེར་བར་བྱེད་པའོ། །

第七條〔令諸沙門受治罰，強取豪奪三寶財，轉贈奉獻於他人〕，因是瞋恚。境是剎帝利（王族）、沙門與僧伽之財物等。自性是指〔惡〕沙門藉由拘禁〔其他僧眾〕的方式，先取阿蘭若之財物，然後將其物交付〔惡臣〕，〔惡臣〕再獻給〔國王〕。

བརྒྱད་པ་ནི་རྒྱུ་ཞེ་སྡང་ངོ་། །ཡུལ་དགེ་སྦྱོང་གི་ཞི་གནས་དང་། སྤོང་བ་ལ་བརྩོན་པའི་ལོངས་སྤྱོད་དོ། །རང་བཞིན་[886] ཁྲིམས་ངན་པ་བཅས་པ་ལ་སོགས་པའི་སྒོ་ནས། ཞི་གནས་འདོར་ཞིང་སྤོང་བ་ལ་དགའ་བའི་ལོངས་སྤྱོད་ཁ་ཏོན་ལ་དགའ་བ་ལ་སྟེར་བའོ།།

第八條〔令彼棄捨奢摩他，取彼正定者財物，轉施唯事口誦者〕，因是瞋恚。境是沙門的奢摩他與精勤斷行者（修習靜慮者）之受用。自性是依制定劣規等方

---

883 PM：ནི་

884 PM：ནི་

885 PM：ནི་

886 PM：ནི་

式，〔令修奢摩他之沙門〕捨棄奢摩他，並〔強行〕將專修斷行者之受用轉予專事念誦者。

ཐམས་ཅད་ལ་ཐུན་མོང་དུ་ངེས་པའི་རྩ་ལྟུང་ནི། བྱང་ཆུབ་སེམས་ནི་ཡོངས་འདོར་དང་། ཞེས་པ་སྟེ། རྟེན་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྡོམ་པ་ཅན་ནོ། །རྒྱུ་ལེ་ལོ་ལ་སོགས་པའོ། །ངང་བཞིན་[887] དེ་དོར་ནས་ཐེག་པ་དམན་པ་ཡིད་ལ་བྱེད་པས་[888] གནས་པའོ། །

9.2.1.2.2.3 《善巧方便經》之不共學處

〔出自《善巧方便經》[889] 之不共學處〕對於所有〔菩薩而言〕決定為共通的根本墮[890]，如〔《集學論》云：〕「全然棄捨菩提心」，即所依是具菩薩律儀者。因是懈怠等。自性是棄捨彼（菩提心）而住於二乘作意。

དེའི་ཉེས་དམིགས་ནི། སྡུད་པ་ལས། གལ་ཏེ་བསྐལ་པ་[891] བྱེ་བར་དགེ་བའི་ལས་ལམ་བཅུ། །སྤྱོད་ཀྱང་རང་རྒྱལ་དགྲ་བཅོམ་ཉིད་ལ་འདོད་བསྐྱེད་ན། །དེ་ཚེ་ཚུལ་ཁྲིམས་སྐྱོན་བྱུང་ཚུལ་ཁྲིམས་ཉམས་པ་ཡིན། །སེམས་བསྐྱེད་དེས་ནི་ཕས་ཕམ་པས་ཀྱང་ཤིན་ཏུ་ལྕི། །ཞེས་པའི་ཚུལ་གྱིས། འདི་ནི་གཞི་མེད་པའི་ལྟུང་བ་གཞན་ཐམས་ཅད་པས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ལ་ལྕི་བའི་རྣམ་པར་བཞག་པའོ།།

彼（棄捨菩提心）之過患，以如《般若攝頌》云：「俱胝劫中十善業道若行持，然卻生起獨覺聲聞之希求，爾時戒律虧損進而失戒律，彼發心者因他勝故罪

887 PM：ནི་

888 PM：པ་ལ་ 非 པས་

889 經號 D261；頁碼༼ཛ༽66-1-283b2~66-1-310b2；藏文經名 འཕགས་པ་ཐབས་མཁས་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།《大寶積經》唐 菩提流志譯，T11n0310；《慧上菩薩問大善權經》西晉 竺法護譯，T12n0345；《佛說大方廣善巧方便經》宋 施護譯，T12n0346。

890《佛說大方廣善巧方便經》卷 1：「為於彼聲聞、緣覺法中相應作意，是故我說彼所得罪過四根本。如彼聲聞乘人犯根本罪已，無所堪任取證涅盤；出家菩薩亦復如是，起是罪已不即悔捨聲聞、緣覺相應作意，亦復無所堪任、不能趣證大涅盤界」(CBETA 2022.Q3, T12, no. 346, p. 167b14-19)

891 W、ZY、PM：པ་

極重。」[892] 之理，因此對菩薩而言，安立此〔罪〕之類別較無〔菩提心為〕基之墮罪（可能是指別解脫墮罪）更重。

གཞན་གྱི་ལུགས་བརྗོད་པ་ལ། རྙེད་དང་བཀུར་སྟི་ཆགས་པ་ཡི[893] ། །བདག་བསྟོད་གཞན་ལ་སྨོད་པ་ནི། ལས་དང་པོ་པའི་ལྟུ་བར་བཤད་པས་འདིར་མ་བརྗོད་དོ། །

9.2.1.2.2.4 〈菩薩地・戒品〉之不共學處

〔出自〈菩薩地・戒品〉之不共學處〕關於說明他宗（出自〈菩薩地・戒品〉之不共學處[894] ），〔第一條，〕「為貪利養與恭敬，讚嘆自己輕毀他」，於〔上述〕初業者之第五條（宣說自身之功德，為貪利養與恭敬，及為名聲而謗他）已解釋，故此處不再說明。

གཉིས་པ་ཆགས་དང་སེར་སྣ་མི་བཟད་པས། སྡོང་ལ་སྦྱིན་པར་མི་བྱེད་དང་། ཞེས་པའི་རྟེན་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྡོམ་པ་ཅན་ཆོས་དང་ནོར་ཡོད་པའོ། །རྒྱུ་སེར་སྣའོ། །ཡུལ་སྡུག་བསྔལ་ཞིང་མགོན་མེད་པ་སེམས་ཐག་པ[895] ནས་ཆོས་དང་ནོར་འདོད་པའོ། །ངང་བཞིན[896] ཆོས་དང་ནོར་མི་སྟེར་བའོ། །

第二條，「由於猛烈慳貪故，於來求者不施與。」所依是擁有法與財物之具菩薩律儀者。因是慳吝。境是誠心希求正法與財物之孤苦無依者。自性是不惠施正法與財物。

892 གལ་ཏེ་བསྐལ་པ་བྱེ་བར་དགེ་བའི་ལས་ལམ་བཅུ། །སྤྱོད་ཀྱང་དགྲ་བཅོམ་རང་རྒྱལ་ཉིད་ལ་འདོད་སྐྱེད་ན། །དེ་ཚེ་ཚུལ་ཁྲིམས་སྐྱོན་བྱུང་ཚུལ་ཁྲིམས་ཉམས་པ་ཡིན། །སེམས་བསྐྱེད་དེ་ནི་ཕམ་པས་ཀྱང་ཤིན་ཏུ་ལྕི། ། 經號 D13；頁碼〔ཀ〕34-1-18b；藏文經名 འཕགས་པ་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་སྡུད་པ་ཚིགས་སུ་བཅད་པ།

893 PM：ཡིས་

894 可能卓隆巴認為寂天所依的《虛空藏菩薩經》及《善巧方便經》是自宗，而無著論師的〈菩薩地・戒品〉為他宗。這裡也可能是卓隆巴主張自己是中觀宗而非唯識宗的依據。

895 ZY：無 པ་

896 PM：ནི་

གསུམ་པ་བསྒྲིམས་ཏེ་ལ་སོགས་པའི་རྒྱུ་ནི་ཞེ་སྡང་ངོ་། །ཡུལ་བདག་དང་འཁོན་[897] ཞུགས་པས་བསམ་པ་ཐག་ནས་ཆོས་དང་མཐུན་པར་བཟོད་པར་གསོལ་བའོ། །རང་བཞིན་ནི་མི་བཟོད་ཅིང་ཁྲོ་བ་[898] ལ་སོགས་པའོ། །

第三條，於「勵力」等（他人勵力令己喜，於該有情仍不忍，忿而捶打該有情）中，因是瞋恚。境是指發自內心如法地請求〔自己〕寬恕之曾與自己交惡者。自性是無法忍受〔其道歉〕而起忿怒等。

བཞི་པ་ཉོན་མོངས་པ་དང་། སོགས་ཀྱི་རྒྱུ་ནི་གཏི་མུག་གོ །ཡུལ་ཐེག་པ་ཆེན་པོ་དང་ཆོས་ལྟར་སྣང་བའོ། །རང་བཞིན་[899] སྔ་མ་སྤོང་ཞིང་ཕྱི་མ་གཞུང་འཛུགས་པའོ། །

第四條，於「煩惱」等（由順煩惱及他人，愛樂宣說相似法）中，因是愚癡。境是指與大乘相似之法。自性是謗捨前者（大乘）而立論後者（相似法）。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

གལ་ཏེ་འདིར་རྒྱལ་པོའི་ལྷ་ལ་སོགས་པར་བཞག་ཅིང་གཞན་དུ་བཞིར་[900] བཞག་པ་རྣམ་བཞག་ཐ་དད་པ་འདི་ཅི་ལྟར་ཡིན་ཞེ་ན། འདོད་ལུགས་མི་མཐུན་པ་མང་ཡང་། འདི་ནི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་ཁྱབ་པའི་ལྟུང་བའི་རྣམ་པར་དབྱེ་བ་སྟེ། རྒྱལ་པོའི་ལྷ་ལ་སོགས་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱང་འདིར་འདུས་པ་ཉིད་དོ། །བཞིར་རྣམ་པར་བཞག་པ་ཡང་ཅི་ལྟར་ཉན་ཐོས་ཀྱི་སོ་སོར་ཐར་པ་ལས། གཙོ་བོ་ཉོན་མོངས་པ་གསུམ་གྱིས་བསྐྱེད་པ་ལ་ལྟོས་ཏེ། སེམས་ཅན་དང་ཡོ་བྱད་ལ་ཆགས་པ་ལས། མི་ཚངས་པར་སྤྱོད་པ་དང་རྐུ་བ་གཉིས་བཞག་ཅིང་། ཞེ་སྡང་ལས་སྲོག་གཅོད་པ་དང་། གཏི་མུག་ལས་བརྫུན་[901] དུ་སྨྲ་གཞག་པ་གཞན་དུ་[902] ། དེ་དང་ཆ་མཐུན་པར་འདོད་ཆགས་ལས་དང་པོ་གཉིས་དང་། ཞེ་སྡང་ལས་གསུམ་པ་དང་། གཏི་མུག་ལས་བཞི་པར་རྣམ་པར་བཞག་གོ །ཞེས་གསུངས་ཡང་། སློབ་

---

897 PM：ཁོན་

898 PM：ཁོ་

899 PM：ནི་

900 W、ZY：གཞིར་。應是 བཞིར་ 的誤植。

901 PM：རྫུན་

902 PM：བཞིན་དུ་。應是 བཞིན་དུ་ 的誤植，非 གཞན་དུ་。

དཔོན་ཞི་བ་ལྷའི་བཞེད་པ་དེ་ལྟར་ཡིན་པའི་ངེས་པ་མེད་དེ། དེ་ལྟར་བཞེད་ན་ལུགས་གཉིས་ཀ་བྲི་བར་མི་རིགས་སོ། །

9.2.1.2.2.5　關於攝入之抉擇

設問：「此中，安立國王之五條等（《虛空藏經》之十四條根本墮）而於別處（〈菩薩地‧戒品〉）安立四條的差異何在？」〔答：〕雖然有許多不共的主張方式，但此處是依為性相所周遍（符合定義）的墮罪所作的分類，即所有國王之五條〔墮罪〕等皆攝於此（四條）。雖然所安立的四條〔墮罪〕亦如聲聞《別解脫經》所說的「主要是就三種煩惱〔為動機所〕發起〔的惡業來說〕，即從對有情與資具生貪而安立不淨行與偷盜二條，從瞋恚〔安立〕殺生，以及從愚癡安立妄語」，與此（別解脫經）類似，從貪欲安立前二條（為貪利養與恭敬，讚嘆自己輕毀他；由於猛烈慳貪故，於來求者不施與），從瞋恚安立第三條（他人勵力令己喜，於該有情仍不忍，忿而捶打該有情），從愚癡安立第四條（由順煩惱及他人，愛樂宣說相似法）。」[903] 然而，寂天阿闍黎的承許未必是如此（將《虛空藏經》之十八或十四條根本墮攝於〈菩薩地‧戒品〉四條根本墮），若是如此承許，則〔寂天於《集學論》中〕不應將二宗（寂天自宗與無著他宗）各別書寫。

བཞི་པོ་བསྡུངས་པས་མདོ་ནས་འབྱུང་[904] བ་རྣམས་བསྡུངས་པར་[905] མི་འགྱུར་ལ། མདོ་ནས་རྩ་ལྟུང་དུ་བཤད་པ་རྣམས་ཀྱང་ངེས་པ་ཁོ་ནས་བསྡུངས་[906] དགོས་སོ། །རྒྱུ་དུག་གསུམ་གྱིས་བསྐྱེད་པ་ལ་ལྟོས་ཏེ། མདོ་ནས་

903 迄今我還找不到出處。是否為德光論師編輯的《戒經》有待確認。

904 PM：བྱུང་

905 PM：རྣམ་པ་བསྡུང་པར་ 非 རྣམས་བསྡུངས་པར་

906 PM：བསྡུང་

བཤད་པ་རྣམས་བཞི་པོར་འདུར་ནི་བཏུབ་བོ། ཁ་[907] ཅིག་ན་རེ། སྡུམ་ཁུར་དང་། དབྱུགས་[908] པའི་རིགས་པས་སོ་སོ་ཐར་པའི་ཐུན་མོང་བ་བཞི་ཡང་[909] ། དེ་བཞི་[910] དོན་གྱི་[911] གོ་བར་འགྱུར་ཏེ། རྙེད་དང་དཀུར་སྟི་ལ་ཆགས་པས། བདག་ལ་བསྟོད་ཅིང་གཞན་ལ་སྨོད་པ་དང་། སེར་སྣས་བདག་གི་ནོར་གཞན་ལ་མ་བྱིན་པ་དང་། ཁྲོས་པས་གཞན་ལ་ཚོགས་[912] པ་དང་། རྨོངས་པས་ཆོས་ལྟར་བཅོས་པར་སྨྲ་ན་ཡང་ལྟུང་བ་[913] འགྱུར་ན། རིམ་པ་[914] བཞིན་དུ་[915] ཆགས་པས་མི་ཚངས་པར་སྤྱོད་པ་དང་། གཞན་གྱི་ནོར་བརྐུས་པ་དང་། གཞན་གྱི་སྲོག་གཅད་[916] པ་དང་། བརྫུན་དུ་སྨྲ་བ་རྣམས་ལྟ་[917] སྨོས་སུ་ཡང་མེད་དོ། །ཞེས་གསུངས་པ་དེ་ནི་རིགས་སོ་གསུངས་སོ[918] ། །འོན་ཀྱང་ཐམས་ཅད་དུ་ཉན་ཐོས་དང་ཚུལ་བསྟུན་པ་ནི། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ལ་མི་བཞག་སྟེ། སྲོག་གཅོད་པ་ལ་སོགས་པ་ཉན་ཐོས་ལ་ཕམ་ལྟུང་དུ་གྱུར་པ[919] ། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ལ་ལྟུང་བ་གཏན་མེད་དུ་བཞག་པའོ། །

དཀོན་མཆོག་གསུམ་ལ་གསུམ་མི་མཆོད། ཅེས་པ་ལ་སོགས། ཉེས་བྱས་ཀྱི་རིགས་རྣམས་ནི་གཞན་དུ་ཤེས་པར་བྱའོ།།

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

〔僅〕以守護〔〈菩薩地・戒品〉的〕四條〔根本墮〕，將難以守護經中所說的諸〔墮罪〕，然而經中所說的根本墮罪無論如何也必須要守護的。依賴於三毒

907 W、ZY：ཁོ་
908 PM：དབྱུག་
909 PM：དང་
910 PM：བཞིན་
911 PM：གྲིས་
912 W、ZY：འཚོགས་ PM：འཚོག་
913 PM：བར་
914 ZY：無 པ་
915 PM：此處多 གཞན་
916 PM：གཅོད་
917 PM：此處多 ཅི་
918 PM：རིགས་སུ་གསུང་ངོ་ 非 རིགས་སོ་གསུངས་སོ་
919 PM：འགྱུར་ལ་ 非 གྱུར་པགྱུར་པ

為因所發起〔墮罪〕，即諸經中所說的皆可以攝於四條中。有云：「以油炸食品與棍子之理（可能比喻貪與瞋心），也將可以理解別解脫之四共通〔墮罪〕，以及〔前述〕彼（〈菩薩地・戒品〉的）四義，即貪利養與恭敬故讚自而輕毀他人、慳吝故自之財物不施予他人、他人求和卻瞋心以待，以及愚癡故說相似法，〔前述這些〕若將成為墮罪，更何況依次由貪心故非梵行與偷盜他人的財物、〔瞋心故〕殺害他人的生命、〔愚癡故〕妄語等。」的這種說法〔，其他人〕說為合理。

但是對菩薩而言，並非一切律儀皆是依聲聞的律儀而立的，即殺生等等對於聲聞成為根本墮罪，於菩薩未必安立為墮罪。

所謂：「不以三門供三寶」等惡作之類，當於他處了知。

9.2.2 攝善法戒

དགེ་བ་ཆོས་སྡུད་ཀྱི་ཚུལ་ཁྲིམས་ནི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དྲུག་གོ །དེ་ལ་དོན་བཅུ་སྟེ། ངོ་བོ་དང་། ངེས་ཚིག་དང་། སྒོམ་[920] པ་དང་། མཚན་ཉིད་དང་། དབྱེ་བ་དང་། ཡང་དག་དང་། གཙོ་བོའི་དོན་བསྟན་པ་དང་། ཁྱད་པར་དང་། འབྲས་བུ་དང་། གྲངས་ངེས་དང་། གོ་རིམ་ངེས་པའོ། །

攝善法戒即是六波羅蜜多。其中，分十義，即〔9.2.2.1〕體性、〔9.2.2.2〕詞源、〔9.2.2.3〕修習、〔9.2.2.4〕性相、〔9.2.2.5〕分類、〔9.2.2.6〕說明正義及主要之義、〔9.2.2.7〕差別、〔9.2.2.8〕果報、〔9.2.2.9〕數量決定、〔9.2.2.10〕次第決定。

དེ་ལ་སྦྱིན་པའི་ངོ་བོ་ནི། མདོ་སྡེ་རྒྱན་ལས། དོན་རྣམས་གཏོང་བར་བྱེད་པ་དང་། ཞེས་པས་ཏེ། ལེན་པ་པོ་རྣམས་གང་འདོད་པའི་དོན་གཏོང་བའོ། །ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱིས་[921] ངོ་བོ་ནི། སྤྱོད་འཇུག་ལས། སྤོང་བའི་སེམས་ནི་ཐོབ་པ་

920 W、ZY、PM：བསྒོམ་

921 PM：ཀྱི་

ལས། །ཚུལ་ཁྲིམས་ཕ་རོལ་ཕྱིན་པར་བཤད། ཅེས་ཏེ། ཁས་བླངས་པའི་སྡོམ་པའི་མི་མཐུན་ཕྱོགས་སྤོང་བའོ། །བཟོད་པའི་ངོ་བོ་ནི། དེ་ཉིད་ལས། ཁྲོ་བའི་[922] སེམས་འདི་[923] གཅིག་བཅོམ་པས། ཞེས་པས་ཏེ། ཁྲོ་བ་ཉེ་བར་ཞི་བའོ། །བརྩོན་འགྲུས་ཀྱི་ངོ་བོ་ནི། རྒྱན་ལས། དགེ་ལ་ཡང་དག་སྤྲོ་བ་དང་། ཞེས་པ་སྟེ། བྱང་ཆུབ་ཐོབ་པའི་དོན་དུ་དགེ་བ་ལ་སྤྲོ་བའོ། །བསམ་གཏན་གྱི་ངོ་བོ་ནི། རྒྱན་ལས། སེམས་ནི་ནང་དུ་གནས་པ་དང་། །ཞེས་པ་སྟེ། དགེ་བ་ལ་སེམས་[924] ནང་དུ་གནས་པའོ། །ཤེས་རབ་ཀྱི་ངོ་བོ་ནི། དེ་ཉིད་ལས། ཤེས་བྱ་ཡང་དག་རབ་རྣམ་འབྱེད། ཅེས་པའམ། ཤེས་རབ་ལྡན་ཕྱིར་དེ་ཉིད་རིག །ཅེས་པས་ཏེ། ཤེས་བྱ་ཕྱིན་ཅི་མ་ལོག་པར་རྣམ་པར་འབྱེད་པའམ། དེ་ཁོན་ཉིད་རིག་པའོ། །

9.2.2.1 體性

其中〔體性〕，〔1〕布施〔波羅蜜多〕之體性，《經莊嚴論》云：「能行捨施一切事」[925] 即諸凡受施者所欲求之事皆能捨。持戒〔波羅蜜多〕體性，《入行論》云：「由獲能斷罪惡心，說為持戒波羅蜜。」[926] 即斷除所受律儀之相違品。安忍〔波羅蜜多〕之體性，前論（《入行論》）云：「此一忿心若摧伏。」[927] 即止息忿怒。精進〔波羅蜜多〕之體性，《經莊嚴論》云：「對於善法正歡喜」[928] 即為了獲證菩提而歡喜善法。靜慮〔波羅蜜多〕之體性，《經莊嚴論》云：「心能住於內

922 PM：སྦོའི་

923 PM：ཉི་

924 PM：དགེ་སེམས་ 非 དགེ་བ་ལ་སེམས་

925 དོན་རྣམས་གཏོང་བར་བྱེད་པ་དང་། །རྩ་བ་སེམས་པ་ལ་བརྟེན་དང་། །ལུས་དང་ལོངས་སྤྱོད་ཕུན་ཚོགས་དང་། །གཉིས་རྗེས་འཛིན་དང་རྫོགས་བྱེད་དང་། ｜經號 D4020；頁碼〔ཕི〕123-1-22a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།

926 སྤོང་བའི་སེམས་ནི་ཐོབ་པ་ལས། །ཚུལ་ཁྲིམས་ཕ་རོལ་ཕྱིན་པར་བཤད། ｜經號 D3871；頁碼〔ལ〕105-1-10b；藏文經名 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པ།

927 ཁྲོ་བའི་སེམས་འདི་གཅིག་བཅོམ་ན། ｜經號 D3871；頁碼〔ལ〕105-1-10b；藏文經名 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པ།

928 དགེ་ལ་ཡང་དག་སྤྲོ་བ་དང་། ｜經號 D4020；頁碼〔ཕི〕123-1-22a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《大乘莊嚴經論》卷 8〈之二〉：「於善於正勇者，是精進自性，遮餘業中勇猛故言善，除外道解脫中勇猛故言正。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 629c27-29)

所緣」[929] 即心往內安住於善法。智慧〔波羅蜜多〕之體性，彼論（《經莊嚴論》）云：「正確明辨諸所知」[930] 或「具慧故明了實相」[931] 即能無顛倒地明辨所知或明了實相。

ངེས་ཚིག་ནི། མདོ་སྡེ་རྒྱན་ལས། དབུལ་བ་འདོར་བར་བྱེད་པ་དང་། །བསིལ་བ་ཐོབ་དང་ཁྲོ་བཟོད་དང་། །མཆོག་སྦྱོར་བ་དང་ཡིད་འཛིན་དང་། །དོན་དམ་ཤེས་པའི་ཕྱིར་བཤད་དོ། །ཞེས་པས། །དབུལ་བ་འདོར་བར་བྱེད་པ་ནི་སྦྱིན་པའོ། །བསིལ་བ་ཐོབ་པར་བྱེད་པ་ནི་ཚུལ་ཁྲིམས་ཏེ། དེ་དང་ལྡན་པ་ལ་ཡུལ་གྱི་མཚན་མའི་ཉོན་མོངས་པ་[932] ཡོངས་སུ་གདུང་བ་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ། །གཞན་གྱི་ཁྲོ་བ་[933] བཟོད་པས་ན་བཟོད་པའོ། །མཆོག་ལ་སྦྱོར་བར་བྱེད་པས་ན་བརྩོན་འགྲུས་ཏེ། དགེ་བའི་ཆོས་ལ་སྦྱོར་བར་བྱེད་པའི་ཕྱིར་རོ། །ཡིད་ནང་དུ་འཛིན་པར་བྱེད་པས་ན་བསམ་གཏན་ནོ། །འདིས་དོན་དམ་པ་ཤེས་པས་ན་ཤེས་རབ་བོ།།

9.2.2.2 詞源

詞源，《經莊嚴論》云：「布施能令捨貧窮，戒得清涼忍瞋怒，勝加行與攝持意，知勝義故說六度。」[934] 能令捨離貧窮即是布施，能獲得清涼即持戒，因為對於具戒者而言，沒有因對境之相所引發的熱惱。忍受他人的忿怒即是安忍。能於殊勝（善法）修加行故是精進，因為能於善法修加行故。能攝持意於內故是靜

929 སེམས་ནི་ནང་དུ་གནས་པ་དང་། །經號 D4020；頁碼 ༼ཞི༽123-1-22a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《大乘莊嚴經論》卷 8〈之二〉:「心住者，是定自性，由心住內故。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 630a11-12)

930 ཤེས་བྱ་ཡང་དག་རབ་རྣམ་འབྱེད། །經號 D4020；頁碼 ༼ཞི༽123-1-22a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《大乘莊嚴經論》卷 8〈之二〉:「正擇者，是慧自性，由離邪業及世間所識業，正擇出世間法故。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 630a23-24)

931 ཤེས་རབ་ལྡན་ཕྱིར་དེ་ཉིད་རིག །經號 D1888；頁碼 ༼ཞི༽44-1-201b；藏文經名 ཡན་ལག་བདུན་པ།

932 PM：無 ཉོན་མོངས་པ་

933 PM：ནོ་

934 དབུལ་བ་འདོར་བར་བྱེད་པ་དང་། །བསིལ་བ་འཐོབ་དང་ཁྲོ་བཟོད་དང་། །མཆོག་སྦྱོར་བ་དང་ཡིད་འཛིན་དང་། །དོན་དམ་ཤེས་པའི་ཕྱིར་བཤད་དོ། །經號 D4020；頁碼 ༼ཞི༽123-1-21b～22a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《大乘莊嚴經論》卷 7〈之一〉:「除貧亦令涼，破瞋與建善，心持及真解，是說六行義。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 628b18-19)

慮。以此了知勝義故是智慧。

བསྒོམ་པ་ནི་དེ་བཞིན་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་དང་ཞེས་པ་སྟེ། འདི་ལ་བཞི་སྟེ། མོས་པ་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་ནི། ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་མདོ་སྡེ་ཐམས་ཅད་ལ་མོས་པ་ཡིན་ནོ། །རོ་མྱང་བ་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་ནི། ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དག་ལ་ཡོན་ཏན་དུ་བལྟ་བའི་ཚུལ་གྱིས་རོ་མྱང་བར་བྱེད་པ་ཡིན་ནོ། །རྗེས་སུ་ཡི་རང་བ་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་ནི། འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ཐམས་ཅད་ན་ཡོད་པའི་[935] སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་སྦྱིན་པ་ལ་སོགས་པ་ལ་རྗེས་སུ་ཡི་རང་བ་ཡིན་ནོ། །མངོན་པར་དགའབ་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་ནི། བདག་ཉིད་དང་སེམས་ཅན་རྣམས་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་ཁྱད་པར་མ་འོངས་པ་ལ་མངོན་པར་དགའ་བ་ཡིན་ནོ། །

9.2.2.3 修持

修持，〔《經莊嚴論》〕云：「如是依止於作意」[936]，此中分四，即信解作意，指信解一切波羅蜜多之經藏。品味作意，指就觀見諸波羅蜜多為功德之理而言是品味作意。隨喜作意，指隨喜一切世界中一切有情之布施等（六度）。欣樂作意，指欣樂自身與諸有情未來增勝的波羅蜜多。[937]

935 CT 誤將箋注為正文，故多 ཡོད་པའི་

936 ཐམས་ཅད་བསྒོམ་པ་དངོས་པོ་དང་། །དེ་བཞིན་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་དང་། །བསམ་པ་དང་ནི་ཐབས་དག་དང་། །དབང་སྦྱོར་ཉིད་ལ་རྟེན་པར་བརྗོད། ། 經號 D4020；頁碼 ༼ཕི༽123-1-22a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ། 《大乘莊嚴經論》卷 7〈之一〉：「物與思及心，方便并勢力，當知修六行，說有五依止。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 628b26-27)

937 《大乘莊嚴經論》卷 7〈之一〉：「思惟依止修諸波羅蜜亦有四種：一者信思惟，於諸波羅蜜相應教而生信心故。二者味思惟，於諸波羅蜜中見功德味故。三者隨喜思惟，於一切世界一切眾生所有諸波羅蜜皆生隨喜故。四者悕望思惟，於自身及他未來所有勝波羅蜜起悕望故。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 628c5-10)

DILA 法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

མཚན་ཉིད་ནི། རྒྱན་ལས། སྦྱིན་པ་མི་མཐུན་ཕྱོགས་ཉམས་དང་། རྣམ་པར་མི་རྟོག་ཡེ་ཤེས་ལྡན། །འདོད་པ་ཐམས་ཅད་ཡོངས་རྫོགས་བྱེད། །སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད[938] རྣམ[939] སྨིན་བྱེད་རྣམ་གསུམ། ། [940]དེ་བཞིན་དུ་ཤེས་རབ་ཀྱི་བར་དུའོ། །

9.2.2.4 性相

性相，《經莊嚴論》云：「布施能治相違品，無分別智令具足，一切所欲令圓滿，三乘有情令成熟。」[941] 乃至智慧〔度〕之間皆如是〔配釋〕。

བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་རྣམ་པ་དྲུག་གི་མཚན་ཉིད་ནི་རྣམ་པ་བཞི་སྟེ་སེར་སྣ་དང་འཆལ་བའི་ཚུལ་ཁྲིམས་དང་། ཁོང་ཁྲོ་དང་། ལེ་ལོ་དང་། རྣམ་པར་གཡེང་བ་དང་། འཆལ་བའི་ཤེས་རབ་རྣམས་སྤྲངས་པའི་ཕྱིར་མི་མཐུན་པའི་ཕྱོགས་ཉམས་པ་དང་། ཆོས་བདག་མེད་པ་རྟོགས་པ་དང་ལྡན་པའི་ཕྱིར། རྣམ་པར་མི་རྟོག་པའི་ཡེ་ཤེས་དང་ལྡན་པ་དང་། གང་ཅི་འདོད་པ་དེ་ལ་སྦྱིན་པ་དང་། གཞན་དག་ལ་ལུས་དང་ངག་ཐམས་ཅད་ཡང་དག་པར་སྡོམ་པ་དང་། བཟོད་པ་གཞན་གྱིས[942] གནོད་པར་བྱེད་པ་ལ་བཟོད་པ་དང་། གཞན་གྱིས་གྲོགས་བྱེད་པ་དང་། ཡིད་ལ་འཐད་པ་དང་། ཐེ་ཚོམ་གཅོད་པས་འདོད་པ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པར་བྱེད་པའོ། ། སེམས་ཅན་ཡོངས་སུ་སྨིན་པར་བྱེད་པ་ནི། སྦྱིན་པ་ལ་སོགས་པས་བསྡུས་ནས་ཐེག་པ་གསུམ་ལ་སྐལ་བ་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་དུ་སྦྱོར་བའི་ཕྱིར་རོ། །སེམས་ཅན་ཡོངས་སུ་སྨིན་པར་བྱེད་པ་རྣམ་པ་གསུམ་མོ། །

諸菩薩之六種波羅蜜多之性相，各有四相，〔第一相能治相違品，依次〕即

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

938 W、ZY、PM：無 ཐམས་ཅད་

939 ZY：རྣམས་

940 PM：多 ཞེས་པ།

941 སྦྱིན་པ་མི་མཐུན་ཕྱོགས་ཉམས་དང་། །རྣམ་པར་མི་རྟོག་ཡེ་ཤེས་ལྡན། །འདོད་པ་ཐམས་ཅད་ཡོངས་རྫོགས་བྱེད། །སེམས་ཅན་རྣམ་སྨིན་བྱེད་རྣམ་གསུམ། ། 經號 D4020；頁碼 ༼ཕི༽123-1-21b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ། 《大乘莊嚴經論》卷 7〈之一〉：「分別六度體，一一有四相，治障及合智，滿願亦成生。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 628a21-23)

942 CT 誤將箋注為正文，故多 བཟོད་པ་གཞན་གྱིས་

斷除慳悋與壞戒、瞋恚、懈怠、散亂、惡慧故能治相違品。[943] 以及〔第二相無分別智令具足，〕具通達法無我故無分別智令具足。[944] 以及〔第三相一切所欲令圓滿，依次即：布施波羅蜜多是〕凡有欲求皆施予；〔持戒波羅蜜多是〕完全斷除對於他人一切身與語〔的傷害〕;〔安忍波羅蜜多〕是能安忍〔他人於己〕所作的傷害；〔精進波羅蜜多是〕協助他人〔行善業〕;〔靜慮波羅蜜多是傳授其他學定者〕適合其意〔之法〕; 以及〔智慧波羅蜜多是〕斷除〔他人的〕疑惑，故令〔一切〕所欲圓滿。[945] 令有情完全成熟，是指以布施等攝受後，於三乘中恰如其緣分而引導，故令三乘有情成熟。[946]

དབྱེ་བ་ལ་གཉིས་ཏེ་དབྱེ་བ་དངོས་དང་། བསྡུ་བའོ། །དབྱེ་ན་སྦྱིན་པ་ལ་གསུམ། ཆོས་ཀྱི་སྦྱིན་པ་དང་། ཟང་ཟིང་གི་སྦྱིན་པ་དང་། མི་འཇིགས་པའི་སྦྱིན་པའོ། །ཚུལ་ཁྲིམས་ལ། སྡོམ་པའི་ཚུལ་ཁྲིམས་དང་། དགེ་བ་ཆོས་སྡུད་ཀྱི་ཚུལ་ཁྲིམས་དང་། སེམས་ཅན་དོན་བྱེད་ཀྱི་ཚུལ་ཁྲིམས་སོ། །བཟོད་པ་ལ། གནོད་པ་བྱེད་པ་ལ་ཐེ[947] སྙམ་པའི་བཟོད་པ་དང་། སྡུག་བསྔལ་དྭང་དུ་ལེན་པའི་བཟོད་པ་དང་། ཆོས་ལ་ངེས་པར་རྟོག་པའི་བཟོད་པའོ། །བརྩོན་འགྲུས་ལ། ཆོ་གའི[948] བརྩོན་འགྲུས་དང་། སྦྱོར་བའི་བརྩོན་འགྲུས་དང་། ཆོག་པར[949] འཛིན་པའི་བརྩོན་འགྲུས་སོ། །བསམ་གཏན་ལ། དེ་རྣམ་གསུམ་ཞེས་པ་སྟེ། རྟོག་པ་དང་བཅས་ཤིང་སྦྱོད[950] པ་དང་བཅས[951] །

943《大乘莊嚴經論》卷 7〈之一〉:「治障者，檀等六行，如其次第，對治慳貪、破戒、瞋恚、懈怠、亂心、愚癡故。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 628a24-26)

944《大乘莊嚴經論》卷 7〈之一〉:「合智者，悉與無分別智共行，由通達法無我故。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 628a26-27)

945《大乘莊嚴經論》卷 7〈之一〉:「滿願者，施於求財者隨其所欲而給與之，戒於求戒者隨其所欲以身口意護而教授之，忍於悔過者與之歡喜，精進於作業者隨欲助之，定於學定者隨欲授法，智於有疑者隨欲決斷。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 628a27-b2)

946《大乘莊嚴經論》卷 7〈之一〉:「成生者，先以施攝，後以三乘法隨其所應而成熟之。先安立於戒等中，後以三乘成熟亦爾。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 628b2-4)

947 PM：多 མི་

948 PM：ག་ཚའི་

949 PM：多 མི་

950 PM：ངཇོད་，此處應該是 ངཇོད་ 的誤植而非 སྦྱོད་

951 W、ZY、PM：此處多 དང་

རྟོག་པ་མེད་པ་ལ་དཔྱོད་པ་ཙམ་དང་བཅས་པ། རྟོག་པ་ཡང་མེད་ལ་དཔྱོད་པ་ཡང་མེད་པའོ། །ཡང་གསུམ་སྟེ། དགའ་བ་དང་ལྡན་པ་དང་། སིམ་པ་དང་ལྡན་པ་དང་། བཏང་སྙོམས་དང་ལྡན་པའོ། །ཤེས་རབ་ལ་གསུམ། འཇིག་རྟེན་པ་དང་། འཇིག་རྟེན་ལས་འདས་པ་དང་། འཇིག་རྟེན་ལས་འདས་པ་ཆེན་པོའོ། ། ཡང་གསུམ་སྟེ་ཐོས་པའི་ཤེས་རབ་དང་བསམ་པའི་ཤེས་རབ་དང་། སྒོམ་[952] པའི་ཤེས་རབ་བོ། ཁ་ཅིག་ཀུན་རྫོབ་ཤེས་པའི་ཤེས་རབ་དང་། དོན་དམ་ཤེས་པའི་ཤེས་རབ་བོ། །ཐ་མི་དད་པ་ཤེས་པའི་ཤེས་རབ་ལ་ཡང་འདོད་དོ། །

9.2.2.5 分類

分類有二：〔9.2.2.5.1〕正明分類與〔9.2.2.5.2〕收攝分類。

9.2.2.5.1 正明分類

若區分，則布施〔波羅蜜多〕分三：法布施、財布施與無畏布施。[953] 持戒〔波羅蜜多〕中〔分三〕：律儀戒、攝善法戒與饒益有情戒。[954] 安忍〔波羅蜜多〕中〔分三〕：耐怨害忍、安受苦忍與思擇法忍（諦察法忍）。[955] 精進〔波羅蜜多〕中〔分三〕：披甲精進、加行精進與喜足精進。[956] 靜慮〔波羅蜜多〕中「彼三相」即有尋有伺、唯尋無伺與無尋無伺；又三，即具喜〔受〕、具樂〔受〕與具捨〔受〕。[957] 智慧〔波羅蜜多〕分三：世間、出世間與大出世間。 又三，即聞慧、思慧與修慧。有云：也有承許了知世俗之智慧與了知勝義之智慧，了知無異（不是異體）

952 W、ZY：བསྒོམ་

953《大乘莊嚴經論》卷 8〈之二〉：「品類有三：一者法施、二者財施、三者無畏施故。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 629b21-22)

954《大乘莊嚴經論》卷 8〈之二〉：「二得為二種者，是戒品類。二得，謂受得及法得。受得者，攝波羅提木叉護。法得者，攝禪護及無流護故。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 629c6-8)

955《大乘莊嚴經論》卷 8〈之二〉：「彼三種者，是忍品類。彼人有三品，一他毀忍、二安苦忍、三觀法忍故。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 629c23-24)

956《大乘莊嚴經論》卷 8〈之二〉：「彼七種者，是精進品類，彼人有七品精進：一學戒精進、二學定精進、三學慧精進、四身精進、五心精進、六無間精進、七尊重精進。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 630a5-8)

957《大乘莊嚴經論》卷 8〈之二〉：「彼種三復三者，是定品類，彼人有二種三品：一者有覺有觀、無覺有觀、無覺無觀三品故；二者喜俱、樂俱、捨俱三品故。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 630a17-20)

之智慧。[958]

བཅོ་བརྒྱད་པོ་རེ་རེ་ལ་ཡང་སེམས་ཅན་གྱི་དོན་དུ་བྱེད་པ་དང་། སེམས་ཅན་ལ་མི་གནོད་པར་བྱེད་པ་དང་། དཀའ་བའི་སྡུག་བསྔལ་བཟོད་པར་བྱེད་པ་དང་། བྱ་བ་གཞན་གྱི་བར་དུ་མ་ཆོད་ཅིང་སྒྲོ་བས་བྱེད་པ་དང་། སེམས་མ་ཡེངས་པར་བྱེད་པ་དང་། དེ་ཐམས་ཅད་སྟོང་པ་དང་སྒྱུ་མ་ལྟ་བུར་ཤེས་པར་བྱེད་པས་ཏེ། དྲུག་དྲུག་དང་ཡང་[959] ལྡན་པས། བརྒྱ་རྩ་བརྒྱད་དུ་ཡང་འགྱུར་རོ། །

十八（各度分三故成十八）[960] 每一個又各具〔布施波羅蜜多〕能饒益有情、〔持戒波羅蜜多〕能不傷害有情、〔安忍波羅蜜多〕能忍受艱苦、〔精進波羅蜜多〕能不被事物中斷而以歡喜心修行〔善法〕、〔靜慮波羅蜜多〕令心不散亂、〔智慧波羅蜜多〕能令了知彼一切〔法〕為空性與如幻故，即由於各具此六，故亦成為一百零八。[961]

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

དེ་ཡང་བསྡུ་ན་ཚོགས་གཉིས་སུ་འདུས་ཏེ[962] ། སྦྱིན་པ་དང་ཚུལ་ཁྲིམས་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཚོགས་ཡིན་ལ། ཤེས་རབ་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་ཚོགས[963] ། ལྷག་མ་གསུམ་ནི་གཉིས་ཀ་ཡིན་ནོ། །ཤེས་རབ་ཀྱིས་ཟིན་ན་ལྔ་ཆར་ཡང་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་ཚོགས་སོ། །དེ་ཡང་བྱམས་པའི་ཞལ་ནས། མདོ་སྡེ་རྒྱན་ལས། སྦྱིན་དང་ཚུལ་ཁྲིམས་བསོད་ནམས་ཀྱི། །ཚོགས་ཡིན་ཤེས་རབ་ཡེ་ཤེས་ཀྱི། །གསུམ་པོ་གཞན་ནི་གཉིས་ཀའི་སྟེ། །ལྔ་ཆར་ཡང་ནི་ཡེ་ཤེས་ཚོགས་ཞེས་གསུངས་སོ། །

958《大乘莊嚴經論》卷 8〈之二〉:「彼亦有三種者，是慧品類，彼人有世間、出世間、大出世間三品正擇故。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 630b2-3)

959 PM：無 ཡང་

960 可能是指配合上一段中，每一度有三種分類，因此共有十八項。

961 十八項中每一項再搭配六度，因此共有一百零八。

962 PM：འདུ་སྟེ་ 而非 འདུས་ཏེ་

963 PM：多 སོ་

9.2.2.5.2 收攝分類

復次，若〔將上述正明分類〕收攝，則能攝於二種資糧中，即布施〔波羅蜜多〕與持戒〔波羅蜜多〕是福資糧，而智慧〔波羅蜜多〕是智資糧，其餘三者通二種〔資糧〕。若以智慧〔波羅蜜多〕攝持，則前五度也是智資糧。此亦如慈氏（彌勒）於《經莊嚴論》親云：「施戒二度福資糧，慧度乃是智資糧，其餘三度通二資，五度亦為智資糧。」[964]

ཇོ་བོས་ནི། ལྔ་པོ་ཐབས་ཡིན་ལ། ཤེས་རབ་དང་གཉིས་སུ་འདོད་དོ། །དེ་ཡང་ཤེས་རབ་ཕ་རོལ་ཕྱིན་སྤྱངས་པའི། །སྦྱིན་པའི་ཕ་རོལ་ཕྱིན[965] ལ་སོགས། །དགེ་བའི་ཆོས་རྣམས་ཐམས་ཅད་དག །རྒྱལ་བ་རྣམས་ཀྱི་ཐབས་སུ་བཤད། ཅེས་གསུངས་སོ། །

覺窩（阿底峽）云：「五度是方便，而與智慧許為二〔資糧〕。」[966] 此復「除卻智慧波羅蜜，布施波羅蜜多等，其餘一切諸善法，說為勝者之方便。」[967]

ཡང་དག་པ་དང་། གཙོ་བོའི་དོན་བསྡུན་པ་ལ་གཉིས་ཏེ། ཡང་དག་པ་ནི། རེ་བ་མེད་པའི་སྦྱིན་པ་དང་། ཡང་སྲིད་མི་འདོད་ཚུལ་ཁྲིམས་དང་། ཐམས་ཅད་ལ་ནི་བཟོད་པ་དང་། ཡོན་ཏན་ཀུན་འབྱུང་བརྩོན་འགྲུས་དང་། དེ་བཞིན་བསམ་གཏན་གཟུགས་མེད་མིན། །ཤེས་རབ་ཐབས་དང་ལྡན་པ་ནི། །ཕ་རོལ་ཕྱིན་པ་དྲུག་པོ་ལ། བརྟན་པ་རྣམས་ཀྱི་ཡང་དག་སྦྱོར། །ཞེས་གསུངས་སོ། །

---

964 སྦྱིན་དང་ཚུལ་ཁྲིམས་བསོད་ནམས་ཀྱི། །ཚོགས་ཡིན་ཤེས་རབ་ཡེ་ཤེས་ཀྱི། །གསུམ་པོ་གཞན་ནི་གཉིས་ཀའི་སྟེ། །ལྔ་ཅར་ཡང་ནི་ཡེ་ཤེས་ཚོགས། །
經號 D4020；頁碼〔ཕི〕123-1-30a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《大乘莊嚴經論》卷 10〈之一〉：「初二為福體，第六即是智，餘三二聚因，五亦成智聚。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 642c11-12)

965 ZY：ཕྱིན་

966 迄今我還找不到出處。

967 ཤེས་རབ་ཕ་རོལ་ཕྱིན་སྤངས་པའི། །སྦྱིན་པའི་ཕ་རོལ་ཕྱིན་ལ་སོགས། །དགེ་བའི་ཚོགས་རྣམས་ཐམས་ཅད་དག །རྒྱལ་བ་རྣམས་ཀྱི་ཐབས་སུ་བཤད། །
經號 D3947；頁碼〔ཁི〕111-1-240a；藏文經名 བྱང་ཆུབ་ལམ་གྱི་སྒྲོན་མ།

9.2.2.6 說明正確義及主要義

說明正確義及主要義，分二：〔9.2.2.6.1〕正確義與〔9.2.2.6.2〕主要義。

9.2.2.6.1 正確義

正確義，〔如《經莊嚴論》：〕「無有希求之布施，不欲後有是持戒，一切之中行安忍，遍生功德是精進，如是靜慮非無色，慧與方便相應行，於此六種波羅蜜，諸堅穩者正修行。」[968]

གཙོ་བོ་ནི། མདོ་སྡེ་[969] རྒྱན་ལས། ཆོས་སྦྱིན་ཚུལ་ཁྲིམས་དག་པ་དང་། །མི་སྐྱེ་བཟོད་པ་ཐོབ་ཉིད་དང་། །ཐེག་ཆེན་བརྩོན་འགྲུས་རྩོམ་པ་དང་། །མཐའ་ལ་སྙིང་རྗེ་ལྡན་གནས་དང་། །ཤེས་རབ་བློ་[970] ལྡན་རྣམས་ཀྱི་ནི[971] ། །ཕ་རོལ་ཕྱིན་པ་གཙོ་བོར་འདོད། །ཅེས་པས་ཏེ། ཆོས་ཀྱི་སྦྱིན་པ་དང་། འཕགས་པ་དགྱེས་པའི་ཟག་པ་མེད་པའི་ཚུལ་ཁྲིམས་དང་། མི་སྐྱེ་བའི་ཆོས་ལ་བཟོད་པ་དང་། ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ཆོས་ལ་བརྩོན་འགྲུས་རྩོམ་པ་དང་། བསམ་གཏན་བཞི་པ་སྙིང་རྗེ་ཚད་མེད་པ་དང་ལྡན་པ་དང་། དོན་དམ་ཤེས་པའི་ཤེས་རབ་ནི། ཕ་རོལ་ཕྱིན་པ་རྣམས་ཀྱི་གཙོ་བོའོ།།

9.2.2.6.2 主要義

主要義，《經莊嚴論》云：「法布施與清淨戒，以及獲得無生忍，大乘精進勤

968 རེ་བ་མེད་པའི་སྦྱིན་པ་དང་། །ཡང་སྲིད་མི་འདོད་ཚུལ་ཁྲིམས་དང་། །ཐམས་ཅད་ལ་ནི་བཟོད་པ་དང་། །ཡོན་ཏན་ཀུན་འབྱུང་བརྩོན་འགྲུས་དང་། །དེ་བཞིན་བསམ་གཏན་གཟུགས་མེད་མིན། །ཤེས་རབ་ཐབས་དང་ལྡན་པ་ནི། །ཕ་རོལ་ཕྱིན་པ་དྲུག་པོ་ལ། །བརྟན་པ་རྣམས་ཀྱི་ཡང་དག་སྦྱོར། ｜經號 D4020；頁碼༼ཕི༽123-1-33b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《大乘莊嚴經論》卷 12〈22 功德品〉:「離求離後有，遍起諸功德，修禪捨無色，智合方便行。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 651c15-17)

969 PM：སྡེའི་

970 PM：多 དང་

971 PM：無 ནི་

策發，住邊際定（第四靜慮）具悲心，諸智者之波羅蜜，其中許慧為主要。」[972] 即佛法之布施，聖者所歡喜之無漏戒，無生之法忍，於大乘之法策發精進，與悲無量相應之第四靜慮，了知勝義之智慧，〔此六〕是諸波羅蜜多中的主要義。[973]

ཁྱད་པར་ལ་གཉིས་ཏེ། མི་མཐུན་པ་དང་། གཉེན་པོའི་ཁྱད་པར་དང་། བཙོས་མ་དང་ཡང་དག་པའི་ཁྱད་པར་རོ། །དང་པོ་ནི། ལོངས་སྤྱོད་ཆགས་དང་ཉམས་བཅས་དང་། །ང་རྒྱལ་ཉིད་དང་བསོད་ཉམས་དང་། །རོ་མྱང་བ་དང་རྣམ་རྟོག་ནི། །བརྟན་པ་རྣམས་ཀྱི་ཉམས་པའི་རྒྱུ། །དེ་དག་གཉེན་པོ་ལ་གནས་པའི། །བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ཀྱི་ནི། །དེ་ལས་ལྡོག་[974] ཕྱིར་ཁྱད་པར་གྱི། །སྐལ་ཅན་ཆོས་སུ་ཤེས་པར་བྱ། །ཞེས་གསུངས་པས། ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དྲུག་གི་མི་མཐུན་ཕྱོགས་ནི། ཉམས་པའི་སྐལ་པ་ཅན་ཡིན་ལ། དེ་དག་གི་གཉན་པོ་ནི། ཁྱད་པར་དུ་འགྱུར་བའི་སྐལ་བ་ཅན་ཡིན་པར་ཤེས་པར་བྱའོ། །

9.2.2.7 差別

差別分二：〔9.2.2.7.1〕相違品與對治品之差別，以及〔9.2.2.7.2〕虛偽品與誠實品之差別。

9.2.2.7.1 相違品與對治品之差別

初（相違品與對治品之差別），〔如《經莊嚴論》〕云：「貪受用及戒失壞，傲慢性與耽受樂，味著定與分別心，六度堅穩退失因；住於彼等之對治，諸多菩提

972 ཆོས་སྦྱིན་ཚུལ་ཁྲིམས་དག་པ་དང་། །མི་སྐྱེ་བཟོད་པ་ཐོབ་ཉིད་དང་། །ཐེག་ཆེན་བརྩོན་འགྲུས་རྩོམ་པ་དང་། །མཐའ་ལ་སྙིང་རྗེ་ལྡན་གནས་དང་། །ཤེས་རབ་བློ་དང་ལྡན་རྣམས་ཀྱི། །ཕ་རོལ་ཕྱིན་པའི་གཙོ་བོར་འདོད། ། 經號 D4020；頁碼〔ཕི〕123-1-34a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《大乘莊嚴經論》卷 12〈22 功德品〉：「法施及聖戒，無生起大乘， 定悲如實智，六行此為勝。 」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 652c23-25)

973 《大乘莊嚴經論》卷 12〈22 功德品〉：「釋曰：施有多種，以法施而為最上。戒有多種，以聖人所愛無流戒而為最上。忍有多種，以八地無生忍而為最上。精進有多種，以起大乘度脫眾生而為最上。定有多種，以出世第四禪與大悲合者而為最上。智有多種，以如實通達諸法智而為最上。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, pp. 652c25-653a1)

974 W、ZY、PM：བཟློག

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

薩埵眾，為遮彼（相違品）故應了知：具足勝進分之法。」[975] 應當了知六波羅蜜多之相違品是具有退失分之法，而彼等之對治品是具有勝進分之法。[976]

གཉིས་པ་ནི། མདོ་རྒྱན་ལས།[977] སྤྲུལ་པ་དང་ནི་ཚུལ་འཆོས་དང་། བཞན་[978] གྱི་མཛེས་ནི་སྟོན་པ་དང་། དེ་བཞིན་འཕྲུལ་ལ་[979] འཇུག་པ་དང་། ལུས་དང་ངག་ནི་ཞི་བ་དང་། དེ་བཞིན་སྨྲ་མཁས་ཕུན་སུམ་ཚོགས་། །དེ་དག་སྒྲུབ་དང་བྲལ་བ་ནི། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམ་དག་གི[980] །ཡང་དག་མིན་པ་ཉིད་དུ་བཤད། །ཕྱོག་[981] པ་རབ་ཏུ་སྦྱོར་རྣམས་ཀྱིས། །དེ་དག་ཡང་དག་ཉིད་དུ་བཤད། ཅེས་གསུངས་སོ། །

9.2.2.7.2 虛偽品與誠實品之差別

第二（虛偽品與誠實品之差別），《經莊嚴論》云：「假許詐現威儀相，外貌現為極歡悅，如是偽勤暫行善，身語二門現寂靜，能言善道似圓滿。彼等遠離真修行，說為清淨諸菩薩—彼等非誠虛偽品。遮彼前六諸淨行，彼等說為誠實品。」[982]

975 ལོངས་སྤྱོད་ཆགས་དང་ཉམས་བཅས་དང་། །ང་རྒྱལ་ཉིད་དང་བསོད་ཉམས་དང་། །རོ་མྱང་བ་དང་རྣམ་རྟོག་ནི། །བརྟན་པ་རྣམས་ཀྱི་ཉམས་པའི་རྒྱུ། །དེ་དག་གཉེན་པོ་ལ་གནས་པའི། །བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ཀྱི་ནི། །དེ་ལས་བཟློག་ཕྱིར་ཁྱད་པར་གྱི། །སྐལ་ཅན་ཆོས་སུ་ཤེས་པར་བྱ། །經號 D4020；頁碼༼ཕི༽123-1-33b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《大乘莊嚴經論》卷 12〈22 功德品〉:「著財與毀禁，慢下將墮善，嗽味亦分別，是退翻為進。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 651c24-25)

976《大乘莊嚴經論》卷 12〈22 功德品〉:「釋曰：六度所對治是退分因，翻彼所對治即是能對治，應知即是進分因。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 651c26-27)

977 PM：མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ལས་

978 PM：བཞིན་，應是 བཞིན་ 的誤植，而非 བཞན་。

979 W、ZY：無 ལ་

980 PM：གིས་

981 W、ZY、PM：བཟློག་

982 སྤྲུལ་པ་དང་ནི་ཚུལ་འཆོས་དང་། །བཞིན་མཛེས་པ་ནི་སྟོན་པ་དང་། །དེ་བཞིན་འཕྲུལ་ལ་འཇུག་པ་དང་། །ལུས་དང་ངག་ནི་ཞི་བ་དང་། །དེ་བཞིན་སྨྲ་མཁས་ཕུན་སུམ་ཚོགས། །དེ་དག་སྒྲུབ་དང་བྲལ་བ་ནི། །བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་དག་གི། །ཡང་དག་མིན་པ་ཉིད་དུ་བཤད། །經號 D4020；頁碼༼ཕི༽123-1-33b～123-1-34a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《大乘莊嚴經論》卷 12〈22 功德品〉:「假許及詐相，誑喜亦偽勤，身靜口善說，是似翻即真。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, pp. 651c29-652a2)

DILA 法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

འབྲས་བུ་ལ་གསུམ་སྟེ། རྣམ་པར་སྨིན་པའི་འབྲས་བུ་དང་། རྒྱུ་མཐུན་གྱི་འབྲས་བུ་དང་། དབང་གི་འབྲས་བུའོ། །དང་པོ་ནི། ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དྲུག་ལེགས་པར་སྨིན་ཅིང་། །ལེགས་པར་རྫོགས་པའི་རྣམ་པར་སྨིན་པའི་འབྲས་བུ་ནི། སྐུ་གསུམ་མཛད་པ་དང་བཅས་པའོ། །

9.2.2.8 果報

果報分三：〔9.2.2.8.1〕異熟果、〔9.2.2.8.2〕等流果與〔9.2.2.8.3〕增上果。

9.2.2.8.1 異熟果

首先（異熟果）指六波羅蜜多完全成熟並且完全圓滿之異熟果報，即是三身及其事業。

རྒྱུ་མཐུན་པ་ལ་གཉིས་ཀྱི་བྱེད་པ་རྒྱུ་མཐུན[983] ནི་སངས་རྒྱས་མ་ཐོབ་ཀྱི་བར་དུ་ཡང་སྦྱིན་པ་གཏོང་སྙིང་འདོད་པ་དང་། སྦྱིན་པ་གཏོང་བ་ལ་དགའ་བ་དང་། སྦྱིན་པ་གཏོང་བའི་ཕྱོགས་སུ་གཞོལ། དེ་ལས[984] ཟློག[985] པར་དཀའ་བ་སྟེ། གཞན་ལྔ་པོ་ལ་ཡང་དེ་བཞིན་དུ་ཤེས་པར་བྱའོ། །མྱོང་བ་རྒྱུ་མཐུན་ནི། སྦྱིན་པས་ལོངས་སྤྱོད་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་དང་། ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི[986] དལ་འབྱོར་གྱི་ལུས་དང་། བཟོད་པས་གཟུགས་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་དང་། བརྩོན་འགྲུས་ཀྱིས་དཀར་པོའི་ཡོན་ཏན་ཐམས་ཅད་གོང་ནས་གོང་དུ་འཕེལ་བ་དང་། བསམ་གཏན་གྱིས་མངོན་པར་ཤེས་པ་དྲུག་ལ་སོགས་པ་ཐོབ[987] པ་དང་། ཤེས་རབ་ཀྱིས་ཆོས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རང་བཞིན་ཤེས་ན་ཉོན་མོངས་པ་ཐམས་ཅད་སྤོང་བའོ། །

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

---

983 PM：བྱེད་པའི་འབྲས་བུ་ 而非 བྱེད་པ་རྒྱུ་མཐུན་

984 PM：ལ་

985 W、ZY、PM：བཟློག་

986 PM：ཀྱིས་，應是 ཀྱིས་ 的誤植，而非 ཀྱི་。

987 PM：འཐོབ་

9.2.2.8.2 等流果

等流果，分二： ①造作等流〔果〕是尚未獲得佛果前，內心希求行布施〔波羅蜜多〕、歡喜行布施〔波羅蜜多〕，以及趣向行布施〔波羅蜜多〕而不退轉，應知其餘五〔波羅蜜多〕也是如此。②領受等流果是布施〔波羅蜜多〕感得受用圓滿，持戒〔波羅蜜多〕感得暇滿人身，安忍〔波羅蜜多〕感得相貌圓滿，精進〔波羅蜜多〕感得一切白法（善法）功德越來越增長，靜慮〔波羅蜜多〕獲得六神通等，智慧〔波羅蜜多〕感得若了知一切法之自性（空性），則將斷除一切煩惱。

དབང་གི་འབྲས་བུ་ནི། དམ་པའི་ཆོས་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དྲུག་སྤྱད་དུ་ཡོད་པའི་ཡུལ་དུ་སྐྱེ་བའོ། །

9.2.2.8.3 增上果

增上果，即投生於具有修行正法六波羅蜜多之處。

གྲངས་ངེས་ནི། བསླབ་པ་གསུམ་གྱི་དབང་དུ་བྱས་ནས་དྲུག་ཁོ་ནར་གྲངས་ངེས་ཏེ། ཚུལ་ཁྲིམས་ནི་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་བསླབ་པ་དངོས་ཡིན་ལ། སྦྱིན་པས་ལོངས་སྤྱོད་ལ་མི་ལྟ་[988] ན། ཚུལ་ཁྲིམས་ཡང་དག་[989] ལེན་ཏོ། །ཡང་དག་པར་བླངས་པ་ནི། བཟོད་པས་གཤེ་བ་ལ་སླར་མི་གཤེ་བ་ལ་སོགས་པ་བསྲུང་ནུས་ཏེ། དེ་གཉིས་ནི། ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་ཚོགས་དང་འཁོར་དུ་འགྱུར་རོ། །བསམ་གཏན་ནི། ལྷག་པ་སེམས་ཀྱི་བསླབ་པ་དངོས་ཡིན་ལ། ཤེས་རབ་ནི[990] ། ལྷག་པ་[991] ཤེས་རབ་ཀྱི་བསླབ་པ་དངོས་ཡིན། བརྩོན་འགྲུས་ནི། གསུམ་གའི་གྲོགས་ཡིན་ནོ། །དེ་ཡང་མདོ་སྡེ་[992] རྒྱན་ལས། བསླབ་གསུམ་དབང་དུ་མཛད་ནས་ནི། །རྒྱལ་བས་ཕ་རོལ་ཕྱིན་པ་

988 ZY、PM：བལྟ་
989 PM：多 པར་
990 PM：無 ནི
991 PM：誤將箋注為正文，故多 ལྷག་པ་
992 PM：སྡེའི་

དྲུག །ཡང་དག་བཤད་དེ་དང་པོ་གསུམ། །ཐ་མ་གཉིས་ཀྱིས་རྣམ་པ་གཉིས། །གཅིག་ནི་གསུམ་ཆར་ལ་ཡང་གཏོགས། །ཞེས་གསུངས།

9.2.2.9 數量決定

數量決定，就三學之範圍而言，〔波羅蜜多的〕數量決定唯六：持戒〔波羅蜜多〕即〔增上〕戒學本身，而若因行布施〔波羅蜜多〕不顧戀受用，則能受清淨戒。清淨受持已，由安忍〔波羅蜜多〕而能於辱罵中而不還以辱罵等〔情況下〕守護〔所受之戒〕，故此二者（布施度與安忍度）成為持戒〔波羅蜜多〕之資糧與眷屬。靜慮〔波羅蜜多〕即增上心學本身，而智慧〔波羅蜜多〕即增上慧學本身，精進是三學之助伴。此亦如《經莊嚴論》云：「以就三學範疇言，佛說六波羅蜜多，初者（增上戒學）施戒忍三度，後二（增上心學與慧學）即定慧二度（靜慮與智慧），一度精進屬三學。」[993]

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

གོ་རིམ་ངེས་པ་ནི། དེ་ཉིད་ལས། སྔ་མ་ལ་བརྟེན་ཕྱི་མ་སྐྱེ། །དམན་དང་མཆོག་ཏུ་གནས་ཕྱིར་དང་། །རགས་པ་དང་ནི་ཕྲ་བའི་ཕྱིར། །དེ་དག་རིམ་པས་བསྟན་པ་ཡིན། ཞེས་གསུངས་ཏེ། རྒྱུ་མཚན་གསུམ་གྱིས་སྦྱིན་པ་ལ་སོགས་པ་དེ་དག་རིམ་པར་བསྟན་ཏེ། སྔ་མ་ལ་བརྟེན་ནས་ཕྱི་མ་སྐྱེ་བའི་ཕྱིར་ནི[994] །ལོངས་སྤྱོད་ལ་མི་ལྟ་[995] བ་ནི་ཚུལ་ཁྲིམས་ཡང་དག་པར་ལེན་ཏོ། །ཚུལ་ཁྲིམས་དང་ལྡན་ན་བཟོད་པར་འགྱུར་རོ། །བཟོད་པ་དང་ལྡན་ན་

---

993 བསླབ་གསུམ་དབང་དུ་མཛད་ནས་ནི། །རྒྱལ་བས་ཕ་རོལ་ཕྱིན་པ་དྲུག །ཡང་དག་བཤད་དེ་དང་པོ་གསུམ། །ཐ་མ་གཉིས་ཀྱིས་རྣམ་པ་གཉིས། །གཅིག་ནི་གསུམ་ཆར་ལ་ཡང་གཏོགས། ｜經號 D4020；頁碼〔ཕི〕123-1-21b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《大乘莊嚴經論》卷 7〈之一〉:「為攝三學故，說度有六種，初三二初一，後二二一三。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 628a10-11)

994 PM：ན་

995 ZY：བལྟ་

བརྩོན་འགྲུས་རྩོམ་མོ། །བརྩོན་འགྲུས་བརྩམས་ན་ཏིང་ངེ་འཛིན་སྐྱེ་བར་བྱེད་དོ། །སེམས་མཉམ་པར་གཞག་ན་ཡང་དག་པ་ཇི[996] ལྟ་བ་བཞིན་དུ་རབ་ཏུ་ཤེས་སོ། །

9.2.2.10 次第決定

次第決定，如前論（《經莊嚴論》）云：「依於前前生後後，前劣而後住勝故，前前粗而後細故，是以次第示彼等。」[997] 由三種因相（理由）依次地說明彼布施等〔六度〕，即：〔第一因相〕依於前前而生後後故，〔因由布施度〕不顧戀受用而能清淨受持戒律（持戒度）。若具戒，則將成就安忍〔度〕。若具安忍，則策發精進〔度〕。若發精進，則能生起三摩地（靜慮度）。若心入等引（三摩呬多），則能正確如實了知（智慧度）。[998]

སྔ་མ་དམན་ལ་ཕྱི་མ་མཆོག་ཏུ་གནས་པའི་ཕྱིར་ནི[999] སྦྱིན་པ་ནི་དམན་ལ་ཚུལ་ཁྲིམས་ནི་མཆོག་ཡིན་པ་ནས་དེ་བཞིན་དུ་བསམ་གཏན་ནི་དམན་ལ། ཤེས་རབ་ནི་མཆོག་ཡིན་པའི་བར་དུ་ཡིན་ནོ། །

〔第二因相〕前前較劣而後後較為殊勝，故從布施〔度〕較劣而持戒〔度〕是較殊勝的，直至靜慮〔度〕較劣而智慧〔度〕是較殊勝的。[1000]

---

996 PM：ཇེ་

997 སྔ་མ་ལ་བརྟེན་ཕྱི་མ་སྐྱེ། །དམན་དང་མཆོག་ཏུ་གནས་ཕྱིར་དང་། །རགས་པ་དང་ནི་ཞྭ་བའི་ཕྱིར། །དེ་དག་རིམ་པར་བསྟན་པ་ཡིན། ❘經號 D4020；頁碼〔ཕི〕123-1-21b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《大乘莊嚴經論》卷 7〈之一〉：「前後及下上，麁細次第起，如是說六度，不亂有三因。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 628b6-8)

998《大乘莊嚴經論》卷 7〈之一〉：「前後者，謂依前，後得起。何以故？由不顧資財故受持戒，行持戒已能起忍辱，忍辱已能起精進，精進已能起禪定，禪定已能解真法。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 628b9-12)

999 PM：ན་

1000《大乘莊嚴經論》卷 7〈之一〉：「下上者，前者為下、後者為上。下者施、上者戒，乃至下者定、上者智。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 628b12-13)

སྔ་མ་རྣམས་ནི་རགས་ལ། ཕྱི་མ་ནི་ཕྲ་བའི་ཕྱིར་ནི[1001] ། སྦྱིན་པ་ནི་འཇུག་སླ་བའི་ཕྱིར་དང་། བྱ་སླ་བའི་ཕྱིར་རགས་ལ། ཚུལ་ཁྲིམས་ནི་དེ་བས་ཆེས་འཇུག་དཀའ་བའི་ཕྱིར་དང་། ཆེས་བྱ་དཀའ་བའི་ཕྱིར་ཕྲ་བ་ནས། དེ་བཞིན་དུ་བསམ་གཏན་ནི་རགས་ལ། ཤེས་རབ་ནི་ཕྲ་བའི་བར་དུ་ཡིན་ནོ། །

〔第三因相〕前前較粗而後後較細，故從布施〔度〕較易趣入與較易行持故粗，而持戒〔度〕較彼（布施度）更難趣入與更難行故細，同樣地，乃至靜慮〔度〕較粗而智慧〔度〕較細。[1002]

སེམས་ཅན་དོན་བྱེད་ཀྱི་ཚུལ་ཁྲིམས་བསྡུ་བའི་དངོས་པོ་བཞི་ལ་དོན་བཞི་སྟེ། བསྡུ་བའི་དངོས་པོ་བཞིའི་ངོ་བོ་དང་། ལས་དང་བསྡུ་ན་གང་དུ་འདུས་པ་དང་། ཉམས་སུ་ཇི[1003] ལྟར་བླང་བའོ། །

9.2.3 饒益有情戒

饒益有情戒即四攝法，其中四義：即〔9.2.3.1〕四攝之體性，〔9.2.3.2〕作業，〔9.2.3.3〕若攝則攝於何者，以及〔9.2.3.4〕如何修持。

DILA 法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

ངོ་བོ་ནི། སྦྱིན་མཚུངས་དེ་སྟོན་ལེན་འཇུག་དང་། །བདག་ཉིད་རྗེས་སུ་འཇུག་རྣམས་ཀྱིས། །སྙན་པར་སྨྲ་དང་དོན་སྤྱོད་དང་། །དོན་མཐུན་ཉིད་དུ་འདོད་པ་ཡིན། ཞེས་པ་སྟེ་སྦྱིན་པའི་ངོ་བོ་ནི། ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དྲུག་གི་སྐབས་ནས་ཇི་སྐད་དུ་བཤད་པ་བཞིན་དུ་ལེན་པ་པོ་རྣམས་ལ་གང་འདོད་པའི་དོན་གཏོང་བའོ། །སྙན་པར་སྨྲ་བའི་ངོ་བོ་ནི། ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་རྣམས་གཞན་ལ་སྟོན་པ་ཡིན་ནོ། །དོན་སྤྱོད་པའི་ངོ་བོ་ནི། ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་རྣམས་ཡང་དག་པར་ལེན་དུ་འཇུག་པའོ། །དོན་མཐུན་པའི་ངོ་བོ་ནི། ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་རྣམས་ལ་བདག་ཉིད་རྗེས་འཇུག་པའོ། །

1001 PM：ན་

1002《大乘莊嚴經論》卷 7〈之一〉：「麁細者，前者為麁、後者為細。麁者施、細者戒，乃至麁者定、細者智。何故？麁易入易作故。何故？細難入難作故。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 628b13-16)

1003 W、ZY：ཅི

9.2.3.1 四攝體性

體性，〔如《經莊嚴論》〕云：「布施說彼令受持，以及自亦隨趣入，許此依序為布施，愛語、利行及同事。」[1004] 即：布施之體性如同於六波羅蜜多之段落中所說一般，於諸受施者任何欲求皆能施予。愛語之體性，指教導他人諸餘波羅蜜多（布施以外的其他五度）。利行之體性，即教他人正確受持諸波羅蜜多。同事之體性，自身隨入諸波羅蜜多。[1005]

ལས་ནི། དང་པོས་སྟོད་གྱུར་དངོས་པོ་སྟེ། །གཉིས་པ་ཡིས་ནི་མོས་པ་ཡིན། །གསུམ་པ་ཡིས་ནི་བསྒྲུབ་པ་སྟེ། །བཞི་པས་རྣམ་པར་སྦྱོང་བ་འོ། །ཞེས་པ་སྟེ། ཟང་ཟིང་གི་སྦྱིན་པས་ནི་ཕ་རོལ་ཆོས་ཀྱི་སྣོད་དུ་རུང་བར་འགྱུར་ཏེ། གཞན་ཆོས་ཉན་དུ་བཏུབ་པར་བྱེད་པའི་ཕྱིར་རོ། །སྙན་པར་སྨྲ་བས་ནི། ཆོས་དེ་ལ་མོས་པར་བྱེད་དེ[1006] །དེའི་དོན་བྱེ་བྲག་ཏུ་ཤེས་པར་བྱེད་པ་དང་། ཐེ་ཚོམ་གཅོད་པའི་ཕྱིར་རོ། །དོན་སྤྱོད་པས་ནི། གཞན་ཆོས་བཞིན་དུ་སྒྲུབ་པར་བྱེད་དོ། །དོན་མཐུན་པས་ནི། ཡུན་རིང་པོར་བསྒྲུབ་པའི་ཕྱིར། སྒྲུབ་[1007] པ་དེ་རྣམ་པར་[1008] སྦྱོང་[1009] བར་བྱེད་དོ། །

9.2.3.2 四攝作業

作業，〔如《經莊嚴論》：〕「依初於法成聞器，依於第二生信解，依於第三

1004 སྦྱིན་མཚུངས་དེ་སྟོན་ལེན་འཇུག་དང་། །བདག་ཉིད་རྗེས་སུ་འཇུག་རྣམས་ཀྱིས། །སྙན་པར་སྨྲ་དང་དོན་སྤྱོད་དང་། །དོན་མཐུན་ཉིད་དུ་འདོད་པ་ཡིན། །經號 D4020；頁碼〔ཕི〕123-1-24b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ། 《大乘莊嚴經論》卷 8〈之二〉:「布施將愛語，利行并同利，施平及彼說，建立亦自行。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 633c1-2)

1005 《大乘莊嚴經論》卷 8〈之二〉:「施平者，即布施攝。彼說者，謂愛語攝，說彼波羅蜜義故。建立者，謂利行攝，建立眾生於波羅蜜中故。自行者，謂同利攝，建立他已，自亦如是行故。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 633c4-7)

1006 PM：དོ་

1007 W、ZY：བསྒྲུབ་

1008 PM：རྣམས་，此處應該是 རྣམ་པར་ 的誤植。

1009 ZY：སྦྱོར་，此處應該是 སྦྱོང་ 的誤植。

令修行，依於第四令修治[1010]。」[1011] 即：藉由財施而堪能成為波羅蜜多之法器，因為能令他人聽聞〔波羅蜜多之〕法故。藉由愛語而令信解彼〔波羅蜜多之〕法，因為能令各別了知彼〔波羅蜜多之〕義，以及斷除疑惑故。由利行而令他人如法修行。藉由同事而能長久地修行，故能令〔他人〕淨治彼修行。[1012]

བསྡུ་ན་གང་དུ་འདུས་པ་ནི། སྦྱིན་པའི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་ནང་དུ་འདུས་ཏེ། སྦྱིན་པས་བསྡུ་བ་ཟང་ཟིང་གི་སྦྱིན་པའི་ནང་དུ་འདུ[1013] ། སྙན་པར་སྨྲ་བ་དང་དོན་སྤྱོད་པ་ཆོས་ཀྱི་སྦྱིན་པའི་ནང་དུ་འདུས། དོན་མཐུན་པས་བསྡུ་བ་མི་འཇིགས་པའི་སྦྱིན་པའི་ནང་དུ་འདུས་སོ། ཁ་ཅིག་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི། སེམས་ཅན་དོན་བྱེད་ཀྱི་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་དངོས་གཞི་ཡིན་ཞེས་ཟེར་རོ།།

9.2.3.3 當攝於六度何者之中

若要集攝，當攝於〔六度〕何者之中？〔答：〕攝於布施波羅蜜中，布施是攝於財施中；愛語與利行攝於法施中；同事攝於無畏施中。[1014]〔另外，也〕有說：「〔四攝法〕是〔攝於〕持戒波羅蜜多之饒益有情戒之正行。」[1015]

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

1010 此處漢譯為令解（解脫），參下註。

1011 དང་པོས་སྣོད་འགྱུར་དངོས་པོ་སྟེ། །གཉིས་པ་ཡིས་ནི་མོས་པ་ཡིན། །གསུམ་པ་ཡིས་ནི་སྒྲུབ་པ་སྟེ། །བཞི་པས་རྣམ་པར་སྦྱོང་བའོ། ། 經號 D4020；頁碼〔ཕི〕123-1-24b～25a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《大乘莊嚴經論》卷 8〈之二〉:「令器及令信，令行亦令解，如是作四事，次第四攝業。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 633c17-19)

1012《大乘莊嚴經論》卷 8〈之二〉:「布施者，能令於法成器，由隨順於財則堪受法故。愛語者，能令於法起信，由教法義彼疑斷故。利行者，能令於法起行，由如法依行故。同利者，能令彼得解脫，由行淨長時得饒益故。是為四攝業。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 633c19-23)

1013 PM：འདུས་

1014《大乘莊嚴經論》卷 8〈之二〉:「此四攝體，世尊餘處說為二攝，謂財攝、法攝。即以二攝攝於四攝，財攝攝初一攝，法攝攝後三攝。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 633c27-29)

1015 本文認為饒益有情戒即四攝法，故應是依後者說法而立。

ཉམས་སུ་ཇི་ལྟར་བླང་བ་ནི། བཞི་པ་[1016] དེ་རེ་རེ་ལ་ཡང་ཐམས་ཅད་ཀྱི་སྒོ་ནས་[1017] བསྡུ་བ་དང་། དཀའ་བའི་སྒོ་ནས་བསྡུ་བ་དང་། སྒོ་ཀུན་ནས་བསྡུ་བ་དང་། སྐྱེས་བུ་དམ་པའི་བསྡུ་བ་བཞི་བཞིས་ཤེས་པར་བྱ། དེ་ཡང་སྦྱིན་པ་ལ་བཞི་སྟེ། ཐམས་ཅད་དུ་སྦྱིན་པས་བསྡུ་བ་དང་། དཀའ་བའི་སྦྱིན་པས་བསྡུ་བ་དང་། སྒོ་ཀུན་ནས་སྦྱིན་པས་བསྡུ་བ་དང་། སྐྱེས་བུ་དམ་པའི་སྦྱིན་པས་བསྡུ་བའོ། །དེ་ལ་ཐམས་ཅད་དུ་སྦྱིན་པས་བསྡུ་བ་ནི། རང་ལ་ཅི་ཡོད་པ་སྦྱིན་པའོ། །དཀའ་བའི་སྦྱིན་པ་ལ་གསུམ་སྟེ། ཉུང་ངུ་ལས་མེད་ཀྱང་སྦྱིན་པ་དང་། ཚེགས་ཆེན་པོས་བསྒྲུབས་ཀྱང་སྦྱིན་པ་དང་། ཡིད་དུ་འོང་ཀྱང་སྦྱིན་པའོ། །སྒོ་ཐམས་ཅད་དུ་སྦྱིན་པ་ནི། ཡོད་ཚད་ཀྱི་སྟེང་དུ་གཞན་ལ་བླངས་པ་ཡང་སྦྱིན་པའོ། །སྐྱེས་བུ་དམ་པའི་སྦྱིན་པ་ནི། སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཕན་བདེའི་དོན་དུ་བསྔོ་ཞིང་སྦྱིན་པའོ། །

9.2.3.4 如何修持

如何修持？四攝中每一者，應知亦可從一切門而攝〔有情〕、從難行門而攝〔有情〕、從普遍門而攝〔有情〕及從正士門這四門而攝〔有情〕。

即布施分四：於一切門（各方面）以布施而攝〔有情〕，[1018] 以難行門之施而攝〔有情〕，以普遍門之施而攝〔有情〕，[1019] 以正士門之施而攝〔有情〕。其中，於一切門以布施而攝〔有情〕，是盡己所有皆布施。難行門之施分三：①即使所剩無幾也要行布施，②即使艱辛成辦〔之物〕也要布施，③縱使悅意〔之物〕也要布施。於普遍門之布施，是指凡有其他求施一切者，皆行布施。正士門之布施，為了利樂一切有情而回向〔布施之功德於無上菩提〕並將〔回向布施之功德〕再布施出去。

1016 PM：པོ་，此處應該是 པོ་ 的誤植，而非 པ་。

1017 ZY：ན་，此處應該是 ནས་ 的誤植。

1018 此處是針對布施者而說的。

1019 此處是針對受施者而說的。

སྙན་པར་སྨྲ་བ་ལ་བཞི་སྟེ། ཐམས་ཅད་སྒོར་སྨྲ་བ་དང་། དཀའ་བར་སྨྲ་བ་དང་། སྒོ་ཀུན་ནས་སྨྲ་བ་དང་། སྐྱེས་བུ་དམ་པའི་སྙན་པར་སྨྲའོ། །ཐམས་ཅད་སྒོ[1020] ལ་གསུམ་སྟེ། བཞིན་ཁྲོ་གཉེར་དང་གདོང་ལྡོག[1021] མེད་ཅིང་སྙན་པར་སྨྲ་བ་དང་། གཞན་གྱི་རྙེད་གྲགས་ལ་ཕྲོག[1022] མེད་ཅིང་སྙན་པར་སྨྲ་བ་དང་། མཆོག་གི་གཏམ་བརྗོད་ཅིང་སྙན་པར་སྨྲ་བའོ། །དཀའ་བར་སྨྲ་བ་ལ་གསུམ་སྟེ། བླ་མ་དང་མཆོད་པར་འོས་པ་བསླུ་བ་ཅིག་ཡིན་ཡང་སྙན་པར་སྨྲ་བ་དང་། བདག་དང་བདག་གི་ཕྱོགས་ལ་དགྲ་བྱེད་པ་ཅིག་ཡིན་ཡང་ངས་ཁྱེད་ཀྱི་དོན་བྱའོ། །ཞེར་ནས་སྙན་པར་སྨྲ་བ་དང་། གང་ཟག་དབང་པོ་རྟུལ་པོ་ལ་མི་སྐྱོ་བར་སྙན་པར་སྨྲ་བའོ། །སྒོ་ཀུན་ནས་སྨྲ་བ་ལ་གསུམ་སྟེ། དང་པོ་པ་རོལ་གྱི་སྡིག་པ་སྟོབས་བཞིའི་སྒོ་ནས་བཤགས་སུ་བཅུག་པ་དང་། བར་དུ་བདེན་པ་བཞི་ལ་བློ་གཏད་དུ་བཅུག་པ་དང་། དགྲ་ལ་བྱམས་པའི་སྒོ་ནས་སྙན་པར་སྨྲ་བ་དང་། ཐ་མ་རྩ་བ་བཞི་ལ་སོགས་པ་སྤང་བར་བྱ་བ་འདི་ལྟར་ཡིན་ནོ། །སྦྱིན་པ་ལ་སོགས་པ་བླང་བར་བྱ་བ་འདི་ལྟར་ཡིན། ཞེས་སྙན་པར་སྨྲ་བའོ། །སྐྱེས་བུ་དམ་པའི་སྙན་པར་སྨྲ་བ་ནི། སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཕན་བདེ་ཐོབ་པར་བྱ་བའི་དོན་དུ་སྙན་པར་སྨྲ་བའོ། །

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

愛語分四：於一切門中說愛語，於難行門中說愛語，從普遍門中而說愛語，正士門之愛語。於一切門中〔說愛語〕分三：①面無怒紋與臉色不變而說愛語；②非為奪取他人的財物與名稱而說愛語；③陳述殊勝議論而說愛語。於難行門中〔說愛語〕分三：①即使是一位欺騙上師與應供者之人，也要〔對他說〕愛語；②即使是一位傷害自己或自宗之人，也要〔對他〕說「我要利益您。」而說愛語；③對於鈍根補特迦羅不厭倦而說愛語。從普遍門說愛語分三：①令第一類人（欺騙上師與應供者之人）依四力之門懺悔其罪過〔而說愛語〕；②令中間這類人（傷害自宗之人）內心專注四諦〔而說愛語〕，以及透過慈心而對怨敵（傷害自己之人）說愛語，③〔對〕最後一類人（鈍根補特迦羅）說愛語：「應如此斷除四根

1020 PM：ཐམས་ཅད་སྒོར་སྨྲ་བ་ 非 ཐམས་ཅད་སྒོ་
1021 W、ZY：བལྡོག་，PM：ལྡོག་
1022 PM：此處多 དོག་

本等。應如此受持布施等。」正士門之愛語，為了令一切有情獲得利樂，故說愛語。

དོན་སྤྱོད་པ་ལ་བཞི་སྟེ། ཐམས་ཅད་ཀྱི་སྒོ་ནས་དོན་སྤྱོད་པ་དང་། དཀའ་བའི་སྒོ་ནས་དོན་སྤྱོད་པ་དང་། སྒོ་ཀུན་ནས་དོན་སྤྱོད་པ་དང་། སྐྱེས་བུ་དམ་པའི་དོན་སྤྱོད་པའོ། །དང་པོ་གཉིས་ཏེ། མ་སྨིན་པ་སྨིན་པར་བྱེད་པ་དང་། སྨིན་པ་གྲོལ་བར་བྱེད་པའོ། །གཉིས་པ་ལ་བཞི་སྟེ། སྔོན་ཚོགས་མ་བསགས་པ་བསགས་པ་ལ་བསྐུལ་བ་དང་ཞེན་པ་ཅན་ཡེ་གཏོང་མི་བྲ་བ་སྦྱིན་གཏོང་ལ་སྦྱར་བ་དང་། ཕྱི་རོལ་པ་ནང་པའི་ཆོས་ལ་སྦྱར[1023] བ་དང་། ཤེས་རབ་འཆལ་བ་ཡང་དག་པའི་ཤེས་རབ་ལ་སྦྱར[1024] བའོ། །སྒོ་ཀུན་ནས[1025] དོན་སྤྱད[1026] པ་ནི། འཕྲིན[1027] ལས་དུ་མའི་སྒོ་ནས་སེམས་ཅན་གྱི་དོན་སྤྱད[1028] པའོ། །སྐྱེས་བུ་དམ་པའི་དོན་སྤྱོད་པ་ནི། གོང་དང་མཐུན་ནོ། །

利行分四：從一切門中行利益，從難行門中行利益，從普遍門中行利益，正士門之利行。初中分二：①未成熟者令成熟與②已成熟者令解脫。第二（從難行門中行利益）分四：①勸勉往昔未集資糧者集聚資糧〔而行利益〕、②令全然不能行布施的具貪者行布施〔而行利益〕、③令外道修習佛法〔而行利益〕、④令惡慧者修習清淨智慧〔而行利益〕。從普遍門中行利益，即依多種事業之門利益有情。正士之利行，即與上述〔三種利行〕一致〔之利行〕。

1023 PM：སྦྱོར་
1024 PM：སྦྱོར་
1025 W、ZY：此處無 ནས་
1026 PM：སྤྱོད་
1027 PM：ཕྲིན་
1028 PM：སྤྱོད་

དོན་མཐུན་པ་ན་[1029] རང་གི་ཆོས་དང་མཐུན་པར་བྱ་བ་ནི། གཞན་དོན་སྤྱོད་པ་རྣམས་ཕྱིར་མི་ལྡོག་པར་བྱ་བའི་དོན་དུ། རང་གིས་ཀྱང་ཆོས་བཞིན་དུ་བྱེད་པའོ། །

於同事中，自己應行與〔四攝法所攝者〕一致之法，為了令諸行利他者不退轉故，自己也如法而行。

གཏོང་ཐོབ་ཀྱིས་[1030] དུས་ལ་གཉིས་ཀྱི། ཐོབ་པའི་དུས་ནི། ཚོགས་བསགས་པ་དང་། སྐྱེས་བུ་གསུམ་གྱི་ལམ་གྱི་རིམ་པས་རྒྱུད་སྦྱངས་[1031] པ་དང་། བྱམས་པ་དང་། སྙིང་རྗེ་ལས་སུ་རུང་བས་བསམ་པ་རྒྱས་པ་དང་། དེ་ནས་སྦྱོར་བ་དང་། དངོས་གཞིའི་ཆོ་ག་ཚུལ་བཞིན་དུ་བྱས་པའི་ལས་བརྗོད་པ་གསུམ་གྱི་ཆ་ཐ་མ་ལ་ཐོབ་བོ། །

10. 捨棄與獲得之時

獲得與棄捨〔願心與行心〕的時間，分二：〔第一、〕獲得的時間，即〔先須〕集聚資糧、依三士道之次第淨化相續、藉由堪能之慈心及悲心增廣意樂，而後於依加行與正行儀軌如理而行之〔第〕三羯磨說的最後分（最後時）獲得。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

གཏོང་བའི་དུས་ནི། ལོག་ལྟ་སྐྱེས་ན་གཏོང་། སྐྱབས་དཀོན་མཆོག་གསུམ་སྤངས་ན་གཏོང་། སྨོན་པ་གཏང་ན་[1032] འཇུག་པ་ཡང་གཏོང་། བསླབ་བྱ་ཉམས་ན་གཏོང་བ་ལ། སྨོན་པ་ནི་ནག་པོའི་ཆོས་བཞི་དང་། སེམས་ཅན་བློས་སྤོང་གིས་གཏོང་གིས་གསུང་ངོ། །

1029 PM：ནི་
1030 PM：ཀྱི་，應是 ཀྱི་ 的誤植，而非 ཀྱིས་
1031 PM：སྦྱང་
1032 ZY：無 ན་，應是缺漏

འཇུག་པ་ནི། ནམ་མཁའི་སྙིང་པོའི་མདོ་ལས་འབྱུང་བ་རྣམས་ཡན་ལག་ཚང་ན་རྩ་ལྟུང་ཡིན་པ་དང་། ཐོགས་མེད་ཀྱི་ལུགས་ཀྱི་[1033] བཞི་པོ་ཀུན་ནས་དཀྲིས་པ་ཆེན་པོས་ཀུན་ནས་བསླངས་[1034] པས་[1035] རྩ་ལྟུང་བྱུང་ན་གཏོང་། ཆེན་པོ་གང་ཞེ་ན། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་[1036] ཐ་མལ་པའི་གནས་ལྟ་བའི་[1037] རྙེད་དང་བཀུར་སྟི་ཆགས་པ་ལ་སོགས་པའི་ཆོས་བཞི་པོ་འདི་དག་རྒྱུན་དུ་མ་ཆད་པར་ཀུན་ཏུ་སྤྱོད་པ་དང་། ངོ་ཚ་ཤེས་པ་དང་། ཁྲེལ་ཡོད་པ་ཆུང་ངུ་ཙམ་ཡང་མི་བསྐྱེད་པ་དང་། དེས་མགུ་བར་བྱེད་ཅིང་དེ་ལ་དགའ་བ་དང་། དེ་ཉིད་ལ་ཡོན་ཏན་དུ་ལྟ་བ་ཅན་དུ་གྱུར་པ་ནི། ཀུན་ནས་དཀྲིས་པ་ཆེན་པོའོ། །

第二、棄捨〔願心與行心〕的時間，經說：「若生起邪見，則捨；若捨歸依三寶，則捨；若捨願心，則也會捨行心；若違犯學處則捨〔願心〕，其中會因四種黑法與心捨有情而捨願心。」[1038]

行心〔棄捨的時間〕，若生起《虛空藏經》所出〔的根本墮〕支分完全具足（上述十四條根本墮之所依身、因、境、分位等四支）的根本墮罪，以及以無著菩薩之宗規（〈菩薩地•戒品〉）的四個上品纏為動機所起之根本墮罪，則棄捨〔行心〕。若問：「〔四個〕上品〔纏〕為何？」〔答：〕如尋常菩薩（凡夫菩薩）階段的貪利養恭敬等〔四條根本墮〕之四法：①相續不斷地造作，②連少許知慚有愧也未生起，③彼〔四條根本墮〕令〔尋常菩薩〕愉快而〔尋常菩薩〕於彼〔四條根本墮〕歡喜，④於彼〔四條根本墮〕深見功德，〔此四法若〕完全具足就是上

1033　PM：ཀྱིས་

1034　W、ZY：སླངས་

1035　PM：པའི་

1036　ZY：པ་，應是 དཔའ་ 的誤植，而非 པ་

1037　W、ZY、PM：བུའི་，應是 བུའི་ 的誤植，而非 བའི་

1038　迄今我還找不到出處。有關四黑法與四白法的經典依據是經號 D87；頁碼〔ཆ〕44-1-119b1~44-1-152a1；藏文經名 འཕགས་པ་འོད་སྲུང་གི་ལེའུ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།《大寶積經》唐 菩提流志譯，T11n0310；《佛說遺日摩尼寶經》後漢 支婁迦讖譯，T12n0350；《佛說摩訶衍寶嚴經》失譯，T12n0351；《佛說大迦葉問大寶積正法經》宋 施護譯 T12n0352。

品纏。[1039] [1040]

སོ་སོ་ཐར་པའི་སྡོམ་པ་ལས་ཕམ་པ་བྱུང་བ་བཞིན་དུ། ཚེ་འདི་ཉིད་ལ་ཡང་དག་པར་བླངས་[1041] པའི་སྐལ་བ་མེད་པ་ཡིན་ནམ་ཞེ་ན་མ་ཡིན་ཏེ། སྡོམ་པ་སླར་ཡང་བླང་བར་བྱ། ཞེས་གསུངས་པས་ཉམས་པ་ཕྱིར་གསོ་བའི་ཐབས་སྟོན་[1042] ཏོ། །

དེ་ཡང་འཕགས་པ་ནམ་མཁའི་སྙིང་པོའི་མདུན་དུ་འདུག་སྟེ། བཤགས་པར་བྱ་ཞེས་པ་དང་། ཉིན་དང་མཚན་མོ་ལན་གསུམ་དུ། ཕུང་པོ་གསུམ་པ་འདོན་བྱ་ཞིང་རྒྱལ་དང་བྱང་ཆུབ་སེམས་བསྟེན་[1043] པས། །ལྟུང་བའི་ལྷག་མ་དེས་ཞི་བྱ། ཞེས་གསུངས་པས། ནམ་མཁའི་སྙིང་པོའི་མདོ་ནས་འབྱུང་བ་དང་གཞན་ནས་བཤད་པ་བཞིན་དུ་དམ་བཅའ་ཉམས་པའི་སྒྲིབ་པ་སྟོབས་བཞིའི་སྒོ་ནས་བཤགས་པར་བྱའོ། །

11. 若違犯如何還淨之方便

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

若問：「〔違犯菩薩律儀當中的他勝罪（根本墮）是否〕如同別解脫律儀中生起他勝罪一樣，於今世再無正受之福分，是嗎？」答：「不是的。〔菩薩〕律儀可以一再重受。」[1044] 因此開示違犯而還淨之方便。

此〔還淨方便〕即於聖者虛空藏菩薩之前，以「應懺悔」及「應於晝夜各三次，念誦《三聚經》經文，依勝者（佛）與菩提心，墮罪殘餘應能淨。」[1045] 如《虛空藏經》所出及他處所說一般，應依四力之門懺悔違犯誓言的障礙。

1039 《菩提正道菩薩戒論》：「棄捨菩薩淨戒因緣：略由二緣捨諸菩薩淨戒律儀，一者棄捨無上正等菩提大願；二者現行上品纏犯他勝處法。」(CBETA 2022.Q3, B08, no. 28, p. 658a2-3)

1040 關於行心學處的討論主要是依自宗而非他宗，而關於棄捨行心的時間是兼採二家的說法，只要符合其中一個就成立棄捨。

1041 PM：བླང་

1042 W、ZY：སྟེན་；PM：བསྟན་

1043 PM：བརྟེན་

1044 《瑜伽師地論》卷 41：「若諸菩薩以上品纏違犯如上他勝處法，失戒律儀，應當更受。」(CBETA 2021.Q4, T30, no. 1579, p. 521a22-23)

1045 ཉིན་དང་མཚན་མོ་ལན་གསུམ་དུ། །ཕུང་པོ་གསུམ་པ་གདོན་བྱ་ཞིང་། །རྒྱལ་དང་བྱང་ཆུབ་སེམས་བརྟེན་པས། །ལྟུང་བའི་ལྷག་མ་དེས་ཞི་བྱ། །經號 3871；頁碼 ༼ལ༽14-1-105a；藏文經名 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པ།

སྣར་བླང་བ་ནི། གོང་དུ་བཤད་པའི་མཚན་ཉིད་དང་ལྡན་པའི་བླ་མ་རྙེད་ན་དེའི་སྤྱན་སྔར་ཆོ་ག་ནས་ཇི་ལྟར་འབྱུང་བ་བཞིན་དུ་བླང་བར་བྱའོ། །

གལ་ཏེ་བླ་མ་ཚད་ལྡན་མ་རྙེད་ན། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ས་ལས་གལ་ཏེ་དེ་ལྟ་བུའི་ཡོན་ཏན་དེ་དག་དང་ལྡན་པའི་གང་ཟག་མེད་པར་གྱུར་ན། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་སྐུ་གཟུགས་ཀྱི་སྤྱན་སྔར་བདག་ཉིད་ཀྱིས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་སྡོམ་པ་ཡང་དག་པར་བླང་བར་བྱས་ཏེ[1046] ། འདི་ལྟར་བླ་གོས་ཕྲག་པ་གཅིག་ཏུ་གཟར་ནས་པུས་མོ་གཡས་པའི་ལྷ་ང་ས་ལ་བཙུགས་ལ་[1047] ཙོག་པུར་འདུག་སྟེ། བདག་མིང་འདི་ཞེས་བགྱི་བ་ཕྱོགས་བཅུའི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དང་། ས་ཆེན་པོ་ལ་བཞུགས་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་ཐམས་ཅད་ལ་གསོལ་བ་འདེབས་ཏེ། དེ་དག་གི་སྤྱན་སྔར་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་བསླབ་པའི་གཞི་ཐམས་ཅད་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་[1048] ཚུལ་ཁྲིམས་ཐམས་ཅད་དེ། །སྡོམ་པའི་ཚུལ་ཁྲིམས་དང་། དགེ་བ་ཆོས་བསྡུ་བའི་[1049] ཚུལ་ཁྲིམས་དང་། སེམས་ཅན་གྱི་དོན་བྱ་བའི་[1050] ཚུལ་ཁྲིམས་གང་ལ་འདས་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་གང་བསླབ་པ་དང་མ་འོངས་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་སློབ་[1051] པར་འགྱུར་བ་གང་ཡིན་པ་དང་། ཕྱོགས་བཅུ་ན་ད་ལྟར་བྱུང་བའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཐམས་ཅད་ད་ལྟ་[1052] སློབ་པ་རྣམས་བདག་གིས་[1053] ཡང་དག་པར་བླང་ངོ་། །ཞེས་བརྗོད་པར་བྱ་སྟེ། ལན་གཉིས་ལན་གསུམ་དུ་བརྗོད་

1046 PM：བྱ་སྟེ་，非 བྱས་ཏེ་

1047 W：མ་；ZY、PM：སམ་

1048 ZY：བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་；PM：བྱང་ཆུབ་སེམས་པའི་。應是 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ 的誤植。

1049 PM：དགེ་བ་ཆོས་སྡུད་ཀྱི་

1050 PM：སེམས་ཅན་དོན་གྱི་

1051 PM：བསླབ་

1052 PM：ལྟར་

1053 PM：གི་

ནས་ལྡང་བར་བྱའོ། །སྔོར་བའི་ཆོ་ག་དང་ལྷག་མ་ཐམས་ཅད་ནི་སྔ་མ་བཞིན་དུ་རིག[1054] པར་བྱའོ། །ཞེས་འབྱུང་ངོ་། །

重受者，若能獲得前述的具相上師，則應於彼（上師）跟前，依儀軌所出內容而〔重新〕受持〔願、行二心〕。

設若未獲具相上師，如〈菩薩地〉云：「設問：若無具有如是功德之補特迦羅（上師）〔，當如何重受菩薩律儀？〕答：菩薩當於如來身像跟前，自行正受菩薩戒之律儀，即偏袒右肩，右膝著地或蹲坐，啓白十方如來與一切地上之大菩薩而謂：「我名某某」而於彼等（佛菩薩）之前，〔第一回〕應說：「菩薩之一切學處根本與菩薩一切戒，即律儀戒、攝善法戒與饒益有情戒，諸凡過去一切菩薩已學之學處、未來一切菩薩將學之任何學處，以及現在處於十方之一切菩薩現在所學的〔諸學處〕，我皆清淨受學。」接著受第二回、受第三回，說完起身。又云：「一切前行之儀軌及其餘的〔結行儀軌〕，應知如前。」[1055]

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

ཉོན་མོངས་པ་འབྲིང་ལས་བྱུང་བ་ནི། ཀུན་ནས་དཀྲིས་པའི་མཚན་ཉིད་བཞི་ལྡན་ཅིག་ཅམ[1056] མ་ཚང་བ་ཡིན་པས་དེ་རྣམས་ཇི་ལྟར་བྱ་ཞེ་ན། ཟག་པ་འབྲིང་ནི་གསུམ་ལ་བཤགས། ཞེས་སྨྲས་ཏེ། གལ་ཏེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཀུན་ནས་དཀྲིས་པ་འབྲིང་གིས[1057] ཕམ་པའི་གནས་ལྟ་བུའི་ཆོས་བྱས་པར་གྱུར་ན། དེ་ནི་ཉེས་བྱས་ཀྱི་ཉེས་པ་ཡིན་ཏེ། དེས་ཉན་ཐོས་ཀྱི་ཐེག་པ་ཡང་དུང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ཐེག་པ་ཡང་དུང་སྟེ། གང་ཟག

1054 PM：རིགས་

1055 《瑜伽師地論》卷 41：「若不會遇具足功德補特伽羅。爾時應對如來像前自受菩薩淨戒律儀。應如是受。偏袒右肩右膝著地。或蹲跪坐作如是言。我如是名。仰啟十方一切如來已入大地諸菩薩眾。我今欲於十方世界佛菩薩所。誓受一切菩薩學處。誓受一切菩薩淨戒。謂律儀戒攝善法戒饒益有情戒。如是學處如是淨戒。過去一切菩薩已具。未來一切菩薩當具。普於十方現在一切菩薩今具。於是學處於是淨戒。過去一切菩薩已學。未來一切菩薩當學。普於十方現在一切菩薩今學。第二第三亦如是說。說已應起。所餘一切如前應知。」(CBETA 2021.Q4, T30, no. 1579, p. 521b6-18)

1056 ZY：多 ལ་

1057 PM：གི་

གསུམ་དེ་ལས་ལྷག་པ་ཡང་རུང་བ་གང་དག་ཚིག་དེ་བརྡ་སྤྲད་[1058] ཅིང་འཛིན་པར་ནུས་པ་རྣམས་ལ་བཤགས་པར་བྱ་སྟེ། མདུན་དུ་འདུག་ནས་ཐོག་མར་དངོས་པོ་བརྗོད་དེ། འདི་སྐད་ཅིག་[1059] ཚེ་དང་ལྡན་པ་རྣམས་དགོངས་སུ་གསོལ། བདག་མིང་འདི་ཞེས་བགྱི་བ་ལ་ཇི་[1060] སྐད་དུ་བརྗོད་པའི་བཞི་ལས། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་འདུལ་བ་དང་འགལ་བའི་ཉེས་བྱས་ཀྱི་ཉོངས་པ་བྱུང་སྟེ། དེ་དག་ཚེ་དང་ལྡན་པ་རྣམས་ལ་བདག་འཆགས་ཤིང་མཐོལ་ཏེ་མི་འཆབ་བོ། །བཤགས་ཤིང་མཐོལ་བས་བདག་བདེ་བ་ལ་རེག་པར་གནས་པར་འགྱུར་གྱི[1061] ། མ་བཤགས་མ་མཐོལ་ན་[1062] བདེ་བར་གནས་པར་མི་འགྱུར་རོ། ཁྱེད་ཀྱིས་འདི་རྣམས་ཉེས་པར་མཐོང་ངམ་ཞེས་སྨྲས་ནས། མཐོང་ཞེས་སྨྲ་བར་བྱའོ། །ཕྱིས་ཀྱང་སྡོམ་པར་བྱེད་དམ་ཞེས་སྨྲས་ནས། ཆོས་བཞིན་འདུལ་བ་བཞིན་དུ་ཤིན་ཏུ་ལེགས་པར་སྤྱི་བོས་ནོད་པར་བགྱིའོ། །ཞེས་དེ་ལྟར་ལན་གཉིས་ལན་གསུམ་དུ་བརྗོད་པར་བྱའོ། །

設問：「中品煩惱而生起者（中品纏），是指纏之四種性相中僅未具其一者（換言之，僅具其三者），而彼等應如何行〔懺悔〕？」〔如〈菩薩地〉〕說：「於三懺悔中品漏」即設若菩薩造作如中品纏之他勝處法，彼是惡作之罪，則應依三位或更多（至少三位以上）能夠理解言詞之義的聲聞乘或菩薩乘之補特迦羅而行懺悔，即住於其跟前，開始說明〔所犯〕事由如下：「祈諸長老護念！我名某某，違越如〔菩薩地〕所說的菩薩毘奈耶法之惡作罪。我於諸長老尊前懺悔，發露而不覆藏。願由懺悔發露，我得住於觸及安樂，若不懺悔發露，則將不如是住也。」[1063]〔諸長老問〕云：「汝於此等已見為罪否？」〔自答〕云：「已見。」〔諸長老問〕云：「汝於未來亦能防護否？」〔自答〕云：「如法如律極善頂戴。」應如此受第

1058　W、ZY：བརྡའ་སྤྲད་；PM：བརྡ་འཕྲོད་

1059　W、ZY、PM：ཅེས་，應是 ཅེས་ 的誤植，而非 ཅིག་

1060　PM：འདི་

1061　PM：གྱིས་

1062　PM：多 བདག་

1063　《瑜伽師地論》卷 41：「若中品纏違犯如上他勝處法。應對於三補特伽羅。或過是數。應如發露除惡作法。先當稱述所犯事名。應作是說。長老專志。或言大德。我如是名違越菩薩毘奈耶法。如所稱事犯惡作罪。餘如苾芻發露悔滅惡作罪法。應如是說。」(CBETA 2021.Q4, T30, no. 1579, p. 521a23-29)

二回而說、受第三回而說。

དེ་སྟེ་ཀུན་ནས་དཀྲིས་པ་ཆུང་ངུས་གང་ཕམ་པའི་གནས་ལྟ་བུའི་ཆོས་བྱས་པར་གྱུར་ན་དེས་ཇི[1064] ལྟར་བྱ་ཞེ་ན། གཅིག་གི་མདུན་དུ་ལྷག་མ་རྣམས་ཞེས་སྨྲས་ཏེ། ལྷག་མ་རྣམས་ནི་ཟག་པ་ཆུང་ངུ་བྱས་པའི་ཉེས་པ་རྣམས་ཏེ་ཉེས་བྱས[1065] གཏོགས་པ་ཉིད་དོ། །དེ་དག་ནི་གང་ཟག་གཅིག་གི་མདུན་དུ་སྔ་མ་བཞིན་དུ་བཤགས་པར་བྱའོ། །

設問：「其後，設若菩薩造作如下品纏之他勝處法，則彼應如何行〔懺悔〕？」於一位〔補特迦羅〕之前稟白：「其餘（纏之四種性相中僅具其二以下者）。」而「其餘」是指屬於造作下品漏之惡作。彼等（造作下品纏之菩薩）應於一位補特迦羅之跟前如前一般行懺悔。

ཉོན་མོངས་པ་ཅན་དང་ཉོན་མོངས་པ་མེད་པ་ཉེས་བྱས་སུ་གཏོགས་པ། དཀོན་མཆོག་གསུམ་ལ་མཆོད་པ་མ་བྱས་པ་ལ་སོགས་པ་དེ་དག་ཇི[1066] ལྟར་བྱ་ཞེ་ན། ཉོན་མོངས་མི་མོངས་བདག་སེམས་བཞིན། ཞེས་བྱ་བ་སྨྲས་ཏེ། འདི་ལྟར་རྗེས་སུ་མཐུན་པའི་གང་ཟག་མེད་ན། བདག་གི་སེམས་ཀྱི་མདུན་དུ་བཤགས་པར་བྱ་སྟེ། བདག་གི་སེམས་ཁྲེལ་ཡོད་པ་དང་། ངོ་ཚ་ཤེས་པ་དང་། དུལ་བ་དང་། ཞི་བ་དང་། ཕྱིས་མི་བྱ་བའི་བསམ་པ་ཅན་དཔང་དུ[1067] བྱས་ལ་བཤགས་པར་བྱ་བ་དེ་བཞིན་དུ་གང་ཟག་ཡོད་ན་གཅིག་གི་དྲུང་དུ་བཤགས་པར་བྱའོ་ཞེས་བྱའི[1068] ཟ་ཚིག་གོ །

設問：「屬於具煩惱與無煩惱（有染與無染）之惡作，即未供養三寶等（四十六條惡作），於彼等應如何行〔懺悔〕？」〔論〕說：「具染無染依自心（自誓心）。」若無如此適合〔自己行懺悔〕的補特迦羅，則應於自心懺悔（責心懺），即自心具足有愧、知慚、調伏、寂靜及後不再造之意樂，作證而行懺悔；同樣地，

1064 W、ZY：ཅི་
1065 W、ZY：ཟག་པ་ཆུང་ངུ་བྱས་པའི་ཉེས་བྱས་；PM：ཟག་པ་ཆུང་ངུ་བྱས་པ་ལ་སོགས་པ་སྟེ་ཉེས་བྱས་སུ་
1066 W、ZY：ཅི་
1067 PM：དབང་དུ་，應是 དཔང་དུ་ 的誤植
1068 PM：ཞེས་བྱ་བའི་

若有補特迦羅，則應於一位跟前行懺悔。」

གང་ཟག་མེད་ན་བདག་གི་མདུན་དུ་བཤགས་པར་བྱ་བའི་ཐབས་འདི་ནི། ཟག་པ་འབྲིང་དང་ཆུང་ངུ་ལས་བྱུང་བའི་ཉེས་པ་རྣམས་ལ་ཡང་ཤེས་བྱའོ[1069] །།

若無補特迦羅，則應於自〔心〕行懺悔之方便，依中品漏與下品漏所生之惡作諸罪，亦應了知。

རང་གི་ཉེ་འཁོར་འགའི[1070] དོན་བྱེད་པའང[1071] །། དཀའ་བ་དུ་མས་རྟག་ཏུ་འབད་ལགས་ན། །གཞན་གྱི་དོན་དུ་བྱང་ཆུབ་སེམས་བསྐྱེད་ན[1072] ། །བསླབ་པ་སྒྲུབ[1073] ལ་ཤིན་ཏུ་འབད་པར་རིགས། །ཞེས་པ་ནི་འཐད་པ་[1074] དོན་བསྡུས་ཏེ་བསྟན་པའོ། །

སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལ་རིམ་གྱིས་འཇུག་པའི་ཚུལ་ལས། སེམས་བསྐྱེད་པའི་ལེའུ་སྟེ་དགུ་པའོ། །

結頌

「縱僅利益少許自親眷，仍應眾多艱難恆勵力；況為利他發起菩提心，理當更應策勵修學處。」攝證成義而教授訖。

《入佛陀教法次第軌理》之〈第九、發心品〉

འབྲས་བུ་སྐུ་གསུམ་བསྟན་པའི་ལེའུ་སྟེ་བཅུ་པ། །

1069 ZY：ཤེས་པ་བྱའོ；PM：ཤེས་པར་བྱའོ
1070 PM：དགའི་，應是 འགའི་ 的誤植
1071 ZY：པ་འང་
1072 PM：ནས་，此處 ནས་ 應比 ན་ 適合。
1073 W、ZY、PM：བསྒྲུབ་
1074 PM：པའི་

〈第十、說明果位三身品〉

བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྡོམ་པའི་བསླབ་བྱ་བསླབ་པ་གསུམ་མམ། ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དྲུག་གི་གཙོ་བོ་བསམ་གཏན་དང་ཤེས་རབ་ནི། སྟོང་པ་ཉིད་དང་སྙིང་རྗེ་དབྱེར་མེད་པར་བསྒོམ་པ་ཡིན་ནོ། །དེ་ཡང་**ཏིང་ངེ་འཛིན་དང་ཤེས་རབ་བསླབ་པ་ནི། སྟོང་ཉིད་སྙིང་རྗེ་དབྱེར་མེད་བསྒོམ་པ་ཡིན།** ཞེས་པ་སྟེ། དེ་ཡང་ལུང་རིགས་པ་དང་། བླ་མའི་གདམས་ངག་གིས་གཏན་ལ་འབེབས་པ་ལས་རིགས་པས་གཏན་ལ་འབེབས་པ་ནི་ཐོས་བསམ་ལས་ཤེས་པར་བྱ། གདམས་ངག་གི་[1075] གཏན་ལ་འབེབས་པ་ནི་བླ་མའི་ཞལ་ལས་ཤེས་པར་བྱ། ལུང་གིས་གཏན་ལ་དབབ་པ་ལ་ལྔ་སྟེ། ཆོས་ཐམས་ཅད་སྟོང་པ་ཉིད་ཡིན་པར་གསུངས་པ་དང་། ཡིན་པས་མི་ཆོག་རྟོགས་དགོས་པར་གསུངས་པ་དང་། དེ་ལ་བསྒོམ་དགོས་པ་དང་། དེ་ཡང་ཐབས་ཤེས་རབ་ཟུང་དུ་འབྲེལ་ནས་བསྒོམ་[1076] དགོས་པ་དང་། དེ་ཡང་སྔོན་དུ་ཐབས་བསྒོམས་ནས་ཕྱིས་ཤེས་རབ་བསྒོམ་དགོས་པའོ། །

1. 修持空悲二無別

法鼓文理學院
DDILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

學習菩薩律儀之三學處或六度當中為主的靜慮及智慧，即是修習空悲無別。此即所謂「**三摩地及智慧之學處，即是修持空悲二無別。**」（9bc）

這（空悲無別）又以①教、②理與③上師的教授而抉擇。其中，②以正理而抉擇者，即應從聞思而了知；〔其次，以上師的〕③教授而抉擇者，應從上師之口授了知。①以聖教而抉擇者，分五：〔1〕〔聖教〕云「一切法是空性」；〔2〕〔一切法〕是〔空性〕還不夠的，必須了解；〔3〕〔了解還不夠，〕而必須修習它（空性）；〔4〕這又必須依方便與智慧雙運而修習；〔5〕這又必須先修方便後修智慧。

1075　W、ZY、PM：གིས་

1076　PM：無ནས་བསྒོམ་

དང་པོ་སྟོང་པ་ཉིད་ཡིན་པར་གསུངས་པ་ནི། ཤེས་པར་[1077] སྙིང་ནས། ཆོས་ཐམས་ཅད་སྟོང་པ་ཉིད་དོ[1078] ། ། མཚན་ཉིད་མེད་པ། མ་སྐྱེས་པ། མ་འགག་[1079] པ། དྲི་མ་མེད་པ། དྲི་མ་དང་བྲལ་བ[1080] ། བྲི་བ་མེད་པ། གང་བ་མེད་པའོ། ཞེས་པ་དང་། གཞན་ཡང་། སྣང་སྲིད་ཐམས་ཅད་སེམས་ལས་བྱུང་བ་སྟེ། །སེམས་ཀྱིས་སེམས་ཉིད་ནམ་ཡང་བསྟན་དུ་མེད། །མཁས་པ་དེས་ནི་སེམས་ཀྱིས་[1081] ཆོས་ཉིད་འཚོལ། སེམས་ཀྱིས་སེམས་ཉིད་ནམ་ཡང་མཐོང་བ་མེད། ཅེས་པ་དང་། དབུ་མ་ནས། གང་ཕྱིར་རྟེན་འབྲེལ་མ་ཡིན་པའི། །ཆོས་འགའ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པས། །དེ་ཕྱིར་སྟོང་པ་མ་ཡིན་པའི། །ཆོས་འགའ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །ཞེས་གསུངས་སོ། །

〔1〕首先，〔聖教〕云「〔一切法〕是空性」，是指《般若心經》云：「一切法〔是〕空性的。無性相（自性）、無生、無滅、無垢（不垢）、離垢（不淨）、無減（不減）、無增（不增）。」[1082] 其他〔聖教〕亦云：「一切諸法皆由心[1083] 所現，以心何時亦不現心性，彼智者尋求心之法性，以心何時亦不見心性。」[1084] 及《中論》云：「非依因緣而起法，無論如何亦非有，是故非空一切法，無論如何亦非有。」[1085] 。

DILA 法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

1077 PM：ཤེར་，而非 ཤེས་པར་

1078 W、ZY：དེ་；PM 無 དོ་

1079 PM：འགགས་

1080 PM：多 མེད་པ་，應該要有 མེད་པ་

1081 ZY、PM：ཀྱི་

1082 ཤཱ་རིའི་བུ་དེ་ལྟ་བས་ན་ཆོས་ཐམས་ཅད་སྟོང་པ་ཉིད་དེ། མཚན་ཉིད་མེད་པ། མ་སྐྱེས་པ། མ་འགགས་པ། དྲི་མ་མེད་པ། དྲི་མ་དང་བྲལ་བ་མེད་པ། བྲི་བ་མེད་པ། གང་བ་མེད་པའོ། ｜經號 D21；頁碼〔ཀ〕34-1-145a；藏文經名 བཅོམ་ལྡན་འདས་མ་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་སྙིང་པོ།

1083 可能指觀察世俗的心。

1084 迄今我還找不到出處。

1085 གང་ཕྱིར་རྟེན་འབྱུང་མ་ཡིན་པའི། །ཆོས་འགའ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ། །དེ་ཕྱིར་སྟོང་པ་མ་ཡིན་པའི། །ཆོས་འགའ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། ｜經號 D3824；頁碼〔ཙ〕96-1-15a；藏文經名 དབུ་མ་རྩ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ་ཤེས་རབ་ཅེས་བྱ་བ།《中論》卷 4：「未曾有一法，不從因緣生，是故一切法，無不是空者。」(CBETA 2022.Q3, T30, no. 1564, p. 33b13-14)

ཡིན་པ་ཙམ་གྱིས་མི་ཆོག་པར་དེ་རྟོགས་དགོས་པ་ནི་རྣམ་འགྲེལ་ལས། བྱམས་སོགས་རྨོངས་དང་འགལ་མེད་ཕྱིར། །ཉེས་པ་ཤིན་ཏུ་ཚར་བཅད[1086] མིན། ཞེས་དང་། སྟོང་ཉིད་ལྟ་བས་གྲོལ་འགྱུར་གྱིས། །སྒོམ་པ་ལྷག་མ་དེ་དོན་ཡིན། ཞེས་པ་དང་། སེམས་ཅན་རང་བཞིན་བྱང་ཆུབ་ཉིད་དུ་གསུངས། །བྱང་ཆུབ་རང་བཞིན་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་དེ། །སེམས་ཅན་རྣམས་དང་བྱང་ཆུབ་གཉིས་མ་ཡིན། །དེ་ལྟར་རྟོགས་ན་སྐྱེས་བུ་མཆོག་ཏུ་འགྱུར། ཞེས་གསུངས་སོ། །

〔2〕〔一切法〕是〔空性〕還不夠的，必須了解，如《釋量論》云：「慈等無違愚癡故，完全無能滅過患。」[1087] [1088] 與「由空性見得解脫，其餘修習乃為彼。」[1089] 與「佛說有情自性[1090] 即菩提，菩提自性即是諸有情，諸有情與菩提非為二，若如是知將成勝士夫。」[1091]

དེ་ལ་སྒོམ་དགོས་པ་ནི། ཕུང་པོ་ལྔ་པོ་དེ་དག་ཀུན་རང་བཞིན་གྱིས་སྟོང་པར་ཡང་དག་པར་རྗེས་སུ་བལྟའོ་ཞེས་པ་དང་། ཉོན་མོངས་ཤེས་བྱའི་སྒྲིབ་པ་ཡིན[1092] ། །སྨུན་པའི་གཉེན་པོར་སྟོང་པ་ཉིད་དང་[1093] ། །སྨྱུར་དུ་ཐམས་

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

1086 PM：བཅོད་

1087 བྱམས་སོགས་རྨོངས་དང་འགལ་མེད་ཕྱིར། །ཤིན་ཏུ་ཉེས་པ་ཚར་གཅོད་མིན། 經號 D4210；頁碼〔ཅེ〕174-1-115b；藏文經名 ཚད་མ་རྣམ་འགྲེལ་...

1088 因為慈（心）等無法對治愚癡（無明），因此無法斷除由愚癡所生的輪回過患。《釋量論略解》卷 4：「問：唯通達無我慧是對治，不應道理，慈等亦是對治故。曰：緣有情之慈等，非極治罰過失者，以與愚痴無明行相無相違故。一切過失無明為根本，彼復是薩迦耶見故。」(CBETA 2022.Q3, B09, no. 43, p. 556b27-28)

1089 སྟོང་ཉིད་ལྟ་བས་གྲོལ་བར་འགྱུར། །སྒོམ་པ་ལྷག་མ་དེ་དོན་ཡིན། 經號 D4210；頁碼〔ཅེ〕174-1-117a；藏文經名 ཚད་མ་རྣམ་འགྲེལ་... 《釋量論略解》卷 4：「空見得解脫，餘修即為此。」(CBETA 2022.Q3, B09, no. 43, p. 559a16)

1090 自性有三義：性質、所破的自性、空性。此處是指空性。

1091 སེམས་ཅན་རང་བཞིན་བྱང་ཆུབ་ཉིད་དུ་གསུངས། །བྱང་ཆུབ་རང་བཞིན་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་དེ། །སེམས་ཅན་རྣམས་དང་བྱང་ཆུབ་གཉིས་མ་ཡིན། །དེ་ལྟར་ཤེས་ན་སྐྱེས་བུའི་མཆོག་ཏུ་འགྱུར། ། 經號 D180；頁碼〔མ〕60-1-270a；藏文經名 འཕགས་པ་ཆོས་ཐམས་ཅད་འབྱུང་བ་མེད་པར་བསྟན་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ། 《諸法無行經》卷 1：「眾生即菩提，菩提即眾生， 菩提眾生一，知是為世尊。」(CBETA 2022.Q3, T15, no. 650, p. 751a28-29)

1092 PM：ཡི་，應是 ཡི་ 的誤植，而非 ཡིན་

1093 W、ZY、PM：無 དང་，應是贅字。

ཅད་མཁྱེན་འདོད་པས། །དེ་ནི་ཅི་ཕྱིར་སྒོམ་[1094] མི་བྱེད། ཅེས་པ་དང་། ཇི་[1095] ལྟར་བུ་རམ་མངར་བའི་རོ། །ཁ་ཤཱད་པས་རོ་ནི་མྱོང་མི་འགྱུར། །ནམ་ཞིག་བུ་རམ་ཟོས་པ་ནས། །མངར་བའི་རོ་ནི་མྱོང་བ་བཞིན། །སྟོང་པ་ཉིད་ཀྱི་དོན་དེ་དག །ཁ་ཤཱད་པས་རོ་ནི་མྱོང་མི་འགྱུར། །གང་ཞིག་དཀྱིལ་འཁོར་བཅུད་བསྒོམས་ན། །རང་རིག་དེ་ལ་སྐྱེ་བར་འགྱུར། ཞེས་གསུངས་སོ། །

〔3〕〔了解還不夠，〕而必須修習它（空性），〔《心經》云：〕「正確隨觀彼五蘊亦自性空」[1096] 及〔《入行論》云：〕「煩惱所知障如闇，空性是為彼對治，欲速成就遍智者，於彼何故不觀修。」[1097] 與「猶如口說蔗甜味，終究無法嚐其味，一旦咬嚼甘蔗時，自能親嚐甘甜味；如是口說空性義，終究無法嘗其味，若禮壇城修習者，於彼將生自內證。」[1098]

དེ་ཡང་ཐབས་ཤེས་རབ་ཟུང་དུ་འབྲེལ་དགོས་པ་ནི། ཇོ་བོས། ཐབས་དང་བྲལ་བའི་ཤེས་རབ་དང་། །ཤེས་རབ་དང་བྲལ་[1099] ཐབས་དང་ཀྱང་། །གང་ཕྱིར་འཆིང་བ་ཞེས་གསུངས་པ་[1100] ། །དེ་བས་གཉིས་ཀ་སྤང་མི་བྱ། ཞེས་པ་སྟེ། དྲི་མ་མེད་པར་གྲགས་པ་བསྟན་པའི་མདོ་ལས། ཐབས་དང་བྲལ་བའི་ཤེས་རབ་ནི་འཆིང་བའོ། །ཐབས་དང་བཅས་པའི་ཤེས་རབ་ནི་ཐར་པའོ། །ཤེས་རབ་དང་བྲལ་བའི་ཐབས་ནི་འཆིང་བའོ། །ཤེས་རབ་

1094 W、ZY、PM：བསྒོམ་

1095 W、ZY：ཅི་

1096 ཕུང་པོ་ལྔ་པོ་དེ་དག་ཀྱང་རང་བཞིན་གྱིས་སྟོང་པར་རྣམ་པར་ཡང་དག་པར་རྗེས་སུ་བལྟའོ། | 經號 D21；頁碼〔ཀ〕34-1-145a；藏文經名 བཅོམ་ལྡན་འདས་མ་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་སྙིང་པོ།

1097 ངེས་ན་སློབ་དཔོན་ཞི་བའི་ལྷས་ཀྱང་། ཉོན་མོངས་ཤེས་བྱའི་སྒྲིབ་པ་ནི། །མུན་པའི་གཉེན་པོ་སྟོང་པ་ཉིད། །མྱུར་དུ་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་འདོད་པས། །ཅི་ཕྱིར་དེ་ནི་སྒོམ་མི་བྱེད། །ཅེས་ 經號 D4007；頁碼〔ཇི〕116-1-197b；藏文經名 ལས་ཀྱི་སྒྲིབ་པ་རྣམ་པར་སྦྱོང་བའི་ཆོ་ག་བཤད་པ་ཞེས་བྱ་བ། 但是最後一句與《入行論》稍異，ཉོན་མོངས་ཤེས་བྱའི་སྒྲིབ་པ་ཡི། །མུན་པའི་གཉེན་པོ་སྟོང་པ་ཉིད། །མྱུར་དུ་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་འདོད་པས། །དེ་ནི་ཇི་ལྟར་སྒོམ་མི་བྱེད། | 經號 D3871；頁碼〔ལ〕105-1-33a；藏文經名 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པ།

1098 迄今我還找不到出處。

1099 PM：多 བའི་，應是贅字。

1100 PM：གསུངས་པས་

དང་བཅས་པའི་ཐབས་ནི་ཐར་པའོ། །ཞེས་པ་དང་། གླུ་ཆེན་ས་ར་ཧ་མཛད་པའི་[1101] དོ་ཧ་ལས། སྙིང་རྗེ་དང་བྲལ་སྟོང་པ་ཉིད་ཞུགས་གང་། །དེས་ནི་ལམ་མཆོག་རྙེད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །འོན་ཏེ་སྙིང་རྗེ་འབའ་ཞིག་བསྒོམས་ན་ཡང་། །འཁོར་བ་འདི་ལས་ཐར་པ་ཐོབ་མི་འགྱུར། །གང་ཡང་གཉིས་པོ་སྦྱོར་བར་ནུས་པ་དེས། །འཁོར་བར་མི་གནས་མྱ་ངན་འདས་མི་གནས། ཞེས་པའོ། །

〔4〕這又必須依方便與智慧雙運〔而修習〕，覺窩云：「離方便之智慧，與離智慧之方便，皆說為『繫縛』，是故不應離此二。」[1102] 即《無垢稱所說經》云：「離方便之智慧成繫縛，具方便之智慧成解脫，離智慧之方便成繫縛，具智慧之方便成解脫。」[1103] 及大成就者薩拉哈所著作的《道歌》云：「凡離悲心而修空性者，以此無以獲得殊勝道。然而設若僅僅修悲心，亦將不得輪回之解脫。凡能結合此二修持者，不住輪回不住於涅槃。」[1104]

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

དེ་ཡང་དང་པོ་ཐབས་སྒོམ་དགོས་པ་ནི། སྡུད་པ་ལས། །ཐབས་དང་ལྡན་པས་ཤེས་རབ་ཕ་རོལ་ཕྱིན་ལ་སྦྱོར། །འདྲེན་པའི་ཤེས་རབ་མེད་ན་ཐོབ་པར་འགྱུར་མ་ཡིན། ཞེས་གསུངས་སོ། །

〔5〕這又必須先修方便〔，後修智慧〕，如《般若攝頌》云：「依具方便而

1101 PM：無 གླུ་ཆེན་ས་ར་ཧ་མཛད་པའི་

1102 ཐབས་དང་བྲལ་བའི་ཤེས་རབ་དང་། །ཤེས་རབ་བྲལ་བའི་ཐབས་དག་ཀྱང་། །གང་ཕྱིར་འཆིང་བ་ཞེས་གསུངས་པ། །དེ་ཕྱིར་གཉིས་ཀ་སྤང་མི་བྱ། ། 經號 D3947；頁碼〔ཁི〕111-1-240a；藏文經名 བྱང་ཆུབ་ལམ་གྱི་སྒྲོན་མ།

1103 འཕགས་པ་དྲི་མ་མེད་པར་གྲགས་པས་བསྟན་པ་ལས་ཀྱང་ཐབས་ཀྱིས་ཟིན་པའི་འཁོར་བར་འགྲོ་བ་ནི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ཀྱི་ཐར་པའོ། །ཐབས་དང་བྲལ་བའི་ཤེས་རབ་ནི་འཆིང་བའོ། །ཤེས་རབ་དང་བྲལ་བའི་ཐབས་ཀྱང་འཆིང་བའོ། །ཤེས་རབ་དང་བཅས་པའི་ཐབས་ནི་ཐར་པའོ། །ཐབས་དང་བཅས་པའི་ཤེས་རབ་ཀྱང་ཐར་པའོ་ཞེས་བཀའ་སྩལ་ཏོ། ། 經號 D3917；頁碼〔ཀི〕110-1-65a；藏文經名 བསྒོམ་པའི་རིམ་པ་ཐ་མ། 但是在藏譯《無垢稱經》的偈頌內容是 ཐབས་ཀྱིས་མ་ཟིན་པའི་ཤེས་རབ་ནི་བཅིངས་པའོ། །ཐབས་ཀྱིས་ཟིན་ པའི་ཤེས་རབ་ནི་གྲོལ་བའོ། །ཤེས་རབ་ཀྱིས་མ་ཟིན་པའི་ཐབས་ནི་བཅིངས་པའོ། །ཤེས་རབ་ཀྱིས་ཟིན་པའི་ཐབས་ནི་གྲོལ་བའོ། ། 經號 D176；頁碼〔མ〕60-1-201b；藏文經名 འཕགས་པ་དྲི་མ་མེད་པར་གྲགས་པས་བསྟན་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།《維摩詰所說經》卷 2〈5 文殊師利問疾品〉：「無方便慧縛，有方便慧解；無慧方便縛，有慧方便解。」(CBETA 2022.Q3, T14, no. 475, p. 545b6-8)

1104 སྙིང་རྗེ་དང་བྲལ་སྟོང་པ་ཉིད་ཞུགས་གང་། །དེས་ནི་ལམ་མཆོག་རྙེད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །འོན་ཏེ་སྙིང་རྗེ་འབའ་ཞིག་བསྒོམས་ན་ཡང་། །འཁོར་བ་འདིར་གནས་ཐར་པ་ཐོབ་མི་འགྱུར། །གང་ཡང་གཉིས་པོ་སྦྱོར་བར་ནུས་པ་དེས། །འཁོར་བར་མི་གནས་མྱ་ངན་འདས་མི་གནས། ། 經號 D2224；頁碼〔ཝི〕51-1-71b；藏文經名 དོ་ཧ་མཛོད་ཀྱི་གླུ།

修般若波羅蜜，若無慧度引導無法證佛果。」[1105] 。

དེ་ལྟར་ཆོས་ཐམས་ཅད་སྟོང་པ་ཉིད་དུ་ལུང་དང་རིགས་པས་གཏན་ལ་ཕེབས[1106] པའི་གོ་བ་ནི། ཐོས་བསམ་གྱི་ལྟ་བས[1107] དོན་སྤྱིའི་གོ་བ་ཡིན་པས། དོན་རང་གི་མཚན་ཉིད་མངོན་སུམ་དུ་རྟོགས་པ་ལ་བླ་མ་དམ་པའི་སྙན་རྒྱུད་ཀྱི་གདམས་ངག་བསྒོམ[1108] དགོས་ཏེ། དོ་ཧ་ལས། གང་ཞིག་བླ་མས[1109] གདམས་ངག་བདུད་རྩིའི་ཆུ། །གདུང་སེལ་བསིལ་བས་ངོམས་པ་མི་འཐུང་བ། །དེ་ནི་བསྟན་བཅོས་དོན་མང་སྨྲ་དན་གྱི། །ཐང་ལ་སྐོམ་པས་གདུངས་ཏེ་འཆི་བར་ཟད། ཅེས་གསུངས་སོ། །

如是以聖教及正理抉擇一切法為空性之理解，即就聞思的見地而言，〔對空性僅〕是共相義（總義）的了解，因此對於現證〔空性〕自相義而言，必須修持殊勝上師的耳傳教授，即如《道歌》云：「上師教授猶如甘露水，清涼除渴然卻不暢飲，彼人雖知眾多論典義，然而終將渴死於曠野。」[1110]

དེ་ལྟར་ཆོས་ཐམས་ཅད་ལུང་དང་རིགས་པས་གཏན་ལ་ཕབ་ནས། བླ་མའི་གདམས་ངག་བསྒོམས་པས། བདག་གཞན་གཉིས་ཀྱི་སྟོང་པ། གཟུང་འཛིན་གཉིས་ཀྱིས་སྟོང་པའི་སྟོང་ཉིད་སྙིང་རྗེ་དབྱེར་མེད་པ་རྟོགས་པར་འགྱུར་རོ། །དེ་རྟོགས་པས་གཟུང་འཛིན་གཉིས་ལས་བློ་ལྡོག་པར་སྟོན་པ་ནི། **དེས་ནི་གཟུང་འཛིན་གཉིས་ལས་**[1111] **བློ་**

1105 བདེ་གཤེགས་བྱང་ཆུབ་ཐ་དད་ཆོས་དང་བྲལ་གྱུར་པ། །འདི་ནི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གང་ཞིག་ཐོབ་འདོད་པ། །ཐབས་དང་ལྡན་པས་ཤེས་རབ་ཕ་རོལ་ཕྱིན་ལ་སྦྱོར། །འདྲེན་པའི་ཤེས་རབ་མེད་ན་ཐོབ་པར་འགྱུར་མ་ཡིན། །經號 D13；頁碼〔ཀ〕34-1-9b~10a；藏文經名 འཕགས་པ་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་སྡུད་པ་ཚིགས་སུ་བཅད་པ།《佛說佛母寶德藏般若波羅蜜經》卷 2：「菩薩樂求如是法，應行方便般若行，離種種相即菩提，菩薩離此無由證。」(CBETA 2021.Q4, T08, no. 229, p. 680b20-21)

1106 ZY：ཕབས་；PM：འབེབས་

1107 PM：ལྟ་བ་，非 ལྟ་བས་

1108 W、ZY、PM：སྒོམ་

1109 PM：བླ་མའི་，非 བླ་མས་

1110 གང་ཞིག་བླ་མའི་མན་ངག་བདུད་རྩིའི་ཆུ། །གདུང་སེལ་བསིལ་བ་ངོམས་པར་མི་འཐུང་བར། །དེ་ནི་བསྟན་བཅོས་དོན་མང་སྨྲ་དན་གྱི། །ཐང་ལ་སྐོམ་པས་གདུངས་ཏེ་འཆི་བར་ཟད། །經號 D2224；頁碼〔ཞི〕51-1-73b；藏文經名 དོ་ཧ་མཛོད་ཀྱི་གླུ།

1111 PM：ལ་，應是 ལས་ 的誤植，而非 ལ་

ལྡོག་འགྱུར། ཞེས་པ་སྟེ། དེ་རྟོགས་པས་བདག་གཞན་གཉིས་དང་། གཟུང་འཛིན་གཉིས་མེད་པར་གོ་བས། དེ་གཉིས་ལས་བློ་ལྡོག་པར་འགྱུར་རོ། །བདག་འཛིན་གྱི་རྩ་བ་མ་ཆོད་པའི། །ཚོ[1112] བྱས་སོ་བསམ་ཡང་རྩོལ་བ་ཡིན། །བསྒོམས་སོ་བསམ་ཡང་བློས་བྱས་ཡིན། །གོ་བོ[1113] བསམ་ཡང་སྒྲོ་བཏགས་ཡིན། །རྟོགས་པོ་བསམ་ཡང་རློམ་སེམས་ཡིན། །བདག་འཛིན་གྱི་རྩ་བ་ཆོད་ཙམ་ན། །བདག་གཞན་གཉིས་མེད་དུ་གོ་བ་ཡིས། །བདག་མེད་རྣམ་གཉིས་གོ་ཞེས་བྱ། །དེ་སྟོང་ཉིད་སྙིང་རྗེ་དབྱེར་མེད་ཡིན། །ས་དང་ལམ་གྱི་རིམ་པ་ཡང་། །སྟོང་ཉིད་སྙིང་རྗེའི་ནང་དུ་འདུས། །དེས་ན་སྟོང་ཉིད་སྙིང་རྗེ་སྒོམས།

如此以①聖教與②正理抉擇一切法〔為空性〕後，藉由修持③上師的教授將證得自他二者之空、能所二者之空的空悲無別[1114]。由於證得彼（空悲無別）而教示心回遮能所二取，此即所謂「**能所二取由此[1115] 心遮遣**」（9d），由於證得彼（空悲無別）而了知無自他二者與能所二取，心將回遮彼二。「我執根本未斷法，縱思已行亦徒勞。縱思修習亦心造。縱思理解亦增益。縱有所證亦心憍。我執根本若斷除，由了自他無二故，即名理解二無我，此即空悲二無別，一切地與道次第，亦皆攝於空悲中，是故應當修空悲。」[1116]

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

རྗེ་བྲམ་ཟེ་ཆེན་པོའི་དོ་ཧ་ལས། ས་ལམ་སངས་རྒྱས་རོ་གཅིག་པ། །གཙུག་མའི་ཡེ་ཤེས་ཡོད་ལ་དྲིས། །དེ་[1117] བདེ་བར་གཤེགས་པའི་དགོངས་པ་ཡིན། །མདོ་རྒྱུད་ཟབ་མོའི་བརྗོད་བྱ་ཡིན། །སྒོམ་ཆེན་རྣམས་ཀྱི་ཉམས་མྱོང་ཡིན། །དེས་ན་བླ་མ་སྤྱི་བོས་བཀུར། །སྙིང་ནས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་སྐྱེད། །སྙན་རྒྱུད་ཀྱི་གདམས་ངག་བདུད་རྩི་འཐུང་། །ཚེ་འདི་ཡི་བྱ་བ་རྒྱབ་ཏུ་བོར། །སྒྲུབ་ལ་བརྩོན་འགྲུས་མེ་བཞིན་སྦོར། །ཚུལ་བཞིན་དེ་ལྟར་

1112 PM：ཚོས་，應是 ཚོས་ 的誤植，而非 ཚོ་

1113 PM：འོ་

1114 因為已經於第四點提及須與方便合修空性，故有此處的空悲無別。

1115 由此是指修持空悲無別。

1116 迄今我還找不到出處。也不確定是否為引文。

1117 PM：無 དེ་，應是贅字。

བགྲིས་ལགས་ན། །སྙིང་ནས་ངེས་ཤེས་སྐྱེ་བར་མཆི། །བདག་འཛིན་གྱི་རྩ་བ་ཆོད་པར་མཆི། །བདག་གཞན་གཉིས་མེད་དུ་གོ་བར་མཆི། །སྟོང་ཉིད་སྙིང་རྗེ་འདྲེས་པར་མཆི། །ལྷུན་གྲུབ་ཀྱི་རང་ས་ཟིན་པ་མཆི། །གཞན་[1118] གྱི་སོ་ནམ་འགྲུབ་པར་མཆི། །འཁོར་འདས་ཀྱི་ཤན་ཐང་[1119] ཕྱེད་པར་མཆི། །བུ་སྙིང་གཏམ་ཡིན་ནོ་སེམས་ལ་ཆོངས། །

至尊大婆羅門〔薩拉哈〕的《道歌》云：「地道佛陀乃一味，意中詢問原始智，此乃善逝之密意，甚深經續之所詮，諸大修行之體驗，是故頂戴諸上師，至心於師生佛想，耳傳教授甘露飲，背捨此生諸俗務，精進修持如火燃。倘若如是如理修，內心勢必生定解，我執根本勢必斷，自他無二勢必解，空性悲心勢必合，任運自地勢必持，究竟稼穡勢必成，輪涅差別勢必辨，子！此是忠言心應持。」[1120]

དེ་ལྟར་སྟོང་ཉིད་སྙིང་རྗེ་དབྱེར་མེད་པ་བསྒོམས་པས། ཚོགས་གཉིས་རྫོགས་ཤིང་སྒྲིབ་པ་གཉིས་དག་ནས། འབྲས་བུ་སྐུ་གསུམ་ཐོབ་པར་བསྟན་པ་ནི། **སྟོང་ཉིད་སྙིང་རྗེ་གོམས་པ་མཐར་ཕྱིན་པས། །ཉེས་པའི་སྐྱོན་དག་སྐུ་གསུམ་ཐོབ་པར་འགྱུར།** ཞེས་པ་སྟེ། སྟོང་ཉིད་སྙིང་རྗེ་དབྱེར་མེད་བསྒོམས་པས། ཆོས་ཉིད་རང་བཞིན་གྱིས་རྣམ་པར་དག་པ་ནམ་མཁའ་ལྟ་བུ་ལ། གློ་བུར་གྱིས་[1121] དྲི་མ་ཉེས་པའི་སྐྱོན་སྒྲིབ་པ་གཉིས་སྤྲིན་ལྟ་བུ་[1122] བྱུང་བ་དེ་དག་པར་འགྱུར་རོ། །

教示如前修持空悲無別，故圓滿二種資糧並清淨二種障礙，將獲證三身之果位，如謂：「**空性悲心修至究竟故，罪過清淨將獲佛三身。**」（10ab）即藉由修持空悲無別，法性自性清淨如虛空，客塵罪過二障如浮雲顯現般而成清淨。

1118 PM：གཏན་，應是 གཏན་ 的誤植，而非 གཞན་

1119 ZY：ཐད་

1120 迄今我還找不到出處。

1121 PM：གྱི་

1122 ZY：བུར་

སྒྲིབ་པ་གཉིས་ལ་ཡང་བཤད་ལུགས་མང་ཡང་། རྒྱུད་བླ་མ་ནས། འཁོར་གསུམ་རྣམ་པར་རྟོགས་[1123] པ་གང་། །དེ་ནི་ཤེས་བྱའི་སྒྲིབ་པར་འདོད། །སེར་སྣ་ལ་སོགས་རྣམ་རྟོག་གང་། །དེ་ནི་ཉོན་མོངས་སྒྲིབ་པར་འདོད། ཅེས་གསུངས་པས། ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དྲུག་འཁོར་གསུམ་དུ་རྟོག་པ་ནི། ཤེས་བྱའི་སྒྲིབ་པ་སྟེ། དོན་གཟུང་འཛིན་གྱི་རྣམ་རྟོག་ཡིན་ནོ། ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དྲུག་གི་མི་མཐུན་པའི་ཕྱོགས་སེར་སྣ་ལ་སོགས་པའི་རྣམ་རྟོག་ནི། ཉོན་མོངས་པའི་སྒྲིབ་པ་ཡིན་ནོ། །

2. 清淨二障

關於二障雖有多種解釋軌理，然如《寶性論》云：「凡於三輪分別者，許彼即是所知障；凡是慳吝等分別，許彼是為煩惱障。」[1124] 因此，執六波羅蜜多為三輪即所知障，義即能、所二取的分別心。[1125] 六波羅蜜多之相違品慳吝等之分別則是煩惱障。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

དེའི་སྤོང་ལུགས་ཀྱང་སྔོན་དུ་ཉོན་མོངས་པའི་སྒྲིབ་པ་སྤངས་ནས། དེ་ནས་ཤེས་བྱའི་སྒྲིབ་པ་སྤོང་། ཞེས་པ་ལ་སོགས་པ་འདོད་ལུགས་མི་མཐུན་པ་ཡོད་ཀྱང་། ཤེས་བྱའི་སྒྲིབ་པ་མ་སྤངས་པར་ཉོན་མོངས་པ་མངོན་དུ་རྒྱུ་བ་[1126] ནི་མི་སྲིད་པ་ལ་སོགས་པ་བསྒོམས་པས་སྔོན་དུ་སྤྱོད་དུ་བཏུབ་མོད་ཀྱི། རྩ་བ་ནས་སྤོང་བ་ནི་དུས་མཉམ་དུ་སྤོང་བ་ཡིན་ཏེ། དེའི་རྩ་བ་རྣམ་རྟོག་ཡིན་ལ། རྣམ་རྟོག་རྩ་བ་ཆོད་ནས་རང་སར་དག་པའི་དུས་སུ་གཉིས་པོ་གཅིག་དག་ལ་གཅིག་མི་དག་མི་སྲིད་དོ། །ཆོས་ཉིད་རང་བཞིན་གྱི་རྣམ་པར་དག་པ་ལ། གློ་བུར་གྱི་དྲི་མ་དག་པ་དེ་ལ་དག་

1123 PM：རྟོག་，應是 རྟོག་ 的誤植，而非 རྟོགས་

1124 འཁོར་གསུམ་རྣམ་པར་རྟོག་པ་གང་། །དེ་ནི་ཤེས་བྱའི་སྒྲིབ་པར་འདོད། །སེར་སྣ་ལ་སོགས་རྣམ་རྟོག་གང་། །དེ་ནི་ཉོན་མོངས་སྒྲིབ་པར་འདོད། ། 經號 D4024；頁碼 (ཕི) 123-1-72b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་རྒྱུད་བླ་མའི་བསྟན་བཅོས་བཞུགས་སོ། 漢譯版根本偈無此內容，而是在釋論內容中。《究竟一乘寶性論》卷 4：「慳等所治法，名為煩惱障，虛分別三法，是名為智障。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1611, p. 847b3-4)

1125 若依此處所知障的說法是比較傾向瑜伽行中觀自續見，參《宗義寶鬘》。

1126 PM：無 བ་

པ་གཉིས་ལྡན་ཞེས་ཀྱང་ཟེར། དེ་ཡང་མདོ་སྡེ་རྒྱན་ལས། དེ་བཞིན་ཉིད་ནི་ཐམས་ཅད་ལ། ཁྱད་པར་མེད་ཀྱང་དག་གྱུར་པ། །དེ་བཞིན་གཤེགས་ཉིད་དེ་ཡི་ཕྱིར། །འགྲོ་ཀུན་དེ་ཡི་སྙིང་པོ་ཅན། ། ཞེས་གསུངས་སོ། །དེ་ཡང་མདོ་སྡེ་རྒྱན[1127] ལས། སྐུ་གསུམ་དག་གི[1128] སངས་རྒྱས་ཀྱི། །སྐུ་བསྡུས་པར་ནི་ཤེས་བྱ་སྟེ། །སྐུ་གསུམ་དག་གི[1129]རང་བཞིན[1130] གྱི། །དོན་འདི་རྟེན་དང་བཅས་པར་བསྟན། ། ཅེས་གསུངས་པའི[1131] དག་པ་གཉིས་ལྡན་དེ་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ཡིན་ནོ། །

斷除彼（二障）之軌理亦有許「先斷除煩惱障，再斷除所知障」等不同軌理[1132]，然而在尚未斷除所知障的情況下，雖能藉由修持不淨觀等而先行清淨煩惱現行，然而若欲從根本斷除〔煩惱障〕則必須同時地斷除〔煩惱、所知二障〕。[1133] 而其（二障）根本即是虛妄分別，切斷虛妄分別的根本之後，於自地清淨（佛地）之時，二障不可能其一清淨而另一不清淨。也〔有人〕說：「法性於自性清淨及客塵清淨（離垢清淨）中具有二種清淨。」如《經莊嚴論》云：「真如遍於諸眾生，無別然而若清淨，即成佛果如來身，故諸眾生具彼藏。」[1134] 《經莊嚴論》又云：「當知法報化三身，能夠含攝佛陀身，教示法報化三身，自他二利之所依。」[1135] 即佛陀法身具有二種清淨。

1127 PM：མདོ་སྡེའི་རྒྱན་

1128 PM：གིས་，應該是 གིས་ 的誤植

1129 PM：གིས་，應該是 གིས་ 的誤植

1130 PM：གཞན་，應該是 གཞན་ 的誤植

1131 PM：པས་

1132 主要是唯識與中觀應成作此承許。

1133 由此同時斷除的觀點應該也是屬於瑜伽行自續見，參考獅子賢《明義釋》、賈操傑《心要莊嚴疏》、《宗義寶鬘》。

1134 དེ་བཞིན་ཉིད་ནི་ཐམས་ཅད་ལ། །ཁྱད་པར་མེད་ཀྱང་དག་གྱུར་པ། །དེ་བཞིན་གཤེགས་ཉིད་དེ་ཡི་ཕྱིར། །འགྲོ་ཀུན་དེ་ཡི་སྙིང་པོ་ཅན། ། 經號 D4020；頁碼 ༼ཕི༽123-1-10a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ། 《大乘莊嚴經論》卷 3〈10 菩提品〉：「一切無別故，得如清淨故，故說諸眾生，名為如來藏。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 604c9-10)

1135 སྐུ་གསུམ་དག་གིས་སངས་རྒྱས་ཀྱི། །སྐུ་བསྡུས་པར་ནི་ཤེས་བྱ་སྟེ། །སྐུ་གསུམ་དག་གིས་རང་བཞིན་གྱི། །དོན་འདི་རྟེན་དང་བཅས་པར་བསྟན། ། 經號 D4020；頁碼 ༼ཕི༽123-1-11b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ། 《大乘莊嚴經論》卷 3〈10 菩提品〉：「應知佛三身，是佛身皆攝，自他利依止，示現悉三身。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 606c8-9)

DILA 法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

3. 佛三身

ཆོས་ཀྱི་སྐུ་དེ་ནི་རྒྱུད་བླ་ནས[1136] ། འདུས་མ་བྱས་ཤིང་ལྷུན་གྱིས་གྲུབ། །གཞན་གྱིས་[1137] རྐྱེན་གྱིས་རྟོགས་མིན་པ། ། ཞེས་པ་དང་། ཐོག་མ་དབུས་མཐའ་མེད་པ་ཡི། །རང་བཞིན་ཡིན་ཕྱིར་འདུས་མ་བྱས། །ཞི་བ་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ཅན་ཕྱིར། །ལྷུན་གྱིས་གྲུབ་ཅེས་བྱ་བར་བརྗོད། །སོ་སོ་རང་གིས་རྟོགས་བྱའི་ཕྱིར། །གཞན་གྱི་རྐྱེན་གྱིས་རྟོགས་མིན་པ། །ཞེས་པ་སྟེ།

དེའི་འགྲེལ་པ་ལས། འདུས་མ་བྱས་ནི་འདུས་བྱས་ལས་ལྡོག་[1138] པར་ཤེས་པར་བྱའོ། །དེ་ལ་འདུས་བྱས་ནི་གང་ལས་སྐྱེ་བ་[1139] ཡང་རབ་ཏུ་ཤེས་ཤིང་། གནས་པ་དང་འཇིགས་པ་[1140] མང་[1141] རབ་ཏུ་ཤེས་པ་ནི། འདུས་བྱས་ཞེས་བརྗོད་ལ། དེ་མེད་པའི་ཕྱིར་སངས་རྒྱས་ཉིད་ཐོག་མ་དང་དབུས་དང་ཐ་མ་མེད་པ། འདུས་མ་བྱས་ལ། ཆོས་ཀྱི་སྐུས་རབ་ཏུ་ཕྱེ་བར་ལྟར་[1142] བྱའོ། །སྤྲོས་པ་དང་རྣམ་པར་རྟོགས་པ་[1143] ཐམས་ཅད་ཉེ་བར་ཞི་བའི་ཕྱིར་ལྷུན་གྱིས་གྲུབ་པའོ། །རང་བྱུང་གི་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་[1144] རྟོགས་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར། གཞན་གྱིས་[1145] རྐྱེན་གྱིས་རྟོགས་པ་མ་ཡིན་པའོ། །ཞེས་སོ། །

3.1 法身

彼「法身」如《究竟一乘寶性論》云：「無為而且任運成，非由他緣而了知。」

1136 PM：རྒྱུད་བླ་མ་ནས་
1137 PM：གྱི་，應該是 གྱི་ 的誤植，而非 གྱིས་
1138 W、ZY、PM：བཟློག་
1139 W、ZY、PM：བ་
1140 PM：འཇིག་པ་，應該是 འཇིག་པ་ 的誤植
1141 PM：ཡང་，應該是 ཡང་ 的誤植
1142 PM：བལྟ་བར་，非 ལྟར་
1143 PM：རྟོག་，應該是 རྟོག་ 的誤植
1144 PM：ཀྱིས་，應該是 ཀྱིས་ 的誤植
1145 PM：གྱི་，應該是 གྱི་ 的誤植

[1146] 及云：「自性非有初中後，是故自性即無為，具足寂靜之法身，是故說為任運成。各各自所內證故，非由他緣而了知。」[1147]

即彼(《究竟一乘寶性論》)釋論云：「應知無為法即是有為法之反義。其中，有為法〔是什麼呢？〕既知從何而生，亦知其住與滅，故說此即「有為法」，而由於無彼（生等），是故應知透由〔自性〕法身顯示無初中後之無為的佛體。由於完全止息一切戲論及分別心，故任運成就。由於自然〔各各內證〕智所證故，非由他緣而證知。」[1148]

དེ་ཡང་སངས་རྒྱས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཡུལ་ལ་འཇུག་པ་ཡེ་ཤེས་སྣང་བ་རྒྱན་གྱི་མདོ་ལས་ཇི་སྐད་དུ། འཇམ་དཔལ་སྐྱེ་བ་མེད་ཅིང་འགག་པ་མེད་པ་ཞེས་བྱ་བ་འདི་ནི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཚིག་བླ་དྭགས་ཏེ་ཞེས་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ། འདིས་ནི་རེ་ཞིག་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ནི་འདུས་མ་བྱས་པའི་མཚན་ཉིད་དོ་ཞེས་བསྟན་ཏོ། །དེའི་རྗེས་ཐོགས་ཉིད་ལ། བཻཌཱུ་ཡའི་ས་གཞི་[1149] དག་པ་ལ། བརྒྱ་བྱིན་གྱི་གཟུགས་བརྙན་སྣང་ཡང་གཡོ་བར་མི་བྱེད་པ་ལ་སོགས་པ་དེ་བཞིན་དུ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

1146 འདུས་མ་བྱས་ཤིང་ལྷུན་གྱིས་གྲུབ། །གཞན་གྱི་རྐྱེན་གྱིས་རྟོགས་མིན་པ། | 經號 D4024；頁碼（ཞི）123-1-55a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་རྒྱུད་བླ་མའི་བསྟན་བཅོས་བཞུགས་སོ།《究竟一乘寶性論》卷 2〈2 佛寶品〉：「無為體自然，不依他而知。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1611, p. 822c3)

1147 ཐོག་མ་དབུས་མཐའ་མེད་པ་ཡི། །རང་བཞིན་ཡིན་ ཕྱིར་འདུས་མ་བྱས། །ཞི་བ་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ཅན་ཕྱིར། །ལྷུན་གྱིས་གྲུབ་ཅེས་བྱ་བར་བརྗོད། །སོ་སོ་རང་གིས་རྟོགས་བྱའི་ཕྱིར། །གཞན་གྱི་རྐྱེན་གྱིས་རྟོགས་མིན་པ། | 經號 D4024；頁碼（ཞི）123-1-55a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་རྒྱུད་བླ་མའི་བསྟན་བཅོས་བཞུགས་སོ།《究竟一乘寶性論》卷 2〈2 佛寶品〉：「非初非中後，自性無為體，及法體寂靜，故自然應知，唯內身自證，故不依他知。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1611, p. 822c8-10)

1148 འདུས་མ་བྱས་ནི་འདུས་བྱས་ལས་བཟློག་པར་ཤེས་པར་བྱའོ། །དེ་ལ་འདུས་བྱས་ནི་གང་ལ་སྐྱེ་བ་ཡང་རབ་ཏུ་ཤེས་ཤིང་། གནས་པ་དང་ འཇིག་པ་ཡང་རབ་ཏུ་ཤེས་པ་ནི་འདུས་བྱས་ཞེས་བརྗོད་ལ། དེ་མེད་པའི་ཕྱིར་སངས་རྒྱས་ཉིད་ཐོག་མ་དང་དབུས་དང་ཐ་མ་མེད་པ་འདུས་མ་བྱས་པ། ཆོས་ཀྱི་སྐུས་རབ་ཏུ་ཕྱེ་བར་བལྟ་བར་བྱའོ། །སྤྲོས་པ་དང་རྣམ་པར་རྟོག་པ་ཐམས་ཅད་ཉེ་བར་ཞི་བའི་ཕྱིར་ལྷུན་གྱིས་གྲུབ་པའོ། | རང་བྱུང་གི་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་རྟོགས་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར། གཞན་གྱི་རྐྱེན་གྱིས་རྟོགས་པར་བྱ་བ་མ་ཡིན་ནོ། | 經號 D4025；頁碼（ཞི）123-1-78a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་རྒྱུད་བླ་མའི་བསྟན་བཅོས་རྣམ་པར་བཤད་པ།《究竟一乘寶性論》卷 2〈2 佛寶品〉：「遠離有為，名為無為應知，又有為者，生住滅法。無彼有為，是故佛體非初中後，故得名為無為法身應知。偈言：佛體無前際，及無中間際，亦復無後際故。又復遠離一切戲論虛妄分別，寂靜體故，名為自然應知。偈言：寂靜故。不依他知者，不依他因緣證知故。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1611, p. 822c14-20)

1149 ZY：བཞི་，應該是 གཞི་ 的誤植

ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་ཀྱང་གཡོ་བར་མི་མཛད། སེམས་པར་མི་མཛད། སྤྲོ་བར་མི་མཛད། རྟོག་པར་མི་མཛད། རྣམ་པར་རྟོག་པར་མི་མཛད་ཅིང་[1150] ། རྟོག་པ་མེད་པ། རྣམ་པར་རྟོག་པ་མེད། སེམས་པ་མེད་པ། ཡིད་ལ་བྱེད་པ་མེད་པ། བསིལ་བར་གྱུར་པ། སྐྱེ་བ་མེད་པ། འགག་པ་མེད་པ། ལྟར་མེད། ཉན[1151] དུ་མེད་པ། བསྣམ་དུ་མེད་པ། མྱང་དུ་མེད་པ། རེག་ཏུ་མེད་པ། མཚན་མ་མེད་པ། རྣམ་པར་རིག་པ་མེད་པ། རྣམ་པར་རིག་བྱ་མ་ཡིན་པ་ཞེས་གསུངས་ཏེ། འདིས་ནི་རང་གི་མཛད་པ་དག་ལ་རྣམ་པར་རྟོག་པ་དང་། སྤྲོས་པ་ཐམས་ཅད་ཞི་བའི་ཕྱིར། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལྷུན་གྱིས་གྲུབ་པ་ཉིད་བསྟན་ཏོ། །ཞེས་སོ། །དེས་ནི[1152] རང་དོན་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་དང་། དོན་དམ་པའི་སྐུའོ། །དེ་ཡང་རྒྱུ་བླ་ནས། བདག་ཉིད་ཀྱི་ནི་འབྱོར་བའི་གནས། །དམ་པའི་དོན་གྱི་སྐུ་ཡིན་ཏེ། །ཞེས་གསུངས་སོ། །

此外，如《智慧光明入一切佛境界經》云：「文殊師利！此『不生不滅』是如來應供正等正覺之佛陀的別號，首先以此教示『如來是無為之相』，其次說：『猶如於清淨琉璃地中，雖顯現帝釋的影像卻不動搖等，同樣地，如來應供正等正覺之佛陀也不動〔其身〕、不思〔其語〕、不作〔其意〕、不作分別、不作虛妄分別、無分別、無虛妄分別、無思、無作意、已得清涼。（此前說明止息苦因，此後是說明止息苦果。）無生、不可見、不可聞，不可嗅、不可嘗，不可觸、無相、無能覺、非所覺。」[1153] 義即「以此說明於佛自己的事業當中止息一切虛妄

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

1150 PM：無 ཅིང་

1151 PM：མཉན་

1152 PM：དེས་ན་，應該是 དེས་ན་ 的誤植

1153 སངས་རྒྱས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཡུལ་ལ་འཇུག་པ་ཡེ་ཤེས་སྣང་བ་རྒྱན་གྱི་མདོའི་རྗེས་སུ་འབྲངས་ནས་རྟོགས་པར་བྱའོ། །དེ་ལས་ཇི་སྐད་དུ། འཇམ་དཔལ་སྐྱེ་བ་མེད་ཅིང་འགག་པ་མེད་པ་ཞེས་བྱ་བ་འདི་ནི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཚིག་བླ་དགས་ཏེ་ཞེས་གསུངས་པ་སྟེ། འདིས་ནི་རེ་ཞིག་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་འདུས་མ་བྱས་པའི་མཚན་ཉིད་དོ་ཞེས་བསྟན་ཏོ། །གང་དེའི་རྗེས་ཐོགས་ཉིད་ལ་བཻ་ཌཱུརྱའི་ས་གཞི་དྲི་མ་མེད་པའི་བརྒྱ་བྱིན་གྱི་གཟུགས་བརྙན་གྱི་དཔེ་ཐོག་མར་བྱས་ཏེ། ཇི་སྲིད་དུ་དཔེ་དགུས་དོན་འདི་ཉིད་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་ནས་གསུངས་པ། འཇམ་དཔལ་དེ་བཞིན་དུ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་ཀྱང་གཡོ་བར་མི་མཛད། སེམས་པར་མི་མཛད། སྤྲོ་བར་མི་མཛད། རྟོག་པར་མི་མཛད། རྣམ་པར་རྟོག་པར་མི་མཛད་ཅིང་། རྟོག་པ་མེད་པ། རྣམ་པར་རྟོག་པ་མེད་པ། སེམས་པ་མེད་པ། ཡིད་ལ་བྱེད་པ་མེད་པ། བསིལ་བར་གྱུར་པ། སྐྱེ་བ་མེད་པ། འགག་པ་མེད་པ། བལྟར་མེད་པ། མཉན་དུ་མེད་པ། བསྣམ་དུ་མེད་པ། མྱང་དུ་མེད་པ། རེག་ཏུ་མེད་པ། མཚན་མ་མེད་པ། རྣམ་པར་རིག་པ་མེད་པ། རྣམ་པར་རིག་པར་བྱ་བ་མ་ཡིན་པ་ཞེས་གསུངས་ཏེ། 經號 D4025；

分別與戲論，因此如來是任運成就。」[1154] 因此是自利法身與勝義身。此亦如《寶性論》云：「自身圓滿之分位，即是勝義之法身。」[1155]

དེ་ལས་གཞན་དོན་གཟུགས་སྐུ་གཉིས་འབྱུང་བའི་ཚུལ་ནི། སངས་རྒྱས་ཀྱི་[1156] ལམ་གྱི་གནས་སྐབས་སུ་གདུལ་བྱའི་དོན་དུ་ཚོགས་བསགས་ཤིང་སྨོན་ལམ་བཏབ་པ་དང་། བསོད་ནམས་ཀྱི་ཚོགས་བསགས་ཤིང་སངས་རྒྱས་དང་མཇལ་བའི་སྨོན་ལམ་བཏབ་པ་དད་པ་ཅན་གྱིས་[1157] སྣང་བ་ལས་བྱུང་བའོ། །

從彼（法身）現出二種利他色身之方式，是指於佛道的階段中，為了所化機而累積資糧且廣發大願，以及累積福德資糧且發願值遇諸佛，唯具信者得以觀見[1158]。

དེ་ཡང་དེ་བཞིན་དང་སོགས་དྲི་མེད་ཅན། །དད་སོགས་ཡོན་ཏན་བསྒོམས་པ་ཡིས། སྣང་བ་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་ཀྱི། མཚན་དང་དཔེ་བྱད་དང་ལྡན་པར། །འཆག་པ་དང་ནི་བཞེངས་[1159] པ་དང་། །བཞུགས་པ་དང་ནི་

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

頁碼〔པེ〕123-1-78b～79a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་རྒྱུད་བླ་མའི་བསྟན་བཅོས་རྣམ་པར་བཤད་པ། 《究竟一乘寶性論》卷 2〈2 佛寶品〉：「《如來莊嚴智慧光明入一切佛境界經》中次第顯說應知。應云何知？彼經中言：文殊師利！如來、應、正遍知不生不滅者，此明如來無為之相。又復次說無垢清淨琉璃地中帝釋王身鏡像現等，如是乃至九種譬喻，皆明如來不生不滅。又言：文殊師利！如來、應、正遍知清淨法身亦復如是，不動不生、心不戲論、不分別不分別無分別、不思無思不思議、無念寂滅寂靜、不生不滅、不可見不可聞、不可嗅不可嘗、不可觸無諸相、不可覺不可知。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1611, p. 823a14-24)

1154 འདིས་ནི་རང་གི་མཛད་པ་དག་ལས་རྣམ་པར་རྟོག་པ་དང་། སྤྲོས་པ་ཐམས་ཅད་ཞི་བའི་ཕྱིར། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལྷུན་གྱིས་གྲུབ་པ་ཉིད་བསྟན་ཏོ། །經號 D4025；頁碼〔པེ〕123-1-79a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་རྒྱུད་བླ་མའི་བསྟན་བཅོས་རྣམ་པར་བཤད་པ། 《究竟一乘寶性論》卷 2〈2 佛寶品〉：「明佛一切所作事中，遠離一切戲論分別，寂靜自然。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1611, p. 823a25-26)

1155 བདག་ཉིད་ཀྱི་ནི་འབྱོར་པའི་གནས། །དམ་པའི་དོན་གྱི་སྐུ་ཡིན་ཏེ། །經號 D4024；頁碼〔པེ〕123-1-65b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་རྒྱུད་བླ་མའི་བསྟན་བཅོས་བཞུགས་སོ། 漢譯版根本偈無此內容，而是在釋論內容中。《究竟一乘寶性論》卷 4〈9 如來功德品〉：「於自身成就，住持諸佛法，故攝第一身。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1611, p. 844a8-9)

1156 PM：ཀྱིས་

1157 PM：དད་པ་ཅམ་གྱི་，應該是 དད་པ་ཅམ་གྱི་ 的誤植

1158 藏文直譯為：唯由具信者的顯現中出現〔佛的色身〕。

1159 ZY：གཟིམས་

གཟིམས་པ་དང་། །[1160] སྤྱོད་ལམ་སྣ་ཚོགས་མཛད་པ་དང་། ཞི་བའི་ཆོས་ནི་གསུངས་པ་དང་། །མི་གསུང་མཉམ་པར་བཞག་གྱུར་པ། །ཆོ་འཕྲུལ་རྣམ་པ་སྣ་ཚོགས་དག །མཛད་པ་གཟི་མདངས་ཆེན་པོ་ཅན། །སེམས་ཅན་རྣམས་ཀྱིས་མཐོང་བར་འགྱུར། །དེ་མཐོང་ནས་ཀྱང་འདོད་ལྡན་པ། །སངས་རྒྱས་ཉིད་ཕྱིར་རབ་སྦྱོར་ཏེ། དེ་རྒྱུ་ཡང་དག་བླངས་ནས་ནི། འདོད་པའི་གོ་འཕང་ཐོབ་པར་བྱེད། སྣང་བ་དེ་ནི་ཤིན་ཏུ་ཡང་། །རྟོག་པ་མེད་ཅིང་གཡོ་བ་མེད། །དེ་ལྟ་ན་ཡང་འཇིག་རྟེན་ན། །དོན་ཆེན་པོས་ནི་ཉེ་བར་གནས། །འདི་ནི་རང་སེམས་སྣང་བ་ཞེས། །སོ་སོ་སྐྱེ་བོས་མི་ཤེས་མོད། །དེ་ལྟ་ན་ཡང་གཟུགས་མཐོང་དེ། །དེ་དག་ལ་ནི་དོན་ཡོད་འགྱུར། །རིམ་[1161] ཀྱི་[1162] དེ་མཐོང་ལ་བརྟེན་ནས་ནི[1163] ། །ཐེག་པ་འདི་ལ་གནས་པ་རྣམས། ནང་གི་དམ་པའི་ཆོས་སྐུ་ནི། ཡེ་ཤེས་མིག་གིས་མཐོང་བར་འགྱུར། ཞེས་རྒྱུ་བླ་མར་གསུངས་སོ། །

3.2 報身

復次，「如是具無垢信等，信等功德由修持，顯現圓滿佛陀身，具足莊嚴之相好，行走往來與站立，安住正坐及睡眠，種種威儀諸事業，宣說寂靜之正法，未說即入等引中，種種神通變化相，事業赫赫具威勢，為諸有情所目睹，觀見彼故具希求，為證佛果精進修，正確受持彼因已，令獲所欲之果位，彼相全然無分別，彼相全然無動搖，雖然如此於世間，大利益故近安住，此相名為自心現，一切凡夫雖不了，然而如是見色身，彼等凡夫將獲益，依於漸次觀見彼，諸多安住此乘者，內在殊勝之法身，以智眼目將觀見。」[1164]

1160 ZY：缺漏 བཞུགས་པ་དང་ནི་གཟིམས་པ་དང་། །

1161 W：རིམས་

1162 PM：གྱིས་

1163 W、ZY、PM：無 ནི

1164 དེ་བཞིན་དད་སོགས་དྲི་མེད་ཅན། །དད་སོགས་ཡོན་ཏན་བསྒོམ་པ་ཡི། །རང་སེམས་ལ་སྣང་རྫོགས་སངས་རྒྱས། །མཚན་དང་དཔེ་བྱད་ལྡན་པ་དང་། །འཆག་པ་དང་ནི་བཞེངས་པ་དང་། །བཞུགས་པ་དང་ནི་གཟིམས་པ་དང་། །སྤྱོད་ལམ་སྣ་ཚོགས་མཛད་པ་ཅན། །ཞི་བའི་ཆོས་ནི་གསུང་བ་དང་། །མི་གསུང་མཉམ་པར་བཞག་གྱུར་པ། །ཆོ་འཕྲུལ་རྣམ་པ་སྣ་ཚོགས་དང་། །མཛད་པ་གཟི་མདངས་ཆེན་པོ་ཅན། །སེམས་ཅན་རྣམས་ཀྱིས་མཐོང་བར་འགྱུར། །དེ་མཐོང་ནས་ཀྱང་འདོད་ལྡན་པ། །སངས་རྒྱས་ཉིད་ཅེས་རབ་སྦྱོར་ཏེ། །དེ་རྒྱུ་ཡང་དག་བླངས་ནས་ནི། །འདོད་པའི་གོ་འཕང་ཐོབ་པར་བྱེད། །སྣང་བ་དེ་ནི་ཤིན་ཏུ་ཡང་། །རྟོག་མེད་གཡོ་བ་མེད་པ་ཉིད། །དེ་ལྟ་ན་ཡང་འཇིག་རྟེན་ན། །དོན་ཆེན་པོས་ནི་ཉེ་བར་གནས། །འདི་ནི་

དེ་ལ་ལོངས་སྤྱོད་རྫོགས་པའི་སྐུ་ནི། གདུལ་བྱ་དག་པ་ཉེ་བ་ས་བཅུའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྣང་བ་ལ་འབྱུང་སྟེ། [1165] སུམ་ཅུ་རྩ་གཉིས་དང་དཔེ་བྱད་བརྒྱད་ཅུའི་བདག་ཉིད་ཅན་གྱི་སྐུ་ཁྱད་པར་ཅན་[1166] དུ་འཕགས་པའོ། །དེ་ཡང་མངོན་རྟོགས་རྒྱན་ལས། མཚན་ནི་སུམ་ཅུ་རྩ་གཉིས་དང་། །དཔེ་བྱད་བརྒྱད་ཅུའི་བདག་ཉིད་འདི། །ཐེག་ཆེན་ཉེ་བར་ལོངས་སྤྱོད་ཕྱིར། །ཐུབ་པའི་ལོངས་སྤྱོད་རྫོགས་སྐུར་བཞེད། ཅེས་གསུངས་སོ། །དེ་ནི་ནམ་མཁའི་ཟླ་བ་ལྟ་བུའོ། །

其中，圓滿受用身（報身）會在〔與佛〕親近、身為十地菩薩的清淨所化機所見的形象中出現，即具三十二〔大丈夫〕相與八十隨好之本質的殊勝身。又《現觀莊嚴論》云：「此三十二種德相，八十相好之本質，就近受用大乘故，許佛圓滿受用身。」[1167] 彼如同虛空之月。

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

སྤྲུལ་པའི་སྐུ་ནི་ལོངས་སྐུའི་གཟུགས་བརྙན་ཏེ། མངོན་རྟོགས་རྒྱན་ལས། གང་གིས་སྲིད་པ་ཇི་སྲིད་དུ[1168] ། །འགྲོ་ལ་ཕན་པ་སྣ་ཚོགས་དག །མཉམ་དུ་མཛད་པའི་སྐུ་དེ་ནི། །ཐུབ་པའི་སྤྲུལ་སྐུ་རྒྱུན་མི་ཆད། ཅེས་གསུངས་པས། འཁོར་བ་མ་སྟོངས་ཀྱི་བར་དུ། གང་དང་གང་གིས་འདུལ་བ་ལ། དེ་དང་དེ་ཡི་སྐུར་བསྟན་ནས། ཐབས་སྣ་ཚོགས་ཀྱིས་ཉེ་རིང་མེད་པར་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་དོན་མཛད་པའོ། །དེ་ཡང་གདུལ་བྱ་མ་དག་པ་རིང་བ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་མོས་སྤྱོད་ཀྱི་ས་པ་དང་། ཉན་ཐོས་དང་རང་སངས་རྒྱས་རྣམས་ལ་མཆོག་གི་སྤྲུལ་

རང་སེམས་སྣང་བ་ཞེས། །སོ་སོའི་སྐྱེ་བོས་མི་ཤེས་མོད། །དེ་ལྟ་ན་ཡང་གཟུགས་མཐོང་སྟེ། །དེ་དག་ལ་ནི་དོན་ཡོད་འགྱུར། །རིམ་གྱིས་དེ་མཐོང་ལ་བརྟེན་ནས། །ཐེག་པ་འདི་ལ་གནས་པ་རྣམས། །ནང་གི་དམ་པ་ཆོས་སྐུ་ནི། །ཡེ་ཤེས་མིག་གིས་མཐོང་བར་འགྱུར། ། 經號 D4024；頁碼༼ཕི༽123-1-68a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་རྒྱུད་བླ་མའི་བསྟན་བཅོས་བཞུགས་སོ།

1165 W、ZY、PM：多 མཚན་，CT 缺漏 མཚན་

1166 PM：無 ཅན་

1167 མཚན་ནི་སུམ་ཅུ་རྩ་གཉིས་དང་། །དཔེ་བྱད་བརྒྱད་ཅུའི་བདག་ཉིད་འདི། །ཐེག་ཆེན་ཉེ་བར་ལོངས་སྤྱོད་ཕྱིར། །ཐུབ་པའི་ལོངས་སྤྱོད་རྫོགས་སྐུར་བཞེད། ། 經號 D3786；頁碼༼ཀ༽80-1-11b；藏文經名 ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་མན་ངག་གི་བསྟན་བཅོས་མངོན་པར་རྟོགས་པའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ།《現觀莊嚴論略釋》卷 4：「許三十二相，八十隨好性，受用大乘故，名佛受用身。」(CBETA 2022.Q3, B09, no. 31, p. 81a5)

1168 PM：པར་，非 དུ་

པ་མཛད་པ་བཅུ་གཉིས་སུ་སྣང་བའོ། །དེ་མཐོང་བའི་སྐལ་བ་མེད་པས་ང་རྒྱལ་དུ་བྱེད་པ་དྲི་ཟའི་རྒྱལ་པོ་རབ་དགའ་འདུལ་བའི་དོན་དུ་རབ་དགའ་གཉིས་པར་བསྟན་པ་ལྟ་བུའི་བཟོའི་སྤྲུལ་པ་དང་། སྐྱེ་བ་སྤྲུལ་པ་ཐུབ་པ་དྲུག་ལ་སོགས་པ་སྣང་བའོ། །

3.3 化身

化身，是指受用身的影像，如《現觀莊嚴論》云：「**舉凡乃至有三有，於諸眾生平等行，種種利益之彼身，即佛化身不間斷。**」[1169] 乃至輪回未空之前，對於那些應以何身調伏者顯現各種身，並以各種方便，不分親疏遠近地成辦一切有情之利益。再者，對於身為諸信解行地（資糧、加行二道）菩薩、聲聞與獨覺〔對比大地菩薩而言是〕較遠、不清淨的所化機們，示現十二行誼的殊勝化身。為了調伏無緣見彼（殊勝化身）者，即生起慢心之乾達婆王極喜，而示現第二位極喜的工巧化身，[1170] 以及化現出六〔趣中不同示現的〕能仁等生化身。[1171]

དེ་ཡང་མདོ་རྒྱན་[1172] ལས། བཟོ་དང་སྐྱེ་དང་བྱང་ཆུབ་ཆེ། །མྱ་ངན་འདས་པས་[1173] རྟག་སྟོན་པས། །སངས་རྒྱས་སྤྲུལ་པའི་སྐུ་འདི་ནི། །རྣམ་པར་གྲོལ་བའི་ཐབས་ཆེན་པོ། ཞེས་གསུངས་པ་དང་། དེ་ནི་ནམ་མཁའི་ཟླ་བའི་གཟུགས་བརྙན་ཆུ་ནང་གི་ཟླ་བ་ལྟ་བུ་སྟེ། དེ་ཡང་རྒྱུད་བླར[1174] ། དག་པས་རིང་དང་ཉེ་རྣམས་ལ། །འཇིག་རྟེན་

1169 གང་གི་སྲིད་པ་ཇི་སྲིད་པར། །འགྲོ་ལ་ཕན་པ་སྣ་ཚོགས་དག །མཉམ་དུ་མཛད་པའི་སྐུ་དེ་ནི། །ཐུབ་པའི་སྤྲུལ་སྐུ་རྒྱུན་མི་འཆད། །經號 D3786；頁碼〔ཀ〕80-1-12b；藏文經名 ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་མན་ངག་གི་བསྟན་བཅོས་མངོན་པར་རྟོགས་པའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ།《現觀莊嚴論略釋》卷 4：「若乃至三有，於眾生平等，作種種利益，佛化身無斷。」(CBETA 2022.Q3, B09, no. 31, p. 84a15)

1170 參考《大樹緊那羅王所問經》 (CBETA 2022.Q3, T15, no. 625)

1171 《現觀莊嚴論略釋》卷 4：「不具足五種決定所顯之究竟色身是化身相，此分生化身、巧化身、勝應身之三。例如：釋迦世尊，初如為天子時，次如現乾闥婆王時，三如釋迦能仁也。又生化身亦現為禽獸河橋樹木等。」(CBETA 2022.Q3, B09, no. 31, p. 84a16-17)

1172 PM：མདོ་སྡེའི་རྒྱན་，應是 མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ 的誤植

1173 PM：པ་

1174 PM：རྒྱུད་བླ་མར་

རྒྱལ་བའི་དཀྱིལ་འཁོར་དུ། །ཆུ་དང་ནམ་མཁའ་ཟླ་གཟུགས་བཞིན། །དེ་མཐོང་བ་ནི་རྣམ་པ་གཉིས། །ཞེས་གསུངས་སོ། །

此如《經莊嚴論》云：「恆示工巧與出生，得大菩提及涅槃，此即佛陀之化身，利生解脫大方便。」[1175] 此（化身）如虛空月之影像，即水中月一般，此亦如《寶性論》云：「由於清淨分遠近，世間於佛壇城中，猶如水月虛空月，見彼色身分二相（報身與化身）。」[1176]

དེ་ཡང་སངས་རྒྱས་ལ་རྟོག་པ་མི་མངའ་བར་ལྷུན་གྱིས་གྲུབ་ཅིང་རྒྱུན་མི་ཆད་པའི་འཕྲིན་ལས་ཀྱིས་གཞན་གྱི་དོན་མཛད་པའི་སྐུའི་འཕྲིན་ལས་ནི། རྒྱུད་བླ་མར། ཇི་[1177] ལྟར་བཻཌཱུརྱ་ས་གཞི་གཙང་མ་ལ། །ལྷ་དབང་ལུས་ཀྱི་གཟུགས་བརྙན་སྣང་བ་ལྟར། །དེ་བཞིན་འགྲོ་སེམས་ས་གཞི་གཙང་མ་ལ། །ཐུབ་པའི་དབང་པོའི་སྐུ་ཡི་གཟུགས་བརྙན་འཆར། །འགྲོ་བར་གཟུགས་བརྙན་འཆར་ནུབ་རྙོག་མེད་དང་། །རྙོག་པའི་རང་སེམས་རང་འཇུག་དབང་གིས་འཇུག །ཅེས་གསུངས་ཏེ། སངས་རྒྱས་ལ་རྣམ་པར་རྟོག་པ་མེད་ཀྱང་དཔེར་ན་ས་གཞི་ནི་བཻཌཱུརྱ་དག་པའི་རང་བཞིན་དུ་གྱུར་ལ། དེ་ལ་ལྷའི་དབང་པོ་བརྒྱ་བྱིན་འཁོར་དང་བཅས་པ་རྣམ་པར་རྒྱལ་བའི་ཁང་བཟང་ལ་སོགས་པ་དང་། ལྷ་རྫས་ཀྱི་ལོངས་སྤྱོད་སྣ་ཚོགས་དང་བཅས་པའི་གཟུགས་བརྙན་འཆར་བ་དེ། བརྒྱ་བྱིན་ལ་གཟུགས་བརྙན་བསྐྱེ་བསམ་པའི་རྟོག་པ་མེད་ཀྱང་གཟུགས་བརྙན། འཆར་བ[1178] བཞིན་དུ། དད་པའི་

1175 བཟོ་དང་སྐྱེ་དང་བྱང་ཆུབ་ཆེ། །མྱ་ངན་འདས་པ་རྟག་སྟོན་པས། །སངས་རྒྱས་སྤྲུལ་པའི་སྐུ་འདི་ནི། །རྣམ་པར་གྲོལ་བའི་ཐབས་ཆེན་ནོ། ། 經號 D4020；頁碼〔ཕི〕123-1-11b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《大乘莊嚴經論》卷 3〈10 菩提品〉：「工巧及出生，得道般涅槃，示此大方便，令他得解脫。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 606c2-3)

1176 དག་ལས་རིང་དང་ཉེ་རྣམས་ལས། །འཇིག་རྟེན་རྒྱལ་བའི་དཀྱིལ་འཁོར་དུ། །ཆུ་དང་ནམ་མཁའ་ཟླ་གཟུགས་བཞིན། །དེ་མཐོང་བ་ནི་རྣམ་པ་གཉིས། ། 經號 D4024；頁碼〔ཕི〕123-1-67a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་རྒྱུད་བླ་མའི་བསྟན་བཅོས་བཞུགས་སོ།《究竟一乘寶性論》卷 4：「在如來輪中，眾生見二處。如清淨水中，見於月影像。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1611, p. 845b26-27)

1177 W、ZY：ཅི་

1178 ZY、PM：多 དེ་

སེམས་རྣམ་པར་དག་པ་ལ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་སྐུར་སྣང་བའོ། །འདས་པ་ལ་སོགས་པར་མཐོང་ནས་མི་སྣང་བའི་དུས་སུ་ཡང་མེད་པ་ནི་མ་ཡིན་ཏེ། བཻཌཱུརྱའི་ས་གཞི་མེད་པས་བརྒྱ་བྱིན་གྱི་[1179] གཟུགས་བརྙན་མི་སྣང་བ་བཞིན་དུ་དད་པའི་སེམས་དྭང་བ་མེད་པ་ལ་མི་སྣང་བ་ཡིན་ནོ། །

4. 佛事業

4.1 身事業

再者，對於佛陀而言，以無有分別、任運成就且相續不斷而成辦利他的身事業，如《寶性論》云：「如毘琉璃清淨大地中，顯現天主帝釋影像般，如是眾生清淨心地中，能仁之王（佛）化身影像現，能仁影像現起或隱沒，全賴眾生清濁心而定。」[1180] 佛陀雖無虛妄分別，然猶如於自性清淨之毘琉璃的大地中，顯現天主帝釋及其眷屬、尊勝宮殿等，以及種種諸天受用事物的影像，儘管〔佛對於帝釋〕並無顯現影像之意樂分別，仍然能夠顯現影像。同樣地，佛身也會顯現在信心清淨者的心中。那些過去曾經見過的，不顯現之時也不是沒有，如同無毘琉璃的大地就無法顯現帝釋影像般，在信心不清淨者的心中則無法顯現〔佛身的影像〕。

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

1179 PM：無 གྱི་

1180 ཇི་ལྟར་བཻ་ཌཱུར་ས་གཞི་གཙང་མ་ལ། །ལྷ་དབང་ལུས་ཀྱི་གཟུགས་བརྙན་སྣང་བ་ལྟར། །དེ་བཞིན་འགྲོ་སེམས་ས་གཞི་གཙང་མ་ལ། །ཐུབ་པའི་དབང་པོའི་སྐུ་ཡི་གཟུགས་བརྙན་འཆར། །འགྲོ་བར་གཟུགས་བརྙན་འཆར་ནུབ་རྙོག་མེད་དང་། །རྙོག་པའི་རང་སེམས་རབ་འདུག་དབང་གིས་འཇུག ། 經號 D4024；頁碼 ༼ཕི༽123-1-68b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་རྒྱུད་བླ་མའི་བསྟན་བཅོས་བཞུགས་སོ།《究竟一乘寶性論》卷 1〈10 自然不休息佛業品〉：「如彼毘琉璃，清淨大地中，天主帝釋身，於中鏡像現。如是眾生心，清淨大地中，諸佛如來身，於中鏡像現。帝釋現不現，依地淨不淨，如是諸世間，鏡像現不現。如來有起滅，依濁不濁心，如是諸眾生，鏡像不現。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1611, p. 818a20-27)

གསུང་གི་འཕྲིན་ལས་ནི། རྒྱུད་བླར[1181]། ཇི་[1182] ལྟར་ལྷ་ནང་ལྷ་རྣམས་ཀྱི། །རྔ་སྒྲ་ལྷ་ཡིས་ལས་ལས་བྱུང་། །དེ་བཞིན་འཇིག་རྟེན་ཐུབ་པའི་ཆོས། །གསུང་བའང་རང་གི་ལས་ལས་[1183] བྱུང་། །འབད་གནས་ལུས་དང་སེམས་བྲལ་བའི། །སྒྲ་དེ་ཇི་ལྟར་ཞི་སྒྲུབ་ལྟར། །དེ་བཞིན་དེ་བཞི་[1184] དང་བྲལ་བའི། །ཆོས་འདི་[1185] ཞི་བ་གྲུབ་[1186] པར་བྱེད། །ཅེས་པ་སྟེ། འབད་རྩོལ་དང་བྱེད་པའི་ཚོགས་དང་། ལུས་དང་སེམས་དང་བྲལ་བའི་སྒྲས། །ལྷ་རྣམས་ཀྱི་[1187] ཞི་བ་སྒྲུབ་[1188] པ་ལྟར། དེ་བཞི་དང་བྲལ་བའི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གསུང་གིས་ཀྱང་གདུལ་བྱའི་ཞི་བ་སྒྲུབ་པར་བྱེད་དོ། །

4.2 語事業

語之事業，如《寶性論》云：「猶如天界諸天鼓，其聲乃從天業出，如是世間諸佛法，法音亦從自業現。雖離功用處身心，彼聲仍可成寂靜，如是雖離此四者，佛法亦令獲寂靜。」[1189] 義即猶如藉由已離功用、諸作者、身與心之〔天鼓〕聲能成辦諸天之寂靜，同樣地，藉由已離彼四（功用、諸作者、身與心）之佛語亦能令所化機成就寂靜。

法鼓文理學院
Dharma Drum Institute of Liberal Arts
DILA

1181 PM：རྒྱུད་བླ་མར་

1182 W、ZY：ཅི་

1183 W、ZY：ལ་

1184 PM：འབད་སོགས་，而非 དེ་བཞི་

1185 PM：དེ་

1186 PM：སྒྲུབ་

1187 W、ZY：ཀྱིས་

1188 W、ZY：བསྒྲུབ་

1189 ཇི་ལྟར་ལྷ་ནང་ལྷ་རྣམས་ཀྱི། །རྔ་སྒྲ་རང་གི་ལས་ལས་བྱུང་། །དེ་བཞིན་འཇིག་རྟེན་ཐུབ་པའི་ཆོས། །གསུང་བ་རང་གི་ལས་ལས་བྱུང་། །འབད་ནས་ལུས་དང་སེམས་བྲལ་བའི། །སྒྲ་དེ་ཇི་ལྟར་ཞི་སྒྲུབ་ལྟར། །དེ་བཞིན་འབད་སོགས་དང་བྲལ་བའི། །ཆོས་དེ་ཞི་བ་སྒྲུབ་པར་བྱེད། ། 經號 D4024；頁碼〔ཕི〕123-1-68b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་རྒྱུད་བླ་མའི་བསྟན་བཅོས་བཞུགས་སོ།《究竟一乘寶性論》卷 1〈10 自然不休息佛業品〉：「天妙法鼓聲，依自業而有，諸佛說法音，眾生自業聞。如妙聲遠離，功用處身心，令一切諸天，離怖得寂靜。佛聲亦如是，離功用身心，令一切眾生，得證寂滅道。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1611, p. 818b25-c1)

ཐུགས་ཀྱི་འཕྲིན་ལས་ནི། རྒྱུད་བླར[1190] ། ཇི་ལྟར་དབྱར་གྱི་དུས་ན་སྤྲིན། །ལོ་ཏོག[1191] ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་རྒྱུ། ཆུ་ཡི་ཕུང་པོ་འབད་མེད་པར། །ས་ལ་རྣམ་པར[1192] འབེབས་པ་ལྟར། །དེ་བཞིན་ཐུགས་རྗེའི་སྤྲིན་ལས་ནི། །རྒྱལ་བའི་དམ་ཆོས་ཆུ་ཡི་ཆར། །འགྲོ་བའི་དགེ་བའི་ལོ་ཏོག[1193] རྒྱུ། །རྣམ་པར་རྟོག་པ་མེད་པར་འབེབས། ཞེས་པ་སྟེ། སྤྲིན་ལ་རྣམ་རྟོག་མེད་པར་ཆར་བ་འབེབས་པ་བཞིན་དུ། སངས་རྒྱས་ལ་རྣམ་པར་རྟོག་པ་མེད་པར་ཐུགས་རྗེའི་སྤྲིན་ལས་འགྲོ་བའི་དགེ་བའི་ལོ་ཏོག[1194] གི་རྒྱུ། དམ་པའི་ཆོས་ཀྱི་ཆར་འབེབས་སོ། །

4.3 意事業

意之事業，是指如《寶性論》云：「如同雲於夏季時，是為圓滿莊稼因，無有劬勞於大地，降下生長莊稼雨；如是從佛悲憫雲，亦無分別而降澍，諸佛正法甘露雨，眾生白善莊稼因。」[1195] 義即猶如雲無有分別而降下雨水般，佛陀亦毫無虛妄分別地從悲心之雲降下正法之雨水，此即眾生白善莊稼之因。

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

སངས་རྒྱས་ཀྱི་སའི་རྣམ་བཞག་འདི་ལ་སྣང་བཅས་ཀྱི་ཡེ་ཤེས་མངའ་བ་དང་། མི་མངའ་བར་འདོད་པའི་ལུགས་གཉིས་ཏེ། དང་པོ་ནི། ཆོས་ཉིད་རང་བཞིན་གྱིས་རྣམ་པར་དག་པ་ལ་གློ་བུར་གྱི་དྲི་མ་དང་བྲལ་བ་དེ། ཟག་པ་མེད་པའི་དབྱིངས་ཞེས་ཀྱང་བྱ། ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ཞེས་ཀྱང་བྱའོ། །

1190 PM：རྒྱུད་བླ་མར་

1191 W、ZY：ཏོག་

1192 PM：རྒྱུན་དུ་，而非 རྣམ་པར་

1193 W、ZY：ཏོག་

1194 W、ZY：ཏོག་

1195 ཇི་ལྟར་དབྱར་གྱི་དུས་ན་སྤྲིན། །ལོ་ཏོག་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་རྒྱུ། །ཆུ་ཡི་ཕུང་པོ་འབད་མེད་པར། །ས་ལ་རྒྱུན་དུ་འབེབས་པ་ལྟར། །དེ་བཞིན་ཐུགས་རྗེའི་སྤྲིན་ལས་ནི། །རྒྱལ་བའི་དམ་ཆོས་ཆུ་ཡི་ཆར། །འགྲོ་བའི་དགེ་བའི་ལོ་ཏོག་རྒྱུ། །རྣམ་པར་རྟོག་པ་མེད་པར་འབེབས། ། 經號 D4024；頁碼 ༼ཕི༽123-1-69a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་རྒྱུད་བླ་མའི་བསྟན་བཅོས་བཞུགས་སོ།《究竟一乘寶性論》卷 1〈10 自然不休息佛業品〉：「知有起悲心，遍滿世間處，定持無垢藏，佛雨淨穀因。世間依善業，依風生雲雨，依悲等增長，佛妙法雲雨。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1611, p. 818c10-13)

5. 佛智慧

關於佛地安立有二派主張：〔佛〕具有顯現[1196] 之智與〔佛〕不具有顯現之智。

5.1 承許佛具有顯現之智

首先（主張佛具有顯現之智），於自性清淨法性中已離客塵垢染者，既稱為「無漏界」也稱為「法身」。

དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཡེ་ཤེས་བཞི་འབྱུང་སྟེ། །མེ་ལོང་ལྟ་བུའི་ཡེ་ཤེས་དང་། །མཉམ་པ་ཉིད་ཀྱི་ཡེ་ཤེས་དང་། །སོ་སོར་རྟོག་པའི་ཡེ་ཤེས་དང་། །བྱ་བ་གྲུབ་པའི་ཡེ་ཤེས་སོ། །

依於彼（法身）而生出四種智慧，即〔《經莊嚴論釋》：〕猶如鏡面之淨智（大圓鏡智），平等自性之淨智（平等性智），各各思惟之淨智（妙觀察智），成就所作之淨智（成所作智）。[1197]

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

མེ་ལོང་ལྟ་བུའི་ཡེ་ཤེས་ནི། རྟེན་ཡིན་ཏེ་མི་གཡོ་བའོ། །ཡེ་ཤེས་གསུམ་པོ་ནི་དེ་ལ་བརྟེན་པ་དང་གཡོ་བའོ། །དེ་ཡང་མདོ་སྡེ་རྒྱན་ལས། མེ་ལོང་[1198] ཡེ་ཤེས་མི་གཡོ་སྟེ[1199] ། །ཡེ་ཤེས་གསུམ་པོ་དེ་ལ་བརྟེན། །མཉམ་པ་ཉིད་དང་སོ་སོར་རྟོག །བྱ་བ་བསྒྲུབ་པ་ཁོ་ནའོ། །ཞེས་གསུངས་སོ། །

5.1.1 大圓鏡智

大圓鏡智是所依，故不動搖。三種智是依於彼，而且會動搖。此亦如《經莊嚴論》云：「**大圓淨智不動搖，其餘三智依於彼，此三唯是平等性，妙觀察與成**

1196 不確定此處的顯現是否指行相

1197 མེ་ལོང་ལྟ་བུའི་ཡེ་ཤེས་དང་། མཉམ་པ་ཉིད་ཀྱི་ཡེ་ཤེས་དང་། སོ་སོར་རྟོག་པའི་ཡེ་ཤེས་དང་། བྱ་བ་སྒྲུབ་པའི་ཡེ་ཤེས་སོ། ། 經號 D4026；頁碼༼ཕི༽123-1-160a；藏文經名 མདོ་སྡེའི་རྒྱན་གྱི་བཤད་པ།《大乘莊嚴經論》卷 3〈10 菩提品〉：「一切諸佛有四種智：一者鏡智、二者平等智、三者觀智、四者作事智。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 606c25-27)

1198 ZY：無 མེ་ལོང་

1199 PM：བ་

所作。」[1200]

དེ་ལ་མེ་ལོང་ལྟ་བུའི་ཡེ་ཤེས་ནི། མེ་ལོང་ཡེ་ཤེས་ང་ཡིར་མེད། །ཡོངས་སུ་མ་ཆད་རྟག་ཏུ་ལྡན། །ཤེས་བྱ་ཀུན་ལ་མ་རྨོངས་ལ། །རྟག་ཏུ་དེ་ལ་མངོན་ཕྱོགས་མིན། ། མེ་ལོང་ལྟ་བུའི་ཡེ་ཤེས་རྟག་ཏུ་ང་ཡི་རང་[1201] མེད་པ་དང་། ཡུལ་ཐམས་ཅད་དུ་འཇུག་པས་ཡུལ་གྱི་སྒོ་ནས་ཡོངས་སུ་མ་ཆད་པ་དང་། དུས་ཀྱི་སྒོ་ནས་རྟག་ཏུ་ལྡན་པ་དང་། རྟག་ཏུ་སྒྲིབ་པ་དང་བྲལ་བའི་ཕྱིར། ཤེས་བྱ་ཐམས་ཅད་ལ་མ་རྨོངས་པ་ཡང་ཡིན་ལ། ཉམས་པ་མེད་པའི་ཕྱིར། དེ་[1202] ལ་མངོན་དུ་ཕྱོགས་པ་ཡང་མ་ཡིན་པའོ། །

其中，大圓淨智是〔如《經莊嚴論》：〕「大圓鏡智無我所，無有中斷恆常具，於諸所知無愚昧，恆常於彼不現前。」[1203] 義即大圓鏡智恆常無我所；因為能入一切境，故從一切對境的角度，無有中斷；從時間的角度，恆常具足；恆常離障故，於一切所知無愚昧；無退失故，於彼等亦非現前[1204] 。

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

དེ་ཡང་ཡེ་ཤེས་ཀུན་གྱི་རྒྱུ་མཚན་ཕྱིར། །ཡེ་ཤེས་འབྱུང་གནས་ཆེན་པོ་འདྲ། །ལོངས་སྤྱོད་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་ཉིད། །ཡེ་ཤེས་གཟུགས་བརྙན་འབྱུང་བའི་ཕྱིར། །ཅེས་གསུངས་པས། མཉམ་པ་ཉིད་ཀྱི་ཡེ་ཤེས་ལ་སོགས་པ་དེ་དག་གི་རྒྱུ་ཡིན་པའི་ཕྱིར། ཡེ་ཤེས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་འབྱུང་གནས་ལྟ་བུའོ། །དེ་ནི་ལོངས་སྤྱོད་རྫོགས་པའི་

1200 མེ་ལོང་ཡེ་ཤེས་མི་གཡོ་བ། །ཡེ་ཤེས་གསུམ་ནི་དེ་ལ་བརྟེན། །མཉམ་པ་ཉིད་དང་སོ་སོར་རྟོག །བྱ་བ་སྒྲུབ་པ་ཁོ་ནའོ། །མེ་ལོང་ཡེ་ཤེས་ང་ཡི་མེད། ། 經號 D4020；頁碼༼ཕི༽123-1-11b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《大乘莊嚴經論》卷 3〈10 菩提品〉:「四智鏡不動，三智之所依，八七六五識，次第轉得故。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 606c23-24)

1201 ZY：ང་ཡི་བ་；PM：ང་ཡིར་

1202 W、ZY、PM：多 དག་

1203 མེ་ལོང་ཡེ་ཤེས་ང་ཡི་མེད། །ཡོངས་སུ་མ་ཆད་རྟག་ཏུ་ལྡན། །ཤེས་བྱ་ཀུན་ལ་མ་རྨོངས་ལ། །རྟག་ཏུ་དེ་ལ་མངོན་ཕྱོགས་མིན། ། 經號 D4020；頁碼༼ཕི༽123-1-11b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《大乘莊嚴經論》卷 3〈10 菩提品〉:「鏡智緣無分，相續恒不斷，不愚諸所識，諸相不現前。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 607a3-4)

1204 退失與現前（有朝向或往前之義）是相對的概念，因為大圓鏡智無退失，所以也無現前。

སངས་རྒྱས་ཀྱང་ཡིན་ལ། མཉམ་པ་ཉིད་ལ་སོགས་པའི་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་གཟུགས་བརྙན་འབྱུང་བའི་ཕྱིར། དེ་ལ་མེ་ལོང་ལྟ་བུའི་ཡེ་ཤེས་ཞེས་བྱའོ། །

再者，因為〔如《經莊嚴論》〕云：「以是餘智之因故，此智猶如大生源，由生圓滿受用佛，及諸餘智影像故〔，是故名為圓鏡智〕。」[1205] 所以〔大圓鏡智〕是彼平等性智等之因，如同一切智之生源，彼亦是圓滿報身佛，並且能生〔其餘〕平等性智等之影像，所以稱之為「大圓淨智」。[1206]

མཉམ་པ་ཉིད་ཀྱི་ཡེ་ཤེས་ནི། །སྒོམ[1207] པ་དག་པས་སེམས་ཅན་ལ། །མཉམ་ཉིད་ཡེ་ཤེས་འབྱུང་བར་འདོད། །མི་གནས་ཞི་བར་ཞུགས་པ་ནི། །མཉམ་ཉིད་ཡེ་ཤེས་ཡིན་པར་འདོད། །བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་མངོན་པར་རྟོགས་པའི་དུས་ན་སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་མཉམ་པ་ཉིད་ཀྱི་ཤེས་པ་ཐོབ་པ་གང་ཡིན་པ་དེ། སྒོམ[1208] པ་དག་པའི་སྒོ་ནས་བྱང་ཆུབ་ཐོབ་པ་ན། མི་གནས་པའི་མྱ་ངན་འདས་པར་བཞག[1209] པ་ནི་མཉམ་ཉིད་ཡེ་ཤེས་སུ་འདོད་དོ། །མཉམ་པ་ཉིད་ཀྱི་ཡེ་ཤེས་དེའང[1210] ། །དུས་རྣམས་རྟག་ཏུ་བྱམས་པ་དང་། །ཐུགས་རྗེ་ཆེན་པོ་དག་དང་ལྡན། །སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་མོས་པ་བཞིན། །སངས་རྒྱས་སྐུ་ནི་དེས་པར་སྟོན། །དུས་ཐམས་ཅད་དུ་བྱམས་པ་ཆེན་པོ་དང་། །ཐུགས་རྗེ་ཆེན་པོ་དང་ལྡན་པ་དང་། །སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་མོས་པ་ཇི་ལྟ་བ་ཞིན[1211] ། །སངས་

1205 ཡེ་ཤེས་ཀུན་གྱི་རྒྱུ་མཚན་ཕྱིར། །ཡེ་ཤེས་འབྱུང་གནས་ཆེན་པོ་འདྲ། །ལོངས་སྤྱོད་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་ཉིད། །ཡེ་ཤེས་གཟུགས་བརྙན་འབྱུང་བའི་ཕྱིར། ། 經號 D4020；頁碼 ༼ཕི༽123-1-11b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ། 《大乘莊嚴經論》卷 3〈10 菩提品〉：「鏡智諸智因，說是大智藏，餘身及餘智，像現從此起。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 607a10-11)

1206 與漢譯的釋文有異，《大乘莊嚴經論》卷 3〈10 菩提品〉：「鏡智諸智因說是大智藏者，彼平等智等諸智一切種皆以鏡智為因，是故此智譬如大藏，由是諸智藏故。餘身及餘智像現從此起者，餘身，謂受用身等。餘智，謂平等智等。由彼身像及彼智像，一切皆從此智出生，是故佛說此智以為鏡智。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 607a12-17)

1207 W、ZY、PM：བསྒོམ་

1208 W、ZY、PM：བསྒོམ་

1209 PM：ཞུགས་

1210 PM：དེ་ཡང་，應是 དེའང་ 的誤植。

1211 W、ZY、PM：ཇི་ལྟར་བཞིན་དུ

法鼓文理學院 DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

རྒྱས་ཀྱི་སྐུ་ངེས་པར་སྟོན་པར་མཛད་པ་ཡིན་ཏེ། འདི་ལྟར་སེམས་ཅན་ཁ་ཅིག་གིས་ནི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ཁ་དོག་སྔོན་པོ་[1212] མཐོང་ངོ་། ཁ་ཅིག་གིས་ཁ་དོག་སེར་པོར་མཐོང་ངོ་། །ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པའོ། །

5.1.2 平等性智

平等性智，是「許於有情由淨修，而生平等性智慧，不住二邊入寂滅，許此智為平等性。」[1213] 即於菩薩現證〔空性〕之時，於諸有情證得平等性智；當藉由淨修而證得菩提之時，將建立無住涅槃〔之智〕許為平等性智。又彼平等性智是〔如《經莊嚴論》：〕「一切時中恆具足，大慈心與大悲心，猶如有情諸信解，決定示現佛陀身。」[1214] 義即〔《經莊嚴論釋》：〕「一切時中具足大慈心與大悲心，依著有情的種種信解，決定示現佛陀身，例如有的有情見到藍色的如來，有的見到黃色的如來等等。」[1215]

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

1212 ZY、PM：པོར་，應是 པོ 的誤植。

1213 མཉམ་ཉིད་ཡེ་ཤེས་སེམས་ཅན་ལ། །བསྒོམ་པ་དག་པ་ལ་འདོད་དོ། །མི་གནས་ཞི་བར་ཞུགས་པ་ནི། །མཉམ་ཉིད་ཡེ་ཤེས་ཡིན་པར་འདོད། །經號 D4020；頁碼〔ཕི〕123-1-11b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ། 此處若依上下文脈應是出於《經莊嚴論》，但是藏文文句完全一致是後者 བསྒོམ་པ་དག་པས་སེམས་ཅན་ལ། །མཉམ་པ་ཉིད་ཀྱི་ཡེ་ཤེས་འདོད། །མི་གནས་ཞི་བར་ཞུགས་པ་ནི། །མཉམ་ཉིད་ཡེ་ཤེས་ཡིན་པར་འདོད། །經號 D2625；頁碼〔ཙུ〕66-1-232b；藏文經名 འཕགས་པ་ངན་སོང་ཐམས་ཅད་ཡོངས་སུ་སྦྱོང་བ་གཟི་བརྗིད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཞེས་བྱ་བ་ཚོག་ཞིབ་མོའི་རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོའི་རྒྱ་ཆེར་འགྲེལ་པ།《大乘莊嚴經論》卷 3〈10 菩提品〉:「眾生平等智，修淨證菩提，不住於涅槃，以無究竟故。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 607a18-19)

1214 དུས་རྣམས་ཀུན་དུ་བྱམས་པ་དང་། །ཐུགས་རྗེ་ཆེན་པོ་དག་དང་ལྡན། །སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་མོས་པ་བཞིན། །སངས་རྒྱས་སྐུ་ནི་ངེས་པར་སྟོན། །經號 D4020；頁碼〔ཕི〕123-1-11b；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《大乘莊嚴經論》卷 3〈10 菩提品〉:「大慈與大悲，是二恒無絕，眾生若有信，佛像即現前。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 607a26-28)

1215 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་མངོན་པར་རྟོགས་པའི་དུས་ན་སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་མཉམ་པ་ཉིད་ཀྱི་ཤེས་པ་ཐོབ་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་སྒོམ་པ་དག་པའི་སྒོ་ནས་བྱང་ཆུབ་ཐོབ་པའི་དུས་ན་མི་གནས་པའི་མྱ་ངན་ལས་འདས་པར་ཞུགས་པ་ནི་མཉམ་པ་ཉིད་ཀྱི་ཡེ་ཤེས་སུ་འདོད་དོ། །དུས་རྣམས་ཀུན་ཏུ་བྱམས་པ་དང་། །ཐུགས་རྗེ་ཆེན་པོ་དག་དང་ལྡན། །སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་མོས་པ་བཞིན། །སངས་རྒྱས་སྐུ་ནི་ངེས་པར་སྟོན། །དུས་ཐམས་ཅད་དུ་བྱམས་པ་ཆེན་པོ་དང་། ཐུགས་རྗེ་ཆེན་པོ་དང་ལྡན་པ་དང་། སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་མོས་པ་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་སྐུ་ངེས་པར་སྟོན་པར་མཛད་པ་ཡིན་ཏེ། འདི་ལྟར་སེམས་ཅན་ཁ་ཅིག་གིས་ནི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ཁ་དོག་སྔོན་པོར། ཁ་ཅིག་གིས་ནི་ཁ་དོག་སེར་པོར་མཐོང་ངོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པའོ། །經號 D4026；頁碼〔ཕི〕123-1-160b；藏文經名 མདོ་སྡེའི་རྒྱན་གྱི་བཤད་པ།《大乘莊嚴經論》卷 3〈10 菩提品〉:「大慈與大悲是二恒無絕者，諸佛如來於一切時隨逐眾生。何以故？大慈大悲無斷絕故。眾生若有信佛像即現前者，如其所信，隨彼現故。是故或有眾生見如來青色、或有眾生見如來黃色。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 607a28-b4)

སོ་སོར་རྟོག་པའི་ཡེ་ཤེས་ནི། ཤེས་བྱ་ཀུན་ལ་རྟག་མི་ཐོགས། །ཏིང་ངེ་འཛིན་དང་གཟུངས་རྣམས་ཀྱི། །གཏེར་དང་འདྲ་བ་ཀོན་ཡིན། །འཁོར་གྱི་འཁོར་དཀྱིལ་[1216] རྣམས་སུ་ནི། །འབྱོར་པ་ཐམས་ཅད་སྟོན་མཛད་པ། །ཐེ་ཚོམ་ཐམས་ཅད་གཅོད་པ་ཡི། །ཆོས་ཆེན་ཆར་ནི་རབ་ཏུ་འབེབས། ཞེས་གསུངས་སོ། །

5.1.3 妙觀察智

妙觀察智，是〔如《經莊嚴論》云：〕「於諸所知恒無礙，妙觀察智如三昧，及諸總持之寶藏，於諸眷屬壇城中，一切圓滿令示現，普遍降下能斷除，一切疑惑大法雨。」[1217]

བྱ་བ་གྲུབ་པའི་ཡེ་ཤེས་ནི། ཁམས་རྣམས་ཀུན་ཏུ་སྣ་ཚོགས་ཤིང་། །དཔག་མེད་བསམ་ཡས་སྤྲུལ་པ་ཡིས། །སེམས་ཅན་ཀུན་དོན་སྒྲུབ་པའོ། །བྱ་བ་བསྒྲུབ་པའི་ཡེ་ཤེས་ནི། འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ཐམས་ཅད་དུ་སྤྲུལ་པ་རྣམས་པ་སྣ་ཚོགས་པ། དཔག་ཏུ་མེད་པ་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་པ་དག་གིས་སེམས་ཅན་གྱི་དོན་མཛད་པའོ། །

5.1.4 成所作智

成所作智，即是於諸界中以種種，無量無邊幻化身，成辦一切有情利。[1218] 義即〔《經莊嚴論釋》：〕成所作智是於一切世界中，以各種無量不思議之化現而行

1216 PM：འཁོར་གྱི་དཀྱིལ་འཁོར་，應是 འཁོར་གྱི་དཀྱིལ་འཁོར་ 的誤植，非 འཁོར་གྱི་འཁོར་དཀྱིལ་

1217 སོ་སོར་རྟོག་པའི་ཡེ་ཤེས་ནི། །ཤེས་བྱ་ཀུན་ལ་རྟག་མི་ཐོགས། །ཏིང་ངེ་འཛིན་དང་གཟུངས་རྣམས་ཀྱི། །གཏེར་དང་འདྲ་བ་ཀོན་ཡིན། །འཁོར་གྱི་དཀྱིལ་འཁོར་རྣམས་སུ་ནི། །འབྱོར་པ་ཐམས་ཅད་སྟོན་མཛད་པ། །ཐེ་ཚོམ་ཐམས་ཅད་གཅོད་པ་ཡི། །ཆོས་ཆེན་ཆར་ནི་རབ་ཏུ་འབེབས། ｜經號 D4020；頁碼（ཕི）123-1-11b～12a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《大乘莊嚴經論》卷 3〈10 菩提品〉:「觀智識所識，恒時無有礙，此智如大藏，總持三昧依。恒在大眾中，種種皆示現，能斷諸疑網，雨大法雨故。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 607)

1218 བྱ་བ་སྒྲུབ་པའི་ཡེ་ཤེས་ནི། །ཁམས་རྣམས་ཀུན་དུ་སྣ་ཚོགས་ཤིང་། །དཔག་མེད་བསམ་ཡས་སྤྲུལ་པ་ཡིས། །སེམས་ཅན་ཀུན་གྱི་དོན་སྒྲུབ་པའོ། ｜經號 D4020；頁碼（ཕི）123-1-12a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《大乘莊嚴經論》卷 3〈10 菩提品〉:「事智於諸界，種種化事起，無量不思議，為利群生故。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 607b15-16)

利益有情。[1219]

ཡེ་ཤེས་བཞི་པོ་དེའི་རྒྱུ་ནི། མདོ་སྡེ་རྒྱན་[1220] ལས། འཛིན་པའི་ཕྱིར་དང་སེམས་མཉམ་ཕྱིར། །ཡང་དག་ཆོས་རབ་སྟོན་ཕྱིར་དང་། །བྱ་བ་བསྒྲུབ་པ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར། །ཡེ་ཤེས་བཞི་པོ་ཡང་དག་འབྱུང་། །ཞེས་གསུངས་ཏེ། ཐོས་པའི་ཆོས་རྣམས་འཛིན་པ་དང་། སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ལ་བདག་གཞན་མཉམ་པ་ཉིད་དུ་གོམས་པ་དང་། ཆོས་ཕྱིན་ཅི་མ་ལོག་པར་སྟོན་པ་དང་། སེམས་ཅན་གྱི་དོན་སྒྲུབ་པ་བཞི་ལས། གོ་རིམ་[1221] བཞིན་དུ་ཡེ་ཤེས་བཞི་འབྱུང་ངོ་[1222] །

5.1.5 四種智慧之因

此四種智慧之因，如《經莊嚴論》云：「**攝持故與心等故，正確善宣妙法故，成辦一切所作故，正確生起四種智。**」[1223] 義即〔《經莊嚴論釋》：〕攝持諸多所聞法，於一切有情觀修自他平等性，無倒開示正法，成辦有情利益，依此四者之次第而出生四智。[1224]

DILA 法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

1219 བྱ་བ་སྒྲུབ་པའི་ཡེ་ཤེས་ནི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ཐམས་ཅད་དུ་སྤྲུལ་པ་རྣམ་པ་སྣ་ཚོགས་དཔག་ཏུ་མེད་པ་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་པ་དག་གིས་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་དོན་མཛད་པའོ། |經號 D4026；頁碼 ཕི 123-1-160b；藏文經名 མདོ་སྡེའི་རྒྱན་གྱི་བཤད་པ།《大乘莊嚴經論》卷 3〈10 菩提品〉：「彼作事智於一切世界中作種種變化事，無量無邊不可思議。如此等業，皆為利益一切眾生故。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 607b17-20)

1220 PM：མདོ་སྡེའི་རྒྱན་

1221 W、ZY：རིམས་

1222 ZY：無 ངོ་

1223 འཛིན་པའི་ཕྱིར་དང་སེམས་མཉམ་ཕྱིར། །ཡང་དག་ཆོས་རབ་སྟོན་ཕྱིར་དང་། །བྱ་བ་སྒྲུབ་པ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར། །ཡེ་ཤེས་བཞི་པོ་ཡང་དག་འབྱུང་། |經號 D4020；頁碼 ཕི 123-1-12a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ།《大乘莊嚴經論》卷 3〈10 菩提品〉：「攝持及等心，開法亦作事，如是依四義，次第四智起。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 607b21-22)

1224 དེ་ལ་འཛིན་པའི་ཕྱིར་ནི་ཐོས་པའི་ཆོས་རྣམས་ལའོ། །སེམས་མཉམ་པའི་ཕྱིར་ནི་སེམས་ ཅན་ཐམས་ཅད་ལ་བདག་དང་གཞན་མཉམ་པ་ཉིད་ཀྱིས་སོ། །ལྷག་མ་ནི་དོན་གོ་བར་ཟད་དོ། |經號 D4026；頁碼 ཕི 123-1-161a；藏文經名 མདོ་སྡེའི་རྒྱན་གྱི་བཤད་པ།《大乘莊嚴經論》卷 3〈10 菩提品〉：「攝持者，謂聞法攝持故。等心者，謂於一切眾生得自他平等故。開法者，謂演說正法故。作事者，謂起種種化業故。依第一義，鏡智起。依第二義，平等智起。依第三義，觀智起。依第四義，作事智起。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1604, p. 607b23-27)

སྣང་བཅས་ཀྱི་ཡེ་ཤེས་མི་མངའ་བ་འདོད་པ་ལྟར་ན། ཆོས་ཉིད་རང་བཞིན་གྱིས་རྣམ་པར་དག་པ་ལ་གློ་བུར་གྱི་དྲི་མ་དང་བྲལ་བ་ནི། རང་དོན་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ཡིན་ལ། གཟུགས་སྐུ་གཉིས་ནི་གཞན་གྱི་སྣང་བས་ཏེ། སངས་རྒྱས་ཀྱིས་[1225] ལམ་གྱི་གནས་སྐབས་སུ་ཚོགས་བསགས་ཤིང་གཞན་དོན་དུ་སྨོན་ལམ་བཏབ་པས་ན། གདུལ་བྱས་ཚོགས་བསགས་ཤིང་སངས་རྒྱས་དང་ཕྲད་པར་སྨོན་ལམ་བཏབ་པའི་སྣང་བ་ལས་འབྱུང་བའོ། །དེ་ཡང་། དེ་བཞིན་དད་སོགས་དྲི་མེད་ཅན། །ཞེས་པ་ལ་སོགས་པ་དང་། དག་ལས་རིང་དང་ཉེ[1226] རྣམས་ལ། །ཞེས་པ་ལ་སོགས་ལས[1227] ཞེས་སོ། །

5.2 承許佛不具有顯現之智

若依〔第二〕佛不具有顯現之智的主張，則於法性自性清淨中已離客塵垢染者，是自利法身；而二種色身是因其他〔所化機〕而顯現[1228]，即〔菩薩〕在佛道的階段中，累積資糧且為利他而廣發大願，因此由所化機累積資糧且發願值遇諸佛的顯現而生〔佛的二種色身〕。此亦可由「如是具無垢信等」[1229] 等及「由於清淨分遠近」[1230] 等而了知。

རང་བཞིན་རྣམ་པར་དག་པ་ལ། །ཟྲན་རིག་གློ་བུར་དྲི་མ་དག །ཡེ་ཤེས་ཡོད་མེད་མཐའ་དང་བྲལ། །བསམ་བརྗོད་མེད་པའི་ཡེ་ཤེས་སོ། །

1225 應該是 ཀྱི་ 的誤植

1226 PM：ཉེ་དང་རིང་

1227 PM：པས་

1228 此處的第二派可能是印度勝喜論師主張的應成派，第一派可能是西藏恰巴·法獅子論師主張的自續派。前者可能根據月稱於《入中論》第六地之第二十八偈「癡障性故名世俗，假法由彼現為諦，能仁說名世俗諦，所有假法唯世俗。」的自釋中提到的無相行聖者（佛）。佛看不到世俗諦，其他聖者見唯世俗，一般凡夫見世俗諦。

1229 དེ་བཞིན་དད་སོགས་དྲི་མེད་ཅན། །དད་སོགས་ཡོན་ཏན་བསྒོམ་པ་ཡི། །རང་སེམས་ལ་སྣང་རྫོགས་སངས་རྒྱས། །經號 D4024；頁碼〔ཕི〕123-1-68a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་རྒྱུད་བླ་མའི་བསྟན་བཅོས་བཞུགས་སོ།

1230 དག་ལས་རིང་དང་ཉེ་རྣམས་ལས། །འཇིག་རྟེན་རྒྱལ་བའི་དཀྱིལ་འཁོར་དུ། །ཆུ་དང་ནམ་མཁའ་ཟླ་གཟུགས་བཞིན། །དེ་མཐོང་བ་ནི་རྣམ་པ་གཉིས། །經號 D4024；頁碼〔ཕི〕123-1-67a；藏文經名 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་རྒྱུད་བླ་མའི་བསྟན་བཅོས་བཞུགས་སོ།《究竟一乘寶性論》卷 4：「法身淨無垢，遠離於世間，在如來輪中，眾生見二處。如清淨水中，見於月影像，是三十二相，依色身得名。」(CBETA 2022.Q3, T31, no. 1611, p. 845b25-28)

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts 法鼓文理學院

「自性本來清淨中，念明客塵垢染淨，已離有無二邊智，此即離言絕思智[1231]。」

དཔྱིད་དུས་ཡུད་ཙམ་སོ་ནམ་བྱས་པ་ཡང་། །སྟོན་དུས་ལོ་ཏོག་[1232] ཕུན་སུམ་ཚོགས་སྣང་ན། །ཡུན་རིང་དུས་ནས་གུས་པར་ཚོགས་བསགས་ན། །དོན་གཉིས་ཕུན་ཚོགས་སྐུ་གསུམ་ཐོབ་པར་ངེས། །ཞེས་པ་ནི་འཐད་པ་[1233] དོན་བསྡུས་ཏེ་གདམས་པའོ། །

སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལ་རིམ་གྱིས་འཇུག་པའི་ཚུལ་ལས། འབྲས་བུ་སྐུ་གསུམ་བསྟན་པའི་ལེའུ་སྟེ་བཅུ་པའོ། །

結頌

「縱於春季須臾事農耕，秋收之時莊稼現圓滿，何況長時恭敬積資糧，定獲二利圓滿之三身。」攝證成義而教授訖。

《入佛陀教法次第軌理》之〈第十、果位三身品〉

DILA 法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

論末回向

ཐུབ་པའི་བསྟན་ལ་རིམ་གྱིས་འཇུག་པའི་ཚུལ། །

བླ་མའི་གསུང་དང་ལུང་ལ་བསྟན་[1234] ནས་བྲིས། །དེ་ལས་བྱུང་བའི་དགེ་བ་གང་ཐོབ་དེས། །འགྲོ་རྣམས་ལོག་པའི་ལམ་དུ་མི་འགྲོ་ཞིང་། །ཡང་དག་ལམ་ཞུགས་སྐུ་གསུམ་ཐོབ་པར་ཤོག །བདག་ཀྱང་ཐུབ་པའི་བསྟན་པ་རྒྱས་བྱེད་ཅིང་། །ཡང་དག་ལམ་ཞུགས་སྐུ་གསུམ་ཐོབ་ནས་ཀྱང་། །ལྷུན་གྲུབ་རྒྱུན་ཆད་མེད་པའི་འཕྲིན་ལས་ཀྱིས། །ནམ་མཁའ་མཉམ་པའི་འགྲོ་བ་སྒྲོལ་བར་ཤོག །སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལ་རིམ་གྱིས་འཇུག་པའི་ཚུལ་

1231 法身當中的智慧法身。
1232 W、ZY：ཐོག་
1233 PM：པའི་
1234 PM：བརྟེན་，此處應該是 བརྟེན་ 的誤植，而非 བསྟན་

[1235] ལམ་བློ་སྦྱོང་དམ་ལམ་རིམ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་གྲོ་ལུང་པ་བློ་གྲོས་འབྱུང་གནས་ཀྱི་གསང་ཕུར་སྦྱར་བའོ། །འདིས་ཀྱང་རྒྱལ་བའི་ལུང་རྟོགས་ཀྱི[1236] བསྟན་པ་རིན་པོ་ཆེ་འདི་ཉིད་རང་གཞན་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རྒྱུད་ལ་མི་ཉམས་ཤིང་འཕེལ་ནས་ཕྱོགས་ཐམས་ཅད་དུ་དར་ཞིང་རྒྱས་ལ་ཡུན་རིང་དུ་གནས་པར་གྱུར་ཅིག །བཀྲ་ཤིས།།

趣入能仁教法次第理，依上師語與教而著作，

任得從彼所生之善樂，冀願眾生不趣歧邪途，

趣入正道能獲佛三身！

自身亦能增廣能仁教，趣入正道獲得佛三身，

任運成就無間之事業，願等虛空眾生盡解脫！

《入佛陀教法次第軌理》或《修心論》或《道次第論》乃卓隆巴·洛追迥乃著於桑普寺。

惟願此亦令勝者教證之珍寶教法，於一切自他有情相續中不衰而增長，且於一切方位（十方）弘傳增廣而長久住世！吉祥！

DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts 法鼓文理學院

1235 PM：此後僅有 དཔལ་ལྡན་ཕག་མོ་གྲུ་པས་མཛད་པ་རྫོགས་སོ།། །།མངྒ་ལཾ།།
1236 W、ZY：ཀྱིས་

參考文獻

一、 原典文獻

ཕག་མོ་གྲུབ་པ་རྡོ་རྗེ་རྒྱལ་པོ.2003. "སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལ་རིམ་གྱིས་འཇུག་པའི་ཚུལ།།" in གསུང་འབུམ། རྡོ་རྗེ་རྒྱལ་པོ།།, Kathmandu: Khenpo Shedrub Tenzin and Lama Thinley Namgyal, Shri Gautam Buddha Vihara, Gampoba Library. BDRC（TBRC）W23891.

བློ་གྲོས་འབྱུང་གནས.2006. "དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ཆེན་པོ་གྲོ་ལུང་པའི་བསྟན་རིམ་ཆེན་མོའི་དོན་བསྡུས་ལམ་རིམ་བཞུགས་སོ།།" in བཀའ་གདམས་གསུང་འབུམ་ཕྱོགས་བསྒྲིགས་ཐེངས་དང་པོ།. BDRC（TBRC）W1PD89051.

བློ་གྲོས་འབྱུང་གནས（2009）。〈དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ཆེན་པོ་གྲོ་ལུང་པའི་བསྟན་རིམ་ཆེན་མོའི་དོན་བསྡུས་ལམ་རིམ་བཞུགས་སོ།།〉，《卓龍巴・洛追迥乃卷（下）》，《噶當藏文孤本叢刊》（5），百慈藏文古籍研究室編輯整理。北京：中國藏學出版社。

བློ་གྲོས་འབྱུང་གནས.2014. "དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ཆེན་པོ་གྲོ་ལུང་པའི་བསྟན་རིམ་ཆེན་མོའི་དོན་བསྡུས་ལམ་རིམ་བཞུགས་སོ།།" in བསྟན་རིམ་ཆེན་མོ།, edited by Tibethaus Deutschland. New Delhi:Norbu Graphics.BDRC（TBRC）W1KG24221.

DILA 法鼓文理學院 Dharma Drum Institute of Liberal Arts

二、研究文獻

（一）專書

土觀著、劉立千譯（1984）。《土觀宗派源流》，拉薩：西藏人民出版社。

多羅那他著、羅卓仁謙譯（2021）。《學佛流程・醍醐引導文》，台北：解脫協會。

克主傑、文殊海、妙音著、釋性景等譯（2019）。《起信津梁》——宗喀巴大師傳記合刊，台北：福智文化。

克珠群佩主編（2009）。《西藏佛教史》，北京：宗教文化出版社。

宗喀巴著、法尊法師譯（1999）。《菩提道次第廣論》，台北：福智之聲。

宗喀巴著、巴梭等合註、釋法尊譯、釋如法、釋如密等譯（2016）。《菩提道次第廣論四家合註白話校註集》1，台北：福智文化。

周加巷著、郭和卿譯（1993）。《至尊宗喀巴大師傳》，台北：福智之聲。

第十四世達賴喇嘛著、蔣揚仁欽譯（2012）。《覺燈日光》（三冊），台北，商周出版社。

釋如石（2002）。《〈菩提道燈〉抉微》，台北：法鼓文化。

彌勒著、獅子賢釋、賈曹杰疏、滇津顙摩譯（2008）。《般若波羅蜜多要訣現觀莊嚴論心要莊嚴疏》（合集），新北：大千出版社。

雲增・耶喜降稱著、郭和卿譯（2004）。《菩提道次第師師相承傳》，台北：福智之聲。

ツルティム・ケサン（1984 歸化之日本名-白館戒雲）、藤仲孝司譯（2005）。《菩提道次第大論の研究》，京都：中村印刷株式會社。

（二）、期刊與學位論文

法鼓文理學院
DILA
Dharma Drum Institute of Liberal Arts

牛婷婷（2016）。〈簡析藏傳佛教格魯派寺廟的分布發展〉，《西安建築科技大學學報（社會科學版）》第 35 卷第 6 期，頁 62-65。

伏見英俊（平成 15 年，2003）。〈bsTan rim 文献について〉，《印度學佛教研究》第 52 卷第 1 号，頁 72-76。

高澤禎（2005）。〈道次第蠡測〉，四川大學博士學位論文。

董莉英（2002）。〈噶當派傳承及其思想特點〉，《中國藏學》，第 3 期，頁 18-24。

扎西旺久（2018），〈གྲོ་ལུང་པའི་《བསྟན་རིམ་》དང་ཙོང་ཁ་པའི་《བྱང་ཆུབ་ལམ་རིམ་ཆེན་མོ》འི་སྐྱེས་བུ་ཆུང་འབྲིང་གཉིས་ཀྱི་བསྡུར་བ་དང་དེ་འབྲེལ་གྱི་གནད་དོན་འགའ་ལ་དཔྱད་པ།〉，西藏大學碩士學位論文。

Jackson David.1996. “The bsTan rim (‘Stages of the Doctrine‘) and Similar Graded Expositions of the Bodhisattva’s Path” in *Tibetan Literature: Studies in Genre*, edited by Jose Ignacio Cabezon.Snow Lion Publication, pp.229-243.

三、網路資源

Buddhist Digital Resource Center, https://www.bdrc.io/

CBETA 數位研究平台 https://cbetaonline.dila.edu.tw/

正法寶藏 https://adarsha.dharma-treasure.org/

尊者達賴喇嘛說法漢譯下載，https://www.e-dalai.com/blank（2021/02/07）

法鼓文理學院
DILA Dharma Drum Institute of Liberal Arts

DILA
法鼓文理學院
Dharma Drum Institute of Liberal Arts